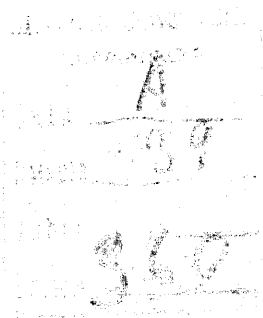
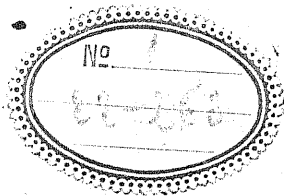

Al P. Sefde leua compio etc,
libro.

8. 11. 10. 9.

11- 13394
(1)

EPISTOLAE
PRINCIPVM,
RERVM PUBLICARVM,
AC SAPIENTVM

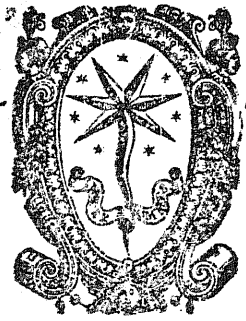
Del Coll de la Comp. de His de Ind. A. B. B. E.
VIRORVM.

Ex antiquis & recentioribus, tam Græcis, quam
Latinis Historijs & annalibus collectæ.

Opus ad rerum cognitionem, & ad prudentiam
comparandam apprime utile, apophtegma-
tum & gravium responforum, innume-
ram & auream copiam continens.

NUNQVAM ANTEA EDITVM.

CVM PRI-

VILEGIIS.

VENETIIS,

Apud Iordaniū Zilettum. M. D. LXXIII.

[Handwritten signature or scribble]

Guarini Veronensis ad Illustrem Leonellum, Marchionem Estensem, gratulatio pro equestris dignitatis insignibus.

Eiusdem Oratio in laudem Regis Angliæ.

Antony Panormita ad Fridericum Imperatorem Oratio, in coronatione habita.

Laurentij Vallæ Oratio ad summum Pontificem.

CLARISSIMO AC SAPIENTISS.

V I R O,

NICOLAO BARBADICO
VERONAE PRAETORI.

Hieronymus Donzelinus S. D.

TSI Deus Optimus, vt præclari Philosophi omnes ac Theologi sentiunt, rebus omnibus a se conditis, suo numine ac vi ita intus ac præfens adest, ut voluntate, & consilio eas curet, regat, gubernet ac moderetur; neque in hoc opere, ullius alterius ope, aut adiumento indiget: ita tamen eius sapientiæ est visum, ut admirabili quodam inter eas ordine constituto, superiores inferioribus, ac nobiliores obscurioribus præfint, suæque potentiæ ac providentiæ ueluti instrumenta sint, ac uoluntatis administræ. Ita sane rerum naturæ in istis est ordo, atque inheret, ut ne in istis
qui

quidē diuina Triade desideretur. Quam autem certa serie ac numeris inter se connectantur ac proxime a Deo pendeant cœlestes illę mentes, qui exercituum nomine eas appellarunt diuini Vates, satis indicarunt. Quam aptē connexti quoue perfectionis ac nobilitatis gradu coniuncti sint, sempiterni illi cœlorum orbēs, infixaque illis astra, nemo tam rudis est, qui non intelligat. Elementa, lapides, metalla, gemmas, stirpes, animalia, ac omnia rerum inferiorum genera, nexu plane admirabili cohærere, in ipsa naturæ tractatione, Aristoteles diuinarū atque humanarum rerum peritissimus docuit: cū rerum genera numerorum seriem referre pronunciauit: cū naturam in procreandis rerum speciebus, non saltu, sed leni ac moderata progressione uti, dixit: cum inter lapides ac plantas, lithodendron^s constituit, quod vulgo corallium uocant: cū inter plantas ac animalia Zoophyta collocauit. In ipsa uero hominum Republica, quamuis ingens quædam confusio esse uideatur: si quis tamen eam diligentius contempletur, tam certus ac conspicuus ordo apparet, ut plane cæcus sit, qui illum non uidet. Si enim ad res sacras oculos conuertamus, quis Ecclesiasticam Hierarchiam, cœlestis illius ueluti imaginem ac simulachrum, digne admiretur? In summo enim fastigio, tanquā in mystica illa Iacobi scala, sedet Roma-

nus

nus pontifex: a quo deinde cæteri omnes, admirabili quodam ordine gradus ita dispositi sunt ac pendent, ut humani corporis partes ac membra, a summo capite nō aptius pendere uideantur. Profanas uerò res si intueamur, quis inter omnes magistratus, Cæsarem summum tenere locum neget? a quo deinde reliqui omnes serie quadam plane diuina deducuntur, donec ad infimam plebem res perducatur. Ac ne latius euagemur, aut veterum Respublicas commemoremus, inspiciat vnusquisque presentem rerum humanarū statum, singula Imperia, regna ac Respublicas: uidebit sane verissimum esse, quod prædico: in omni rerum multitudine ordinem plane necessarium esse, nec sine illo quidquam recte constare, nec magis corpus sine anima, quā hominum Rempublicam sine ordine constitui posse. In hoc autem uario ac multiplici rerum ordine, admirabile Dei consilium intueri piā mentem decet. Vt enim inferiora superioribus inseruiunt, parent, atque obtemperant: ita vicissim, ab illis salubre ministerium præstatur, ut quidquid boni in his reperitur, ab illis ceu fontibus deriuari ac pendere facile deprehendatur. Digna sane homine Christiano consideratio, ex qua ad magistratus ac principum suorum imperium atque obedientiam unusquisque se facile accommodet: quorum patrocinio tutum se esse intelligat, om-

* 3 nemque

nemque suam salutem ac commodum, non aliunde suppeditari, magno suo beneficio ac emolumento, quotidie experiatur. Quanta animi vigilantia, studio, cura, diligentia, atque sollicitudine, suorum subditorum salutem procurant Principes, ac populorum gubernatores, veterum ac recentiorum historiae testantur. Quot periculis exposita sit eorum uita, quotidiana experimeta nos docet. Inuenta quidem sunt atque excogitata quam plurima uoluptatum genera, quibus Principum labores, ueluti lenirentur, ne assidua Rempublicam administrandi cura ac studio fracti ac fessi, de abdicando magistratu cogitarent: quod sane multis euenisse, historiae narrant. Sed quam longo interuallo a laboribus, molestijs ac negotiorum pondere, superentur uoluptates illae ac curarum lenimenta, sapientes illi uiri docuerunt, qui in hoc potissimum studium incumbentes, de miseria Principum conscriptos libros posteritati suae reliquerunt. In hac ego cogitatione cum superioribus diebus insisterem, atque animaduertentem populos ac subditos non admodum egregie animatos esse erga suos Principes, de molestis etiam exactiōibus non parum conqueri, ac facile declarare se inuitos ferè, iugum ferre iudicauit me utilissimam Reipublicae operam praestitutum, si aliquid ederem, quo subditorum animi erga suos principes, obsequentiores atque obser-

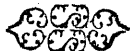
uuantiores redderentur. Cum itaque & ex ueterum scriptorum tam Graecorum, quam Latinorum assidua lectione, & ex longa in multis Principum aulis consuetudine, Epistolarum uolumen collegissem, quae a summis orbis Monarchis ac Principibus uiris conscriptae sunt, ac testantur qua fide ac diligentia ad suorum salutem excubent Pontifices, Imperatores, Reges, ac probi populorum gubernatores omnes: adhibito sapientum hominum consilio, placuit, eas in lucem dare. In eam enim spem ueni, futurum, ut qui eas legent, animos, uoluntates, ac studia sua libentissime flectant ad suorum principum obsequia: cum in his Epistolis facile quibus tanquam in speculo possit intueri, quot sudoribus ac uigilijs in eam curam Reges incumbant, ut suorum facultates, tecta, domos, lares ac focos, liberos, parentes, honorem, ac omnem denique salutem procurent ac tueantur: ut hac ratione, eorum etiam, qui parum aequi sunt, animi ad tantam suorum in se principum beneuolentiam amandam ac amplexandam, non parum permoueri possint. Cum autem malo quodam fato in ea tempora incidimus, quae multos habent Zoilos, qui id unum sibi laudi esse putant, si aliorum dicta, facta, consilia ac uoluntates reprehendant, carpant, ac maledictis insectentur, secumque praclare agi existiment, si ut Virgiliana illae Harpye ni-

hil intactum, nihil non suis sceditatibus con-
spurcatum ac maculis inquinatum relinquunt,
rem me non tantum utilem, sed plane necessa-
riam facturum existimavi si magni alicuius ac
principis Viri autoritate ac patrocinio, cum
opus ipsum alioqui per se spectatissimum, or-
bi commendatius redderetur: tum vero potis-
simum, ut meum edendi consilium a male feria-
tis hominibus propugnaretur. Cum autem Ve-
netijs edendum esset hoc opus, idque ab eo, qui
sub amplissimo Venetorum Imperio & natus,
& educatus & uoluntate etiam illi additissi-
mus esset, ab hac tot sapientissimorum Sena-
torum Virtute, splendore ac potentia, nequa-
quam mihi discedendum esse iudicavi. Inter
tot autem magnanimos Heroas, ac preclari-
sima huius Reipublice lumina tua singularis
atque illustrius virtus effecit, ut in te unum ani-
mi mei oculos figerem, teque illum esse uolue-
rim, sub cuius nomine lucem hanc experire-
tur. Etsi enim Illustrissimae tuae genti ac fami-
liae, communis est magnanimitas, ac reliqua-
rum virtutum omnium ueluti regina, animi for-
titudinis: tu tamen quam plurimas alias illis ad-
didisti: ut optimarum artium scientiam, æquanimi-
tatem, laborum tolerantiam, pietatem singu-
larem, aliasque innumeras, quae te merito om-
nibus commendatum reddant: ut uere nemo
sit qui non tibi fausta ac foelicia omnia à Deo
optimo

optimo comparet ac optet. Adde, quod liber
qui de Reipublice administratione agit, de ne-
gociorum momentis, de bello & pace, de re-
gendis populis, qui summorum hominum col-
loquia, consilia, uoluntates ac studia continet,
non alij quam principi Viro ac tibi, conuenien-
ter dicendus fuit. Non erat itaque hoc officij
a me praetermittendum, praesertim cum pecu-
liaris ac uehemens quaedam animi in te mei
propensio, multos iam annos uoluntatem meam
ita tibi deuinctam teneat, ut non alia magis ra-
tione de meae fortis tenuitate mihi dolendum
sit, quam quod ea est mearum uirum imbecillita-
s, ut desperandum mihi sit, ullam unquam uo-
luntatis in te meae significationem, quae animum
exaquet, ex me proficisci posse. Verum in eo
mens acquiescit mea, quod ea te prudentia, hu-
manitate & clementia praeditum esse scio, quae
meum hoc qualecumque animi studium in me-
liorem partem accipere, ac aequi bonique con-
sulere possit. Vale. Venetijs Kalendis Au-
gusti. Anno M. D. LXXIIII.

INDEX NOMINVM C O P I O S V S

Eorum omnium Procerum, à quibus Epistole
in hoc volumine contentæ, sunt destina-
tæ, ordine alphabetico descriptus.

De litera. A.

	ETIVS Patricius, Theodorico Regi. 69
	<i>Aetius Patricius Consulibus Romanis.</i> 70
	<i>Alexander Magnus Illyricus Populis.</i> 142
	<i>Alexander, Iouis Hammonis filius, Olympiadi matri.</i> 162
	<i>Alexandro. N.</i> 205
	<i>Alexander Macedo. N.</i> 205
	<i>Alexander Macedo. N.</i> 284
	<i>Alexander Pirro Regi.</i> 207
	<i>Alexander Dydimò, Bragmanorum Regi.</i> 207
	<i>Alexander Rex, Dario, Persarum Regi.</i> 206
	<i>Alexander Rex Lacedemonijs.</i> 206
	<i>Alexander Rex, Dario Persarum Regi.</i> 213
	<i>Alfonso, Aragonum Regi. N.</i> I

Alfonso,

I N D E X.

<i>Alfonso, Aragonum Regi. N.</i>	2
<i>Alfonfus, Rex Aragonum, Petro Fregosio, Duci Iannæ.</i>	60
<i>Alfonso, Hispania, & Italia Regi, Laurentius Val- la.</i>	362
<i>Amalafiumta Atalarico filio, Gothorum Re- gi.</i>	79
<i>Amasis, Aegypti Rex, Polycrati Samio Princi- pi.</i>	201
<i>Amazonij Turco.</i>	289
<i>Anacharsis Hermoni.</i>	215
<i>Anastasius, qui & Arthemius, Imperator Con- stantinop. Romano Pontifici.</i>	106
<i>Angelus Politianus Laurentio Medici.</i>	155
<i>Antonij Panormita Oratiuncula ad Fridericum Imperatorem.</i>	398
<i>Apolonius Aegisto.</i>	213
<i>Aristagoras Milesius Cleomeni, Laced. Regi.</i>	204
<i>Aristoteles Alexandro.</i>	212
<i>Aripetrus, Longobardorum Rex, Iouanni, VII. Romano Pontifici.</i>	105
<i>Athenienses Alexandro Macedoni.</i>	279
<i>Aulo Gelio Peregrinus Philosophus.</i>	211
<i>Aurelianus Dux, Carolo VIII, Gallorum Re- gi.</i>	84

De litera. B.

B AIAZETES, Turcarum Imperator, Selymò filio.	13
B Baiazetes, Turcarum Imperator, Selymò filio.	

I N D E X.

filio.	116
Baldwinus. II. Rex Hierosolyma, Calisto Romano Pontifici.	128
Bartholomaeus Iustinianus Duci Mediolani.	20
Bartholomaeus Georgianus Maximiliano, Boemiae Regi.	242
Beda sacerdos Carolo Marcello, Galliarum Regi, & ceteris Regulis.	104
Basilarius Totila.	66
Basilarius Iustiniano Imperatori.	75
Boemundus Rogerio Nortmano fratri.	119
Boemundus Rogerio Nortmano.	125
Boemundus Rogerio Nortmano fratri.	123
Bononienses Comiti Virtutum.	11
Bostares, & Hanno, Carthaginenses, Hannibali.	280

Delitera. C.

C AESAR Augustus C. Mecenati. Ex antiquitatibus Desiderij Lignamenij Patavini.	210
Calisto summo Pontifici, Petrus Dux, & Consiliium.	332
C. Fabritius, & Aemilius, Consules, Pyrrro Regi.	287
C. Pontius, Samitium Imperator, Herennio, patri optimo.	164
Campsoni Gaurio Sulthano, Selymus Othomanus.	

I N D E X.

manus.	139
Campso Sulthanus Selymo Turcarum Regi.	140
Capuani. S. P. Q. R.	161
Cardinalis Aracali, Duci Venetiarum.	102
Carolus VIII. Rex Galliarum, Aureliano Duci.	85
Carolus Martellus Eudona, Aquitanie Duci.	107
Carolus, Galliae Rex, Petro Aragoniae Regi,	137
Carolus V. Romanorum Imperator, Philiberto Aurantio, Vgonique Moncate.	257
Carolus V. Romanorum Imperator Augustus, Collegio Cardinalium.	318
Cato Cesari.	211
Clemens. III. Romanus Pontifex, Isaco Constantinop. Imperatori.	131
Comes Virtutum Bononiensibus.	fol. 10
Constantinus Imperator Benedicto II. Romano Pontifici.	101
Constantinus Imperator Gregorio III. Romano Pontifici.	114

Delitera. D.

D AMIANVS Episcopus Ticinensis, Archiepiscopi Mediolanensis nomine, Patribus ad. VI. Synodum Constantin.	103
Darius, Persarum Rex, Idanthyrsis, Scytharum Regi.	

I N D E X.

Regi.	203
Datys Persa Delijs.	205
Demosthenes Senatui, Populoque Atheniensi.	290
Diogenes legatus, Iustiniano Imper.	90
Diogenes Alexandro Macedoni.	225
Diogenes Anaxilio.	225
Diogenes Phanomao.	225
Diogenes Græcis.	232
Diogenes Antipatro.	223
Diogenes Agesilao.	224
Diogenes Epimenidi.	215
Diogenes Lacidæ.	224
Diogenes Olympiadi.	227
Diogenes Alexandro.	227
Diogenes Aristoteli philosopho.	228
Diogenes Sinopensibus.	229
Diogenes Antipatro.	229
Diogenes Nipponi.	235
Diogenes N.	238
Diuus Augustus Caio nepoti.	284
Domini Paduani ad Comitum Virtutum.	7
Duces Mediolani ad Serenissimum Regem Ferdinandum.	334
Dux Mediolani Lucensibus.	369
Dux Mediolani Francisco Barb. & Opicino de Alzate, Locumtenentibus Reip. Ianuensium.	34.
Dux Mediolani, Francisco Barbauaræ, & Opicino, & Antonio de Alzate, locumtenentibus Reipublicæ Ianuensium.	35

Dux

I N D E X.

Dux Mediolani, Franc. Barbauaræ, & Opicino de Alzate, & Officialibus Ianuen.	38
Dux Mediolani Franc. Barb. & Opicino de Alzate, & Ancianis Ianuæ.	39
Dux Mediolani Francisco Barbauaræ, & Opicino.	40
Dux Mediolani Francisco Barbauaræ, & Opicino de Alzate.	41
Dux Mediolani Francisco, & Opicino.	41
Dux Mediolani Iisdem.	42
Dux Mediolani Franc. Barbauaræ Vic. Ducali Saonæ.	45
Dux Mediolani, Papiæ, Angleriæque Comes, ac Ianuæ Dominus, Ianuensibus.	44
Dux Mediolani Francisco Barbauaræ Vic. nostro, Saonæ, nec non Reuerendissimo Episcopo, & Ancianis Ciuitatis Ianuæ, ac Saonæ.	45
Dux Mediolani, Francisco Barbauaræ, & Opicino de Alzate.	23
Dux Mediolani Ianuensibus.	338
Dux Ianuæ, & Consilium, Senatui, populoque Mediolanensi.	43
Dux Ianuæ, & Officium Prouisorum, Baptista de Bano, & Collegis legatis apud Mediol.	46

De litera. E.

E SCHINES Senatui, Populoque Atheniensi.

92

Fabritius

De litera. F.

F ABRITIUS Carreetus, Rhodi Magister, Leo- ni. X. Pontifici Maximo.	120
Fabritius, & Q. Aemilius, Consules, Pyrro Regi.	205
Falisci. S. P. Q. R.	161
Ferdinandus Rex Illustriss. Prospero Aduerno, Gu- bernatori Iannensibus, & XII. Capitaneis Po- puli.	337
Ferdinandus Rex Reuerendiss. & Illustriss. Ra- phaeli Fregosio Duci, ac Capitaneis Iannen- sium.	339
Ferdinandus Alfonso, Regi Aragonum, pa- tri.	354
Florentini ad Malatestas de morte D. Galeo- ti.	3
Florentini Bononiensibus de Comite Urbini.	5
Florentini Henrico Lucemburg. Imper.	139
Florentini Francisco Carrariæ.	305
Florentini Bononiensibus.	306
Florentini Ioanni Galeatio Vicecomiti, Mediolani Duci.	308
Florentini Francisco Carrariæ.	315
Florentini Lucensibus.	366
Florentini Duci Venetorum.	368
Franciscus Catanæus Iannensis, Francisco Fosca- ro, Duci Venetiarum.	26

Franci.

EPISTOLÆ
MVNDI PROCERVVM.

hoc est,

PONTIFICVM,
IMPERATORVM,
Regum, Rerumpublicarum, ac
Principum Virorum.

N. ALFONSO Aragonum REGI.

Vòd vincis meritò omnes gau-
dent; ego verò, & quòd vinci-
cis gaudeo, & quòd victoria
clementer & moderatè vte-
ris: rectè quidem virtus tibi
victoriã peperit. verum hoc
ipsum sibi commune cum multis. Nam & qui
sunt vicerunt, triumpharunt, imperarunt, hique
innumerabiles, & interdū etiam iniusti, ac peni-
tus indigni; qui verò & victis pepercerint, ni-
hil intemperanter, nihil auarè, nihil crudeliter
agentes, & nostro atque omni tempore perpauci;
sed & Djs similes habiti sunt, & habebuntur.

A Cato

Cato tuus aiebat, pessimum Imperatorem esse qui sibi ipsi imperare non possit: ideo, ut arbitror, quoniam absurdum videretur eum plures vincere, qui vnum non vinceret; Macedo ille magnus armis inuictus laudatur, ita victus vituperatur: Hannibalis gloriae multum crudelitas detraxit; equidem malo tibi victoria laudem inueniat, quam fortuna victoriam. quicquid in bello accidit fortunæ laus est: verum si vincendo benignè leniter castè, mansuetè, constanter te gesseris, fortunam sua laude fraudabis, tuamque prorsus efficies victoriae laudem. Cum ergo hostes diuiceris, ac temetipsum, iure optimo tibi gratulor, mihi gaudeo: Tibi quia perpetuam ex virtute laudem tibi comparabis, erisque posteritati clementiæ & humanitatis exemplum: mihi quia tali Rege, ac domino fortunatus sum, ubi possim & viuendo melior fieri, & scribendo clarior. Vale, & triumpha.

N. ALFONSO REGI.

DVRVM est amorem cohibere, & ego te perditè amo, ac nisi eloquar, disrumpar. Fama est inlicitum Ducem Mediolanensium Philippum Mariam nuptui dare velle vnicam filiam, eamque locaturum arbitrato tuo. Vide quam magna sit hominis illius fides atque obseruantia erga te, ut sua viscera, suam omnem iucunditatem, suum consilium, suam spem in te vno reponat: novi ego illum, ex
animo

animo loquitur. nec minus etiam te noui, qui virtute ac animi gratitudine vinci non pateris. Videre itaque mihi videor hac in re consilium tuum graue quidem illud, atque vtilissimum, iucundissimum fratrem tuum Petrum, nisi vates malè vaticinior, puella illi honestissima maritum deligis ac destinās. Id si ita est, quid maximo illi Duci gratius? quid fratri illi fortunatius? quid tibi laudabilius excogitari potest? hoc vno beneficio Ducem ex creditore tibi debitorem constitues, ex amico amicissimum, ex patre filium. Silco vtilitatem ex ijs nuptijs futuram. & ex patre ipso Duce qui filius Ducis erit, idè & hæres erit; postremò nemo eorum erit, qui merita clementissimi huius Ducis erga te cognouerint, qui te ex hoc factò laudibus ad calum non ferat, qui vè matrimonium iudicet pro meritis optimi Ducis honorificentissime factum. Hæc ego, umanissime Rex amore, ac mea ergo te obseruantia locutus sum. Vale.

FLORENTINI ad MALATESTAS,
De morte D. Galeoti.

MAGNIFICI viri. Lugubres & funestas literas vestras tristes accepimus, quibus nobis obitum charissimi fratris nostri D. Galeoti nostro maximo dolore scripsistis; nos orbatu amico, & Duce optimo, quantum in nos fuit doluimus,

A 2 qualem

qualem nec posse aliquando inuenire speramus, & quod etiam ingenuè fateamur, qualem & quantum adhuc inuenire nequiuimus. dolemus igitur nostris, & vestris incommodis, dolemus Sacrosanctę Ecclesię cladem, & dispendium Italiae, & totius rei publicę detrimentum. Cecidit igitur fortissimus Dux, Ausonię decus, Ecclesię propugnaculum, consilij maturitas, rei militaris scientia, vnicum nostri temporis fidei & integritatis exemplum, cecidit republicę nostrę verus frater, & secundę atque aduersę fortunę nostrę particeps, & hunc casum vix satis dignę pro magnitudine rei possit noster populus lamentari. Consolamur tamen in eo quod scribitis ipsum dilucida ratione mentis rebus suis, vt decebat, bene dispositis in communicatione fidei sacrorum Ecclesię decessisse; spes salutis ipsam sequitiam doloris aliquantisper leuat: & vt in ijs item consolari debeatis, vos etiam atque etiam rogamus. Cogitate tñ qualis & quanti viri, quātāq; gloria sitis heredes, vosq;ue dignos tantis rebus & fortunis virtute animi ac omni præstantia exhibeatis. maximum. n. habetis ad amplitudinem & gloriam exemplum, & stimulum, quem in tanto paterni luminis splendore debeatis & in oculis quasi theatro Italiae obseruare. nos autem perpetuò amorem erga vos nostrum, studium, opes, fortunās omnes vobis pollicemur. estote vnamines, ne aliquando imperio excidatis. Valet.

FLO-

FLORENTINI BONONIENSIBVS,
De Comite Urbini.

SI vobiscum conquerimur, si vobis quę contra dignitatem nostram aguntur amicę ac liberę lamentamur, non est quod mirari debeatis. Nam cum nullum in amicitia reperietur officium maius quàm cuncta cum amico, tanquam secum tuò impartiri, cumq;ue nos (quę vestrā est humanitas) arctissimum vinculum necessitudinis ac benevolentię deuinciat, quid magis æquum inter nos agitari potest, quàm cuncta vicissim leniter & quietę conferre, quę forsā alterutri contigerint, vel leuia, vel molestia? Intellexistis quo animo respublica nostra veteres iniurias atq; nouas passasit, quās Comites de morte Feretrio nostrę reip. hostili manu intulerunt, obliuioni mādauerit, Comitę Antonium eiusdem familie tunc à patrię sinibus exulantem, nedum inglorium, sed omnibus ignominij affectum, ne dum pauperem, sed & omniratione miserrimū Florentię hilari vultu, allaerterq; suscepit, nosq;ue ipsum nostris sociatum gentibus non modò patrię restituumus, sed in uitum imperium nostris sumptibus & periculis reposuimus; deinde iteratis officijs etiam contra magnificum fratrem nostrum D. Galeotum de Malatestis viribus nostris tutati sumus, eumq;ue ad hanc vsq;ue diem in columen florentemq;ue opi-

A 3 bus

qualem nec posse aliquando inuenire speramus, & quod etiam ingenuè fateamur, qualem & quantum adhuc inuenire nequiuimus. dolemus igitur nostris, & vestris incommodis, dolemus Sacrosanctæ Ecclesiæ cladem, & dispendium Italiæ, & totius rei publicæ detrimentum. Cecidit igitur fortissimus Dux, Ausoniæ decus, Ecclesiæ propugnaculum, consilij maturitas, rei militaris scientia, vnicum nostri temporis fidei & integritatis exemplum, cecidit republicæ nostræ verus frater, & secundæ atque aduersæ fortunæ nostræ particeps, & hunc casum vix satis dignè pro magnitudine rei possit noster populus lamentari. Consolamur tamen in eo quod scribitis ipsum dilucida ratione mentis rebus suis, vt decebat, bene dispositis in communicatione fidei sacrorum Ecclesiæ decessisse; spes salutis ipsam sequitiam doloris aliquantisper leuat: & vt in ijs item consolari debeatis, vos etiam atque etiam rogamus. Cogitate tñ qualis & quanti viri, quātaq; gloriæ sitis heredes, vosque dignos tantis rebus & fortunis virtute animi ac omni præstantia exhibeatis. maximum. n. habetis ad amplitudinem & gloriam exemplum, & stimulum, quem in tanto paterni luminis splendore debeatis & in oculis quasi theatro Italiæ obseruare. nos autem perpetuò amorem erga vos nostrum, studium, opes, fortunas omnes vobis pollicemur. estote vnamines, ne aliquando imperio excidatis. Valet.

FLO

FLORENTINI BONONIENSIBVS,
De Comite Urbini.

SI vobiscum conquerimur, si vobis quæ contra dignitatem nostram aguntur amicè ac liberè lamentamur, non est quod mirari debeatis. Nam cum nullum in amicitia reperietur officium maius quàm cuncta cum amico, tanquam secum tutè impartiri, cumque nos (quæ vestra est humanitas) arctissimum vinculum necessitudinis ac beneuolentiæ deuinciat, quid magis æquum inter nos agitari potest, quàm cuncta vicissim leniter & quietè conferre, qua forsitan alterutri contigerint, vel leuia, vel molestia? Intellexistis quo animo respublica nostra veteres iniurias atq; nouas passit, quas Comites de morte Feretrio nostræ reip. hostili manu intulerunt, obliuioni mādauerit, Comitæ Antonium eiusdem familie tunc à patriæ sinibus exulantem, nedum inglorium, sed omnibus ignominijs affectum, ne dum pauperem, sed & omniratione miserrimū Florentiæ hilari vultu, allacriterque suscepit, nosque ipsum nostris sociatum gentibus non modò patriæ restituumus, sed in uitum imperium nostris sumptibus & periculis reposuimus; deinde iteratis officijs etiam contra magnificum fratrem nostrum D. Galeotum de Malatestis viribus nostris tutati sumus, eumque ad hanc vsque diem in columen florentemque opi-

A 3 bus

bus seruauimus; nunc autem cum miserimam ciuitatem Eugubij intestinis bellis aestuantem dominandi cupiditate cepisset, & res suae in ea vrbe longis bellorum incommodis fluctuarent, nos auidi pacis ac tranquillitatis pluries hactenus, & tum demum per oratorem nostrum ad concordiam cum magnifico milite D. Francisco de Gabrielibus rationibus honorificentissimis deducere conabamur, demumque pacis desiderio noster orator eundem D. Franciscum iuxta petitionem eiusdem Comitum promissa impunitate & tuto accessu, suo se conspectui praesentauit. Heu, nusquam tuta fides. his Comes contra ius gentium, affecto etiam oratore nostro multis contumelijs, violata fide publica, pessudatis foederibus, cepit D. Franciscum, eumque, vi & metu cedere quibuscunque iuribus, quae in castris pluribus & ubique locorum habebat, compulit: haec sunt amplissima grati animi officia, quae pro tot impensis, & laboribus a perditissimo, homine reportauimus. Veruntamen purgat se, quod haec omnia facta sunt in populari tumultu, cui obsistere non potuerat: sed si prorsus culpa vacabit, id plane sciemus, cum eum ex vinculis & carceribus missum faciet; nos autem in ultionem tantae iniuriae bellum aduersus Comitem, Eugubinumque populum paramus, in quo Deum, hominesque testamur, non imperij cupiditate, non ledendi consilio, sed ulciscendae iniuriae gratia bellum istud

injusti-

injustissimum inchoare; expectaturi tamen aliquantisper, an Comitem aliquando pudeat, vel poeniteat perfidiae ac improbitatis suae.

D. P A D V A N I

Ad Comitem Virtutum.

TVA te fallit opinio, si quae in depressionem & excidium rerum nostrarum non in Italia solum, sed in Germania & Gallia pluribus iam mensibus, non vna tantum, sed & multis rationibus occurratissime procuras, me latere existimas. Sensimus quidem, & si non omnia, tamen plurima scelestissima, quae ne a vobis quidem excogitari posse animum induxissimus, cum talia sint, qualia hostis in hostem, non nisi seuisimis lacesitus iniurijs moliri deberet. Nos autem quibus iniurijs affecerimus quibus contumelijs penitus ignoramus, nisi forsitan labentes corruentesque fortunas vestras bello quo cum Antonio della Scala concurrebatis tuendo, vosque etiam in maximo periculo seruando iniuriam contumeliamque indicatis. Satis mihi constat quae & qualia inter vtrunque nostrum actis temporibus agitata fuerint: quae quoniam per litteram breuiter enarrari non possunt, quam breuissime potero dicam. Satius, & tutius est me te apertum hostem & publicum, quam occultum sub amici nomine habere, & bellum apertum paci fictae & dolose antese-

A 4 rendum;

rendum; nihil. n. aliud doli & fraudes quam vim
& iniurias pariturae sunt. Proinde vobis bellum
elapsa die XXX. huius mensis Iunii per has lite-
ras indicimus, sperantes, auxilio & copijs Illu-
strissimorum Venetorum quibus cū nuper federati
sumus, vos improbitatis ingratiq̄ue animi vestri
pœnas duros, & clamantium ad cœlum oppres-
sorū a vobis voces Deus optimus maximus.
aliquando audiet. Intendimus quod omni iure da-
tum est, vim vi repellere, & armis paratas nobis
iniurias propulsare.

NOB. VIRO IACOBO de CAMPO FRIGOSIO,
Cardinalis de Petra Mala.

SVADENT multa, vir nobilis, vt ad te quam-
uis minus cognitum aliquid scribam, & tecum
quæ communia sunt partiar; solent animum le-
uare molestijs, impartita alijs consilia, & ple-
runque mens moror confecta instauratur; primò
suadet virtus, optima, efficacique animorum conci-
liatrix, qua te plurimū præstare intellexi. quid. n.
virtute prædito impertiri consiliorum non licet?
suadet communis eademque voluntas, quæ nescio
quo pacto ignotos præponit notis, & peregrinos
vicinis. Horum igitur fretus presidio, scribere
ausus sum. Vides vir optime partem, immo remp.
nostram quantum immutata sit? vides quantum
imminuta sit, quantunque Italiae vrbes aquile
nomen

nomen aborreant, vt vix præter urbem hanc
alium possit incolere locum? O instabilis, velox,
præcepsque fortuna; O mutabilia fata, & varia-
bile mundi decus. O momento durabilis honor.
Fuit nāque sic illustre sic clarum aquila nomen, vt
post conditam urbem, (ne ab antiquissimis exor-
diar) nihil memorabile, nihil dignum, quod ipsa
non viderit à patribus nostri traditum gestumque
sit, quorum aliqua præstantiora recensēbo. Iulius
qui ex horum memoracione tam felicium me ag-
greditur, me etiam excuset. Aquila duce Camil-
lum occupatam à Gallis urbem patria exulem
liberatorem vrbis vidit. sub se militare gloriosis-
simum Fabriciū inspexit: Decios se pro patria im-
molasse admirata est: Africanos ante se mortuos
deploravit: Fabij maximi constantiam aduersus
Hannibalem: Carthaginem euerti vidit Sci-
pione authore: Philippum Macedonem reduxit.
Anthiochi Asia regis vires domuit: Cæsarem
Augustum imperio primum decoravit, cum eo
ceterisque Imperatoribus orbem vniuersum pe-
ragrauit, & eidem iustissimis legibus imperavit:
Vnde igitur nunc sic abhorrendum, sic exosum
aquila nomen? nisi quod opera mortalium docet
esse mortalia, præsectorum & presidum igna-
uia hoc effectit, qui nihil minus curat quam poti-
us expillant vrbes, ac voluptatibus inseruiunt.
reliquum est, vt quod horum presidum impuden-
tia omisit, suppleat Iuppiter optimus maxi-
mus

mus, qui eam à caelo misit in terras, eamque ad honores pristinos restituat. Vale.

COMES VIRTUTVM

Bononiensibus.

DOLEMVS, & compatimur, Cives egregij, quòd aliorum demeritis còtra ciuitatem vestram quam semper perditè amauit pater, quamque nos paterna vestigia sectantes inter amicissimas habebamus, nunc bellica arma mouere, quae in solos authores pertinacissimos tanti mali, salua re vestra publica, si fieri posset, verteremus, Archiguelfos videlicet Florètinis paucos numero, qui ciuitatis Florentiae regimem sub specie libertatis vsurpant, qui non contenti demoliri urbem in qua nati sunt, nunquam cessant quousque seminatis odijs, suspitionibusque subdolis, vos non solum ad imitandam ipsorum voluntatem, sed ad quandam seruitutem secum seduxere. Sed vos caliditatibus ipsorum illaqueati permisistis, vt necesse sit, per se vt proposuimus, contra statum ipsorum pro vltione condigna magnificis filijs nostris Senensibus, & Perusinis violatis per eos capitulis vniuersalis fœderis agere armis contra vos & Imperium vestrum, ne quiescentibus, intactisque rebus vestris, possitis eos vllis fauoribus vel praesidijs sustinere; proinde non vt vliscamur iniurias aliquas vel offensas: nullas.n.hucusque internos

interces-

intercessisse fatemur, cum tamen multa intercesserint beneficia, quae ne videamur exprobare, silentio praetermittimus: Sed vt Archiguelfos auxilia vestra deficiant, vos, & imperiũ vestrum à die harum nostrarum literarum coacti potius quàm sponte vobis bellum incidimus Papiæ, Die XXII. Aprilis. 1390.

BONONIENSES COMITI VIRTVTVM.

BELVICAM indictionem vestram letis suscepimus animis, & iucundis illam tanquam felicissimum nuncium: nulla enim, vt literæ vestrae testantur, à nobis vnquam iniuria affecti fuistis; ex quo fit vt bene ac feliciter de victoria speremus. Nam illa semper iustiore causam consequitur, & iuxta illud Lucani: Omnia dat, qui iusta negat, nec numina desunt. Adde etiam, quòd inuictissimi Caroli Francorum praesidium nunquam nobis deerit, cui & toti orbi palam fiet, bellum istud quod super induxistis fuisse parũ dignum forti virtute praedito principe, vt vestrum nomen vos praedicat, ac vos vestrismet literis mendacii, ac doli arguendos, quippe qui ante praefixum tempus agrum nostrum multis maximisque incurfionibus vestari iussistis. Datum Bononiae. II. Maij. 1360.

GENVEN-

IANVENSES REGI

Aragonum S.

QV ANQVAM, Serenissime, & Præclarissime Rex, quàm exploratum habuimus amplitudinem vestram pacis & quietis consilia incertis bellorum euentibus anteferre, nihil prætermisimus, quod pro contrahenda pace, & concilianda cum vestra sublimitate gratia, vos facere æquum fuerit: ubi tamen regis literis ac responsis planè cognouimus exitum eius rei in assensu Illustrissimi D. Ducis Mediolani positum esse, differendam duximus legationem nostram quo ad vsque id impedimentum sublatum esset. Et cum perspectum haberemus animum illius clarissimi Principis esse nobis propensum, ad pacis fœdera, cum amplitudine sua magna animorũ sinceritate peruenimus, ducentes id fœdus Maiestati vestræ haud mediocriter gratum fore; quippe qui videremus nunquam de pace nostra sermonem habitum fuisse, quin mox, & de assensu illius principis mentio adijceretur. Cum igitur id, quod obstabat, sublatum sit, ad vos properare iussimus egregium virum Bartholomeum Facium, ut & literas Ducis Mediolani Maiestati vestræ reddat, & in sublatione offensionum, cæterisque eam rem respicientibus, regiam voluntatem exploret: cui quoniam in eo negotio, & arbitrium & mandata dedimus

dedimus, superest amplitudinem vestram orare, ut habita relationibus illius indubitata fide, iubeat eum & benignè & quàm citissimè expectari. Datum Ianuæ. X. Sept. 1444.

EIDEM RAPHAEL DVX,

Consilium, & Officium.

NIHIL est, amplissime Princeps, quod tantopere vnquam concupierim, & nunc etiam mirum immodum exoptem, quàm appetere tempus, quo hanc rempu. cum sublimitate vestra vero amore coniunctam videre. Nam cum dudum cognouerim quàm ingentia, quàmq; immortalia sint in domum nostram beneficia M. V. cumque hoc ipsum iudicium meum amplissimis verbis firmauerit affinis meus Obertus Iustinianus à conspectu Serenitatis vestræ nuper regressus, qui de summis virtutibus, veraq; in nos benevolentia sua multa non sine maxima laude disseruit, arbitratus sum, si quando optati dies veniant, facile dari posse occasionem, qua non solum E. V. gratias agere liceat, sed etiam obseruantia, ac studij mei magnitudinem aliquo insigni testimonio declararem. Verùm quanto gaudio affectus sum, dum Obertum audio præconia regiarum virtutum recensentem, tantò item mærore consecutus sum, quodd ex scripto illi dato, cognoui ad inducias veniendum esse, & exigi assensum illustrissimi D. Ducis Medio-

Mediolani. Nam conditionem illam reddendarum pecuniarum cum ex ipsis contractibus Celsitudo vestra veritatem prospexerit, nullo labore tolli posse confido: in qua sententia si Serenitas vestra diutius persistit, quid aliud id est quam quod petebatur negare? & cum & maxima Prudentia vestra cognoscat, & Obertus ipse plurimis verbis egisse confirmet, quo consilio princeps ille obstiterit, ne ad concordiam cum M. V. deueniremus. Cum igitur eam conditionem difficillimam, & quæ nulla ratione impleri possit, ab omnibus refelli, ita ut ne vnus quidem, suaserit legationem, ea stante, mittendam fore: statuti hoc ipsum Celsitudini vestræ literis nunciare, ne fortè miraretur legatum ad se decretum non fuisse; quamquam. n. aduersus sim & quātum licebit, adnitar, ut legati ad M. V. deligātur. cognosco tamen eos qui contra nituatur argumentis & ratione præuolare. Reliquum est, ut Amplitudo vestra hoc saltem obseruantia & studio meo tribuat, ut aut difficillimè conditionis conditionem tollat, aut aperte confirmet id fieri non posse quod petitur, quam etiam atque etiam rogo: & si quid mea opera illi opus sit, in quibuscunque rebus me utatur. Ianua. Vale.

RAPHAEL DVX IANVAE.
Pontifici Romano.

Multa sunt, Santissime ac Beatissime pater, quæ ad

ad nos sapissimè in dies afferuntur prodigijs simillima, ex beneficijs, quæ plerique mortalium ope beati Bernardini se consecutos esse arbitrantur, longe tamen ea certiora esse non dubitamus, quæ ad Beatitudinem vestram perferantur, ut quæ locorum, temporum, testium, nominatione fulciuntur. Quæcunque autem ea sint, magna in populis opinio disseminata est, hunc virum concionibus, doctrina, abstinentia, vitæ puritate quondam admirabilem, Sanctorum catalogo ascribendum esse. quæ spes multos erexit eorum qui vel concionantem illum, vel consuetudine, consilijsque suis oblectati sunt, gratulaturos tandem huic euo nostro, si inter fluctus & erumnas quas multas & varias nostra ætas perpeffa est, ea nobis fœlicitas contingat. tulisse nostra secula hominem cælo dignum, & æternæ memoriæ consecratū. Quam ob causam statui & ego multis verbis. S. V. orare, ut si ea conueniunt quæ postulātur, inter Sanctos referatur, dignetur & ad id se non præbere difficilè. latitia totus afficietur orbis. multæ Deo optimo maximo habebuntur gratiæ, quòd non vsque adeò sceleribus nostris a nobis auersus est, ut mitissimi ingenij sui oblitus sit, qui hunc virum ex inquinato cætu nostro sibi desumpsit, doctorem præconemque sæculo nostro dedit. Id cum B. V. edixerit, erit quòd nos omnes gloriemur. Me autem, meaq; omni a benignitati vestræ supplex commendo. Datū. Ianuæ M C C C C X L V. Die X. Septem.

RAPHA-

RAPHAEL DVX, & CONSILIVM
Ianuę. Duci Burgundię.

SCIMVS non oportere, Illustrissime & præclarissime Princeps, vt hoc loco dicamus quo studio ac obseruantia omni tempore coluerimus clarissimos parentes, auos, cæterosq; maiores vestros, ac deinde sublimitatem tuam: quæ si hæc vt sunt, Excell. V. nota sunt, non est cur hæc ipsa nunc recenseamus. hoc vnum dicimus, quàm primùm innotuit nobis triremes vestras contra Imp. Turcarum Hellespontum petere, mandata dedimus non modò prætori nostro Peræ, sed cæteri insuper Rectoribus nostris transmarinarum urbium, vt earum præfectos, trierarcosque omni humanitate ac benevolentia fouerent, portasque illis urbium patefacerent, portus, comneatusque præberent, & demum nullum præmitterent benignitatis officium, quo non in illos vterentur. Hæc illis à nostris an præstita sint Excell. V. curiosius exquirat: nobis à præfectis nostris illarum urbium renunciatum est, fuisse à se præceptis nostris enixè obtemperatum, vestrosque non secus omni commoditate earum urbium vsos fuisse, quàm si ciuitates illæ sub nomine amplitudinis vestræ gererentur; nam præter portus, comneatusque amice præstitos præterque fores confidentissimè patefactas, & se vestris conuiniis præbuisse, & sua omnia

nia liberaliter detulisse, inter quæ nec illud obscurum est, magnificum D. Gotefredum præfectum triremium cum non longè à Phaside fluuio in regione Colcorum in terram armatus descendisset, captusque ac vinctus fuisset, opera viri nobilis Hieronymi de Nigro ciuis nostri seruatum, & vinculis solutum. hæc autem à nobis ita contexta sunt, vt Amplitudo vestra intelligat quàm indignè ab ijs triremibus nostri postea lasi sunt. Nuper nobis à rectoribus nostris Caphæ redditæ sunt literæ, quibus nunciant has vestras triremes sub auspicijs D. Gotefredi mare Ponticum ingressas, multas cepisse nostrorum naues; qui licet vel infideles, vel schismatici forent subditi, tamen nostri sunt: & si cum infidelibus bellum geritur, non aduersus illos saltem geratur, qui in Christianorum oppidis habitant, quique se vitam & opes si dei nostræ commiserunt. Est præterea hoc iniuria maior, quòd vniuersum mare Ponticum tutelæ defensionique Ianuensium supra annos centum commendatum est; quibus seculis ita est à nobis custoditum, vt vel nunquam vel rarò admodum piratæ vlli illò vsque penetrare ausi fuerint. Si quis in eo mari iniuria afficitur, nostrum est subuenire laeso, & eum ab iniuria tueri. Cum autem ij nostri direpti ac spoliati ad nostros præsides querelas detulissent, & ipsi apud D. Gotefredum pro reddendis ablatis agerent, respondisse dicitur, esse sibi bellum cum omnibus infidelibus, nec profuit memorasse tutelam

nos illius maris gerere, & quod efficacius est, illos esse subditos nostros & intra mœnia oppidorum nostrorum habitare. quoniam per pauca admodum fuere, quæ reddita illis sunt; & quod etiam auget iniuriam, quidam leui parte ablatorum accepta coacti sunt chirographo, aut alio scripto fateri sibi cumulatissimè satisfactum. Quæ omnia adacti necessitate Sublimitati uestræ nunciamus, non tantum vt contra D. Gotefredum querelas defera-
mus, id enim quàm inuiti facimus, & alioqui vir-
tutes eius admiramus, quàm vt Excell. V. re co-
gnita, iubeat quæ iniquè ablata sunt, reddi. & si
qui captiui ex nostris detinètur, siue infideles, siue
alio errore impliciti sunt, protinus exolui. Nam si
contra Regem Turcarum arma capta sunt, quid
meruit Persa, quid Armenus, aut Sarmata, qui
maluit in nostris vrbibus habitare, cur diripian-
tur, aut capiantur? Oramus præterea Iustitiam ve-
stram, vt siue hæc vel alia triremes transmariæ re-
dituræ forent, vel vllæ ibi remansuræ, dignetur ea
illis dare præcepta, quibus se se a damnis nostrorum
obstineant. Ianuæ, Die XXIIII. Sept. 1445.

RAPHAEL DVX IANVAE,
& consilium, Regi Aragonum.

SUPPVDET nos, Præclarissime Princeps,
ad eò serò cognouisse recondita vitia Ioannis de
Fridericis, vt sit opus nobis post multa fidei suæ
commissa,

commissa, de perfidia hominis hoc tempore queri.
quàm multa, quàmque ingentia sint ea, quæ ipso
suadete sibi credidimus, nec Maiestas quidè vestra
ignorare potest, ad quem illum sæpenumero misimus,
nec pauca, nec leuia tractaturum. vir autem
iste totus venalis, vbi & Maiestatis V. & pe-
toris nostri arcana nouit, in eas se cogitationes
conuertere cepit, quibus posset hæc ipsa sui lucrifacere,
& de illis quasi negociari. Fidei igitur vel
oblitus vel nescius multa quotidie nobis propone-
re, multa polliceri, multa etiam diuinare: inter que
tandem nouum consilium aperuit, quo nos à veneratione
Maiestatis Vestræ in viam diuersam tra-
duceret. Sed vbi constantiam nostram concuti
non posse cognouit, alia rursus consilia ingressus,
curauit, vt ab Illustrissimo D. Mediolani accer-
setur, à quo cum eius impudentia contemptui ha-
bita fuisset, postremò ad eandem Maiestatem ve-
stram, quam proderet non erubuit, iteratò reuer-
sus est. Peruenerunt autem nunc nuper ad manus
nostras eius literæ, quæ indicant eum machinari,
vt triremes aliquot rebellibus nostris concilliet,
quarum ope possit mare nobis infestum reddere,
& quietem publicam perturbare. & iam frater
eius ad montana profugiens, rebellibus nostris se
ipse coniunxit: nec sumus dubij, ortum mores, con-
ditiones huius viri Sublimitati uestræ nota esse, vt
qui singulari natus, nec paterna fortuna contētus,
in id crimen miserum patrem præcipitauit, cuius

damnatus, securi postea percussus est. sed non huius loci, ac temporis est scelera eius enumerare, quae serò nimium, ut diximus, sed tandem tamen deprehendimus. Verùm quoniam aliquando illum & quidem enixius benignitati vestrae commendauimus, nec dubitamus commendationes huiuscemodi apud Excell. V. illi maximo adiumento fuisse, nunc cognita seditiosi ac turbulenti hominis malignitate, visum nobis est hanc ipsa Sublimitati V. nota facere, ut possit sibi ab illius fraudibus cauere: & si quid preces nostrae apud ipsum illi proderant, nunc sciat nos, detecta eius nequitia, sententiam mutasse, omnemque eius sublimationem horrere. hanc, quia studium & obseruantiam nostram ita decuit, nuncianda duximus Serenitati vestrae, ne forsam commendationes pro illo nostrae falsum de homine iudicium, & praeterea incommodorum aliquid afferret. Quod reliquum est, ad omnem gloriam uestram sciat M. V. nos, fortunasque nostras praesto esse. Ianuae, ij Octobris. 1445.

BARTHOLOMAEVS IVSTINIANVS
Duci Mediolani.

Et si vera sunt, Illust. Princeps, quae de studio obseruantia mea ad Celsitudinem uestram scripta fuere, ego tamen nihilominus ab Excell. V. expectandum putauit aliquas gratiarum actiones. Nam cum memoria repeto vetera recentaque benefi-

beneficia, quibus familia nostra à praclariss. maioribus vestris saepenumero aucta exornataque est, inter quae nec illud in postremis habendum puto, quod celeberrimae quondam memoriae D. parens vester patrem meum Ant. non solum aurata militia donauit, sed inter potiores ac chariores amicos semper habuit, intelligo posse nullis meis viribus, nec si supra vires etiam enitar, vel minimam meritorum uestrorum partem aequare. His accedit, id quod litera Sublimitatis vestrae pulchre loquuntur. & cum ea foedera, ad quae contrahenda incumbitur, & decus & commoda huius reip. haud dubie respiciant, superuacanea profectò est gratiarum actio, cum ea curans & meam & patriae utilitatem curem. Ago quinimmo humanitati vestrae gratias & quidem ingentes ac immortales & inter maximas curas tantarumque rerum molem recordata est studij ac obseruantiae meae. Ego ampliss. Princeps, & quia id debeo, & quia esse utile haud dubito, & quia postremo ita velle Sublimit. V. intelligo, eum me profectò praestabo, ut votis Excell. V. non diligentia, non studio, non ardore unquam defuisse videar. cuius benignitati me mirum in modum commendo, ac dedo. hanc breuius scripsi, quod negocia Orientalis Ripariae nondum satis pacata, me extra urbem detinuerunt. Ianuae, XII Augusti. 1443.

RAPHAEL DVX NICOTO NICIÆ
& Prouinciæ Ducali Cubernatori.

VENIT nuper ad nos egregius Secretarius vester, Petremetus de Leone, quem & lati vidimus: qui nobis retulit Magnificentiam vestram cum Illustrissimo illo Principe non modò sermonem habuisse, sed efficacem operam dedisse Aragonensibus rebus, quas vobis Decembri superiore proposueramus; petijtque à nobis, vt conditiones scripto mandarem, tam eas, s. quas Illustrissimo Duci offerimus, quàm eas quas æquum putamus nobis præstari. Quo circa, vt ipse amicitia vestra vobis latius referre poterit respondimus ei, nos tunc cum ea de re sermonem fecimus, vehementer optasse, vt perficeretur, arbitantes magnam animorum securitatem, multaq; non leuia commoda ex huiuscemodi societate partibus ipsis comparari posse. Verùm ne ignoretis postea quàm Serenissimus ille Rex triremes suas, & in eis celebrem legationem misit huc ad nos, & pacis conditiones agitatae sunt, remissimus ad Magnificentiam suam legatos nostros cum auctoritate lateque arbitrio pacis conciliandæ, quæ forsam, & iam contracta est. & cum à die profectio nis legatorum iam mensis completus sit, certam eius rei notitiam singulis horis expectamus. Itaque qui tunc liberi exolutique eramus, nihil nunc certi

certi promittere possumus, vt qui arbitrium nostrum, & huius reipublicæ in legatos ipsos transfudimus. Hoc tamen dicimus & affirmamus, si re infecta legatio nostra redeat, id quod tunc nobis placebat iterum placiturum fore. neque enim videmus aliquid superuenisse, quo consilium mutare debeamus. Verùm quo ad conditiones pertinet, non possunt in hoc rerum ambiguo, sicut prudentia vestra probè intelligit, conditiones, vel efferri, vel peti: æquum tamen nobis videtur sic à longè iudicantibus, vt quot pedites excellentissimus ille Princeps ad securitatem præsidiumque nostrum præstaret, totidem nos Celsitudini suæ præstaremus; quotcunque ille triremes armaret, nos totidem numero educeremus, multaque alia eiusmodi, quæ adueniente casu res ipsa, tempusq; docebit. Hæc tamen breuis dicimus, si ad pacem non deueniatur, & augusti, Dux à re conficienda abalienatus non sit, nos ab æquis honestisque conditionibus non esse recessuros. 10. Martij.

RAPHAEL DVX ET CONS.
INVICTISSIMO PRINCIPI
Friderico Ro. regi semper Augusto.

LITERAS regias, inuictissimæ Princeps, vicesimaquarta Iunij superioris die, Vienna datas, serò quidem, sed debita veneratione accepimus, vt quos sacrum Imperium in peculiare si-

lios semper habuit, honoribusque ingentibus, saepe beneficijs exornauit: & quanquam exploratissimum haberemus animum Sublimitatis V. ad vniuersale bonum Ecclesiae maximo studio, & summa vi anbellare, iuuit tamen nos vix dum lecto literarum initio hoc ipsum earum etiam testimonio cognouisse. in quo quidem Maiestatis vestre proposito dignè collaudando, quanquam nullas vires, nulla hominum ingenia satis esse arbitremur, nos tamen quantum datur, illud laudamus, praedicamus, & omni genere laudum extollendam ducimus. Neque enim videmus quid sit aliud quod aequè possit nomen vestrum aeternitatis gloria consecrare, quam pro Dei sponsa Ecclesiae, eiusque incrementis ac vera tranquillitate, excellentiam vestram nullas curas, nullas vigilias, nullos demum labores effugisse. Quod autem ipsis iisdem literis Maiestas vestra nos hortatur praelatos legationemque die statuta ad eam urbem mittere, ubi nouum haberi concilium decretum fuerit; dicimus non ignorare rem, de qua agitur, maximam & summam omnium esse, in cuius rationem omnes mortaliū res paruae tenuesque iudicandae sunt, cum praesertim ipsius Dei causam directè aspiciat, cui & animorum simplicitas, & rectitudo consilij maximè debeantur. Itaque, ne quid ex prope ratione peccemus, curabimus, quid nos deceat, intelligere, ita vt cum statuta dies aduenerit, us quae dignitatem, amplitudinem, veram tran-

quillitatem

quillitatem Ecclesiae intueantur, nequaquam pro virili deseramus, qui nos, nostraque omnia Benignitati V. semper commendamus ac dedimus. datum XV II I. Sep. 1443.

GALEOTVS DE CARECTO MARCHIO
Finarij, Regi Aragonum.

NON dubito Maiestatem vestram cognouisse nauem vnam Lanensem, cuius erat ductor Casanus Gentilis nuper à magnifico D. Embasita captam, & Maioricam deductam fuisse. haec nauis cum oppugnaretur, & praelium anceps videretur, deditioem tandem fecit, vt viri omnes salui essent. Inter hos est adolescens quidem nomine Nicolaus natus Franciscū Regis, cui ego iam pridè omni genere familiaritatis & amicitie deuotissimus sum, ita quidem, vt secunda aduersaque omnia quacumque illi eueniant, semper duxerim mihi esse communia. Is adolescens amissis ferè omnibus fortunis adhuc retineri videtur nec, vt fidei datae conuenit, liberatus est. His adductus sum, vt orarim Maiest. vestram, vt per fidem, quae Barbaris etiam seruanda est, & quia patrem & filium ita diligo, vt eos inter maximè coniunctos semper enumerauerim, dignetur Sereniss. D. Reginae scribere, vt mox iubeat hunc adolescentem liberari: id quidem, humanissime Princeps, & nominis gloriæque vestrae vtile erit, & ego. id beneficij

ficij mihimet ipsi collatum existimabo: Maieft. autem vestrae me, meaue omnia defero. Vale.

FRANCISCVS CATANEVS IANVENSIS,
Francisco Foscare Duci Venetiarum.

ALIIS literis, Illustriss. Princeps, certio-
rem feci vos, me propter integritatem sanctitatemque
illius uestri imperij, & veterem benevolentiam,
qua mihi cum plerisque ciuibus vestris interce-
dit, illuc me conferre statuisse, ibique multos annos
mercatorio more mansurum; eamque orami, ut
quamquam raro soleat, veniam, & saluos cōductus
peregrinis concedere, dignetur me inter paucos
enumerare; nō quia ego uibi metuā, aut pecunijs,
sed potius, ut qui merces & bona sua Venetias
diuersuri erunt, maiore fiducia res suas mihi com-
mittant, si sciant me mihi & qua in cōmissa sunt,
fide publica tuta esse. Huic petitioni mea, Excell.
Princeps, nec repulsa nec assensus datus est. Sed
in aliud tempus reiecta est. Quae dilatio ita me
distrabit, ita incertum suspensumque habet, ut ne-
queam consilium capere, nisi ab Excell. V. id im-
petrem, quod consiliorum meorum fundamentum
est, ex quibus statui rursus sublimitati vestrae sup-
plicare, ut pro mea erga vos obseruātia, ac studio,
dignetur voto huic meo respondere, & hanc syn-
grapham liberi accessus decernere, quo mea om-
nia, & quacumque mea cura committentur, in
omni

*omni euentu tuta maximè sint: quod mihi erit mi-
rum immodum gratum. Vale.*

RAPHAEL DVX, ET CONSILIVM
Ianuen. Romano Pontifici.

NON dubitamus, Santissime pater, cognitam
esse Sanctitati vestrae veterem egestatem Ianuen-
sium sacerdotum, de qua si quod esset opere pre-
tium, multa paruo labore afferri possent testimo-
nia, quibus liqueret quam sibi etiam lege natu-
rae parce viuentibus res angusta sint. Verum quo-
niam de hac Sacerdotum egestate, qua nota est,
nunc minimè loquimur, eam tantummodo attinge-
mus, qua huius temporis est. Annone caritate qua
multos annos hanc regionem vexauit, & item ex-
ternis bellis terra marique circum tonantibus, diu
fortuna populorū nostrorum attrita sunt, & effe-
ctum est, ut neque ab agrestibus, neque à ciuibus
tenuioribus exigi pecuniae possint; & cum pars
maxima reddituū sacerdotaliū ex annuis pensio-
nibus constet: egestate conducentium necesse est
res angustiores locatoribus fieri. Accedunt &
onera publicorum munerū, quorum partem haud
leuem iam dudum Sacerdotes pertulerunt. Nam
cum infelicitas temporum coegerit nos pro salute
patriae ac libertatis nostrae vndique pecunias cor-
radere, pars propè quarta fructuum, quos ex locis
communis nostri percepturi fuissent, sibi quotānis,
eripitur

eripitur, & in sumptus publicos erogatur; quæ sic, ut sunt, si summa sapientia vestra cogitare voluerit, facillè cognoscet horum Sacerdotum egestatem. Cùm verò innotuerit nobis liberæ Apostolicas perlatas esse, quæ iubet hos Sacerdotes contri buere in classẽ contra Turcas parandam, non potuimus non miserari erumnas eorum, qui cùm naturæ desideria agrè possit explere, ad eiusmodi sumptus iniituntur, propter quæ B. V. oramus mirandum in modum, ut ad ea, quæ diximus, animaduertens, dignetur id onus ijs Sacerdotibus remittere, cui etiam, si velit, obtemperare non possit. quod quamquam per se ita æquum est, ut vix æquius quid haberi possit; nos tamen loco beneficii accipiemus, qui nos nostraque omnia, S. V. deferimus. Ianuæ, Die xxvi. Oct. 1443.

IDEM, REGI ARAGONVM.

PROFECTO, Regum Illustriss. quorundam tuorum audacia diutiùs ferri non potest, nec temeritas tolerari, dum nimis quidem vel lenitate abutuntur, vel seueritatem non formidant, & dum sub inuidia Maiestatis tuæ regnare se putant, aut quòd alius sit præguſtator, aut alius architrachus, aut à cubiculis, dici non potest dum prouincijs aut urbibus præſunt, quanta sibi licere existiment, quam se omnia impunè facturos putent, vel quantam humanitati tuæ dedecoris notam & maculam

maculam inurant, ut nihil ex eorum iniurijs ad Maiestatem tuam, nisi dedecus, ad se præda, ad miseros dolor perueniat. atque vtinam contenti ij forent in tuos tantùm hæc genera iniquitatis exercere, nec in peregrinos etiam sæuirent & audaciæ suæ atque immanitatis furorem extenderent. Si quidem de gloria tua tantum detrahunt, ut cùm tu sis humanissimus, ij quidẽ sint immanes & sæuissimus, Urbanus Testa, Princeps humaniss. ciuis noster, quintus iã agitur annus, quum in Sardinia sub fide pub. captus fuit, quã is, qui vicem tuã illic gerebat, sibi dederat, nec solùm bonis omnibus & fortunis spoliatus est, & cõtra insurgentium turpiter vexatus, verum etiam in carcerem coniectus tetrum adedò & horrendum, ut qui eum illuc coniecerint, nihil viderẽtur nisi de morte eius cogitare. Tandem cùm multos menses in ijs tenebris multa & maxima passus fuisset, præter omniũ spem semiuiuus eductus est, nec putauit alium esse, ad quem iniurias suas, querelas citius deferret nisi ad Maiest. tuam, cui hæc non minus quàm sibi futura grauia existimabat, summum cum dolore te vsque in Brutios est prosecutus, qui cùm causam suam humanitati tuæ aperuisset, grauesque mirrias exposuisset, ita commotus fuisti, ut planè il liqueret, has tuorum iniurias minime tibi placere. nec magis te cupere, quàm vt omnes æquo sub te iure continerentur. Itaque literas ad præfectum Sardinia dedisti plenas certè & minarum & indignatio-

dignationis ; quibus significabas de huiusmodi rebus quis sensus tuus foret , & quàm ex animo tuo non esset , eiusmodi iniurias à purpuratis tuis tenuioribus afferri . Verùm homo ille non solum rapax & inhumanus , sed quem audacia & confidentia cecum & præcipitem ageret , ita Maieſtatis tuæ literas contempſit , ita illatæ iniuria non pœnituit , vt cuius noſter nihil ab eo conſequi ſuarum rerum potuerit , verùm etiam quinque totos menſes ludibrio habitus ſit . Itaque nihil ad ſuos retulit niſi iniuriam & inopiam , nihilque ex literis tuis conſequeretur præter labores & ſumptus grauiſſimos . Hæc nos cum fieri à tuis videremus , ut qui nullo metu , nec minis literarũ tuarum terreatur , & quos nullos Maieſtatis tuæ pudet , detineat , dolendum admodum duximus , ſi in hac tanta tua fortuna hominibus inhumanis & prædomibus audaciæ tantum & loci daretur , aut ſi tanta Maieſtati tuæ moderatorum & continentium virorum eſt penuria , ut eos prouincijs aut urbibus præſcias , qui non modò nulla ſint humanitate præditi , verùm immanes atque maximè cupidi , qui quia procul ab oculis tuis abſint , aut quia non potes omnia reſpicere , ſub hac ſiue ignoratiõne ſiue umbra latentes , nullum eſt crudelitatis & auaritiæ genus , quod non exerceant . Dicam enim liberè , dicam audacter , niſi ſæueritas tua , aut ſapientia hos cohibuerit , niſi terror , quando æquitas eos non poteſt ; in magnum

multa-

multarum gentium & luctum & dolorem hæc Amplitudo tua redundaret , ij ſolum poſſunt immanes & agreſtes tantum de gloria tua detrabere , quantum vix tua vel humanitatis vel virtus queat adijcere , dum , quia de te aliquid ſe meritos putant , credunt hoc quaſi munimento ad omne iniuriarum genus poſſe vtī . Itaque Maieſtatem tuam oramus , vt omnem curam poſteriore ducat præſit , quàm modestos & continentibus huiusmodi curis præponat , ne ue tam eos , qui bene de ſe meriti , quàm qui honore digni ſunt præficiat . Verùm noſtra ſiue amor , ſiue ſtudium longius fortaffe nos deduxit , ad Urbani cauſam venimus ; rogamus te mirũ immodũ quando his omnibus bonis ſpoliatus venire iſtuc non poteſt , vt cuiusmodi literas ad pro regẽ dederat , eaſdẽ ad urbem Sateris & prætorẽ ſcribat . Hoc itaq; modo facilius ciuem noſtrum ius ſuum conſecuturum ſperamus , & urbi illi non futurum ingratum : nam ob hanc cauſam tota Sardinia quatuor iam annos urbis huius commercio caruit , à qua ſpiritum ferè ac uitam ducit . Lege enim cautum eſt , ut nemo Sardus niſi fide Urbani poſſit huc uenire . decet itaque Maieſtatem tuam non ſolum cuius noſtri commodo & æquitati conſulere : verùm prouinciæ Sardinie commertia reſpicere , quæ cum tam diu urbe hac caruerit , tanto affecta eſt incommodo , quãtus iſte tuus præſes pirata nũquam poſſet reſtituere . Ianua 18. Iunij . 1445 .

RAPHAEL

RAPHAEL DVX MARCHIONI
Mantuae, & fratribus.

Ex literis vestris, & ex ipsa rei natura facili nobis fuit coniecturam facere, quanto in luctu essetis amisso parente Clariss. viro, ob eius egregias singularesq; virtutes omnibus populis cognitias. quo nos, qui priuati eum coluimus, principatum verò adepti, summa beneuolentia complexi sumus; accepto lugubri nuncio ita consternati sumus, vt neque animum continere potuerimus, neque lachrymis temperare. Nam quo pacto sicis oculis audiamus illius viri obitum, quem merito tota Italia lugere debuisset? Quam ob causam, nolimus amicitiae vestrae hoc tempore à nobis expeterent consolationis officium, cum agritudinis experiem esse oporteat eum quicumque se consolatorem profitetur. Neque ignoramus solere in leniendo dolore multa memorari: nihil magis quotidie auditi quam hominum funera: interire quandoque vrbes, regna, imperia, nedum humana corpuscula; fuisse aliquando populos, qui natalem hominis diem fletu exciperent, exitum conuiujs, ac laetitia celebrarent, quaeque alia sapientis in remedia lachrymarum pulchra excogitarunt. At nos summam neque vlli calamitati comparandam iacturam semper arbitrati sumus, quotiens aliquis nobis eripitur ex illis summis ac propè

prope diuinis hominibus, quorum prudentia, integritas, innocentia multos ab iniurijs, & interitu eripuisset, quorumque beneficio multi adiuui fuissent, multi etiam seruandi fuerint. Verùm praedictas optimi parentis virtutes, & nos saepe laudauimus viuentis, & nunc defuncti non minus praedicabimus, digni profectò, qui primum fulgorem illum Marchionatus in suam domum transtulerit. Quod reliquum est, vos, vt Imperij, ita virtutum haeredes eritis, viuæque parentis optimi imagines, nobis, amicis, affinibus tanta iacturae solatium: illudque memineritis, esse vobis praeter vrbes, Imperium, opes, gratiam, amplam quoque ab illo hereditatem amicorum relictam, de quibus tantum vobis ipsi polliceri poteritis, quantum intelligetis à nobis posse praestari. 1449.
Primo Octobris.

RAPHAEL DVX IANVAE,
Duci Mediolani.

SI, Illustriss. Princeps, amplitudinem tuam metiri voluerimus, nihil inuenietur apud nos, quod sit tanto fastigio dignum munus. ac si contra, summam illam humanitatem vestram intueri potius licebit, quae non rem, sed animum assequere solet, scimus nihil ei tenne visum iri, quod liberissimo, & gratissimo animo datum sit. Propterea dilectum familiarum nostrum Valerianum Borlascam cum
C exiguis

exiguis muneribus ad te mittendum duximus; quem precamur, ut animum nostrum, non rerum tenuitatem metiatur, illoque accipiat vultu & animo, quo data sunt; cum etiam sciamus, magni viri esse magna contemnere, & vilia plerunque maximi aestimare, XI. Decembris. 1545.

DVX MEDIOLANI, FRANCISCO

BARBARAE & OPICINO de ALZATE
Locumtenentib. Reip. Ianuësiū.

DILECTISSIMI nostri, vidimus omnia quæ scripsistis de eligendo noua classis præfetto: satis superque animaduertimus id quod innuitis, quod electio Auriensis Ducis vniuersis longè magis probaretur. Breui igitur respondentes dicimus, quòd si in familia illorum de Auria aliquis est in maritimis rebus peritus, qui nobis inimicus non fuerit, neque sit, ita gerere debetis, non attentis maculis, & mustis notis in ea familia aliquando compertis, ut in illam cadat electio. Nobis enim Auriensis Imperator multò magis probaretur, si talis esset qualè dicimus. Præterea exinde satisfiet nobilibus illis, in quos iure optimo munus Imperatoriu peruenire debet. si verò in ipsis Auriensibus vir ea præstantia & partibus, quas dicebamus, præditus non sit: volumus quòd eo casu operam detis, ut alter illorum duorum deligatur, in quos etiam propensi videmini. Nicolaus. s. de Nigrono

Nigrono, et Otobonus Imperialis. Sed animaduertite, quòd in eo potius electio & fors cadat, qui maritimarum rerum peritiam maiorem & longiorem habuerit, non habita ad alias eorum conditiones ratione ulla. habetis mentem nostram super electione; vos date operam, ut quamprimum totum negocium conficiatur. Mediolani, Die xxv Aprilis .1433.

DVX MEDIOLANI, FRANCISCO

BARBARAE, & OPICINO, & ANTONIO
de Alzate, locumtenentib. reip. Ianuënſ.

Ex literis vestris intelleximus difficultates quas adducunt ciues illi nostri in muniendis oppidis & arcibus nostrarum partium Ianuën. & imprimis in muniendo Bulzanetum & Pötém docimum, de quib. tibi Ant. præcipua curam, mandatūq; dedimus. vidimus etiam quæ ipsi ciues nobis super iisdem rebus scripserunt: qui & si nonnullas rationes deducant ad luendam sententiam suam, tales tamen non sunt, ut videatur ab ipsis rebus procurandis & muniendis desistendum. Nec possumus non mirari quòd nobis ita ex corde vos, Franc. & Opicinus scribatis pro his munimentis non agendis, attenda opportunitate & vsu eorundem. Licet enim partes vestre sint pro Ianuensibus intercedere, atque id etiam nobis placet; non tamen in rebus tam necessarijs & vilibus ita lo-

¶ 2 qui,

qui & agere deberetis. non sunt quidem illa munimenta & propugnacula inutilia, ut inquit Ianuenses; imò pro euentibus aliàs & sæpe secutis, qui etiam futuris temporibus euenire possunt, ne dum uidentur utilia, sed apprime necessaria: & quamuis olim propugnacula Bulzaneti diruta fuerint, id temere & inconsultò potius quàm prudenter factum fuit, nec longum tempus præterijt, quòd nos eiusmodi facti pœnituit. Quis neget Pulifereses & alios malè affectos, ac nonarum rerum cupidos in officio mansuros & pacatiores futuros, si arces & propugnacula in caput eorum muniantur? quis nesciat ciuitatem melius ac tutius custodiri ducentis peditibus stantibus castris & arce egregie munita, quàm cum mille, ipsis non extantibus, & exinde impensam pro custodia, ciuitatis ibi dimitti, non augeri? Hæc cum ita sint, omnino disponimus, atque volumus, ut fiant exordia & initia horum munimentorum sine aliqua exceptione, & omni contumacitate reiecta. Quare vos, Franciscæ, & Opicini, deus operam, ut quamprimum hæc omnia consiciantur. Mediolani, 22. Iulij. 1433.

PHILIPPVS Maria Dux Mediolani, &c. Tapie, Anglerieque Comes, ac Ianua Dominus. Sicut pro danda nobis & meritis nostris tranquillitate & quiete pacem amplexi sumus: ita omni studio, & exacta diligentia querimus & insudamus cuncta prorsus abstergere ac pracidere
qua

que generare possunt in nostris populis dissidia. Proprium est enim dominorum & Principum ea semper animaduertere, que ad salutem & commodum sociorum & beneuolendi formam attineant. Sentientes igitur in ciuitatibus ac locis nostris aliquando fieri conuentus inter plures variasque familias, que sub eorum modis & formulis nouas affinitates ineunt, ac faciunt se omnes iisdem cognominibus nuncupari; & cognoscentes apertè conuentus huiusmodi non esse laudabiles, licet umbram quandem boni præ se ferant; tandem potius diuisiones & ciuiles discordias, quàm fructum aliquem paritura sunt. His literis nostris edicimus, atque decernimus, quòd tales conuentus cuiusuis generis existant, per, & inter subditos nostros nullo modo, nullaque ratione, vel causa fieri debeant, absque uenia nostra & speciali indulgentia, sub indignationis nostre pœna, nec non sub multis nostro arbitra tu auferendis. Mandantes vniuersis & singulis officialibus, & subditis nostris, quatenus hoc ipsum decretorum nostrorum describi faciant. Med. die. XXIII. Maij.

DUX MEDIOLANI FRANC. BARBAVARÆ,
& Opicino de Alzate.

DILECTISSIMI nostri, quicquid dicat Leo de Taliacocio, nos de Thoma de Campo fregosio bene sentimus; neque persuadere nobis possunt;

mus, quòd aliter quàm bene debeat operari. Nihilominus laudamus, vt dicta illius quàm diligentissimè obseruari faciatis; & si præter quàm desperamus, aliquid attentauerit, ex quibus fides eius in dubiū vocetur, id quod opportunū fuerit, faciatis, ita vt nihil mali agere possit; sed gerite vos ita cautè & prudèter, ne ipse veniat in suspitionem, quod de eo malè sentiamus, ne postmodum in deterius ruat. Placet, quòd Reuerend. Cardinalem Rotomagensem honorificè exceperitis; omnia mihi probata sunt; benè est quod me certiozem feceritis. Mediolani, Die 13. Martij. 1433.

DUX MEDIOLANI FRANC. BARBARARIAE
& Opicino de Alzate, & officialibus Ianuæ.

DILECTI nostri, sentimus, quòd in negotio componendæ classis segniter vos geretis ob subortum quendam rumorem firmatæ pacis. Miramur quòd vos incertis rumoribus ab inceptis desistatis, aut minus diligenter agatis, quicquid agendum est, cum certissimi esse possitis, quòd si pax confecta esset, vobis & quidem imprimis eam notā fecissemus. Oranus igitur vos iterū, atque iterū, vt omni studio, cura, & diligentia ad exornandam classem incumbatis; neque vos deterreat, aut quovis modo retrahat causa pacis; quia nec conclusa est, nec de conclusione spes habetur. Florentini enim, consilio Baptistæ de Campo Fregosio &

Ioannis

Ioannis Ludouici de Flisco, nunc innouant, quòd Pontremolum, & omnia quæ illi de Campo Fregosio & de Flisco tenere solebant, restituantur; cui petitioni, cum inhonestà sit, tam pro bono nostro quàm illius Magnifici. vrbis nequaquam assensum præstare decreuimus. Nullam ergo spem in pace ponatis, sed classem amplam & firmam parate quàm maiori properatione fieri potest: nullus locus sit moræ, ne hostes nos imparatos offendant. Agite, vt magnanimos & prudentes viros decet; nos maximam spem in vobis posuimus. Mediolani. Die VII Aprilis. 1433.

DUX MED. FRANC. BARBARARIAE
& Opicino de Alzate, & Ancianis Ianuæ.

DILECTISSIMI, vt superioribus literis scripsimus, maximè cupientes, vt Ianuenses nostri Venetis captiui liberarentur; non expecto exitum consilij iam capti, quod nimis longum videbatur, misimus ad Illustriss. Dominium Venetorum solemnes oratores nostros, D. Andream Barth. Imperialem, & Ioann. Franc. Gallinam, vt cum ipso Dominio per liberationem omnium captiuorum tam suorum quàm nostrorum ordinem & modum apponant. ipsum D. Andream Barth. ad hanc legationem elegimus, quòd visus est ratione patriæ ad eum optimè conuenire. neque dubitamus, quin in liberatione dictorum captiuorum cum ipsis Vene-

C 4 tis be-

tis bene conueniunt. habent enim latissimas habeans à nobis. & si præfatum Dominium suos apud nos detentos, in quibus adsunt multi viri præstantes, charos habuerit, missioni nostrorum consentiet, maximè quia plures ex suis habemus. Considerantis igitur, quòd accessus Domini Damiani Pallauicini, quem Venetias mittere volebatis, non est opportunus, imò posset in solutione dictorum captiuorum maiores difficultates adducere: quòd maior fit instantia, eò minus interdum obtinetur; decreuimus, ut ipse D. Damianus Ianuam reuertatur, quòd vobis ad excusationem sui enarrare libuit, utque intelligeretis, quibus consilijs adducti cum domi detinuerimus, vobis pollicentes nihil nobis magis cordi futurum quàm captiuorum uestrorum solutionem, cum ex sola occasione ipsorum liberandorum paci consenserimus. Mediolani. Die VIII. Julij. 1433.

D V X M E D. F R A N C. B A R B A V A R A E,
& Opicino de Alzate.

Q V A T V O R à vobis literas habuimus de ornanda classe, sicut etiam Blasius de Axereto retulit. Mibi gratissimum fuit intelligere rationem & diligentiam, quam adhibuistis pro inducendis ad vota nostra ciuibus. Volumus, ut assentiatis, quòd ipsi ciues ad nos suos oratores mittant, pro ut eos decreuisse sensimus: illud tamen date ope-

RAM

ram, ut qui venturi erunt, fide & beneuolentia erga nos perpensi sint, ac tales qui in classe comparanda, nequaquam à voluntatis nostra dissentiant. Quòd citius ergo id curabitis, eò nobis gratius erit. Datum Mediolani, 1433. Maij. 1433.

D V X M E D I O L A N I, F R A N C. B A R.
& Opicino de Alzate.

O P T I M A est sententia ciuium illic nostrorum, de attrahendis & complectendis omnibus recessuris ex locis Agri Pisuni qui reip. Florentine ex pace restitui debent. Sed, ut prudentissimè dicis, non sunt ea de causa edicta publica facienda, ne Florentini propterea conquerantur. Commissis ergo edictis, date operam, ut quicumque ex ijs locis illuc venturi sunt, amice colligentur & humane tractentur, cum in concessione immunitatum, tum in alijs quibusvis: ad hæc, eos clam certiores faciatis per nuncios, de propenso erga eos animo Ianuensium, ut ad veniendum promiores fiant. Mediolani, XVIII. Maij, 1433.

D V X M E D. F R A N C. E T O P I C I N O.

A V D I V I M V S Quæcunque scripsistis de longo colloquio habito cum D. Andrea de Biute: fuitque nobis iucunda lectio literarum vestra-

RAM

rum, id officij mihi gratissimum fuit. Neque enim melius dici potuisset, neque de amico erga regem Aragonum animo tanta referri poterant, quanta sunt. Ut igitur consilium ipsius D. Andreae sequamur, decreuimus Regi aliqua scribere de pace cum Venetis & Florentinis nuper iuita, ut intelligat nos erga Maieſt. suam eo animo esse, quo semper fuimus & meliori, si tamen melior esse possit; & praeterea ipsum Regem hortari ad praesidia & opem sacro concilio ferendam, sicut ipse D. Andreas laudare videtur: nanque, ut tu probe nosti, posset ex ipso concilio multo fauores comodaq; sentire. Verum si quando contigerit ipsum D. Andream ex Catalonia redire, nomine nostro ei plurimas gratias habebitis. Mediolani, XXI. Maij. 1433.

IISDEM.

QUICQUID affirmant ij ciues nostri Ianuenses, nos prorsus proposuimus, & volumus, ut non modo naues onerariae, sed & triremes exoriantur. Cum satis in hoc genere animi nostrum prospicere potueritis: detis igitur opera quibuscunque rationibus & instetis diligentissime; ut negocium ornandae classis absoluatis. Videtis enim aetatem imminere, & multum nobis temporis ad conficiendas res deperijt. non ita sequeuntur hostes nostri: ij omnia iam in prom-
ptue

IANVAE DVX, & CONSIL. SENATVI
populoque Mediolanensi.

QUAMPRIMUM nobis nunciatum est de obitu Illustriss. Philippi Mariae Ducis, cogitare cepimus quae coniunctio animorum, & peruetusta amicitia sancte quidem, ac religiose seruata nobis cum Mediolanensi populo intercesserit. qui secundis rebus nostris letari consueuerat, clades aut & incommoda quasi sua iniquissimo animo ferebat: venitque in mentem instare tempus, quo de amicorum beneuolentia periculum faciamus, absq; eo, quod alios rogamus, cum vltimi amici amicorum commodo omnia deferre debeant, quae vel utilitate vel adiumento esse possint. Itaque, & si tunc mirari possumus, nihil nobis literarum allatum esse, easque summa cupiditate expectamus: tamen optimum duximus vobis consilia nostra deferre, & ita quidem omnia, ut nihil prorsus excludamus consilium, operam, auxilia, demum quae vestra sunt, pro incolumitate salutaeque vestrae vobis polliceamur; eaque, ut hoc sibi persuadeant, etiam atque etiam oramus, erit humanitatis officijque vestri rescribere; quid potissimum agamus. Nam nos, perspecto animo vestro, nihil praetermittimus quod a nobis perfici possit; mirari ei quae opere literas expectemus. & quonia igno-
tunt

tū nobis, quæ forma imperij illi nobilissime vrbi data sit, id persuasum maxime habeatis, quòd quascumque rationes resp. sibi delegerit, nos id vt prudentissime constitutum non modò comprobabimus, sed & pro tuendis rebus vestris, tanquã pro salute nostra, laborabimus. Ianuæ. xvi Augusti. 1433.

DUX MEDIOLANI, PAPIÆ ANGLERIAEQVE Comes, ac Ianuæ dominus, Ianuensis.

AVDITE quàm pulchrè Deus Opt. Max. rebus nostris faueat, quantoq; causæ nostræ iustissime sit adiumento. Hesternæ die, matutino tempore, classis nostræ potēs & scælix contra nauē maximã hostium prope Padū prodijt, super q̄ aderat egregius gener, & filius noster, Franc. Sfortia. Vicedcomes, & spectabilis Nicolaus Picininus de Perusia, Imperator noster, viri profectò magnanimi & fortissimi cum nobilissima nostrarū gentiū acie, ipsumque hostile nauigium ad Cremonam tanto ordine, tantaque vi agresi sunt, vt illud quàmprimum euicerint, captis etiam maioribus, quos Galeones appellant, quatuor exceptis, qui miserè euaserunt; qui capti sunt, munitissimi erant gentibus & multarum rerum copia; interceptis etiam nauibus minoribus quàm pluribus comeatibus oneratis. Vt igitur gloriosum & triumphale munus nobis Djs immortalibus primum, deinde virtutē nostrorum acceptum ferimus; volumusq; vobis

vobis impartiri. Facite in oppidis & vicis vestris decerni supplicationes triduo, animisque letis & presentibus estote.

DUX MED. FRANC. BARBARAR Vic. Ducali Saonæ.

INTELLEXIMVS Dominicum quendam Grauarium, Alexandrinum ciuem, dudum à locis nostris absentem, decedentem ex Monteferrato profectum Venetias, deinde Romam; nunc verò per viam ripariarum Ianuæ Monteferratum iter suum direxisse, nonnulla inquirens & gerens contra dignitatem & imperium nostrum. est autem vir proceri corporis, macer, habens latos & magnos pedes: quod ad faciem attinet, est ruffi & albi coloris, caluus frontem, balbutiens, & naso aquilino. Cupientes igitur eum in manu habere, damus tibi id oneris, vt in quibuscunque locis apponas viros diligentissimos, qui eum pretereuntem sistant, capiant, ad nosq; quàmprimum deducāt. Mediolani. Die xviii. Octobris. 1433.

Dux Med. Franc. Barbarar Vic. nostro, Saonæ; nec non Reuerendiss. Episcopo, & Antianis ciuitatis Ianuæ, ac Saonæ.

NUPER intelleximus collata fuisse signa maxima contentione animorū die dominica post festum corporis

corporis Christi, bello illato ab *V*ssitis hereticis Boemiae, quo praelo tredecim millia *V*ssitorum ceciderunt, interempto etiam Imperatore eorum, & alijs duobus supremis authoribus & principibus factionis. nec non septingentis ex ipsis captis; ex nostris verò ducenti tantum desiderati sunt. Hoc tam *f*aelici nuncio quicumque de fide nostra bene sentiunt, letari debent. Volumus igitur hoc *f*aelicissimo rerum euentu decerni triduanas supplicationes. Mediolani, Die *xxiii.* Iunii 1433.

Dux Ianuæ, & Officium prouisorum Bapt. de Bceno, & collegis legatis apud Mediol.

ACCEPIMVS priores literas vestras, *P*apie datas, die *xxii.* mensis; quæ significabāt alias prius literas à vobis ad nos datas fuisse, quas nunc intelligimus perijisse dolo, aut incuria tabellarij. *S*ecundæ quoque literæ vestræ, die *xxiii.*, & *xxv.* Mediolani datæ significant etiam alias prius literas scriptas, quæ etiam nunquam ad nos perlatae fuerunt; atq; ita dum ratiocinamur, quot accepimus, tot perierunt. quod ideo à vobis ignorari nolimus, primùm vt literæ posthac cautius committantur; deinde vt si quid erat in literis illis, cuius ignoratio posset rebus discrimen afferre, curetis id, quicquid erit, literis iterare. *H*as postremas non modò raptim non legimus, imò nulla est in eis syllaba, quam non semel atque iterum
versa-

versauerimus. Verum quò magis illas excutimus, eo vehementius miramur tres illas petitiones populi Mediolanensis. ante omnia mirum est, quod prudentia sua dubitare videatur, oppida, quæ multis seculis quietè possedimus, nostra esse: deinde quòd quantacumque modestia fuerit illius reip. querela, conquestaque sit, quòd terras nostras receperimus, quasi alijs licuerit nostra occupare, & capta detinere, nobis verò non liceat hæc ipsa vindicare. Postremo nondum intelligere potuimus, quid Mediolanensis resp. inter sit exquirere, quo iure hæc terras receperimus, nisi forte heredem se facit Illustriss. Ducis defuncti. quod si est, testamentum proferat. Et tamen, quia de iuribus *N*ouarum grauius dubitare dicuntur, vt sciant *M*ag. illi Senatores, nihil ambire, quod nostrum non sit, si vnquam in huiusmodi sermonem incideritis, volumus eos certiores faciatis *N*ouas huic reip. vendidisse *I*oannem Marchionem Montisferrati pretio aureorum *xvii.* mill. quod oppidum cum diu possessum sine vlla controuersia fuisset, nobis à *I*oanne Balcario Duce primo subtractum est; qui post multos annos non modò illud nobis reddidit, sed de illo liberalem insuper donationem nobis fecit. Sunt hæc apud nos publica documenta, quæ ideo non mittimus, quia de salute ac firmamento illius reip. maior quam de iuribus *N*ouarum hoc tēpore nobis cura est. Atq; vti nam adeò tranquilla, & in tuto posita res illæ forent,

rent, ut eiusmodi disputationem tempora exigent: misissemus ad vos chyrographa, ut si quis ex ijs dubitasset, omnem prorsus hasitationem exueret. Sagittariorum petitio rectè à vobis gesta est, ut neque assenseritis, neque reptuleritis eam. Si enim cetera parari ac perfici videremus, non recusaremus pro salute ac libertate illius populi aliquid oneris, aliquid etiam impensarum subire: ingens verò illa pecuniarum mutuatio nos profecto usque ad admirationem commouet: quo enim pacto nobis ageretur, si fame macerati, valloque & obsidione cincti, auxilium à Mediolanensibus peteremus? Nobis, dono Dei Opt. Max. tuta sunt omnia, nullum terra, nullum mari bellum gerimus. offerimus illi populo amicitiam nostram, auxilia, opemque; & ita quidem offerrimus, ut hac nullo pretio vendicemus. Vnde est igitur, ut qui nihil petimus, sed ultra pollicemur, quasi redemptioni subijciamur? an forsam illud nomen Gallorum, quod aliquando etiam Romanis formidini fuit, nos quoque terrere debuit? Falluntur, qui ex hoc nobis terrorè incutere opinantur. Nos Christianissimum Francorū Regem ita quidem & veneramur & colimus, ut non mutuamus; neque aliquid est, ex quo à preclariss. illo Rege ledi mereamur, cum sciamus ab eo mirum in modum amari. Quas ob res volumus, ut non expectetis has vobis minas rursus incuti, sed vos vitrò dominos. auditores vestros, & praefectos alloquamini, eosque etiā nostro

nostro nomine certiores reddatis, summam nobis ac propè vnicam esse cupiditatem libertatis & amplitudinis suae. Ad quam tuendam augèdamque, si arbitrantur tutum esse vtileque consilium cum Rege Excell. sœdus percutere, nulla eos nostra ratio deterreat. Quicquid enim libertati suae conducet, erit omni tempore iucundissimum nobis. Attingimus, ut arbitramur, eas partes lit erarum vestrarum, quibus iure responsum debebatur. venimus nunc ad eum articulum, qui vel moram, vel aduentum vestrum respicit. Quocirca dicimus, non videri nobis rem minimi ponderi, si hoc temporis discessum vestrum permittamus. Multa sunt enim, quae possunt quotidie superuenire, quibus presentia illic vestra prodesse plurimum possit; digressusque vester, nisi cum ratione fieret, facile posset suspectos rumores non sine pernicie parere. Rursus cogitamus, moram illic vestram non parum obesse posse, praesertim si quae dona dextra porrigimus, sinistra accipiantur. In hac autem dubitatione positi, ad hanc omnes sententiam inclinauimus; quod si vel capitanei, vel alij magistratus illi reipub. praesidentes, vel si egregij ciues etiā magistratum non gereretes, vel si ille Franciscus Comes morā illic vestram laudarit, vos inde iniussu nostro nequaquam discedatis. Si verò quispiam tardationem illic vestram multi faceret, nec eam vobis suaderet, hoc tūc case volumus, ut DD. praefectos, & saltem XII. ex nobilioribus ciuitatis alloquamini;

D quibus

quibus sinceritatem animorum vestrorum ad studium & salutem suam aperiatis, eamque solam causam fuisse protectionis vestrae; nos in consilio nostro optimo perseveraturos fore; & si quid euenit in quo possimus rebus suis prodesse, id nos factorum testimonio probaturos. *Itaque, & eiusmodi persuasionibus animos eorum impleatis, quibus paratis arbitrio vestro & moram & reditum relinquimus. Hoc tamen vos iterum, iterumque monemus, ut si re dire statueritis, ita sane veniatis, ut intelligamus non desiderium patriae, aut liberorum; sed probabilem rationem vos huc attraxisse, scitis quanta res agatur, quae pericula rebus impendant. Scelus esset hoc tpe priuata comoda publice saluti protulisse. Nos nisi virtuti vestrae consideremus, hoc profecto arbitrium nunquam vobis committeremus. Si inde excedere ac regredi de creueritis, relinquite istuc Franciscum Vernatiu, qui omnia quotidie quam diligentissime exploret, & eorum, quae gerentur, nos faciat certiores, quo ad vestro consilio adiuti rebus illis aliter consulamus: vos quantum patriae debeatis, prius cogitate, quam de vestro reditu quicquam statuatis Ianua, xxviii. Augusti, 1447.*

PIVS PONT. II, ad ARCHIEP. IANVAE,

PIVS episcopus, seruus seruorum Dei, Venerando fratri, Paulo archiepiscopo, et Duci Ianuae, salutem, & Apostolicam benedictionem. Ducatum patriae

patriae tuae omnibus ciuium suffragiis te asscutum scribis, eumque per nostram benedictionem confirmari petis, Admirati sumus consilium tuum qui eius ciuitatis temporale imperium acceperis, quae plures omnibus urbibus Italiae tumultus & seditiones quotidie mouet, nec vllum diu rectorem, Ducem ve patitur: & tu anno superiore quanta sit tuorum ciuium constantia in te ipso didicisti; qui cum ab eis ad hunc ipsum principatum fuisses assumptus, non tam cito magistratum iniisti, quam deponere coactus fuisti. Nobis quidem eodem ferè tempore & assumptio tua & depositio nunciata fuit. quid nunc futurum sit, ignoramus. Huc accedit rei nouitas: nunquid idem homo duas gerere personas possit. an absit sanguinis effusio nescimus. Tamen quod archiepiscopus ante te alius, ut inquis, ducatum inierit, maximam esse causam oportet, quae hanc nouitatem induxerit, forsam expert se sunt Ianuenses secularia imperia iniusta esse, & atque inde tot rerum mutationes oriri putantes, ad te confugerunt sperantes abste melius & mitius gubernari. Magna tibi est bene agendi necessitas imposita: nisi rectam iustitiae lancem tenueris, nisi vim prohibueris, nisi paci & ocio consulueris, nisi modum prauis cupiditatibus imposueris, nisi te ipsum & tuos stipatores in honesti fræna redegeris, non stabit imperium tuum, breui dominaberis urbi, nec regnum Ianuae tantum, sed & sacerdotalis muneris honorem non sin e maximo dedecore amittes.

Si tamen eijciaris, & non peiora tibi contingã, vt sunt ante oculos domestica exempla. Vide quid agas, non eadem est & sacerdotalis & secularis imperij ratio. Paternam & omni clementia plenam esse pontificalem administrationem oportet, non tyrannidem; multa in seculari dignitate ferunt homines, quæ abhorrent ab ecclesiastica: quæ in laico pusilla & leuia extimabantur dilecta, in clerico maxima & grauissima iudicantur. Sacerdotes, quorum vita veluti speculum inferioribus est, non modò à malis operibus abstinere, sed omnia mala declinare oportet, quæ quoquomodo suspitionem mali ferunt. Vide quem gradum ascenderis. si potis es pie & iustè imperare, ac non subditos solùm, sed & te ipsum coercere, si vales virtute iniquitatem euertere, si pro commodo communi, non libidinis tuae explendæ causa ducatum accepisti, si ad terendam religionem aduersus impios Turcas animam geris, deuouere pponis, & iniuriam proximi non quaris, confidentes ritu & iuxta leges tuæ ciuitatis, tum demum hoc tibi imperium demandatum est. & quòd, vt polliceris, vtiliter populo tuo preeris: illum tibi, & tuis ciuibus, & vniuersæ reipublicæ Christianæ in nomine Sanctæ Trinitatis benedicimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, pridie Calendas Februarias. 1463. Pom. v. anno.

MOREASANVS haberey yessi cum fratribus

bus suis Corali Iusbacchi Imperatores Organi collaterales & in partibus Achaie domini, Magno Sacerdoti Romanorum iuxta merita dilecto. Nuper auribus nostris intonuit, quòd in partibus Italiae ad preces populi Venetorum in basilicis vestris fecistis edicta, quòd quicumque contra nos, nostrosque arma capeßeret, suorum in hoc seculo remissionem peccatorum, eisque beatam vitam promittitis in futurum. cuius rei veritatem oculata fide perspeximus per aduentum quorundam pedatum cruciferorum, qui nuper in eorum nauibus transfretarunt. Propter quod admirari cogimur vehementer, quia, dato quòd à summo Tonante vobis data sit potestas etiam absoluedi animas & ligandi; tamen ad hoc procedere maturius deberetis, neque Christianos, maxime Italos crucis signatos inducere super nos, cum secundum quod patres nostri antè dixerunt nobis, populus noster Turcarum innocens fuerit mortis & iniuriæ Christi vestri, & terras & loca vestra Sancta nos non possideamus: imò populum Iudeorum semper odio habuimus, habemusque; & quia in annalibus &ronicis nostris audiimus ipsi proditorie, & per inuidiam eundem Christum vestrum Hierosolymis traditum præfidi Romanorum, quem cruci affixit: insuper miramur nostro maximo dolore, quòd surgat Italia contra nos, cum latens amor nos ad eos amandos alliciat, & quòd ipsi priscis illis temporibus à Troianorum sanguine oriundi sunt. Scimus

enim Antenorem, & Aeneam, vel de Priami sanguine genitos, vel Troianos saltem, in cuius locum nos etiam ducti sumus, & Imperium in partibus Europæ tenemus, & iuxta promissa quæ a Dijs vestris patres nostri habere noscuntur, Troiam magnam instaurare intendimus & vlcisci sanguinem Nestoris, ac Ilionis ruinam nobis Græcorum Imperium subiugando, & Deæ nostræ Palладis fatum punire. Insuper, quæ intendimus Cretam & alias maritimas insulas nostro Imperio vindicare: idcirco prudentiam vestram requirimus, quatenus diplomatibus vestris per Italiam missis ad instantiam Venetorum silentium imponatis, non prouocantes amplius sub pietatis specie populum Christianum, cum nos erga ipsum nullum bellum religionis causa geramus. Cum enim nihil nobis referat, si Christum colitis, quia & nos ipsum credidimus prophetam, neque nos ex lege ipsius, pro ut audiimus, potestis ad credulitatem compellere. Si autem lex, vel discordia orta est inter nos & populum Venetorum, hoc accidit, quia per vim & nullo iustitiæ muniti colore, iam dudum quasdam insulas maritimas & alia loca suo imperio subiugarunt; quod diutius perpeti non possumus, cum futurum tempus nostræ promissionis infret, propter quæ, & alia potestis merito ab inceptis disflere, & imprimis cum audierimus ipsum populum fore alienum à moribus & vita Romanorum. Alioquin si ab inceptis vestra prudentia

tia

tia non desistat, ampliare curabimus vires nostras sumpto Diui Imperatoris Organi, aliorumq; Orientalium Regum auxilio, qui simulant hodie se dormire: quorum præsidij adiuti armatoribus multis millibus non modò cruciferis vestris resistemus, verum, si contra nos Italiam, Germaniam, Galliamq; concitetis, intendimus vos omnes retundere &c. Anno Mochometi: mensis Calcubij.

MAONENSES CIVITATIS, & INSULÆ
Chij, Romano Pontifici.

ET si videmus, Beatissime Pater, maximis nostris periculis nos obiectos furori Mochometi Turcarum regis, qui in omnes Christianos promiscuè arma sumpsit, hucusque tamen quadam animi alacritate sauas illius minas, & illata plurima mala idè perferebamur, quia certam conceperamus spem, Christianos clade tam nepharia accepta, pia arma sumpturos; & summo consensu ac faciliore euentu hostem infidelem atque nimium insolentem oppressuros: cumque in dies grauiora ab ipso capiti nostro imminerent, non aliter eadem soliti eramus pendere, quam vt quoddam commuue Christianorum incitamentum ad vindictam accelerandam. Quibus rebus spem nostram fouentes, omnibus artibus & præsidij contra eius vim nos muniebamus. Sed heu nimis longam spem, o Christianorum arma nimis dilata; si quidem omnibus

D 4 quiescenti-

quiescentibus iam oppugnamur, iam ingens vis, & rabidus furor in nos conuersus est. Nos erimus in eo nunc occupati, Sanctissime Pater, ut vestra Sanctitati explicemus, emissam nuper in nos classem, & damna plurima illata; illud potius est praesentis terroris, illud instantis, & maximi discriminis, quod inspecta loci opportunitate, primo proximo vere, eadem classis auctis viribus, & comparatis bellicis operibus, quaeque ad oppugnationem pertinent, in nos est reditura; quod ita fore non vano rumore, sed certis auctoribus comperimus. Contra quos impetus ut perstare possimus, fidelis quidem & constans animus non desperat: sed quanta sunt vires nostrae, quoniam pacto sine communi Christianorum auxilio, tam modica colonia defendetur? quae licet parua, quanti tamen sit momenti omnibus Christianis transmarinis haud ignotum putamus, cuius ruina plurimos in eandem secum traheret calamitatem. In tantis igitur nostris & aliorum Christianorum periculis ad Vestram Sanctitatem sapientissimam confugimus, quam non dubitamus diuina providentia hoc potissimum tempore ad Apostolicam sedem assumptam, ut suo impulsu & auctoritate vniuersalis fides & Christianorum decus instauraretur. Apud eandem, quas praesens necessitas exprimit, preces fundimus, obsecrantes, ut causam nostram & Christianorum foueat, captum ortus ne deserat. Christiani concitetur, sumantur arma, quae si non ita statim inferri terra,

mari que

mari que possunt; at illud saltem maritimi auxilij non denegetur, quo tantisper hanc paratam vim ferus hostis contineat, & nos salui esse possimus. Haec ita fieri non maximi laboris esse putamus, & Apostolicae auctoritati non difficile. Conseruantur autem non Graeci, non schismatici, sed Italici generis antiquissimi Christiani, qui semper Sacrosanctae Romanae Ecclesiae pio affectu & dediti & obsequentissimi fuerunt. in quorum tutela aliorum pericula propulsantur. Quod si ea infelicitas esset, ut tam iustae preces apud Christianos deperirent, Iesum Christum, dominum nostrum, iudicem inuocamus, vestram Sanctitatem testantes, nos impie a socijs Christianis destitutos pro fide tamen usque ad extrema pericula pugnatueros, paratissimi semper omnibus obsequijs B. V. cuius pedes humiliter exosculamur. Ex Chijo. die. XI III. Aug. 1455.

PETRVS FREGOSIVS, DVX IAN.
Regi Aragonum, & utriusque Siciliae.

COGITANTES, quod bella aduersus nos sepe numero, Serenissime ac Excellentissime Rex, iniuste tamen suscepti, magnitudinem animi tui, etiam si plura forsitan cupit quam capere possit, admirari & extollere aliquando potuimus. Sed ubi aperte deprehedimus nullam inter nos belli causam esse, nisi si tuos mouet praedae auiditas, id indignum tanto Rege, nemo est qui nesciat. non admirari

mirari tamen non possumus sapientiam tuam, cum per ætatem, tum rerum gravissimarum usu tam periculis edoctum totiens aduersus nos malè expertam fortunam tuam rursus velle tentare: eò magis, quò uos tot veteribus, totque recentibus iniurijs, quot tua Maiestas nobis intulit prorsus abiectis, summique Pontificis tui consilio & precibus moti, superiore anno ad inducias semestres peruenimus; in quo & si pro fide tanti Numinis & pro nostra animi equitate ac in tuam amplitudinem deuotione iam animum tuum ad tranquillitatem, pacemque confirmatum credidimus: existimauimus pericula Turcorum, quibus sine tua & nostra pace tutò satis occurri non poterat, non modò seruandæ paci, sed augendæ inter nos beneuolentiæ prodesse posse. Nam cum sciremus hanc animi tui esse magnitudinem ut in gerendis bellis vera gloria constituta esset, oblatum tuæ Maiestati hostem esse uidebamus, cum quo non humanam modò, sed celestem gloriam posses adipisci: in quo gerendo, & si per te potentissimus uidebare, nos propitios ac omnino obsequentes tibi habere potuisses. Quæ igitur, sapientissime Rex, causa excitare te, aut compellere potuit, ut rursus, & tam repente bellum aduersus nos in tot Calamitatibus orbis Christiani susciperes, ubi nihil a nobis non modò agi, sed nec cogitari uideres quòd tuæ amplitudini, tuæque dignitati obesse? At saltem si tanta nobiscum pugnandi cupiditas te mouet, quæ

certè

certè mouere non deberet, quomodo fœderis percussisti inter nos oblitus es, ut prius triremes ad nostra damna præmiseris, quàm id modo aliquo denunciatum nobis fore uolueris? Est ne hæc fides tanti Regis ut triremes tuæ, quas paulò antè amicas, hospitesque, & omni comeatu, ac humanitate plenas a nobis dimiseremus, vix portu nostro egressæ ad nostra damna discurrere non erubuerint? quis est inter Christianos Principes qui tam iniuste tam repentinè bellum suscepisset? Rex es, qui multa per ætatem tuam expertus es ita, ut per felicitatem tuam, qui te diligunt & qui te non norunt, plerumque possint extollere, qui re nullius consilio indigere uideare. Sed memento tamen, nihil tam firmum ac stabile esse cui periculum non sit ab inuidido. Hæc iam laborum vitæ tuorum pars superest, ut quam pugnando gloriam adeptus es, pace demum & ocio magis quàm diuturnis laboribus seruare possis. Plura Reges pacis artibus iustitiæque, quàm armis adepti sunt; & plures fuere, qui iniuriam inferentes plerumque sunt ab impari hoste superati. Si tamen ullam Maiestatem tuam querere uis deferre velit, habes Pontificem, sunt Reges; sunt alij Principes, quorum consilio omnis nostra commouersa derimi possit. Quod si fugis, tu ipsemet iniquè in iustè facias, facile iudicabis. Si nos, ut cæpi ad accessere nõ desines Deū fidei, & causæ nostræ iustitiam iudicemque obtestantes salutem nostram ita commitemus, ut huius suscepti consilij Maiestatem

tutam

tuam aliquando pœniteat. Ianuæ, die. XVII. Iulij. 1455.

ALPHONSVS, REX ARAGONVM, PETRO
Fregosio Duci Ianuæ.

QUI vos fortasse non norunt, si modò aliqui sunt in terris, qui vos non norint, poterunt ij quidem metu, aut aliqua admiratione affici. ego verò qui totiens iactantiam vestram, totiens leuitatem atque perfidiam expertus sum, non solùm quod scribitis neq; magnifacio, neq; formido: sed is potius sum, cui facere videamini quod impudica mulier solet: quæ si semel pudorem ex animo abiecerit, postea in castasque probasque obiectare adulteria non desinat. Et si vobiscum verbis contendere animus non sit, respondebo tamen abundè satis pro tempore literis vestris. quò mortales atque immortales omnes intelligant, me nequaquam bellum contra nationem Ianuensium in præsentia suscitasse, cum qua & amicè & benignè viuere perpetuò, nisi nobis publicè fiat iniuria, decreuimus; imò verò pro ciuitate Ianuensi, id est, pro optimatibus, summisque viris, ac ciuitatis flore, qui vestra vitæ atque opera extorres degunt. Nos contra sædificagos triremes nostras immisisse, pro illis, inquam, quos multis ante hac experimentis inspectos sciremus firmos ac constantes publicè & priuatim in proposito perstitisse, humanitatem ac iustitiam colere

dere consuetos, quos haud dubiè speramus, si nostris aspicijs, nostraque ope in urbem restituti rempu. capefsant meliùs fidem, gratitudinem, fœdus, pacem, & decus omne nobiscum seruaturos. At primum omnium, si qua vobis præteritarum rerum memoria extat, primam & secundam inter nos pacem vestram auaritia atque perfidia violatam inuenietis; sed vt nimis veram omitteremus, & adhuc recentiora, de quibus querela & controuersia est, veniamus, precibus vestris demum factum est, vt i Calixtus Pontifex maxime nos ad inducias vobis ineundas compellerit; quæ res tametsi parum duratura pro vestris moribus mihi videbatur, tamen Pont. D. nostro potius parens volui, quàm de fide vestra parum confusus videri. sed nec illud præsertim Gotardo dictante iactare debuistis, pacem scilicet inter nos factam consilio & precibus Pontificis mei. aderat Gotardus quidem ipse, tunc legatus vester, cum episcopus Atrabatenfis communi omnium legatorum nomine, diserta quidem oratione me oraret, vt Ianuenses quoque in generalem pacem susciperem: cumque ego responderem, Ianuenses pro sua perfidia pœna potius quàm pace dignos videri, exclamasse Gotardum, Quis non videt? genibus pronolutum tua nos saltem clementia, o Rex humanissime, communi hac pace dignos efficiat. Facta igitur, Gotardi precibus, sed interuentu Pontificis inducia, fœdus ietum, cumque Pontificis saltem autoritate aliquid dici sustentari

zari posse existimarem, presidium, quod in terra Corsica habebā reuocauit, vos interim occasione oblata, oppida, quæ illic regia domus nostra possederat, ut erant propugnatorum vacua occupastis, præfectos & populares nostros sædissimo trucidastis, pacem de Pontificis sinu adhuc calentem extinxistis, fœdera, iusiurandum, fidem, pietatem, religionem pro nihilo extimantes; inter hæc etiam naves nonnullas subditorum nostrorū nihil hostile metuētes cepistis, diripuistis, abduxistis. Quibus de rebus cum ego Franc. Castelletum, legatum vestrum, & item per Bernardum, præfectum classis nostræ, apud vos sæpius quererer, nec nō apud Pontificem per Solerium nobilem Theologum, ita ubique super ea negligentes extitistis, ut letari, atque exultare potius malo, quàm illud velle corrigere vide remini. Nam quas friuolas & ineptas excusationes affertis, magistratum, quem vos D. Georgy cognomēto appellatis, huiusmodi facinus patrassè, nos vos, quasi caput ad ventrem culpam reijciat, venter ad caput, facitis sanè, ut sacerdos ille Herculis apud D. Augustinum, qui solus vtraque manu alternante, dextra quidem pro se, leua velut pro aduersario tesseri ludebat. Non itaque nos temerè, aut repentè, ut dicitis, contra vos triremes immiserimus, qui totiens per Solerum, totiens per Præfectum nostrum, totiens per Legatum vestrum, qui apud nos adhuc agit, damna illata à vobis frustra repetierimus, studentes, quātum in nobis esset,

amicitiæ

amicitiæ etiam cum improbis seruare, si modò errorum & expilationum aliquando pigeret, pœniteretque. Illud autem admirari satis non possumus, quomodo Turcarum pericula nominare vos non pudeat; quippè qui probè scire debeatis, quo de genere Christianorum sint, qui prius illos ex Asia in Europam onerarijs nauibus præcio & singulari auaritiæ adducti deuexerunt; quæ ubiq; terrarū conatus oēs Regū, Ducumq; Christianorū pro viribus subuertant, Machometanis quotidie tela, arma, tormenta, comeatum contra ius fasque subministrando; rursum & hoc nosse debitis, qui non cū Turco contra Christū perpetuò ferè coniurantes expeditionem nostram, quantam in ipsis est, impedire cōnētur. Nam per immortalem Deum, quid aliud est pacem inter nos, initam hoc tempore, quàm Turcorū causam agere, quàm Episcopum abiurare, quàm Christianorū omnium exitium optare? viderit Christus ipse, cuius causa agitur, nos semel atq; iterum pacem Italiæ summa diligentia procurasse, atque firmasse, cū ob alias causas, tū vel maxime quò Christianorum in Turcas faciliores essent conatus, atque animi alacriores; quod quoniam per vos nūc, o Dux, octoque uiri Ianuenses, disturbatum iri palam est, in vos conatus nostros, velut in Turcas in Italia exortos conuertamus oportebit, nec prius ab incæpto destituri sumus quàm vos, Christo ipso adiuuante, supplices Deo vero reddamus: nec minus, Christo Duce, & in Turcas Asiaticos expeditionem

ditionem, quam semel suscepimus, excutiri sumus, palamque facturi, nos ea tantum cupere, quae facile assequi aut capere valeamus. Postremo nos haudquaquam praeterit victoriam alternam rem esse, nec hominum robore, sed Dei Opt. Max. arbitrio constare. Iccirco cecidisse aliquando, ut ab inualidis fortiores vincerentur, plures à paucioribus. vos contra latere non debet, fortiores, ut plurimum, euadere solere, si iustam praesertim Deoque acceptam causam sustinent: quod si victoria alicuius recordatio vos subit, memineriti: simul & in ea foederis violati, ut quantum ex victoria letitia, tantum ex perfidia aestitiae contrahatis; posthac verò vobis persuasum sit, non dolo, aut perfidia amplius, sed armis atque iustitia vincendum esse, Datum in castro nostro nouo, Neapoli, x. Augusti. 1456.

PETRVS, DVX IANVAE, REGI ARAGONVM.

COGITANTIBVS nobis, quam incertus & fallax esse rumor soleat, equum visum est, ut eos motus, quos vterò dudum conceptos haec tandem ciuitas peperit, Maiestas vestra ex nobis certius, quam aliunde cognoscat, ut si quod erit, quod nostris de rebus vel cogitandum, vel intelligendum sit, ex minus vera hominum affirmatione falli non possit. Cum exploratū haberemus multa multos in perniciē reipublica nostrae moliri, idq; hominū ge-
nus

nus in dies magis magisque aueretur; statuiamus temporum necessitati obtemperare, illorumque furore paulisper cedere. Itaque cum 28. Iulij arci Castellati praefecissemus fratres nostros, Pandolphum, & Thomasinum tradita illis trecentorū prope millium manu, primis tenebris urbem reliquimus, ternasque triremes, quas instructas habuimus, paucis comitantibus statim conscendimus. inde tranquillo mari vecti Segestum oppidum in Orientali ora positum tenuimus. interim omnis aduersariorum factio, haud exiguum equitatum, magnas mercenarij militis copias, nec minora agrestium hominum agmina secum trahentium intra urbem accepta est, nec multò post, cum de instaurandis publicis rebus agi ceptum esset, exortis, ut assolet, inter factiones discordiis, qua ratione componi posse non videbantur, ad vim & ad arma concursum est. ita non discedentibus modò principibus factionum, sed inter sese mutuo pugnantibus, tandem prima mensis huius die in ipso Solis exortu, Ianuensem in portum delati sumus; quo cognito multi aduersariorum discordias execrati in partes nostras transire caperunt. Expositis igitur in terram copiis quas ea classe nobiscum aduexeramus, fratris nostris, qui mox nobis occurrerant coniuncti aduersarios adorti sumus, quibus breui fusis ac fugatis intra paucas horas palatio quoque publico potiti sumus. Cumque aduersarij tota in urbe nobis cessissent, ignotum omnibus

E est,

est, & abiectis mox armis, pax ciuitati restituta, Hic fuit, Illustrissime Princeps, ciuiliū bellorum exitus, quod tertium intra diem nullo prope sanguine, nulla ciuitatis clade sedatum est. Ceterum & si haud dubitamus, omnia Maiestatem vestram intratempus egisse quæ, pacta sunt, nullo tamen regio scripto liquet authentico nobis fuisse ab ea ratificatas inducias, quas non suo tempore comprobauimus: & quicquid pepigimus intra statutam diem præstaturi sumus, ex quo Sublimitatem vestram precamur rescribi ad nos iubeat quid sup ipsa ratificatione sit actum, qui sumus semper ad omnem gloriam vestram magno studio parati. Ianuæ. 1455. die 4. Augusti.

BELLISARIUS TOTILÆ S. D.

SI hoc bello victoria potitus fueris, Romamque deleueris, rem non alienam, sed tuam perditum ibis: sin victus eris seruata vrbe Roma, gratias immortales, deleta verò humanitatem nullam à vitore expectare debes.

FRANCORVM REX. TOTILÆ. S. D.

SI ad amplitudinem regni tui ac rerum gestarum gloriam respiciam, dignus profectò eras, cui tunc filiam meam uxorem darem. Sed illud scuitis ac improbitatis me penitus deterrebat, quòd

te

te perditissimam regum Romanam urbem omnium præclarissimam incendere ac euertere non pudebit. Tantum enim abest, vt filiam meam tibi despondeam, vt tu etiam tanti sceleris aliquando penas mihi daturus sis.

MARICVS GOTHORVM REX,
Honorio Imp. Rom.

GERITVR bellum prope Rauennam ab hinc triennio varia fortuna, maxima vtriusque exercitus clade, quod libidine, Stileonis, Ducis tui, nobis inditum est. Nos Italiam non vastaturi, sed habituri venimus: nec erat cur Stileo, Dux tuus, spe nouarum rerum, te ad hoc bellum sollicitaret non satis mihi constat, maiore ne auaritia, an odio & perfidia huic bello se immisceat. Peto igitur abs te (quando nobis Italia excedendum putas) eam saltem Gallia partem copijs nostris incolendam dari iubeas, ad quam Sueui, Alani, & Burgundiones ducibus, Vandalis irrupturi sunt. nam & satius est, te ex amicitia nostra aliquos fructus capere, quam ex similitate detrimenta aliqua sentire; quandoquidem militum nostrorum rebore ijs populis Imperio tuo militantibus egregie ac fortiter occurram, efficiamque, vt prius amicitia nostra fructus, quam fœderum nostrorum certos nuncios habeas. Vale, prope Rauennam, in castris nostris.

E 2 HONO-

HONORIVS ROMANVS IMPERATOR,
Stilconi .

PETIT à me per literas humanitatis plenas Alaricus, Gothorum Rex, vt sibi in Gallia id loci habitandum darem, quod propediens Sueni, Alani, Burgundionesque ingentibus copiis occupaturi videntur. Ego verò Regis illius amicitiam ac fœdere tanti facio, quanti ijs periculosis temporibus fieri debet. Video enim, si tot Barbarorum exercitibus, qui nostris cervicibus imminent, occurrendum sit, totum Imperium nostrum in discrimen vocari. Statuas igitur diem, qua Alaricus cum exercitu Italia in Galliam excedat, cui des velim eam potissimum partem provinciae incolendam, quae hostium incursionibus ac direptionibus exposita est; illudque te moneo, vt fidei, ac diligentiae semper memineris. Vale, Constantinopoli.

GALLA PLACIDIA, HONORIO, AC
Theodosio Iuniori. S.

IAMP IDEM intellexistis Stilconis Ducis perfidia, & Gothorum virtute captam ferè totam Italiam, vrbenamque Romam post longam & grauem obsidionem in manus Alarici Regis deuenisse. Ego verò quàm primùm mihi licuit, dedi operam, vt caedibus & rapinis aliquando tèperaretur, & vt nomē
Romanae

Romanae vrbs vnà cum aliqua libertatis specie videret. Nam & Romanis magistratibus opera nostra vrbs reddita est. Illud etiam effeci, vt (sè quando pacem ac fœdera probetis) in tanta Imperij vestri, ac rerum perturbatione, ab armis destitatur. Quod, vt probetis, vos & moneo, & etiam atque etiam rogo. Spero enim futurum, vt Alaticum virum nostrum, Regem optimum, vestraeque affinitate ac beneuolentia dignum iudicetis. Valete.

AETIVS PATRICIVS THEODORICO REGI.

DVM mutuo odio ac bello implicamur, Attila, Hunnorum Rex, innumerabilibus copiis Pannoniam, Romani Imperij prouinciam, occupauit, Macedoniam, Mysiam, Achaiam, & vniuersam Thraciam ferro ac flamma vastauit; tantaque Imperij incrementa accepit, tantos exercitus comparauit, vt breui omnia vnico haustu absorbere posse videatur. Hæc cum ita sint, optimum & vtriusque salutis vtile fuerit, vt nos cõmuni impensa ac periculo illi occurramus. Si enim Alano, Burgundiones, Francos, Saxonesque auxiliares copias habeamus, facile & regna nostra tuehimur, & pulcherrimas Romani Imperij prouincias de hostium manibus recipiemus. Quod si quamprimùm capefcere arma paribusque auspicijs bellum hoc gerere neglexeris, vide, ne quando volueris vires illius imminuere, minimè possis. nam tanta est Regis illius tum saeuitia, tum regnandi cupiditas,

vt huic totus terrarum, illi vniuersus hominum
cror satis esse non possit. Valc. Romæ.

AETIVS PATRICIVS CONSVLIVS
Romanis.

MAXIMIS itineribus in Galliã veni, legionesq;
nostras ad Tholosam cū Theodorico Resigotharum
Rege ac cæteris coniunxi: quod vbi primū Attila
resciuit, relicta Aureliensi obsidione, propius no-
stros exercitus accessit, ac copiam pugrandi fecit.
Sperabat autem barbarus hostis prælium sibi ex sen-
tentia euenturum, cum per Vatū responsa fortu-
nam belli sciscitatus, eadem Imperatoris legionum
nostrarū speraret. Pugnatum est magno ardore ani-
morum, diū neutra acie inclinante, aut cedente: sed
tanta hostium cades facta est, vt montium cadaue-
ribus septi videremur. Verū nox superueniens
pugnam diremit. ad centum octoginta millia homi-
num in acie vtrinque ceciderunt, victoresque maxi-
ma gloria euasimus, ita tamen, vt Theodoricus egre-
giè pugnans in altero cornu ceciderit, Attila fra-
ctus & fugatus in sua regna se recepit. Thuris-
mundus, Theodorici filius quam primū reces-
sit, veritus ne cognita parentis nece, à fratri-
bus regno spoliaretur. nos verò reliquias exercitus
instauramus, ac speramus fore, ut pacata Gallia &
provincijs omnibus ac longo ocio quiete fruamur.
Valet, ex castris, ad Tholosam.

PRI-

PRISTVS THEODOSIO IVNIORI IMP.

TANDEM transmissis ingentibus fluminibus,
& superatis montium iugis altissimis in Scythiam
deueni. aulamque Attila regis attigi. is habitat
vicum instar amplissimæ ciuitatis, in quo lignea
mœnia ex tabulis nitentibus fabricata visuntur,
quarum tabularum compago ita solidum mentitur,
vt vix ab intento oculo possit iunctura comprehen-
di. Triclinia ambitu prolixiore distincta, porticus
egregiè ornatas ac dispositas; area verò atrij in-
genti ambitu cinctæ, vt amplitudo ipsa regiam do-
mum ostendet. Rex Attyla incessu est superbus,
huc atque illuc circumferens oculos, motuque cor-
poris ingenium ac barbariem demonstrat. bellorum
est amator, sed ipsemet non magnopere manu, prom-
ptus consilio satis maturo. Supplicibus inimitis fa-
uens, ac fouens eos, quos semel in fidem & clietelam
accepit: forma breuis, lato pectore, capite gran-
diore, minutis oculis, rarus barba, canis aspectu,
simeo naso, tetro colore, originis suæ signa præsefe-
rens: is demum mihi totus visus est; is belli appa-
ratus, vt terris & imperijs omnibus cladem mini-
tari soleat: nam & quingenta hominum millia in
aciem educere posse prædicant. Hæc volui te præ-
monere, vt scires periculosam tibi bellum immine-
re, cui quibus viribus occurrere valeas, tu pro tua
prudencia videbis: ego verò quanto ocius potero

E 4 has

bas literas subsequar, corāque plura dicam. Vale.

THEODORICVS OSTROGOTHARVM
Rex, Zenoni Imperatori Constantiā.

MULTIS maximisque tuis erga me officijs quanti amicitiam nostram faceres cognoui, caque imprimis ratione, quod mihi equestrem statuam ex ære in rostris erexeris, patricium declaraueris, exercituique nostro stipendia amplissima dederis, Verū cum mihi iam pridem nunciatum sit, Italiam totam Odoacri armis cessisse, diūque in contumeliam Rom. Imperij e. m. prouinciam detineri; mihi gratissimum feceris si me, cum exercitu ad deturbandum Odoacrum regno Italiae proficisci patiaris, mihique perueteri necessitudine tibi conuictō huiusce profectiois author fueris. Cur autem id tibi minus placere debeat, non video, ut amico potius quā hosti Italia pareret, cum Vesigotha Sueni, Alani, Vandali, Burgundiones, Eruli, & Turingij, tum Italiam, cum etiam Galliam, Hispaniam, atque Africam ferro igneque vastauerint. Hæc tecum pluribus non agam, ne tuæ erga me beneuolentiæ diffidere videar. Vale.

THEODORICVS OSTROG. REX, ZENONI
Imperatori Constantiā.

AD statutam diem ex Pannonia castra mouebam

bam; cum in Noricis Strapilia Gepidarum Rex armatus mihi sit obuiam: hunc primum prælio fudi ac fugau; eodem ferme tempore Buzarim, Bulgarorum Ducem, mihi infestum deteni; quamprimum verò Italiam attigi Odoacrum apud Sorium, Aquileiæ flumen, cum instructo exercitu obuium habui, quem etiam cruento tamen prælio vici. Is ad Padi vada & loca munitissima delatus aliquantisper substitit; ego Veronam urbem deudentibus se ciuibus recepi, Odoacrem in campis patentibus Verona subiectis secundo fudi. Victus Odoacer Romam petens à populo Rom. exclusus est, suburbana loca incendens, Rauennam se contulit: per legatos tentauit animos populorum, ad cuius partes multi accolæ Padi fluij, & Astupha præfectus Flamminie Aemiliaeque transferat. demum Ticino mouēs Rauennam cõtendi, urbemque, ac hostes ea obsidione cingo, ut aliquando sperem ex sententia huic diutino bello finem imposturum. Vale, in castris prope Rauennam.

THEODORICVS OSTROG. ZENONI
Imper. Constantiā.

NIHIL est, quod desidia me accuses, & nimis sero de ijs quæ hic geruntur, te certiorē faciam. multa ad te rumor ipse attulit. Id scias velim, me diū ac multum in hac Rauennæ obsidione laborasse: ea enim fuit huiusmodi, ut sepe numero ab Odo-

cro eruptione facta de fortunis omnibus dimicandum fuerit. Verum tamen bis & fractus & in urbem coniectus est. Totum triennium in hac obsidione consumpsimus, hostis hortantibus eum civibus se nobis dedit. ego quamprimum urbem ingressus sum, de Odoacro ac filio supplicium sumpsi, qui agros incenderat, vrbes euerberat, tantumque ubique locorum humani sanguinis effuderat. Hæc volui nescius ne esses. Vale Ravennæ.

THEODORICVS OSTROG. ITALIAE
Rex, Clodouco Francorum Regi.

MIHI nunciatum est, te collatis signis in agro Volgadenſi cum Alarico genero meo dimicasse, eodemque pralio egregium adolescentem mihi que coniunctissimum cecidisse, quod pro eo, ac debui egre molesteque tuli. Nihil enim erat, quod me maiori molestia afficere posset, quam videre hinc socerum meum, inde generum armis decertantes, quorum vel victoria vel casus mihi peracerbus futurus esset. Erat tamen Alarici iustior causa, ex quo fit, ut te iure optimo accusare auserim, cum adhuc nullam satis dignam rationem mihi fingere potuerim, quatuor ductus optimam adolescentem, generum meum, regno ac vita spoliaueris: ad cuius iniuriam vlciscendam pietas amorque singularis orbi nepotis me plurimum mouet, nisi tu te sponte tua regnum illi ac fortunam omnes prius restituas. Peto igitur

tur abs te quam diligentissime, ut ei auitum regnum, omniaque reddas; nam & id dignitas tua, & innocentissimi pueri ratio æquissima postulat. Quod si quamprimum efficere ac curare neglexeris, dabo operam, ut tu; qui me iam pridem generum deuinctissimum expertus fueris, hostem maxime insensum cognoscas. Vale.

IUSTINIANVS IMP. AVGVSTVS,
Theodato Gothorum Regi.

CVM memoria repeto, quibus te officijs Amalasiunta Regina affecerit, quamque liberaliter post obitum filij te consortem regni delegerit; non possum non ingrati animi tui indignitatem accusare, quem non puduerit mulierem omnium maxime memorabilem, optimis disciplinis ornatam, multarumque linguarum cognitione imprimis claram, in insulam Vulsinensis lacus relegatam interficere, ac excarnificandam alijs dare. Vide tu, quem ego te philosophum appellem, & qua ratione Platonem diuinum iectari dicam. Profecto si aliquem Deum vltorem scelerum superesse existimasses, naquam tanti sceleris tibi conscius, Theodate, fuisses. Tu tamen tantæ cadis abs te patratæ aliquando Dijs immortalibus, & mihi penas dabis.

BELL SARIVS IUSTINIANO IMPERATORI.

SVPERIORIBVS literis, quam feliciana-
uigatione

uigatione vsus essem, te certiore feci, paucisque denique insulam Siciliam de hoste recepi. Dumque ibi aliquot dies commoratus essem, mihi nuntiatum est, Theodatum à suis interfectum, Vitigemq; in Gothorum Rem delectum. Ego verò è Sicilia soluens, in Campaniam veni, ac urbem Neapoli vi cepi. inde verò Romam cum exercitu properans urbem ingressus sum, tantumque terroris hostibus moussi, vt omnes relictis manibus & portis Raucorum confugerint. Sed cum mihi significatum fuisset Vitigim multis legionibus ac ferè centum millibus armatorum Romam aduentare, cum aperto Marte nequaquam ei par esse possem, mania vrbis vallo ac fossa quam celerrimè muniri, obsideri tota vrbs iampridem cœpta est. Quæ cum ita sint peto abs te, vt habito veteranorum militum delectu pro rei magnitudine exercitum ad obsidionem soluendam mittas. nihil est enim, quod quinque millibus hominum obsidionem soluere ac Gothos profligare speremus. Tota spes est in praesidio ac celeritate tua. Igitur pulcherrima prouincia Roman. Imperij agitur, ac gloriæ certissimus triumphus. Vale, Romæ.

SYMMACHVS ROM. PONT.
Theodorico Italix Regi.

POSTEAQVAM in locum demortui Anastasii
suffectus sum, nunquam per improbitatem Lau-
rentij

rentij mihi diuinam rem curare licuit. nam tumultus in Senatu ac populo concitatus est, & adhuc precrebescit. ad hos sedandos indictum fuerat Raucenæ Concilium, vbi vno omnium consensu te etiam audiente, mihi locus Rom. Ecclesiæ adiudicatus est. Sed cum Romæ concitatis populorum animis maxima incendia misceri viderentur; missus est ad hos sedandos Petrus, Altini Episcopus, qui etiam nobis viuentibus Romanæ Ecclesiæ præfesset; ille verò ne dum incendia extinguere, sed nec Ecclesiæ nobis à Deo credita, rem vllam contingere potuit, centum & viginti Episcoporum cœcilio idem Petrus ac Laurentius damnati sunt, vbi omnia crimina, quæ mihi ab improbis viris obijciebantur, innocentia mea dilui, ac frequenti senatu liberatus sum. Verumtamen cum adhuc aliquid supersit reliquiarum, quod diuina & humana perturbet; peto à te (quod commodo tuo fiat) vt iter tuum Romam matures, desque operam, vt perditorum hominum audacia aliquando cohibeatur. Quod si minus commodè fieri poterit, malo me imperio abdicare quam repub. funditus Christianã euertere.

HORMISDA ROM. PONT.
Iustino Imper. S. D.

MISERAM iampridem legatos ad Anastasium tuum, vt dissidia nostra de religione ac sacris rebus conciliarem; quos ille legatos contra ius gentium

zium maxima contumelia affectos ea conditione à se reiecit, vt naui quassa & rimosa in Italiam re-
 cta redirent, nec vllum Græciæ litus contingeret.
 Hac iniuria deterritus diu ac multum dubitavi,
 qua ratione potissimum mihi tecum agendum fo-
 ret. Verebar enim, ne Campano Episcopo ac cæteris
 legatis meis, quos ad te destinaueram, aliquid huius
 modi eueniret. postremo virtus tua, amorque erga
 nos singularis, adde etiam Theodorici nostri regis
 testimonium effecit, vt eos ad te mittere non vere-
 remur, à quibus viris optimis, deque tota Christia-
 na republica benemeritis in omni genere nihil est
 quod expectare non debeas, idque tibi persuadeas,
 nos in illos auctoritatis, gratiæ, ac amplitudinis no-
 stræ vim omnem effudisse, eosque esse huiusmodi, vt
 doctrina, pietate, ac rerum vsu pares ijs nullos fa-
 cile comperias. Vale.

THEODORICVS ITALIAE REX,
 Iustino Augusto.

VIX ferre possum clamores & eiulatus mul-
 torum, qui fortunis ac rebus omnibus dispoliati
 quotidie nobis sese offerunt, auxilium fidemque no-
 stram implorant. Cum autem diligentius casus
 & eorum calamitatem sciscitatus fuisssem, eos ita
 male mulctatos abste audiebam, quod Arrianos
 & à Rom. Ecclesia desciscentes comperisses. Ego
 vero has questiuunculas nunquam tanti feci, vt pro-
 uinciarum

uinciarum & Imperi incendia inde excitari debere
 iudicem. Quare abste humanissime peto, vt horum
 Arrianorū causam mitiori ratione tractes, eosque
 quàm commendatissimos habeas, quorum salutem
 ac incolumitatem quanti faciam, Ioannes Roma-
 nus Pont. Theodorus, & duo Agapiti coram meo
 nomine tibi declarabunt. Quod si secus atque
 debes, erga illos animatus fueris, ac vsque ad inter-
 nicionem insectari volueris, id pro certo habeas, me
 omnes Italiæ Ecclesias Romano Pont. fauentes de-
 moliturum, deque sacris & religiosis viris seuissi-
 mē supplicia sumpturum: idque tum in vltionem
 innocentissimorum hominum, tum ob tuendam di-
 gnitatem nostram efficiemus: qua incommoda, si
 euenierint, ea potius ingenij tui pertinaciæ, quàm
 sententiæ nostræ ascribenda erunt. Vale, Rauenna.

AMALASIVNTA ATALARICO
 filio, Gothorum Regi:

NIHIL vnquam mihi antiquius fuit, quàm
 te doctrinis & moribus optimis instituire: sed per
 procerum, Ducumque tuorum improbitatem em id
 nunquam licuit ex sententia mihi efficere. Existi-
 marunt enim rudes homines Regem suum sub præ-
 ceptore minimè esse debere; arma tibi magis quàm
 omnes disciplinas vsui futura prædicant. Hæc sa-
 tis iniquo animo tuli; nam scientiarum optimarum
 cognitio nemini, quanti amplissimos Thesauros
 semper

semper feci. Veruntamen cum animaduertentem atatem, simplex ingenium tuum, ac vtriusque fortunam proditorum hominum audaciae obnoxiam esse, iniuriae quamprimum obuiam eundum duxi, perditissimaque quorundam hominum consilia anteuerti, qui odia & simultates inter nos insigni pietate coniunctos disseminabant, quae quasi presentissimum venenum nos vni cum Imperio facile perderent ac euertent. Rauennam igitur maximis itineribus contendere, caprisque aliquot noxijs, de ijs supplicium sumpsi, nihilque prius duxi, quam de ijs omnibus te quam certiore facere, monereque, vt ab huiusmodi viris & insidijs quantum per atatem posses, caueres. Lubrica est aetas, amplitudo Imperij ea est, vt sapientissimum virum, multis etiam septem consilijs praecipitem agere possit. Tu autem fili caue, existimes te vlli quam mihi chariorem esse. Vale.

THEODORA AVGVSTA SYLVERIO
Roman. Pontifici.

QUANTI fecerim semper Anthemium episcopum nostrum, te facile intelligere arbitror, cum & exilium illius molestè tulerim, & omnes calamitates viri optimi iam pridem maxima cura mihi fuerint. Sed haec omnia illi incommoda agapiti Rom. Pont. iniuria potius, quam sua ipsius improbitate contigerunt: Verum cum multa mihi
de

de pietate, tuaque erga nos benevolentia dicantur, peto abs te mirum in modum, vt Anthemium fortunis, & pristinae dignitati suae restitues; hoc equitas ipsa, hoc tota vrbs, aulaque nostra tota, sibi abs te condonari petit. Ego verò polliceor tibi, in meque recipio, eundem gratum, Christianum, innocentissimumque virum ita se gesturum, vt nunquam poeniteat te liberalitatis ac clementiae tuae. relinque tibi persuadeas, si illum pristinae fortunae restitueris, me tibi deuinctissimam futuram: sin durius aliquid te cogitare, precesque nostras aspernari intellexero, id memineris me preces huiusmodi ad vim, & iniuriam esse conuersuram. Tu verò quod optimum, & saluti tuae maximè vtile fuerit, decernas. Vale. Constantin.

SYLVERIVS ROMANVS PONT.
Theodoræ Augustæ.

PERMOLESTAE mihi fuerunt literæ tuæ, quibus Anthemium, perditissimum hominem, sacerdotio, patria, ac fortunis omnibus restitui petis. Nam nihil est omnium rerum, in quo minus voluntati tuae morem gerere possim, cum homo haereticus iustis sententijs damnatus & noxius liberari sine scelere, & maxima perturbatione non possit; quem tantum abest, vt restituendum existimem, vt ob pertinaciam suam grauiori etiam supplicio afficiendum putem. Quibus enim satis dignis penis
F pleffi

plecti possit, qui populos fidei sua commissos, doctrinis, & prauis opinionibus, quasi veneno necauerit, urbemque omnium florentissimam suo dogmate perdidit? Quare ab amplitudine tua etiam atque etiam peto, ut ne hoc à me petas, quod nec dignitas tua, nec ullas ratio sacrarum rerum fieri patitur, id tantum ad vim, & minas, tuas breui dicam, me tanti honorem Dei Opt. Maximi, tanti salutem animi facere, ut necis etiam pœnas non pertimescam. Vale Romæ.

NARSES DVX, IVSTINIANO IMPERATORI.

CUM mihi nūciatum esset, Theiam Gothorum Regem Nuceriam dedentibus oppidanis recepisse, eò copias, & robur exercitus conuerti, atque ad eius conspectum deueni, vterque exercitus medio flumine secernebatur, cuius pontem hostis occupauerat, per paucos dies multis leuibus certaminibus, & varia fortuna, demum totis viribus pugnatum est, in quo prælio Theias ipse confossus interijt, ea pugna vsque ad noctem intermissa non est. Cum Gothorum reliquæ acriter pugnando aliquas pacis conditiones sperarent, ijs petentibus pax ita data est, ut quæcumque oppida in tota Italia detinerent, restituerent Gothi; duas tamen vrbes Galliæ Cisalpinæ, Lucæ, & Forum Cornelij reliquas habeat; Sed & illas nullo labore propediem capiemus. Hæc victoria huiusmodi est, ut Gothorum Imperium

Imperium prorsus excisum sit, nomenque etiam propediem interiturum, quod annos septuaginta duos in hac prouincia cum maxima gloria floruit. 100. millia hominum desiderati sunt. paucos autem, qui tantæ cladis superfuerunt, non Gothos, sed verius Italos appellare possumus. Hæc ad te paucioribus eò scripsi, quòd de ijs omnibus multorum verbis certior fieri melius poteris. Vale. Nuceria.

NARSES DVX, IVSTINIANO IMPERATORI.

POST insignem pugnam, quæ ad Nuceriam facta est, cum prorsus nihil belli Gothici superesse existimarem; ecce tibi Gothi, qui trans Padum erant, Lucem, & Fortum Cornelij instaurarunt, præsidia imposuerunt, & Duces Teobaldi in belli societatem sibi ascuerunt. Propere eò cum legionibus accessi, ad fluuium Auserim castra posui, cohortesque aliquot ad Forum Cornelij ire iussi. vtraque vrbs acriter obsessa est. Luca septimo mense capta, Forum Cornelij paulò post expugnatum est, & ob ciuium improbitatem solo aequatum. reliquæ tam diuturni, & varij belli tum veteranorum virtute, tum Dagister Ducis egregia opera sublata sunt, ac ita sublata, ut nihil sit, quod à Gothorum armis perpetuo timeamus. Totum id bellum, tametsi decem et octo annorum laboribus ac impensis gestum sit, tamen tantum gloriæ tibi penes vniuersos futuris etiam temporibus comparauit,

vt Romanorum triumphos, & Itali nominis gloriam vnus viceris. Quae omnia prospera ac felicia tibi faxit Deus optimus maximus. Vale. Luca.

AVRELIANVS DVX, CAROLO
VIII. Gallorum Regi.

EGO iam pridem commodo & iudicio Amplitudinis tuae Nouariam cepi, quantumq; in me fuit, gloriam Gallici nominis defendi ac tutatus sum. Sed cum ita rerum euentus ac incerti casus tulerint, vt haec vrbs duobus exercitibus hinc & inde obsideretur, rei magnitudo effecit, vt meam & tot fortissimorum militum salutem tibi comendarem. Pertinet enim ad publicam Gallorum existimationem & ad dignitatem imprimis tuam, Nouariam defendi, ac ab obsidione liberari: in quo si aliquorum improbitate vel in curia, & flagitiosis consilijs deserar, Itali acceptae cladis memores crudeliter erunt sauituri. Nouarienses, qui summa fidei sunt, & milites qui summae constantiae laude aspera omnia paterentur, propter comeatus inopiam iam prope ad rerum omnium desperationem deuenerunt. neque vlla re magis eorum corpora atque animi sustinentur, quam certa spe tui aduentus. Si exercitum a Vercellis admoueris, & hostes quos iam ad Terrum profligasti ex composito aggressus fueris, nos continuo cum octo millibus pugnantissimorum hominum erumpemus, egregioque facinore

facinore edito victoriam ingeminabis. Hoc te Nouarienses omnes, hoc te Heluetij, Antiusque ipse: hoc etiam atque etiam Ludouicus Salassus rogat: quorum salutem tanti, quanti dignitatem fortunamq; tuas facere debes. Vale. Nouaria.

CAROLVS VIII REX GALLIARVM,
Aureliano Duci.

MVLTAM me ad salutem tuam & sociorum hortantur, vel affinitas, qua mecum arte coniunctus es, vel milites de me optime meriti; quorum virtuti tantum debeo quantum soluere difficile est. Accini nuper ex Heluetijs pedites & e Gallia equites cataphratos in supplementum exercitus spero ea auxilia quam mature ventura: quae vbi applicuerint, ex templo castra mouebo, daboque operam nauiter, vt Itali facta fuga obsidionem soluant; vel si opperiri nostrum aduentum velint, maximo suo incommodo Gallorum virtutem iterum experientur. Tu interim Nouariensibus, Antio Ludouicoque Salasso meis verbis salutem ac praesidium pollicearis. Vale. Vercellis.

Narfes Albouino Longobardorum Regi.

NULLVS est, qui nesciat quantis laboribus ac periculis pro tuendo Imperio & in Italia & vbiq; locorum decertauerim, qui tamen si Gothos,

aliasque gentes consilio armisque euicerim, inuidia tamen, perditorumque hominum audacia, me oppugnari serò tandem animaduerti. nam & Sophia Augusta Iustino suavit, ut Longinum patricium mihi successorem mitteret, fore enim melius, inquit impudens mulier, ut me Eunuchum ad dispartienda inter ancillas pensa reuocarent. His affectus contumelijs non possum non toto animo commoueri, eoque magis, cum videam seruatum à me pulcherrimam prouinciam, libidini, auaritiaque hostium meorum committi. Sed cum diu animo voluissem, qua potissimum ratione Italiam è faucibus sceleratorum hominum eriperem: tu mihi imprimis dignus visus es, cui hanc nobilissimam prouinciam quasi de manu traderem. Quare te etiam atque etiam hortor, ut quam maximis poteris copijs quamprimum Italiam petas: nã tibi pollicor, in meque recipio fore, ut nullo labore, nullis impensis amplissimo hoc Imperio potiaris. quod si huiusce cœli clementiam, agrorum fertilitatem, collium amenitatem, urbium magnificas aedes, diuitias, opes aliquando cognosces, huic nullam prouinciam comparandam duces. ego ut primum copias tuas aduentare sensero, Neapoli mouens clientum necessariorumque presidio tibi accurram efficiamque, ut latissimas vias ad hoc regnum adipiscendum ingrediaris: Vale, Neapoli.

PRAEFECTVS

PRAEFECTVS VRBIS ROMAE, MAVRITIO IMP.

CVM Romana vrbs parente ac pontifice orbata esset, communi omnium consensu Gregorius, Gordianus senatoris filius Pont. factus est, qui licet monachus genus vitæ ab omnibus curis amotum sibi impridem delegisset, mores optimi viri, doctrina, virtus denique singularis ac prope diuina effecerunt, ut nolentem inuitumque sacerdotes populusque Romana Ecclesie illum proficerent. Nos vero memores, qua benevolentia, ac familiaritate idem Pont. tibi coniunctus esset, maiori alacritate eum abste comprobari postulamus. hoc profectò iurique nostrum gratum fore confidimus. Sed iudicium nostrum de Gregorio abste laudari tarrit nobis iucundum, quam quod iucundissimum. Vale, Romæ.

ISABELLA VICECOMES, FERDINANDO Auo, ac Alfonso patri Regibus.

SCIO vos, qui & claritudinis Aragonie domus & regie dignitatis memores semper fuistis, nunquam me prolem vestram atque in sinu vestro educatam Ioanni Galeacio fuisse desponsuros, si quem paterno atque auito Imperio, quum per etatem licuisset successurum arbitrabimini, eum exatit adolescentia, liberisq; susceptis, ambitiosissimo

F 4

atque

atque sc̄uiss̄imo patruo seruiturum putassetis. Ludouicus enim non iam patruus, sed immitis & atrox hostis, nunc primū apertē, quod multis antē annis longa gubernandi consuetudine allectus percupidē semper affectauit, Mediolanensis Imperij scepra solus obtinet, & cuncta cum vxor: ad arbitrium moderatur; ipse Principum legato: audit, belli, pacisque fert leges, & denique necis auita vectigalium, atque ararij supremam habet potestatem: nos miseri ab eo circumscripti & destituti ab omnibus, cum solis rerum inanium tituli decoremur, in obscuro luctuosam ac miserabilem vitam agimus, sollicitique etiam de salute, quo Imperio ac honoribus amissis reliqua est, nisi mature opem feratis, duriozem in dies afflictis rebus exitum opperimur. Eripite, obsecro, natam, generumque vestrum erummis his: & si vos diuini atque humana iura permouent, si qua iusticia, & pietatis, si qua denique in illis vestris regis animis pristini decoris cura residet, libertati atque Imperio restituite. non desunt nobis studia optimorum iuuium. in Ioanne Galeacio animus vigeat curarum atque Imperij capax, veteres amici, qui nunc Tyranni sc̄uitiam reformidant, promptum ac fidem ex occasione operam nobis tacite pollicentur, a que omnes peregrina erga nos voluntate ciuitates existunt, quibus ille inusitata & progravi acerbitate pecuniam imperauit. postremo Dii ipsi immortales scelerum vindices, nobis non decrunt. si vos tui alieniss-

alienissimis etiam misera atque indigna seruitute oppressis praedio esse equum & regium semper existimastis, sanguini vestro, & iustissima causa minime defueritis. Valate. Ticini.

PELAGIVS ROM. PONT.
Iustiniano Imp.

TANTA est clades urbium Italiae, tam magna incendia, vt iam nullus sit locus impetu & ira Totile regis immunis. Is Tyberi transmissio Beneuentum petijt, eamque urbem manibus spoliavit; Neapolim, & Cumas obsedit; Apuliam, Lucaniam, atque Calabriam recepit. Duces tui vrbes sibi creditas inter se partiti sunt. Ioannes Romam, Bessas Spoletum, Cyprianus Perusiam, Iustinus Fesulas, Constantianus Rauennam accipere; quorum libido & auri amor vsque adeo creuit, vt ipsi praesides tui expilando prouincias; Gothorum sc̄uitiam aequare videntur. Nos Romane vrbis excidio eo magis timemus, quod obsessam Neapolim esse in maximo periculo intelligimus. Haec cum ita sint, vt saluti reliquorum paucorum prospiciatur, peto abste, vt quam citissime ac maxime poteris nouas legiones, Ducesque fide ac virtute praestantes, in Italiam mittas. Nam si diutius praesidia expectentur, acriusque oppida premantur, vereor, ne conatus omnes vani irritique censeantur. Iis vero perditissimis temporibus tota spes

spes nostra in Deo optimo maximo, virtuteque tua sita est: qui si quicquam de tua diligentia curaque remittas, de Imperio Romano, deque Italo nomine actum iri videmus. Vale. Patauij.

DIOGENES LEGATVS, IVSTINIANO IMPE.

POSTEA QVAM Bellisarius Italia excessit, Imperium multa & maxima detrimenta accepit. Nam & Perusia quamprimum Gothorum armis cecidit, Calabria, atq; Apulia amissa est: vrbs Portuensis in hostium manus deuenit; denique ad huc accessit obsidio Romanae vrbs; quam tametsi tribus millibus veteranis militibus egregie tueamur, tamen angustia rerum omnium & ciues, & milites misere afflictiuntur, facileque fieri potest, ut annonae caritate, & reliquarum rerum penuria, & longae obsidionis tadio, vel ciuium, vel militum animi ad deditiōem flectantur. Erit ergo prudentia inuictique animi tui afflictae vrbi, Italiaeque laboranti opem ferre. si enim haec ita magna fundamenta denuo à Gothis iacta subsistant; tale aedificium construi ab ijs videre videor, ut omnia Gothorum imperio cessare facile credam. haec quanti facienda sunt, tu videris. ego verò quod ad meas partes pertinet, dabo operam, ut ijs rerum difficultatibus diligentiam fidemque nostram imprimis probare homines, Diique possint. Vale, Romae.

MAY-

MAVRITIVS IM P. GREGORIO ROM. PONT.

GRATISSIMAE fuerunt nobis literae, quibus nunciatum est, te in Romanum Pont. delectum fuisse. Sed totum id gaudium perturbabat rumor quidem obortus, te ab hoc sacro munere rei magnitudine maxime abhorrere. Quid est quæso, in tanta rerum perturbatione, quod egregius praestantius, aut magis pium fieri possit? meminisse debes, non tibi ipsi tantum, sed utilitati hominum, ac diuino honori plurimum debere, quem semper tu te rebus omnibus spretis opibus, posthabitis voluptatibus atque omni ambitione, praetulisti. quod si oneris magnitudinem reformidas, tota spes tibi in Dei Optimi Maximi praesidio collocanda est. Ego (qui meus in te amor) nunquam tibi nisi salutare consilium dare. tu te optime nosse, magistratus, imperia sacerdotiaque à Dijs immortalibus dari, tantique esse, ut vnius optimi principis pietate, innocentia, ac virtute vniuersae prouinciae incolumes firmæque consistant. Reliquum ergo est, ut huic diuinae vocationi aquiescas, rei que pub. Christianae curam gerere, & tibi de nobis, de toto Imperio, rebus, fortunisque nostris omnia pollicearis. Vale Constantinop.

GREGORIVS PONT. ROM. MAVRITIO

PRAEFECTVS Romanae vrbs, caterique cuiuscunque

iuscunq̄ue ordinis viri mihi sunt locupletissimi testes quantum ab onere gerendæ Romanæ Ecclesiæ abhorrerem: sed & literæ tuæ humanissimæ, precæsq̄ue quotidianæ me à proposito consilio deteruerunt, tantoq̄ue oneri succedere voluerunt. Verùm cum multæ animum mihi angant excruciantq̄ue, id per quàmmoolestum est, te paulò ante quandam legem Ecclesiæ libertati aduersam ac perniciosam tulisse; quippè qui homines Romanæ militiæ ascriptos, nisi finita militia aut mancos aut debiles Deo militare prohibueris, idem etiam Ioannis episcopi tui dementiam & fouisti, & vniuersalem patriarcham appellari censuisti. In tantis rerum difficultatibus, nisi presto mihi sit Deus Opt. Maximus, succumbam necesse est. nam & legem illam diuinis rebus imprimis perniciosam prorsus tollendam censeo, & Ioannem audaciæ suæ puniendum arbitror. Quod verò ad mutuâ pacem pertinet, ego ita illam probaui, vt nihil illa potius aut antiquius iudicauerim. Sed erit prudentiæ, amplitudinisque tuæ, eum ab errore reuocare, legesq̄ue impias abrogare quod si effeceris, tibi velim persuadeas, dignitatem, Imperium, resq̄ue tuas omnes Deo Optimo Maximo curæ futuras. Vale.

ESCHINES SENATVI. POP. QVE
Atheniensi.

Ego ad remp. accessi xxxiii. ætatis anno,
non

non per Iouem, ex scena, vt aiebat Demosthenes, sed & liberè scribere edoctus & studijs bonarum artium mediocriter eruditus, atque ita in dicendo versatus, vt me Athenis loqui deceret. neque hanc dicendi facultatem ad alicuius calumniæ meditatus fuisse, aut, vt alicui ex ciuibus negotium facefferem, deprehenderer pecunia corruptus, seu contumeliam remisisse, prorsus ve contumeliosè tractatus fuisse; neque causam præstiti, vt contemptui haberer, nec ciuium quemquam in iudicium traxi, præter vnum Timarchum, minusq̄ue id prædico in conspectu vestro, quod cum grandem admodum pecuniarum summam capere potuissem, eas accipere noluerim; sed quoad per leges licuit, panas sumpserim. Præterea Ctesiphontem rursus cum multa ab eo, multa ab Demosthene passus essem, illicitæ rogationis detuli, æquissima alioquin per Deos accusatione. Sed ne admirandum quidem est, si superior quàm leges vestræ & orationes meæ fuerit eloquẽtia à Demosthenis: visum autem fortè est ex ijs de quibus ante, Demosthene delatus fui, longe quippe ijs maioribus propter quæ in præsentia succubui. illud non paruum apud vos argumentum bene per me administratæ reipublicæ, quod Demosthene accusante condemnatus non fuerim. Post hanc verò calamitatem id vel summæ apparuit vniuersæ gratiæ, ne dum vobis, qui nam, vt reor, ipse fuerim. Quis enim noui nouit, quod homines defuncti sicut, & exules ab eorum patria eo
vel

vel maximè tempore mortis scilicet, & exiliij, quibus fuerint moribus apparent, & quæ ipsi prius celsauerant, illis è medio sublatis palàm confici. multò enim magis ab eorum inimicis vellicantur, dum illis resistere nequeunt. qui uerò ob huiusmodi causa exulant, quòd hostibus semper adhaerint, manifestos prorsus faciunt suos mores, & quas aperto sententias in reipublica administranda secuti fuerint. Nam & qua de re calamitatè acceperint, & quo sint animo erga suam patriam, non dissimulanter disquiruntur: Nunquid quòd Philippo patriam meam tradiderim, & ita legationem fuerim e mentitus aduersus remp. ut Macedonibus obsequerem? posteaquam à vobis è vestigio exul recessi ad Alexandrum me contuli, eorum, quæ illi praestiteram gratiam reportaturus, & consultationis præmium ab eo accepturus. neque enim fieri potest, vt non videam Demadem in Boetia diuersoria habentem, & xx. iugera terræ arantem, aureasque fialas tenentem: Hegemonem verò & Callimedonem hunc quidem in Palla, illum vero in Berrhæa, & muneribus pariter condonatos, & honestissimis nuptijs condecoratos. Attamen neque ad Thebanos, neque in Thessaliam à vobis profectus sui, neque ad alium quemquam, apud quos me oporteret patriam maledictis violare, aut eam ab alijs violari audire. Verùm Rhodum appuli, ad hominum sanè urbem, neque vobis per Iouem inferum, neque qui alioquin odio habeant, qui neque

pro-

prope patriam suam remanent: his potius mihi similes esse videntur, qui pœnam illudunt, quam quod Ciuitatem reuerentur. Quapropter mihi necesse fuit, vel quam longissimè ab ea proficisci, ne quicquid eiusmodi & cogitationis ob oculos versaretur, quòd mentem meam turbare posset, atque ne hìc quidem Rhodi scilicet mansisse viderer, paruum quoddam oppidum. Annum Sterea delegi, vbi cum iugera duobus talentis emissem, tot quippe, quot eum qui pecunia corruptus ad Philippum primum, deinde posteriori loco ad Alexandrum defecerat decebat: quique Phocenses, ac Græciæ libertatem Macedonibus tradiderit. Hìc vitam dego cum famulis VII. & duobus vel solis domesticis, ac matre, quæ iam tertium ac septuagesimum annum cum attingat, mecum nauigauit, vt ærummæ mihi à vobis inflictæ particeps esset, vna quoque cum vxore, quæ mecum profecta fuit, quamuis pater eam prohibuisset, ac leges forte cogerebant manere, dum mores potius quam ciuitatis leges edocta esset; tribus insuper cum filijs, qui suam nondum miseriam sentiunt, nec, quam eis cum geniti sunt, patriam Deus dederit, Athenarum quippe ciuitatem, qua ne rursus, vbi nati fuere, ab vrbe eiekti sunt: alij enim (vt videre licet) eorum liberos siue in Beotia, aut in Aetolia genitos ad vos mittunt, vt ibi erudiantur. Quibus verò datum est, vt natura ista sint comparata, quique non è nouo patre nati existant, turpi ue de causa damnato exu-

lant

lant adhuc infantes, & tenuiter aluntur in solitudine, exilioque paterno. Demosthenes enim vobis literas scripsit de filijs Lycurgi, vosque humaniter est deprecatus, illud petendo, vt paternam culpam illi condonaretis. Vos nihil aliud quam quod maioris est Atheniensium, agendo, eorum miserti estis, ipsisque rem gratam fecistis. Etenim facile irasci consueuistis, rursusque mitigari. ego pro filijs meis non adducar, vt vos rogem, ne mihi solum in orbitate alantur, sed ne orbi simul & exules sint, cum neque cuiquam iniuriam intulerint, vel aliqua alia de re damnati fuerint, quae tamen damnati luunt omnia fuerint perpeffi. Deinde me tandem ad memoriam vestram reuocetis, & ijs precibus meis obtemperare velitis mutata rursus voluntate vestra. Verum enim Athenienses agite, & amplectimini quod apud vos ipsos in more est positum, & in modestia vestra perseuerate. Neque enim a moribus vestris recedatis, ciuitatisue existimationem contemnetis, quae probe & humaniter agendo multo magis floruit, quam reliqua aliae ciuitates, neque Melanopus plus potuerit vos prohibendo, ne probitate aut vrbanitate vestra vtamini, quam adhortando non quidam Aeschines, (neque enim ad rem illam per Deos idoneus est) neque certe aptus sum, vt patriae meae hoc persuadeam, praesertim cum id in gratiam meam agere viderer, sed ciuitatis consuetudo, antiquum nomen vestrum, ac mos maiorum vestrorum, cui aequius

quius sanè est quam Melanopo, qui aduersus vos deprecatur, vt non animum adhibeatis.

MAVRITIVS IMPER. GREGORIO
Romano Pont.

SERO tandem animaduerti me à recta viuendi ratione ad deteriora prolapsum. nam & tam multa portenta Deum Opt. Maximum mihi insensum significant, vt dies & noctes pernitiem clademque mihi instare planè videam. Sed quando vnus is tantum penitentiae locus superest, oro te reliquosque viros Deo addictos & charos, vt irata mihi numina precibus vestris mitiora efficiatis, meque ad sinum matris Ecclesiae redeuntem excipiatis. Confido enim fore, si me amice & more maiorum complecti velitis, mecum praeclearius actum iri ac futurum, vt quae incommoda Romana vrbs, ipsaque Ecclesia per nos passa est, multis maximis officijs auctae instaurari, excitari, cumularique possit. Vale. Constantinopoli.

HERACLIVS IMP. CONSTANTINO FILIO IMPER.

QVAM PRIMVM mihi nunciatum est, Persarum vnà cum Cosdroa Rege Azoti se cominere eò cum legionibus contendendi: qui copiarum nostrarum adueniunt sentiens in Persidem fugit, exustis primùm segetibus, quae tum flauiscebant. Is Sarabacum, &

G Sarabassem

Sarabassem, Duces impigros reliquit, qui nostrorum impetum sustinerent, quo cognito magnis itineribus superato Tauro monte, Sarabacum, qui Saron amnem occuparat, fugavi: Saym deinde cum maioribus copijs obuiam habui, cum quo praelio totam diem varia fortuna dimicavi, ac demum victor euasi. Ad haec Razatenem cum omnibus Persarum viribus oppugnaui, viginti septem signa militaria abstuli, ducemque ipsum interemi. Haec te certiozem feci, tum ut scires tibi cum imperio multam gloriam comparari, tum etiam ut honestas pacis conditiones hosti negandas nunquam putes.

HERACLIVS IMPER. SEVERINO PONT. ROM.

MAXIMA Molestia me affecerunt literæ tuae, quibus Isatium exarchum nostrum accusabas, quod Lateranense templum expoliauerit, praedam Raennam detulerit, mihique optimam spoliolum partem etiam adiudicauerit. Ego sane, ut Imperatorem Christianum decebat, virum sacrilegum odi, Deosque obtestator, me nihil plane rerum sacrarum aut cepisse, aut capi voluisse, daturumque operam, ut Isatium sceleris sui poeniteat: quandoquidem nihil est, quod animum meum magis quam res sacra moueat. Vix credas, quam acerbus mihi nunciatus fuerit Maumetis nuper inuecta religio, qua affecti Saraceni, qui mihi ex Arabia militabant,

litabant, in Syriam secessere, Fenicem, Syriam, Aegyptumque occupauere. Arabes enim omnes Maumeti legem susceperunt, Persarumque regnum opulentissimum caso rege Arsmisda inuaserrunt, eoque periculi ventum est, ut tantis viribus nullus exercitus occurrere tuto possit. Quare abste etiam atque etiam peto, ut rem Christianam multis pijs precibus Deo commendes, meque tibi deuinctissimum putes. Vale. Constantinopoli.

IACOBVS STVARDVS SCOTIÆ REX,
Henrico Angliæ Regi.

NVLIS literis enarrare possem, quam multa in contumeliam Scotici nominis iam pridem egeris, eaque pro iure affinitatis ac fœderis forti animo semper tuli, cum grauissima damna finitimis Scotis, ut constitutum fuerat, minimè resarcueris, cum in percussores Bartonis piratae Scoti non animaduuerteris, & Spurium Neronem, qui praefectum finium Scotiæ interfecerat, impune agere in Anglia passus fueris, legatos nostros contra ius gentium non admisisi, oratorem uxoris inuitò retentum non dimisisi, complures nobiles Scotos in Scotia captos vinctosque crudeliter etiam tunc in custodia habes: Ea omnia, quanquam per se magna, & intolerabilia, dissimulare tamen potui. Scias tamen me non passurum ulterius Ludouicum amicam regem cognatione, & fœdere mihi

coniunctum abste ad internicionem oppugnari. Caroli Geldrii consanguinei agrum plusquam hostiliter ab Anglis deuastari: praeterea esse supremum animi mei iudicium causam socij regis iure foederis defendere uelle, neque interim me finem facturum populationibus atque incendijs, quamdiu Ludouicus abste in Gallia vexabitur. haec autem cuiusmodi sint, pro tua prudentia uidebis. Vale.

HENRICVS, ANGLIAE REX, IACOBO
Stuardo Scotiae Regi.

NIHIL est, quod mirari debeam, te pro uetere gentis instituto, fidem nobis fallere. Noui enim iam pridem animi tui inconstantiam, & consiliorum leuitatem, quibus eo dementiae aduentus es, ut alienam causam proprio periculo tueri, & florentes res tuas cum perditis Gallorum rebus permiscere contendis. Quod si violare iusiurandum, fidem prodere, & arctissime necessitudinis obliuisci aequum, & regium putares, neque eo dedecore permouetis; timere saltem Deos immortales deberes, qui turbatae pacis, & ruptorum foederum vindices esse consueuerunt: adduci etiam exemplo regis Nauariae poteras, quem Dijs ita iubentibus, ex patris regno in eas miseras praecipitatum, Ludouicus in Gallia sine regno tranquille regnare permittit, proinde desine, memorare atque obycere, quae ad violandam pacem ipse confluxisti: ea enim iam pridem,

pridem, ut uetera, & uana literis, & legationibus dilui. ceterum impudentissime agere uideris, quod nihil carum rerum antequam mare traicerem commemorasti. Veruntamen scias apud me etiam absentem non esse tanta exilimationis Sctorum Regem, ut eius repentina atque insperata perfidia terreri possim. agas modo, ut lubet; ego uero nulla denunciatione periculi destitutus sum a felici incerto, neque iniuriam animo depositurus. Tu interea, quae deceant regem nobilem imprimis cogita. Vale. Ad Teroanam in Castris.

CONSTANTINVS IMP. BENEDICTO
II. Romano Pont.

CVM usu receptum fuisset, ut nullus Romanus Pont. rite electus diceretur, nisi id nobis, uel exarcho nostro ratum firmumque haberetur: nos animaduertentes id minus pie, ac commodè fieri consueuisse, nihilque exinde religioni sacrisque rebus emolumenti nasci; placuit nobis, ut deinceps quem sacerdotes exercitusque Romanus in Pont. delegerint, eundem statim uerum Christi vicarium, nulla expectata nominis nostri autoritate iudicari. Tu uero beatissime pater, quae ad amplitudinem Christianae reipub. pertinent ita geras, ut euersis hominum moribus cura diligentiaque tua succurratur. Vale. Constantinopoli.

CARDINALIS ARACOEI, DVCI
Venetiarum.

CVM me omnibus summis, ac Principibus viris, quicumque mea hac in Cardinaliū cooptatio ne mihi gratulati sunt, haud mediocriter obligatum esse intelligo, tum vobis singularia quedam atque eximia studia deberi confiteor. Ita enim amanter ad me scripsistis, atque eam animi letitiam ob meum summum honorem literis vestris declarastis, eamque mihi voluntatis significationem demonstrastis, ut mirarer in tanta rerum copia ac potentia tamque florēti fortuna vestra tantam humanitatem esse coniunctam. Indicia verò, quæ de me ita præclare facitis, & si illud mihi expectationis onus imponunt, quod nullo modo possim sustinere, tamen ipsa quoque non mihi non iucundissima esse potuerunt. Quid enim tam amplum mihi, aut honorificum esse possit, quàm à sanctissimo & sapientissimo Senatu, cuius prudentia in tantis Italiae & Christiani orbis tenebris quasi clarissimum lumen aliquod eluceat probari? Quare cum Summi Pont. erga me meritis diuinum quendam prope cultum debeam, vos in studio ac obseruantia mea perpetuo proximos habeo, omnesque res (si quæ ad me delatae erunt) quas pertinere intelligam ad dignitatem atque amplitudinem præclaræ istius reipublicæ vestrae, in qua summus splendor ac tutela Italici nominis

nominis imprimis semper fuit constituta, omni mea cura, diligentia, opera, studio denique omni meo ita complectar, ut vos tantam vestre voluntatis propensionem non omnino male neque ad ingratum hominem posuisse existimetis: id quod pluribus verbis clariss. viro legato uestro demonstravi, qui literarum uestrarum humanitatem mirifice sua lenitate est prosequutus. Datum Romæ. VI. Idus Aprilis. 1557.

DAMIANVS EPISCOPVS TICINENSIS,
Archiepif. Mediolanensis nomine, Patri-
bus ad. VI. Synodum Constantiū.

NVNQVAM mihi probati sunt quicumque unicam esse in Christo Deo voluntatem asseruerunt. Nam ea est vera Dei & hominis fides, ut duæ credantur in eo Deo voluntates, duæ operationes. Ego (inquit quod ad diuinitatem) & pater vnum sumus, quantum verò ad humanitatem pertinet: Pater maior me est. Præterea verò quod ad humanitatem, eum in naui dormientem cernitis; si diuinitatem inspiciatis, ventis, & mari imptera. Malè igitur sentit quicumque ab hoc pio dogmate recedit. Hæc eo scripsi potius, ut apud vos testatum relinquerim, quid sentirem, quam quod de sanctissimorum doctissimorumque Patrum sententia minus considerem. Sed hæc eadem melius coram egissem, si mihi per aduersam valetudinem licuis-

set. *Valete. Deus Optimus Maximus vobis
adsit. Mediolani.*

IOANNES .VI. ROM. PONT. GISVLPHO,
Beneuentano Duci.

PROXIMIS ferè diebus Romani exercitus
ac Exarchi dissiatis fretus Campaniam inuastisti,
Schoram, & Arpinum occupasti, villas incendisti,
rusticos & pecora abegisti. Quae quamprimum in-
telligimus, tanta admiratione affecti sumus, ut
etiam dubitauerimus nunquid tantum cladis à
Christiano Principe in Christianos innocentissimos
vel potius in ipsam Romanam Ecclesiam excogitari
potuisset. His adducti sumus, ut ad te legatos
cum literis miteremus, deq; omnibus certiozem fa-
ceremus; mandantes tibi, ut quamprimum omnibus
Campaniae & Hernicorum oppidis in Sannium
redires. Quod si secus feceris, iussaue nostra
aspernatus fueris, scias breui futurum, ut Deo
optimo maximo (cuius res agitur) pro illata sibi
iniuria penas des. *Vale. Romæ.*

BEDA SACERDOS, CAROLO MARCELLO
Galliarum Regi, ac cæteris Regulis.

DVM bellum geritur inter Christianos acerrimum, tota Europa primùm euersa est, Saraceni, oc-
cupata Lybia atque Aphrica, ex Septa soluentes,
omnes

omnes Hispanias præter Astures, & Cantabros oc-
cupauere. Aphrica igitur, quæ à Bellisario egregio
Duce recepta de hostibus fuerat, centum & septua-
ginta annis Romano Imperio paruit, ea demum à
Saracenis cum Bethica Hispaniæ nunc capta, eo-
rum moribus & legibus cum maxima Christiani
nominis ignominia, obtemperat, quid egregius,
quid præstantius fieri aut excogitari potuit, quàm
aduersus Dei hostes arma capescere? quid, meruere
Sueui, quid Germani homines, quid reliqui Christia-
ni nominis viri quos tot cladibus affectis? Adhuc
propè, imminent ceruicibus Saraceni, qui vniuerso
terrarum orbi iugum minitantur, hic regna pul-
cherrima opulentissima vrbes opima spolia præmia
victoria vos morantur; sed imprimis incompara-
bilis gloria, ac merces penes Christum saluatorem
nostrum, qui ad hoc facinus pium multis occultis
apertisque acclamationibus vos hortatur ac im-
pellit. *Valete.*

ARI TPETRVS LONGOBARDORVM REX.
Ioanni VII. Rom. Pont.

MVLTIIS Maximis quæ rationibus tandem in
eam sententiam deueni, ut nihil nobis maiori stu-
dio enitendum sit, quàm diuino cultui vacare, ani-
mi quæ nostri aliquando ex ijs vinculis exituri ali-
quam rationem habere. Quòd cum mihi satis
constitutum sit, ut obsequij etiam mei erga Romam

nam Ecclesiam pignus aliquod habeatis ex hoc nostro latissimo decreto eidem Romanæ Ecclesiæ liberaliter Alpes Cottiæ, in quibus & Genua est, donamus, ita ut in bonis beati Petri ipsæ alpes à Taurinis montibus usque ad Lygusticum mare censeantur, quod eò libentius fecimus, quòd de Romanorum Pont. pietate, iustitia innocentiaque nobis maxima polliceri soleamus: hoc quòd nostri animi decretum a quibuscumque nostri Regni successoribus ratum firmumque haberi imprimis volumus. Tu autem. Sanctissime pater, Deo Optimo Maximo pijs precibus me pluribus commendes. Vale. Papiæ.

ANASTASIUS, QVI, & ARTHEMIUS
Imper. Constantin. Romano Pont.

CUM Philippicus malè de Ecclesia sentiret, ac unà cum Ioanne Monacho urbem Constantinopolim ad perniciosam doctrinam concitasset, ad hac multis maximisq; incommodis me affecisset, & arreptis armis, deorum immortalium presidio fretus illum fregi, fugavi, ac imperio deieci. Tamen pacatis Imperij rebus, nihil antiquius duxi quam te quamprimum de omnibus certiore facere, meaque erga Romanam Ecclesiam propensæ voluntatis aliquid literis testandum relinquere. id itaque tibi velim persuadeas, nullam unquam maiorum nostrorum sextæ Synodi defensorem me acriorem extitisse,

extitisse, nullumque cui ritus ceremoniarumque omnes Romanæ Ecclesiæ probatæ magis fuerint. Adde etiam, quòd me tibi devinctissimum multis maximis officijs profitear, pro quibus omnia mea studia, curam, diligentiamque pro tuendis Romanis rebus, dignitateque tua polliceor, ac deuoueo. Vale, meque amas.

CAROLVS MARTELLVS EVDONÆ
Aquitaniæ Duci.

NULLVS est qui nesciat quantis periculis rei Christianæ Saraceni Hispaniam inuasissent, in Galliamque euocatis essent. Quòd cum nulla ratione ferendum censuissem, comparato exercitu, prope Turonem eorum copias profligavi, tanta autem hostium cades facta est, ut trecenta sexaginta millia hominum cæsa sint, ex nostris verò mille tantum desiderati fuerint. Quæ cum ita sint, erunt partes tuæ rem Christianam, Gallicamque gloriam quam maxime poteris tueri, delereque illam labem, quam eorum aduentu contraxisti. Ferunt enim Saracenos nuper abste in Galliam euocatos: quòd si paribus auspicijs gloriæ Gallici nominis studueris, exinde tantum ornamenti ac dignitatis tibi comparabis, quantum dedecoris ex hac graui suspitione contraxisti. Illud te demum hortor ac moneo, ut habita dignitatis tuæ ratione, malis me amicum, quam hostem experiri. Vale.

GREGORIVS. II. ROM. PONT.
Leoni III. Impe.

SAEPENUMERO per legatos ac literas te monui ac hortatus sum, ut aliquando respiceres atque a comburendis imaginibus abstineres. Sed tantum abest, ut monitis nostris obtemperaueris, ut etiam innumerabiles viros ac innocentissimos ultimo supplicio affeceris, quod Romanae Ecclesiae ritus & sacras Sanctorum imagines venerarentur. Quo autem animi moerore haec exceperimus, tibi nunquam satis pro dignitate enarrare possem, cum dolore ac aegritudine animi id minime conati queam. Illud tamen adhuc te monitum velim, ut si nulla alia ratio ad ferendas Diuorum imagines te suadet, saltem id meminisse velis illorum memoria ac pia recollectione homines ad virtutem imitationemque excitari, quae in quibusdam minus eruditis hominum tantum virum habent, ut plurimi ad bene beateque viuendum ijs exemplis adducti inflammati que fuerint. At ego non vereor, ne te aliquando consilij tui poeniteat, si puram simplicemque Christi sapientiam indueres, idque cogites quod saepenumero vsuuenire solet, quicumque consilij doctrinaeque sua nitantur, in profundissima errorum praecipitesque aguntur. Resipiscas tandem Auguste. Hoc te tota Italia rogat, hoc maxima veritas Roma, hoc denique totus terrarum orbis, qui

qui sub Imperatore minus recte sentiente, salutis aleam iacit. Quid praeterea dicam, prorsus nescio. Ipse Deus Optimus Maximus, qui nouit occulta cordium, te tandem ad veram pietatem ab impio & nefario dogmate auertat. Vale.

GREG. III. ROM. PONT. CAROLO
Galliae Regi.

NULLIS rationibus adduci potuit Leo Imperator, ut ab impietate ad sanam doctrinam auocaretur, licet literarum multarum officijs ac nuncijs saepenumero excitus fuerit: ex quo factum est, ut uno omnium consensu Imperio & fidelium communionem priuaretur. Id autem quamprimum rescivit Luitprandus Longobardorum Rex, augendi regni cupiditate ductus, urbem Romanam obsidere cepit; oppida, quae urbi parebant, inuasit: ac propediem Italicis Imperij sceptris potiturus, nisi quis obsistat, videtur. Nihil est, quod a Leone Romanae Ecclesiae hoste insensissimo diuque ac grauius a Saracenis obfesso auxilia expectemus. Superest igitur, ut copiarum tuarum virtute obsidionem nostram solui speremus. Nam & rerum gestarum gloria maxime praestas, & de Christiana republica bene meritus: tanta etiam cum Luitprando tibi necessitudo intercedit, ut nullo labore, unicoque nuncio ab hac praclarissima Urbe cladem omnem auertere possis. Quod ut facias, te etiam atque

etiam rogamus, pollicemurque tantum te glorię tibi adepturū, quātum Romana vrbs, Ecclesiāq; Sa-
cro sancta amplissima omnia antecessit. ad hec &
præmia nunquā interitura expectare debes. Vale.

HYSMAEL SOPHI, VENETIS

ARBITROR vos meminisse fœderis, quod iampridē per legatos vestros in Armenia cū Vssun-
cassare materno auo percussistis. Quod cū mi-
hi etiā plurimum probetur, ut paribus auspiciis bel-
lum cum Othomanis geratur; peto a vobis pro ami-
citiā nostrā, vt artifices qui aenea tormenta consent
ab Italia nobis per Syriam mittatis, & classē in
Græciam, atque Asiam aduersum Baiazetem de-
cernatis: ego uerò terrestribus copijs minorem
Asiam primo quoque tempore inuadam; daboque
operam, ut classe uestra oppida, quæ in orā Græcia
superiore bello amisistis, recipiatis. Volo autem vos
mihi charissimos esse iudicare, dignitatem, ampli-
tudinem uestram tantę mihi curæ esse, quantę a le-
gatis meis facillē intelligetis, quorum uerbis &
pollicitationibus plenam indubitātamq; fidem nos
adbiberem uelim. Valete.

LEONARDVS LAVREDANVS DVX,
Hysmaeli Sophi, Persarum. Regi.

GRATISSIMAE nobis fuerunt literæ tuæ,
hilariq;

hilariq; vultu legatos tuos viros optimos excepi-
mus, tantī enim amicitiam tuam facimus, quanti
iure optimo fieri debet. Neque veteris amicitia ac
fœderis, quę nobis cū Persarū regibus extitit obli-
sumus, grataque semper apud nos futura est eius
rei memoria: at summopere letamur, te nouum
Persarum Regem, Turcarum hostem esse, quoddq;
tibi curæ sit nobiscum belli causam communicare
atque ea polliceri, quæ si Vssun-
cassare filius præstitissent, nequaquam nobis cum
Othomanis bellum gerendum foret. Cæterum
ille sunt rerum vices, vt sicut Persarum Reges
domi ea tempestate ociosi, occupato in Europa
Baiazete, nihil sibi mouendum existimauerint:
ita nos in deteriore & per iniqua temporum con-
ditione, quod volumus ac maximē optamus
prestare non possumus, quod pacem quinquennio
cum Baiazete factam minimē violandam existi-
mamus, & implicamur autē grauissimo bello, quod
feroces Europæ gentes coniuratione facta & Ma-
ximi Reges nullis laceffiti iniurijs, sed sola concit-
ati Venetæ fœlicitatis inuidia, nuper intulerint.
Speramus tamen staturos à iustiori causa Deos im-
mortales, & rempublicam quàm vlla vis per sep-
tingentos amplius annos non fregit, ab immani-
tate tot hostium seruaturus. Proinde tibi velim
persuadeas, nos quum per occasionem licebit, ope-
ram daturus, vt intelligas nihil nobis Persarum
amicitiā antiquius esse, aut speciosius quicquam
futurum

futurum, quàm Turcas Christiani nominis hostes, quibus ipse insensus semper fuisti, multis consilijs, aut paribus animis oppugnare possimus. Sed hæc omnia & plura coram per legatos tuos intelliges. Vale. Venetijs.

ZACHARIAS ROM. PONT.
Proceribus Francorum.

PETI ISTIS à nobis quid potissimum decernerem foret, cum Childericus Rex vester minus aptus ad tanti Regni onera videatur, Pipinus autem tum rei militaris scientia, magnitudineque animi, tum etiam omni rerum usu excellat, unusque gerendo orbi par esse possit. In hac ancipiti cura, & si Theodorico vita functo Childericum germanum illius successorem regni datum intelligam, verumtamen magnitudo rei, curaque gerendi opulentissimi Imperij, belli pacisque munera amplissima obire, in eam me sententiam vocant, ut planè eum, qui melius regia munera impleat, regno præficiendum ac in regem vngendū putem. verum si Childericus ad diuina religionis studia, pacataque vitæ mores pronior videatur, illum quamprimum Sacris iniiciendum militiaque nostræ adscribendum censeo. Vale.

BAIA-

BAIAZETES TVRCARVM IMP.
Selymo filio.

MIROR te in Europam ante sedatum Zechellis & Persarum bellum transisse: quoddamque; priuato consilio aduersus pugnacissimam Hungarorum gentem difficile bellum inieris. Reminisse autem debebas quanto cum periculo nos superioribus temporibus ea bella gesserimus; Mahometisque aui exemplo commoueri debebas, qui infeliciter Pannoniorum arma sæpe expertus est. Proinde commodiorem rerum occasionem operiri optimum fuerit, ut maturiore ideoque tutiore consilio & maioribus viribus id bellum conficere, & certa cum spe victoriæ gerere possis, pecuniam, tela, comeatus, vestesque tibi offeri mandauimus, ut quibuscumque rerum euentibus omnia vsui ne cæsaria tibi exercituique presto essent. Multa coram per legatos nostros intelliges.

SELYMVS OTHOMANVS BAIAZETI.
Patri. S. D

NIHIL est quod tantopere miretis me ex Asia properè decessisse, cum Achomatis iniurijs excitato contumelijsque affecto in Europam transeundum mihi fuerit, quærenda mihi erat amplior prefectura, pro angusta, sterili, spectanteque ad Hi-

H

beros

futurum, quam Turcas Christiani nominis hostes, quibus ipse insensus semper fuisti, multis consilijs, aut paribus animis oppugnare possimus. Sed hæc omnia & plura coram per legatos tuos intelliges. Vale. Venetijs.

ZACHARIAS ROM. PONT.
Proceribus Francorum.

PETIISTIS à nobis quid potissimum decernendum foret, cum Childericus Rex vester minus aptus ad tanti Regni onera videatur, Pipinus autem tum rei militaris scientia, magnitudineque animi, tum etiam omni rerum usu excellat, unusque gerendo orbi par esse possit. In hac ancipiti cura, & si Theodorico vita functo Childericum germanum illius successorem regni datum intelligam, verumtamen magnitudo rei, curaque gerendi opulentissimi Imperij, belli pacisque munera amplissima obire, in eam me sententiam vocant, ut planè eum, qui melius regia munera impleat, regno præsiciendum ac in regem vngendū putem. verum si Childericus ad diuina religionis studia, pacataque vitæ mores pronior videatur, illum quamprimum Sacris initiandum militiæque nostræ adscribendum censeo. Vale.

BAIA-

BAIAZETES TVRCARVM IMP.
Selymo filio.

MIROR te in Europam ante sedatum Zechellis & Persarum bellum transisse: quoddamque priuato consilio aduersus pugnacissimam Hungarorum gentem difficile bellum inieris. Meminisse autem debebas quanto cum periculo nos superioribus temporibus ea bella gesserimus; Mahometisque aut exemplo commoueri debebas, qui infeliciter Pannoniorum arma sepe expertus est. Proinde commodiorem rerum occasionem operiri optimum fuerit, ut maturiore ideoque tutiore consilio & maioribus viribus id bellum conficere, & certa cum spe victoriæ gerere possis, pecuniam, tela, comeatus, vestesque tibi offeri mandauimus, ut quibuscumque rerum euentibus omnia vsui ne cessaria tibi exercituique presto essent. Multa coram per legatos nostros intelliges.

SELYMVS OTHOMANVS BAI AZETI.
Patri. S. D

NIHIL est quod tantopere miretis me ex Asia properè decessisse, cum Achomatis iniurijs excitato contumelijsque affecto in Europam transeundum mihi fuerit, quærenda mihi erat amplior præfectura, pro angusta, sterili, spectanteque ad Hi-
H beros

beros, & Colchos inter saxa montium. Quòd autem Hungaros tanquã insuperabiles bello minimè laceffendos dicis; velim putes me nõ esse eius animi, vt vllis periculis, aut difficultatibus deterrear, quando illa antiqua iam mutata sunt mutatis regibus, & non labante modò, sed ferè euersa gentis vetere disciplina. Vladislaus dispar ingenio virtuteque Matthia fortissimo successit; nec mortem, aut belli communes casus ab ineunte atate timere didici. forti enim animo, & honesta quidem potenti audètiq̃, neque Deos, neque homines defuturos credam: decreui pro tuenda dignitate mea, quam tu nimia fratrum potentia confregisti, aut in acie non indecoram mortem oppetere, aut propagare Imperij fines, ne omnino postremo loco natus in Othomanica domo, postremus quoque virtute & gloria videar. Quod autem ad munera amplissima pertinet, ago tibi gratias quàm maiores possum. Vale.

GREGORIO. III. ROM. PONTI.
Constan Imper.

MAXIMO studio curaque operam dedi, vt pacata omnia Italiae loca tuerer. quod vt mihi ex sententia eueniret, Haistulphum Longobardorum regem largitionibus, & quacunque ratione potui ad pacem quadraginta annorum excitavi. Sed & hac inita & mox violata rex impius diuina humanaque omnia permisit; nam & singulis Pop.
Romani,

Romani, ceterisque hominum singulos aureos nummos in capite collatos sibi tributum pendere decreuit, vniuersa hostiliter inuasit, Rauennam, & alias vrbes, quæ intactæ fuerant vi cepit, tantosq; spiritus gerit, vt animi magnitudine Imperium totius Italiae concipiat. qui nisi, virtute tua, copiarumque tuarum robore cohibeatur ac frangatur, nihil est cur omnia grauissima a victore hoste non timeamus. Quare abste peto maiorem in modum, vt Imperij gloriam, Ecclesie dignitatem quam maxime tueri velis: hoc Deo, hoc hominibus gratius facere nihil potes.

SELÏMVVS OTHOMANVS, BAI AZETI
Patri Impe.

CVM ad remotissima loca procul abfuissem, pietateque summa complexum tuum maximè exoptem, antequam Trapezuntem petam, te inuisere mihi gratissimum fuerit, eòque magis, quòd exacta & præcipiti atate facie futurum sit, vt nunquam fortè te videam: pertinet etiam ad quietem Asiae, mutuanque fratrum concordiam, si apud te partem communem arbitrum & disceptatorem proponantur controuersia, quæ mihi cum Acomate intercedunt, nec tutò seruiorum fidei committi possunt, tu pro tua prudentia diem locumque colloquio statues, nec graue duxeris me saltem tibi manus exosculari, quod tenuibus & vilioribus amicis, ne

dum liberis maiores tribuere consueuerunt, hoc ut mihi condones te etiam atque etiam rogo Vale. In Castris ad Andronopolim.

BAIAZETES TYRCARVM IMPERATOR
Selymo filio.

NON possum non magnopere audaciam tuam reprehendere, quod alienam prouinciam introductis copijs occupaueris, quod armatus colloquium postulatueris, demique quod humanitate nostra ac patientia tam insolenter abusus fueris. Non est quicquam pacis, concordiae expectandum ab eo, qui externo equitatu circumdatus in iussu patris bellum molitur, & fidelissimas Othomanico nomini gentes effuse populetur. Proinde scias te recte factum, si Thracia, Europaque excesseris, & dimisso exercitu in Pontum prouinciam tuam reuertaris. Id si feceris, alique tibi vsui esse poterit, sin incepto persistiteris, velim tibi persuadeas te non mihi filium, sed hostem futurum, nec defuturas qui tantam audaciam summa proximam perfidia statim viciscantur.

GREGORIUS III. ROM. PONT.
Pipino Francorum Regi.

SAEPE per literas nunciosque petij ab Imperatore Constantino, ut Romanam urbem atque adeo Italos
omnes

omnes e manibus Haistulphi Regis vendicaret. Qui cum Romanis omnibus necem, cruciatus, excidiumque interminari soleat, propediem futurum est, ut de omnium salute desperemus. Desunt nobis legiones domi, consilium, pecunia: hoc tantum nobis superest, ut abste Christiano inuitoque Rege praesidia expectemus; cuius pietas, magnitudo animi, militarisque disciplina ea est, ut facile nobis taceam, tibi victoriam, gloriam, omniaque Imperia aliquando pareant. Ergo primo quoque tempore laboranti Vrbi, Italiaeque accurras, & precibus & lachrymis abste petimus. Vale.

PIPIIVS FRANCORVM R X, GREGORIO
III. Rom. Pont.

CVM salus tua, Romanaeque vrbs agatur, quae non sine scelere Imperatoris negligi videtur, optimum apprimaeque necessarium visum est, ut dum militum delectus habetur, eaque parantur, quae ad conficiendum bellum opportuna sunt, iniuria hostium te subtrahas, ad nosque in Galliam quamprimum contendas. Habes delectos viros quibus cum tuto ad nos accedas. Totam rem maturius coram agemus. hoc nobis facere gratius nihil potes, cognoscasque nullum te mihi chariorum. Vale.

VRBANVS. II. ROM. PONT. ALEXIO,
Const. Imperatori.

CVM statutum fuisset ad Clarum montē Aluer-
niæ, vt communibus auspicijs bellum aduersus Sa-
racenos gereretur, tanta hominum multitudo cru-
ce signata est, vt ad trecenta hominum millia cen-
sita fuerint. Ducum autem fortissimorum tantus
ardor, vt de recuperanda Hierosolyma multum
sperare debeamus. Primus omnium Petrus He-
remita innumerabilibus se Ducem præbuit, cui
Gosfredus, Eustachius, & Balduinus fratres Bo-
lionij Comites se addiderunt, maiores etiam co-
pias parauerint. Hinc Podiensis Episcopus belli
Dux, & Raimundus Sancti Egidij Comes, inde
Vgo magnus, Philippi Francorum Regis frater,
& Robertus Nortmaniæ, ac alter Robertus Flan-
driæ, & Stephanus Corneli Comites. Quid dicam
de Boemundo ipso, qui ingenti animi magnitudine
ijs se Comitum adiunxit cum. VII. millibus dele-
ctæ iuuentutis Italicæ, relicta fratri rerum om-
nium cura, quo cum diu bello contenderat? ad hos
belli maximos apparatus vnum illud est imprimis
necessarium, vt tuo præsidio comeatuque tanta
copiæ iuuentur. Quare abs te peto maiorem in
modum, vt quibuscunque rebus poteris iustissimo
bello gloriosoque faueas. illud autem, tametsi non
dubitem abste curatum iri, volui tamen te per
literas

literas nostras scire id mihi & vniuersæ Chri-
stianæ reipublicæ incundissimum fore. Vale.
Romæ.

BOEMVNDVS ROGERIO
Nortmano fratri.

POSTEAQVAM Nicaam urbem per deditionem
accepimus, copiæ comeatus inopia in duo diuise
sunt. erat inde nobis iter per inculta, & deserta
loca. Demum cum ad flumen quoddam deuenisse-
mus, opportunitate loci aquari & instaurari exer-
citus cepit. Vix datum fuerat momentum tem-
poris quietis, cum Saraceni vnâ cum Solymano prin-
cipe innumerabilibus copijs castra inuadunt. pu-
gnatum est aliquantisper nostro aliquo incommo-
do, cum Gosfredus, & Vgo Bolionij fratres qua-
draginta millibus equitum opem tulerunt. magna
caedes edita est hostium: videre erant strues &
montes Saracenorum, qui maxima ex parte delati
sunt: fuere in castris hostium Medi, Syri, Caldei,
Turcæ, Saraceni, Arabes, quorum spiritus
compressi sunt. Nos hac satis insigni victoria
futurum speramus, vt Christianorum armis om-
nia cedant. Tancredus filius plurimam tibi sa-
lutem dicit. In castris.

FABRITIUS CARRECTVS, RHODI
Magister, Leoni X. Pont. Maximo.

SCRIPSERAM iam pridem B. vestrae de apparatu Turcarum aduersus Persas: proximis aut diebus per certissimos nuncios nobis nunciatum est, Ismaelem Sobhi Persarum, & Selymum Turcarum Reges in Calderanis Armeniae campis ad Araxem fluium praelio decertasse. Turcarum copia ad centum quinquaginta millia hominum in acie erant, Persarum ad triginta tantum millia equitum, quos inter decem millia cataphracti inerant spectatae virtutis milites. Tanta contentione utrinque animorum pugnatum est, ut post hominum memoriam maior decertatum nunquam fuerit: quo praelio Selimus supra triginta hominum millia in quibus praeter Cassembassam Graeciae Bellebechum, Septem Sanzachos, innumerabilesque Ducis amisit. De Persarum caede nihil est, quod verè dicere possimus praeter illud, Ismaelem primum praelio excessisse, urbemque nobilissimam Taurium dedicationem fecisse. At Persae aucto instauratoque exercitu, accitis Iberorum, Albanorum, ac Parthorum copijs, maxima celeritate Turcas his locis decedentes, insecuti sunt, extremumque agmen ad Eufratem tormentaque aliquot intercepere. praelium gestum est anno. 1514. Septimo Calendas Septemberis. Multa mihi de utroque Imperatore nuntiantur.

ciantur. Imprimis aut de Ismaeli probitate tanta multa, ut de ipso tanquam de optimo rege loqui honorifice possimus. Is ex prima nobilitatis classe liberisque hominibus militia robora conscribit: apud quos temperata iustitia, humanae comitatis, & popularis indulgentiae studium maxima valet, in eodem Rege mira pietas usque adeo refulget, ut se quasint regis fastus eius fulgore perstringantur, ad maximarum virtutum cumulum pulcherrimo naturae munere, decora facies accedit magnanimo digna Rege, ore namque, roseo radiantibus oculis, flava barba, & quod antiquum apud Persas regiae stirpis insigne est, adunco naso, illustrique facundia, omnium oculos atque animos capit. In Selymo omne virtutis ornamentum inhumana crudelitas elidit & obscurat, qui & poena & premio vim Imperii tuetur, sed & aliquanto grauiore severitatis, quam beneficentiae fama. in hoc rege triste supercilium, praegraves toruque oculi, & Scythico pallore suffusa facies, rigentisque setae superiore labro ad cervicem retortae, & nigrescens ad mentum subtonsa barba, ita ut naturam militarem & inexorabilis animi vim expriment. Ismael aditu pariter & alloquio facilis in magna procerum frequentia epulatur in stadio & palaestra cum nobilioribus honesta atque utile contentione corpus exercet, multasque ex Regulorum suorum virginibus uxores ducit: quas si secundae sint, neque fastidit, neque repudiat veterem Persarum instituta.

instituto, qui coniuges amare, impensius colere, in regia familiaris habere, & ad longinqua bella secum trahere consueverunt. Alia ratione Selymus in arcano cuncta vitæ munera obit. Puerorumque imberbium, & Eunuchorum ministerio contentus sine conuiuia discumbit, ac vno ferè simplicissimo cibo naturæ desiderium implet, uxores à regia limine procul arcet, quas tantum prolis causa, nec familiari quidem vultu complectitur, quod natura modicæ libidinis etiam in mares pronior, corpus atque animum virilem foeminarum illecebris eneruari existimet. Hæc quæ mihi ex Syria nunciata sunt Sanctitati tuæ conscribenda duxi. Si quid autem de Selymi aduentu ex Amasea, deque armis illius tentandum fuerit, faciam te quam diligentissime certiore. Vale. Rhodi.

ISMAEL SOPHI PERSARVM REX,
Selymo Turcarum Regi.

CVM nulli dubium esse possit, Armeniam mihi iure optimo deberi, nullisq; temporibus ea prouincia Othomanis Regibus cesserit; miror sanè, cur hoc regnum inuasceris. Quod si fortè antiquæ virtutis æmulus imitatus Alexandrum Macedonem, tantum soliterrarumque iure tuum futurum existimas, quantum tibi promotis armis victoria fortunaque pepererit, pares te in crastinum diem, tuas, atque alienas vires periclitari.

S E L Y M V S

SELYMVS TVRCARVM IMPERATOR,
Ismaeli Persarum Regi.

QVID est, quod te belli huius mirari dicas, cum adhuc extet recentissima memoria, qua Mahometes, Cassemus patruus, Baiazetes pater, ego que dum fratris Acomatis armis oppugnor, à Persis summa detrimenta & insignes contumelias accepimus; ea tamen & si magna & grauissima sunt, dignas belli causas nunquam iudico. Vnum tantum abste peto, Amurathem fratris filium, hostem meum, & Cappadocia prædatorem: quem sè ex æquo, amicèque mihi tradideris, vt mutua inter nos pro tuendis firmandisque Imperijs iura postulerent, polliceor tibi, in meque recipio, fore, vt copias hinc abducam, in mea que regna reuertar. Si verò facere neglexeris ferro, igneque Armeniam Persidemq; me vastaturum scias. Quod autem ad pugnam pertinent, nihil est, quod copijs nostris accedere gratius possit, quam virium vtriusque periculum quamprimum fieri.

BOEMVNDVS RECERIO NORTMANO FRATRI.

QVÆ à militibus nostris præclare ad Murasim gesta sint, intellexisti; verum tamen vbi locorum nunc simus, quæque à nobis gerantur te certiore facere optimum duximus. Proximis diebus

diebus ad urbem *Antiochiam* castra posuimus, ob fidionemque cepimus. Ea urbs omnium opulentissima à *Cassiano* Rege detinetur, egregieque à civibus defenditur. Duplici muro circumdatur, interiori lateritio, exteriori quadranti lapidis, quadringenta & sexaginta turrets insunt; colles quatuor includuntur, in quorum celsioris cacumine ad Orientem vergentis, arx natura loci adeò munita est, ut omnis conatus & omnia oppugnantium ingenia facillè frustrentur; fluminibus, fontibusque irrigua & agro fertili, vicinoque lacu dives. Recedit à mari *Cilico* passuum XII. millibus. *Farsar* fluvius portum efficit satis amplum. Ad Septentrionem mons est excelsus, qui *Græca* significatione fontium amœnitate *Hero* dicitur. Ad orientalè plagâ campestris latissima regio, quâ *Farsar* prope mœnia irrigat. Hæc urbs mille annis sub *Christiano* Imperio iam pridem floruerat, centum quinquaginta tres *Episcopi* sub *Antiocheno* patriarcha fuerunt: in ipsa autem urbe trecenta sexaginta sex *Ecclesie*, quibus quanta qualisque urbs sit, quantaque accessiones *Christiano* nomini huius oppugnatione fient, facili pro tua prudentia iudicabis: tametsi munitissima videtur tanta militum nostrorum virtus, pertinaciaque tanta est, ut propediem de victoriâ certissimum nuntium expectare te velim. *Tanchredus* filius bene valet. Vale. in castris ad *Antiochiam* 1197. primo *Novembris* cæpta est obsideri *Antiochia*.

BOE-

BOEMUNDVS ROGENIO NORTMANO.

AR ITTOR te, *Tancredi* filij literis cognouisse & quorundam trepidationem & prælia, quæ maxima cum gloria paulò antè gessimus. at de inducijs, deque toto negotio confecto malo te ex meis quàm ex aliorum literis certiorum fieri. Petierat inducias *Casseamus* Rex, quibus militibus absque ullo metu tutissimus in urbem aditus erat, quousque *Vollo Gallico* milite ab hostibus cæso fœdera rupta fuerunt. Dum autem oppugnandæ urbis negotium difficile satis videretur, *Pirrhus* quidem, *Antiochenus*, civis potens, mihi apprimè perpensus de dedenda urbe mecum sermonem habuit: ea tamen ratione, ut penes me (cui plurimum fidebat) Imperium urbis esset. egi totum negotium cum Ducibus & proceribus, facileque communi omnium consilio mihi adiudicari urbem obtinui. exercitus per apertam à *Pirrho* portam ingressus urbem capit. per eos etiam dies *Aret* oppidum aliquo nostro incommodo salutisque periculo ob vulnus acceptum, oppugnatum est. Multa tibi de *Tancredi* filij virtute polliceor, quem tanti ipse facio, tanti exercitus totus, quanti fortissimus Dux & optimus Imperator fieri solet. Vale.

TANCRE-

TANCREDVVS HORMANVS
Rogerio patri.

POST captam Antiochiam quamprimum Sen-
fadolus, regis filius, cum maximis Persarum co-
pjis accurrit, & per arcem, quæ adhuc hostium erat,
urbem inuasit: pugnatum est in vrbe varia fortu-
na. Deinde legiones nostræ in latos campos egres-
sæ sunt, ibique tanta contentione ardoreque præ-
lium gestum est, vt centum millia hostium casa
suerint, quindecim millia camelorum capta, spo-
lia ditissima recepta, & annonæ maxima vis: eadem
ipsa die arx deditionem fecit, & Boemundo tradita
fuit. Hac insigni victoria perculsi hostes remotissi-
ma loca accesserunt; tandem egregia militum vir-
tute vno eodemque tempore fames, hostes, arx
omniaque deuicta sunt. De reliquis nihil est,
quod non optime speramus. Boemundus plurimam
tibi salutem dicit. Vale.

GOTTFREDVS BOLIONES. BOEMUNDO
Antiochiæ Rege.

MAXIMIS itineribus, captis primùm ali-
quot oppidis Hierosolymam venimus, quæ vrbs ar-
duis montibus circumdatur, fluminibus caret &
fontibus, exepio vnico Siloe anime & eo tenui.
multæ insunt cisternæ vbi afferentur aquæ, & in
vrbe

vrbe & in agro. Hinc Arabes, Moabitæ, & Amo-
nitæ Orientales sunt: Idumæi, Egyptij, & Philis-
thæi meridionales: maritimæ ciuitates Ptolemai-
da, Tyrus & Tripoles: Occidentales Tyberias Ca-
sarea Philippi: regio Deca poloes & Damascus
septentrionales. ego in oppugnatione vrbis partem
muri, quæ mihi obtigerat primus ascēdi, & Baldui-
num in urbem descendere iussi: qui cæsis aliquot
hostium cohortibus portas perfregit, & Christia-
nos admisit. Raimundus Turrim Davidis cum præ-
ciosissima gaza per deditionem accepit: ad Salo-
monis templum ventum est, ibi parater fuit pu-
gna, tantaque hostium cedes, vt casarum cruor no-
strorum talos superaret, nocte aduentate superio-
ra templi expugnare non potuimus. At altera die
cimibus miserabili voce pacem acclamātibus data,
atque ita vrbs Hierosolyma à nobis Idibus Iulij
capta est anno salutis nostræ. 1099. die. 39. post
ceptam obsidionem, qui annus fuit. 409. postquam
sub Heraclio Saracenis cesserat. Adhæc me etiam
reluctantem summo omnium consensu Hierosoly-
mæ regē acclamauere, qui tametsi tantum regnum
horrescerem, veruntamen dabo operam, vt me
Christianum regem, deque fide publica optime me-
ritum facile agnoscant. Tu autem me, quod facis,
ama. Vale.

TANCREVVS NORTMANVS ROGERIO PATRI.

CVM planè sciam te de nobis magnopere laborare, cursuque rerum nostrarum felicissimo latari, nihil mihi potius vnquam duxi, quàm te de omnibus quamprimum certiore[m] facere. Capta vrbe Hierosolima nunciatur nobis Solymanum Babilonia regem cum magnis copijs Ascalone consedisse, quæ vrbs vigintiquinque millibus passuum ab Hierosolimis distat. Gotfredus hostibus occurrere statuit, quem ego duabus Legionibus, Eustachiusque secuti sumus. primò ex captiuis didicimus Clementem Solymani Ducem quingentis millibus hominibus nobis imminere, nos tamen at si numero impares presenti animo ad Ascalonem Babilonios aggressi vniuersas fudimus ac fugauimus ad centum hominum millia cæsa sunt hac insigni victoria Hierosolymæ salus ac quies parta est. Quòd autem ad res Italicas pertinet, gratissimum feceris, si que istice gerantur, ad me quàm diligentissime perscripseris. Vale. Ascalone.

BALDVINVS. II. REX HIEROSOLIMARVM,
Calisto Romano Pont.

VENETORVM ducentæ naues maximo nobis adiumento fuerunt, tantumque addiderunt viuum, vt Ioppæ quingentis nauibus obsessæ opem tulerimus

tulerimus ac soluta obsidione Barbaros innumera- biles cæsos captosque perdiderimus. His prospere actis, paribus auspicijs in Tyrum ductum est, quam iam pridem tentatam nunquam milites nostri oppugnare poterant: sed tum demum opulentissima munitissimaque vrbs multo Venetorum sanguine capta & Hierosolymæ Imperio adiecta est. Tertia pars Tyri, & Ascalonis, si caperetur, multis immunitatibus honorificisque decretis Imperio Venetorum assignata est. At Emanuel, Græcorum Imperator, tantam nobis victoriam inuidens, sedulo operâ dat, vt Venetorum auxilia à nobis seungat, Quare abste maiorem in modum peto, vt eundem Imperatorem à perditissimo consilio auoces, ipsosque Venetos quàm maxime in fide contineas. nihil est, quod literis ac nuncijs à Senatu illo non facile impetres. tanto autem nobis vsui classis Veneta futura est, vt eo presidio munitissima quæque oppida oppugnare, mariaque latissimè olim tutò percurrere possimus. Vale.

SALADINVS ISACO CONSTANTINOPOLITANO
Imperatori.

OBSIDEBAM Tyberiadem, cum mihi nunciatum est, Guidonem Hierosolymæ Regem, equitum triginta millia, peditum quadraginta in aciem eduxisse. Hæc ego citato agmine præueni, ac è regione Christianorum cum copijs omnibus con-
stiti.

litū. Oriente Sole initū est praelium, hostiū aliquot caesi, aliquot capti: Guidonem regem, & templi magistrum cum nobilioribus Christiani nominis captos seruauī: de paucis supplicium sumptum, hac victoria vsus Aconem Duxi, quam per deditiōnem accepi. Spero breui futurum, vt Beritum Biblium & omnis maritima ore vsque ad Ascalonem Imperio nostro adijciatur. Hac eō scripsi, quōd te rebus nostris prosperē gestis pro necessitudine nostra maximē lētari intellexi. Vale. In Castris.

SALADINVS ISACO CONSTANT. IMPER.

POSTEA QVAM Ascalonē valido praesidio, comeatibus, rebusque omnibus communiui, copias ad oppugnandam Hierosolymam deduxi, decem totos dies ad plagam Occidentalem oppugnauī, viginti que alijs diebus obsedi: hostes desperatis auxilijs potius quam oppugnationis metu ea conditione deditiōnem fecerunt, vt cum supellestili quae singuli humeris ferre possent, abire permitterentur. Facta est deditiō secunda Octobris, anno 89. postquam Christianis cesserat. Ii decedentes, pars Anthiochiam, pars Tyrum, aut Alexandriam petijt. Veruntamen qui Asia oriundi erant, paucissimi Hierosolymae constitierunt. Reliquum est, vt Tyri oppugnationem tentemus: quae si nobis ex sententia euenerit, video res nostras in tutissimum locum positas iri. Vale. Hierosolyme.

CLEMEN-

CLEMENS III. ROM. PONT. ISACO
Const. Imper.

IAM omnia Saladini virtuti cesserant cum edito nostro ad instaurandam gloriam Christianam nominis, principes nostri excitati sunt. praecipui sive Federicus alter Imperator, Philippus Francorum Rex, Riccardus Angliae, & Oddo Burgundiae; Veneti quoque, & Pisani paratissimas classes eduxere. Veneta praesuit Rauennas Archiepiscopus, Pisana praesul Pisanus. Gulielmus Rex Sicilia pacato a pyratis mari, annonam ex Sicilia & Apulia profecturis ministravit. Frisones quoque & Dani triremes quinquaginta, & duodecim Frandenses armauere: qui transeuntes in Mauritaniam, & ad Africam litora flectentes, Saracenos magnis incommodis afflixerunt, & Sylinam urbem uicaptam diripuerunt. Bella Rex Vngarus habita ratione rei Christianae, Venetis pacem dedit. Quae cum ita sint, oro te maiorem in modum, vt hoc bellum instauratum ac Christiano nomini gloriosum quibuscumque rebus poteris, (poteris autem pluribus) iuues, ne quando Saraceni validiores effecti regnum etiam tuum clade aliqua afficiant. Vale.

I RICAR-

RICARDVS ANGLIAE REX, COELESTINO
III. Romano Pont.

ERAT meæ erga Sanctitatē tuam obseruantia, vt de belli rationibus fœliciq̃ rerum euentu certiore facerem, ac imprimis de Ptolemaide diuturna obsidione aliquid significarem. Ea vrbs bienio postquā obsideri cœpta est, tandem in ditionem venit. Quod autem ad captiuos pertinet, quos toto hoc bello innumerabiles cepimus, illos cum Christianis superiori bello captis commutauimus. Ad hæc Porphiriam, Cæsaream, Ascalonam, Gazam, & Dan occupauimus, cum Saladinus multis maximisq; cladibus affectus eas tueri prorsus diffideret: is etiam Hierosolymam nobis sponte reddidisset, nisi dissidijs nostris cognitum consilium mutasset. Verum tamen Deo Optimi Maximi beneficio reliqua omnia fœlicissimo cursu euentura speremus, multumq̃ spei in pijs precibus vestris nobis repositum est. Vale. Ptolemaidæ.

MAXIMILIANVS SFORCIA, HELVETIIS

CREBRIS rumoribus ad me affertur, multorum militum delectum in Gallia haberi, & Regem ipsum Franciscum, belli Ducem, superatis Alpibus in Italiam primo quoque tempore venturum. Comeatus, arma, equos, tormenta, atque omnis

nis generis præsidia summo studio aduersus nos comparari. Quæ cum ita sint, pro amicitia nostra vos oratos velim, ne me in tanto rerum discrimine deseratis, cum & vosmet ipsi facillè cognoscere possitis, me ex Regno Insultorum pulso victores Gallos & Venetos Imperij sui finibus contentos non fore, vt qui Pontifici maximo etiam præscribere audeant, & cæteris gentibus Italia pulsas, omnium rerum imperium sibi animo destinauerint. Quod si arma vestra nostris coniungere, communemq̃ aleam subire velitis, polliceor vobis, in meque recipio, & id vobis maximo vsui futurum, & me, meaque omnia ita vestra fore, vt ijs vos pro arbitrio vestro frui perpetuò possitis. Valete.

HENRICVS COMES NIVERNIENSIS,
Regi Franciæ.

DIU obsidebatur Damiatam cam Cayri Sultanus medio itinere inter vtramque urbem castra posuit. à prælio maximè aborrebat, cum Galli parum admodum manu illum irritauerunt, ac erumpere coegerunt. ea pugna Gualterius, camerarius tuus, Hilo Nantoliensis, & Vicecomes Sanctæ Susanæ intercepti sunt. Ioannes verò Rex Hierosolymæ ignibus aliquantisper læsus: sed nec propterea obsidio intermissa est. nam & exacto anno cum dimidio Damiatam tandem capta est, quod militum præsidium & magna pars ciuium contagione inter-

rissent. Neque enim plusq; tria millia hominū re-
perta sunt, cū ab obsidionis principio septuaginta
millia fuissent, ea ciuitas ab Helio Pertinaci con-
ditore Neapolis dicta est, vt triplici muro cincta,
quam Nili riuus ad Romani Tyberis magnitudi-
nem ambit, vt insulam oblongam arctamque
faciat. Turris Pharea suburbia à prædonibus cus-
todit, cuius ager Nili incremento sæpenumero lon-
ge lateque operiri solet, quod & aliquando copijs
nostris maximam intulit cladem. exercitus vrbis
opulentissima oppugnatione ditissimus, incommo-
di quod iampridum passus fuerit, non meminit,
maioraque pericula adire vltro appetit: nos ingen-
tia quædam animo voluimus, quæ euiusmodi sint,
prope diem Intelliges. Vale.

SENENSES MANFREDO REGI NEAPOLIS.

MATVRE nobis præsidio fuit Iordanus tuus
cum equitatu, quo egregiam operam nobis prestan-
te primū leuibus certaminibus vtrinque certan-
tū est: deinde Miniatēses, Pistoriēses Aretini, Flo-
rentinūq; ad Arbiā fluuiū quarto lapide procul vr-
be castra posuere: nos eruptione facta copijs nostris
ac auxiliaribus Iordaniq; virtute ad quadraginta
millia hostium fudimus, fugauimusque. Prelium
initum est. 16 die Septembris. 1240. tria millia flo-
rentinorum caesa sunt, quatuor cum curru publi-
co vexillisque omnibus capta; reliqui ad suas
vrbes

vrbes fuga miserabili dilapsi sunt. Guelfi alij
Bononiam, alij Lucam concessere. Qua victoris
civium nostrorum animi ita arrecti sunt, vt & am-
plius doctæ, omnesque Gibellini nominis non nisi
optimè sperare debeant: sic & hos felicissimos
rerum euentus post Deum tibi omnes acceptos fer-
re imprimis debemus, cui iampridem nos ac fortu-
nas omnes propensissimo animo dicauimus.

PLVTA CHVS TRAIANO ROM. IMPER.

ANIMADVERTI te verecundo quodam pudore
Imperium Rom. nunquam concupuisse, tametsi
morum innocentia, egregiaque virtute operam de-
deris, vt id promerere posses, hoc amplissimo Regno
eò dignior existimaris quo minus rationem eius adi-
piscendi quæsiisti, id tūc virtuti tuæ, cū felici
fortuna nostræ acceptum fero, mihiq; id gratius
futurum est, si animadvertam te rectè gerere id Im-
perium, quod rectè etiam promerueris. nam si secus
gesseris, non verear quin maximum pericul-
um aditurus sis, meque voces maleolorum
subiturum planè intelligo. Scelus enim disci-
pulum plerumque preceptoribus vitio dari
consuevit, vt facile Senecæ exemplo dignosci po-
test, qui ob immanem sæuitiam, moreque Nero-
nis perditissimos, apud vniuersas gentes malè audi-
uit, cuius preceptor pueritiæq; institutor fuerat.
Adde etiam quòd eorum, quæ deliquere, Quinti-
liani

liani discipuli innocentissimus præceptor accusatus fuit. Tu omnia præclare ages, si tui memineris, si te audiueris, si primum te cohibueris, omniaq; ad virtutē referre volueris. Quæ ad tuendum Imperium, moresq; ornandos facerent, abundè satis libellorum eorum monumentis conscripta sunt. ea si secutus fueris, Plutarchus vitæ tuæ moderator erit: sin secus atque te educaui, gesseris, has literas meas testes esse volo, consilio meo nihil prorsus, nisi ex vsu reipub. Romaniq; Imperij fieri. Vale.

IOANNES PROCHICIVS MARTINO
III. Rom. Pont.

Ego, tametsi mihi conscius sim te Caroli Gallorum Regis anticum, eius incommoda iniquo animo semper tulisse: illud tamen volui te meis literis cognoscere, Gallorum superbiam eò deuenisse, ut Siculi omnes vno consilio aduersus eos arma sumferint. Ii enim; constituta vesperarum hora, quàmprimum campana Christiano ritu audita sunt, excitato tumultu omnes cuiuscunque ordinis, etatisque interfecerunt, adeoque à populo sanctum est, ut clausi vtero materno, qui Gallico semine concepti crederentur, extincti sint. Quæ omnia non magis Siculorum scelere, quàm Gallorum libidini ac superbia ascribenda sunt. Erit igitur prudentia sanctitatisque tuæ improba, maximiq; spiritus gen te explosa, Arragonijs rebus fauere. Nam opti

mi Regis in Ecclesiam eam fidem ac pietatem cognosces, vt demum nihil q̄ magnum atq; amplum illius necessitudini anteponendum censeas. Vale.

CAROLVS GALLIAE REX, PETRO
Arragoniæ Regi.

NVNQVAM adduci poteram, vt crederem te maxime animi nominisq; Regem, mihiq; coniunctissimum, regnum Siciliae per scelus inuasurum. Nam & sanguinis cura, & amor meus erga te singularis id minime fieri absteptiebatur: eoque minus, quod nullum ius, nulla satis iustia ratio id suadere videbatur. Quare te monitum velim, vt quàmprimum Panorm, ototaque Sicilia excedas: sin id agere neglexeris, scito Deos immortales, aequissimi scelerum vindices, aliquando Gallorum armis de te penas sumpturos. Vale.

PETRVS ARRAGONIAE REX,
Carolo Gallorum Regi.

NVNQVAM tanti fieri iura sanguinis consueverunt, vt Regna æquo iure mihi cedētia & lachrymas populorum, voces ac eiulatum opem implorantium aspernari debuerim. Nam & Siciliae Regnum ob uxorem Constantiam, quæ Manfredi filia, & Corradini neptis fuerat, deberi mihi omnes fatentur: & Siculi ipsi tot tantisque calamitati-

bus affecti sunt, ut vniuersa insula fortunis, rebusque omnibus spoliata extrema omnia experiretur. Quae si à me minus rectè facta esse contendes, dabo operam, ut iure belli, & quacunque malueris ratione pro iusta causa me stare intelligas, mihi que propterea Deorum immortalium praesidium praesto futurum planè confido. Vale.

HENRICVS LVCEMBVURGENSIS IMPER.
Florentinis.

QVAMPRIVM me in Romanum Imperatorem Germani Principes delegerunt, Clemensque Pont. id ratum firmumque habuit: nihil mihi potius fuit, quam in Italiam primo quoque tempore Imperatoriam coronam accepturus contendere. Sed cum profectio prope omnia opportuna mihi constituta essent; id à vobis petendum mihi imprimis fuerat, ut copiis nostris ad urbem vestram tutus accessus aditusque praberetur. Nam ea rerum mearum ratio est, ut vobis vestrae hospitio iuuandus prorsus sim. Illud etiam à vobis pro mutua benevolentia peto, ut Aretinos longiori bello incursionibusque vexare diutius ne patere mini. Quod autem ad pacandam Etruriam pertinet, ita operam auxiliiumque meum vobis polliceor, ut me reipublica vestrae amicam factoremque planè iudicetis. Valere.

FLOREN-

FLORENTINI HENRICO LVCEMBUR. Imper.

FREQVENT senatu recitatae sunt literae tuae, quae nobis per quam molestae fuerunt. Nunquam enim nobis probari potuit Imperator, qui in Italiam barbaras copias ducat, cum id potius cauendum esset, ut hanc nobilissimam prouinciam è barbarorum manibus vendicaret. Quod Aretinos foucas, vide quam praclare agas, cum meminisse possis, eos Guelfos ciues suos innoxios eiecisse, qui ope tua patriae restitui imprimis debebant. Nihil est quod nunc de recipiendo exercitu tuo in urbem decernamus, id tum demum curabimus, cum copias tuas aduentare cognoscemus. Studium tuum pacandae Etruriae tantum probamus, quantum id vniuersae Italiae maximo vsui futurum speramus. Tuae verò erga nos propensa voluntati immortales gratias agimus. Vale.

CAMPSONI GAVRLO SVLTHANO,
Selymus Othomanus.

MITTO ad te Cadilescher legatum meum, ut de ipse rationem belli Persici totam cognosceres. non enim intelligo cur mihi impedimento esse debeas, qui minus Hismaelem bello persequar, qui tot, tantisque Asiae calamitates intulit, inductisque no-

uis

tus superstitionibus; Mahometanae religionis, certissimas leges deprauare dilacerareque contendit. ipsi legato meo in omnibus & quibuscumque rebus plenam indubitataeque fidem adhibeas velim: à quo quidquid foederis percussum, vel sanctum fuerit, ratum firmumque esse volo. Vale.

SELYMO TURCARVM REGI,
Campso Sulthanus.

EA Sulthanorum consuetudo inualuit, vt principem locum in religione obtineat, Mahometanos reges, populosque omnes in pace omni cura contineat. Ego vero in Syriae provinciam meam armatus veni, vt pacem tibi suaderem. Verum si in ea inferendi belli pertinacia persistas, atque Hysmaelem foedere, necessitudineque mihi coniunctissimum oppugnare perrexeris, me dignitati meae, ac existimationi consulturum scias, nec passurum diutius, vt vnus insolentis ambitiosique hominis libidine ac furore humana diuinaque omnia permisceantur. Animaduerti iampridem ingenium tuum quam vastum, quam atrox, quam inquietum sit, postquam Baiazete patre optimo tantaque virtutis fratribus, ac tanta spei septem impuberibus consanguineis per summum scelus enecat, totque amicis ac fortissimis Ducibus crudelissime trucidatis, immanitati atque audaciae nunquam modum imposuisti. Eam itaque extremam pacis conditionem

nem esse scias, si ab Hysmaelis provincis abstineris, & Aladoli filio paternum restitueris regnum, quod in Sulthanorum clientela ac fide semper fuerit. Id si feceris, praeter gratiam atque amicitiam nostram, quae tibi maximo vsui, atque ornamento esse poterit, tu longè maiorem ex tuta pace quam ex ancipiti bello laudem es relaturus. Vale.

TOMVNBEIVS SVLTHANVS,
Hysmaeli Perfarum Regi.

CVM bellum Turcarum, cervicibus tuis imminens Campsonis opera in nos conuersum fuisset, Syria, Aegyptusque maximis cladibus affecta sunt. nam caso ad Singam Rege, deletisque militibus, multa bello nobis opportuna desunt. Tantum enim Selymi exercitus inualuit, vt nisi tu minorem Asiam iurisdictionibus inuadas, & Comagenem nudatam praesidijs irrumpas, de pulcherrimo Aegypti Imperio, fortunisque omnibus agatur. Selymus qui nunc Iudaeae finibus continetur, duobus exercitibus facile intercludi potest, & comeatu prohiberi, quando litora nullis Turcarum classibus teneantur, quae terrestres copias iurare comeatibus, vel eas, si aliquam calamitatem acciperent, auertere possent. Id si curabis, & Aegypti rebus tecum coniunctis prope labentibus subuenies, & de tot insignibus iniurijs ab insensissimo hoste acceptis nullo prope negotio supplicium sumes. Vale.

IOANNA NEAPOLIS REGINA,
Ludouico Vngariæ Regi.

AUDIO multos mirari, quòd interempto viro, fratre tuo, de paricidio supplicium nullum sumpserim. quid est autem, cur populus tanti sceleris ream me faciat, cum Andream Regè, virum optimum, & perditè amauerim, & ipse mecum sine querela, quãdiu vixerit, versatus semper fuerit? Sed quicquid suspicentur ceteri hominum, id tibi imprimis velim persuadeas, me & ignoratione scilicet cariorum & rerum difficultate maximam hanc iniuriam mihi illatam vlcisci non potuisse, eoquæ animo amantißimi viri necem tulisse, vt à dolore exanimata ißdem vulneribus penè conciderim.

LVDOVICVS VNGARIAE REX,
Ioannæ Neapolis Reginae.

IMPVDICA vita quam Iam pridem duxisti occupatum regnum, neglecta vindicta, & excusatio subsequens, necis viri tui probant noxiam te prorsus fuisse: proinde Deos immortales scelerum vindices superesse memineris. Vale.

ALEXANDER MAGNVS ILLYRICIS POPVLIS.

QVONIAM semper nobis præsto fuistis, in fide
firmissimi

firmissimi, in armis strenui, egregiam bello operam nouantes: damus vobis liberè & cedimus perpetuò totam plagam terræ ab Aquilone vsque ad fines Italiæ Meridionales, vt nullus valeat ibi consistere, residere, seu ibi locare, nisi vestrates. Si quis autem ibi commorari deprehensus fuerit, sit seruus vester, & postea ij omnes sint serui nepotum vestrarum. Datum in ciuitate nostra Alexandrina. Anno XII. Regnorum nostrorum, ardentibus magnis Dijs, Ioue, Plutone, Marte, & Maxima Dea Minerua. Valete.

FRANCISCVS PHILELPHVS
Senatui populoq; Perusino.

ET humanitatem erga me vestram vehementer amplector & liberalitatem maximi facio. doleo autem, & permolestè fero, quòd ijs temporibus litera mihi vestrae reddita sint, quibus iam alijs fidem dederam. Hanc verò inuiolatam vt præstem, & ipse cogor, & vos item velle non dubito. Quòd si tempestiuè vestrae ad me litera aduolassent, essem profectò desiderio vestro incredibili mecum voluptate obsecutus; ornassèquæ vestram ipsam splendidissimam iuuentutem pro virili parte, non modò eloquendi, sed etiam viuendi laudatissimis artibus. Quoniam igitur honestatem causæ intelligitis, ignoscite mihi, si minus hac in re expectationi vestrae responderim. Valete, ex Senis Idibus Septembris, MCCCCXXVIII.

PHILE-

PHILELPHVS GERARDO LEANDRIANO,
Cardinali Comensi.

FECISTI mihi rem pergratam, quòd Philonem meum, imò nostrum, ex Auriſſa recuperatum, ad me dederis. quod autem Moſei vitam, quam idem Philon & copioſè & eleganter apud Græcos & Græcè ſcripſerat in Latinum à me tantopere verti poſtulas, & audiui libenter, & obtemperabo libentiſſimè. Itaque factum puta, quod iubes, nulla te tua de meo erga te animo fallat opinio. iam operi me accingo. Vale Mediolani IIII. Calen. Nouembris. MCCCXL

PHILELPHVS BESSARIONI,
Cardinali Nicæno, S.

EAM Homeri Iliada, quam vir erudiſſimus Theodorus Gaza exſcripſit mihi, & eam quidem magna cum impenſa atq; ſumptu, facio tanti, vt ne Cræſi ingētibus illis admirabilibusq; theſauris cuiquam ſim ceſſurus. Te autem, Pater reuerendiſſime, maiorem in modum miror, qui me cum ab vſque Conſtantinopoli noris, vel in publico diſcendi ludo, vbi poſt obitum mei ſoceri Chryſoloræ fui-
mus apud Chryſococem condiscipulum; mores arbitreris cum ætate mutaſſe, vt qui omnium libera-
liſſimus eſſe cenſerer, benignitatem illam cum au-
ritia

ritia commutarim. donare didici ſepe per multa, at vendere nihil vnquam, præſertim libros, quibus ſanè pretioſius nihil duco. At hunc Homerici codicem tam charum habeo, tam iucundum, vt vix quicquam in vita magis. Itaque ignoſce in hac re mihi ſi quid aliud tibi poſſum gratificari. iuſſeris nihil fruſtra. Vale. Mediolani. x. Calendas Februarias. 1448.

PHILELPHVS LEONELLO MAR-
chioni Eſtenti.

SI tibi coram narrare poſſim, præſtantiſſime Princeps, quantum me tibi debere putem, quòd nullis meritis de te meis vtrò me inuitaris ad Regium hoſpitium tuum ac familiaritatem; intelligeres proſectò quàm ſit apud me egregia virtus tua, quamque admirabilis peneque diuina. Non enim expectaſti, vt te literis anteuerterem ac rogarem, vt me intra regales tuos parietes exciperes, dignumque redderis beneuolentia tua; ſed id diu mihi atque multum aggredi cogitant; ſponte occurriſti, teque ipſum liberaliter, perbenigneque obtuliſti, ac nullum prætermiſiſti officium humaniſſimi ſapientiſſimique Principis. & quod à Platone ſcriptum legimus, non obſcurè confirmaſti, beatas illas fore reſpu. quæ aut à ſapientibus, aut à ſapientia ſtudioſis adminiſtrarentur. Nec enim ignoramus inter Regem & Tyrannum illud intereſſe, quòd

quod hic omnia refert ad utilitatem suam contempto diuino omni atque humano iure : at Rex secus omnia, qui iustitiam atque pietatem ante oculos semper ferens, sibi omnia vult cum ciuitate esse communia, suum atque proprium nihil ducens, quod a publica utilitate dignitateque separetur. dignus est tu profecto, qui quam diutissime sis in vita, & non minus vniuersae Italiae, quam tuo isti pacatissimo atque felicissimo puillo regno domineris. Totus es ad laudem & gloriam natus, cuius vniuersa vita plena est potestatis, plena sapientia. Faciat Deus Optimus Maximus, vt mihi aliquando liceat vti atque frui, quod mihi beneficium quam beneficentissime proponis ; nunc enim ea sunt tempora, vt aliud nihil queam non modò deliberare, sed ne respondere quidem. Vale Mediolani, 5. Calendas Aug. 1449.

PHILELPHVS PETRO MEDICI,
Cosmi filio.

PRÆCIPVVM tuum in me amorem & expertus sepe sum presens, & audiui absens, facisque ac fecisti semper pro officio gratissimi discipuli & viri optimi. nam de tua erga me voluntate cum ab alijs multis, tum ex Angelo Actiolo Splendidissimo equite, & vestrae familiae studiosissimo egregie accepi. reliquum est, vt Achillis, quod fabulantur, iaculo vtamur in secundo ictu : quod si factum

factum cognoro, haud patiar vlla me beneficij iurisque magnitudine superatum iri. Mediolani. 4. Nonas Augustas. 1449.

PHILELPHVS, SFORTIAE SECVNDO.

PETO abste maiorem in modum, vt & quod coram mihi recepisti & ex proximis meis literis audire potuisti, id apud patrem tuum praestantissimum & munificentissimum Principem quamprimum, & quam optime conficias. hac mihi re neque gratius quicquam, neque magis necessarium praestare potes. Mediolani Pridie, Idus Decembris. 1450.

PHILELPHVS SFORTIAE SECVNDO

PETII abste proximis literis, quod etiam nunc tertium peto, & te quoque (si pateris) rogo, vt rem meam apud Principem munificentissimum, patrem tuum, vbi minus confeceris, ita conficias, vt mihi abiens coram recepisti. In hunc diem neque tu respondi quicquam, nec ex alio sum certior factus, quid egeris, aut non egeris. Itaque aut responde quamprimum, aut equum mitte, quo uebar ad vos. nam si ad vos venero, facile futurum suspicor, ne vacuus Mediolanum repetam, praesertim cum iam instet Natalis Christianus, quo Princeps solet ad beneficentiam exhortari. Mediolani. 5. Calendas Ian. 1450.

PHILELPHVS SFORTIÆ SECVNDO.

POLLICITVS es non modò non petenti mihi, sed ne cogitanti quidem, te dono daturum nescio quid. ita noli in te falli opinione tua, vt intelligas nihil esse redditum mihi tuo nomine, nec item alterius cuiusque in hanc diem. Quare facito, ne vel obliuionis accuseris, vel negligentia. nam vtrunque crimen tua præclara indole est indignum. Vale. Med. 5. Idus Martias. 1451.

LVDOVICO GONZAGÆ PRINCIPI.
Mantuano.

PROXIMIS diebus literas ad te dedi, quibus intelligere haud obscure potuisti, quàm mihi rem gratam, eandemque admodum necessariam factururus esses, si quàm primum ad id, quod peteram, te humanum (vt soles semper) benignumque præstitisses. Nunc autem quod scriberem noui, nihil acciderat, nisi vt te rogarem, orarem, obsecrarem, id pro animi tui magnitudine efficeres, ne me cunctando ambiguum ex certo redderes. Nam & si tua erga me beneuolentia mihi certius esse vix quicquam potest, vereor tamen, ne quandoque beneuolentia cum difficultate certamen ineat. Sed quò bonum difficilius est, eò clarius & laudabilius duci solet. Itaque si difficultatem istam. (si qua
tamen

tamè non tuo sed fortuna vitio apud te est) beneficentia atque industria superabis, nihil apud me gloriosius, nihilque magis obseruandum, colendum, prædicandum te munificentissimo Principe futurum est. Mediol. XI. Calendas Febr. 1452.

PHILELPHVS RENATO REGI.

TERNAS literas ad te dedi anno superiore, his de rebus, quæ tua maxime intererant. Itaque non poteram non mirari, quòd nihil responderes, præsertim cum te humanissimum facillimumque, esse iam pridem vno omnium consensu sermoneque audieram. Sed Ioannes Cossa, vir clarissimus, idemque grauissimus, qui modò & tuus & Christianissimi Francorù Regis legatus in Italiã venit, liberauit me omni dubitatione: quippe qui coram affirmavit nullas tibi omnino redditas esse literas meas. Deus malefaciat hominum vel negligentia vel perfidia, quæ me honestissimo officio, & te nõ me diocri, vt opinor, vel vtilitate vel voluptate fraudarent. Quibus literas ad te dedi, Franei fuerunt omnes, quorum vni Malurtica cognomentum est, homini bellicis artibus studenti, & tui, vt aiebat, obseruantissimo. Sed quoniam, quæ scripseram, non accepisti, ea in præsentia tibi coram exponet idem Ioannes Cossa, cuius fides & diligentia tibi Sole clarior esse debet. Vale. Med. 6. Calen. Febr. 1453.

PHILELPHVS LVDOVICO
Ganzagæ, Mantuano Principi.

NON equidem sum oblitus, quam mihi nuper in agro Brixiano beneuolentiam ostendisti & quanta me non humanitate solim, sed benignitate etiam persæpe exceperis. Itaque ex eo tempore intellexi per magnam mihi in te spem & positam esse, & constitutam; indeque factum est, vt ita te obseruem, ac venerer, vt me abste putem dignum existimari, in quo nullum beneficium tuum sit interroriturum. Quæ mea me de te opinio ne falsum habeat, est magnitudinis, & munificentia tua: quod autem abste velim, Hetrusco sermone intelliges: est celeritate non minus opus, quàm beneficentia. Vale. Mediol. 4. Nonas April. 1453.

PHILELPHVS NICOLAO V.
Romano Pont.

STEPHANVS Caciæ Nouariensem, iureconsultum & Taurinatem archidiaconum, tua Sanctitatis cubicularium, in ùs, quæ mihi exposuit tuo nomine, & summa cum obseruantia, & libentissimè audiui; nec diligenter minus quàm fideliter gressi omnia, geroque assidue quæ tum literis tuis, tum eius nuncio tibi grata fore cognoui. Habeo autem Beatitudini tuæ gratias immortales, quòd fidei

dei meæ pietatiq;ue erga te ita fidis, vt debes, Quid enim pro te facturus non sim, cuius singularem sum iam pridem beneuolentiam, & præcipuam modò benignitatem in me expertus? Tantum me tibi debere intelligo, vt ne vitam quidem ipsam in mea magis, quàm in tua potestate positam esse velim. Itaque imperare sit tuum pro voluntate omnia, parere autem meum, omni integritate, veneratone, industria. Vale, Pater beatissime. Med. 4. Calen. Maij. 1454.

PHILELPHVS PETRO BARBARO,
Cardinali Veneto.

XENOPHONTI filio Romam venienti idcirco literas ad te dedi, vt intelligeres me tanti facere beneuolentiam tuam, quam mihi nuper cum istic essem, certissimis documentis declarasti, vt omnia de te mihi sperare posse videar. Id autem & facio, & maiore cum fiducia, & libentius, quòd nonnulli apud me vnquam intermoriturum beneficium tuum: nam est apud me antiquius nihil gratitudinis, atque pietate. reliqua tu ex Xenophonte cognosces. Vale, Med. 4. Calen. Martijs. 1454.

PHILELPHVS DOMINICO, CARD. FIRMANO.

NON possum non accusare erratum meum, quòd cum nuper fuisset Roma, ad te minus salu-

tarum ierim, cui me iam pridem norim esse charissimum. Nolim tamen existimes id vel negligentia mea, vel quod tui oblitus fuerim, accidisse: sed dum cupio in te adeundo minus nepetus existimari, fui in officio seruando minus erga te officiosus. volebam enim & pro amplitudine tua, & pro decoro adire te, & eos conferre sermones, qui & auditione tua, & oratione mea non indigni iudicarentur. Quare dum studeo ea expedire negotia, quae mihi erant apud summum Pont. plusquam in ijs, quam putaram, temporis consumo: Tandem coactus sum non te ante adire quam abire. Itaque in ipso discessu meo ex vrbe Roma inter equitandum accedo ad ipsas tuas ades, is, qui triclinij praest officio, respondet, in cubiculario, te esse diuino intentum ministerio, nec licere sibi interea temporis adire te. Quid multum? tres horas expecto cum ne ipse quidem Ostiarius amplius quicquam respondet mihi quamobrem cum video mirum seruari silentium, & ipse ad abeundum sollicitarer à comitibus, ne aut importunior, aut ineptior dici possem, abiui equidem subtristior, quod visere te nequiuierim quem mirifica obseruantia prosequor. Tenes ecce rem omnem. Tuæ fuerit vel clementiae mihi ignoscere, vel iustitiae Ostiarium castigare, qui, ut est genere Germanus, neque humanitatem sapiat, nec hominum habeat discrimen. Reliqua ex Xenophonte filio cognosces. Med. 4. Calen. Martias. 1454.

PHI-

PHILELPHVS IOANNI
Marchioni Montisferrati.

SI nihil iamdiu ad te scripsi, puto te iccirco non mirari quod noris mihi facere non licuisse ob tempestates procellasque bellorum. Nam ego te & amo, & obseruo, non solum, quod de me sis meritus optime, sed quia dignus es, quem boni viri ac docti omnes & colant, & venerentur. Itaque si quid in me est, quod tibi sit gratum, id iure peculiari tuum cense: ego autem abste nihil aliud peto, nisi vt me ames, vt soles: praeterea maiorem in modum rogo te, vt meos illos de exilio libro Xenophonti filio ad me des. Vale. Mediolani Idibus Maij. 1454.

PHILELPHVS. DOMINICO
Cardinali Firmano.

EO maiore cum fiducia tuis beneficijs vsurus aduenio, quod te iam plures annos beneficentissimo vsus sum. Nam vel à Bononiensi vsque legatione tantā mihi beneuolentiā ostendisti, vt nihil esse arbitrer, nec magnū, nec parū, qđ mea causa facturus non sis, praesertim cum eum me esse cognoris, apud quem nullum sit intermoriturum officium. nam cum referre parem gratiam nequeam, eam habere quam maximam & velim, & soleam. quid autem

autem abste cupiam, Xenophon filius tibi coram
tempestiuè declarabit. Vale. Mediolani, Nonis
Nouembris. 1454.

PHILELPHVS BESSARIONI,
Cardin. Nicæno.

CVM Ioannes Marius filius Mantuam pete-
ret, Pij Pont. Max. salutandi & adorandi gratia,
iussi, vt omnium primum tuam amplitudinem adi-
ret, cui mentem suam omnem, animumque expli-
caret. Itaque rogo te, vt omnibus in rebus ita eum
commendatum habeas, vt illos soles, quos vel ip-
sos, vel ipsis natos charissimos habes. hac vna re mi-
hi vix quicquam gratius potes facere. Vale. Med.
6. Calen. Ian. 1459.

PHILELPHVS LVDOVICO
Cardin. Aquilæiensi.

QVAM mihi vehementer non solùm opera tua,
sed ope etiam atque auxilio opus sit, Pater hu-
manissime, cum ex alijs superioribus literis ani-
maduertere potuisti, tum ex ijs maximè, quas ad
octauum Calen. Martias ad te dedi. Nunc autem
quod scribã noui aliud, nihil habeo, nisi vt intelligas
tanto me desiderio expectare literas tuas, vt ma-
iore aliud nihil. omnis profectò spes mea in te vno
posita ac locata est; & quantum valeas, scio, &
quàm

quàm me diligas, non ignoro. Itaque te etiam at-
que etiam rogo, oro, obsecro, vt quòd abste petij
tam summo prece, quàm celerius fieri poterit, esse-
tum reddas. hoc erit mihi vehementer gratum,
nec tu officium in metuum vnquam accusabis. Me-
diolani, XIII. Calen. April. 1460.

ANGELVS POLITIANVS LAVRENTIO MEDICI.

CYGNO poeta similis, vterque candidus
vterque canorus, vterque fluuios amans, vterque
Phebo gratus. Sed negatur canere Cygnus, nisi
cum Zephirus spirat. Quid igitur mirum, si ta-
ceo tandiu tuus poeta, cum tandiu non spires meus
Zephirus? Vale.

IOANNES PICVS MIRAND.
N.S.R.E.C.

MATTHAEVS noster, vir officiosissimus, &
salutem mihi plurimam tuis verbis dixit, & quo
me amore, qua beneuolètia prosequare, apertissimè
declarauit: pollicitus insuper & tuo nomine stu-
dium operamque tuam, si quando ijs mihi vti con-
tigerit. cui officio vtinam par essem, Pater amplif-
sime. Suscipi enim in tuam fidem, & inter tuos con-
numerari, & optavi semper, & speravi: at obuium
habere te vltro me tam benigniter, tam amicis,
tam liberalibus pollicitationibus aduentem, & qua-
si

si ad amicitiam, (si licet, sed per te licet) vocantem tuam, & spem meam & votum omne superauit. Quid enim, aut quantum est ab eo inuitari, à quo fuerat satis non excludi. quamquam fecisti rem & si non me, te tamen dignam. Poteram enim pro meis meritis non admitti, non poteram pro tua humanitate etiam non vocari. Quamobrem quantum aut mihi gaudeam, aut tibi debeam, quo pacto explicem, qui nec concipio? certe ob hæc tanto magis tibi debeo, quanto minus hæc nulla ex parte mihi tu debeas. Neque enim illa mihi sunt nimis grandia & nimis multa, quæ & Matthæus, & amici reliqui retulerunt ex voluntate potius quam ex iudicio me extimantes; sed qualis tamen, aut quantus sum, patiare me quoque inter omnes esse, qui tuas virtutes (vt taceam cætera) colunt & admirantur, per quas in te est videre, & quod vincat antiquitatem, & quod vinci à iunioribus non possit, vt dixerim hoc merito, cum in te nihil quod vel in honesto, vel prudentia, vel doctrina sit positum, desiderat, desiderari hoc vni debere ab omnibus, vt per te aliquando, iuxta Platonis votum, summa potentia cum summa sapientia coniungatur. Sed hæc adeo, à te iterum peto & rogo, vt mihi non referendæ gratiæ, (neque enim locus est aut per tuam amplitudinem aut per meam tenuitatem) sed testandi animi erga te mei, testandæ fidei & obseruantia occasionem præstes, experiens Ioannem Picum hominem supra omnem opinionem tibi deditum &

deuo-

deuotum, de quo polliceri magis tibi non potes: sed ea omnia potes qualiacumque sint, quæ sunt in eo: quibus tu ipse cum vteris splendoris tui aliquid inuenies, fierique magna cum tua esse cæperint; quæ dum sunt mea, magna esse non possunt.

CAROLVS. V. ROM. IMPER.

Philiberto Aurantio, Vgonique
Moncatæ S.

MOLESTE grauiterque tuli Romana vrbis disreptionem. sed quando facta infecta esse non possunt, æquum, piūque mihi videtur, vt Clementem Pont. missum faciatis, ac dimittatis, ac omni honore in pristinam, dignitatem asserere curetis; mihi etiam gratissimum feceritis, si sacrosanctam eius dignitatem obnixè defendi & coli patiamini, modo alicunde pecunia paretur, qua militibus merita stipendia persoluantur, vt cum tempus deposcit, Germanorum legiones vrbe Roma aduersus hostes educantur. Sedulo autem caute certis obsidibus, ne Pontifex (si forte iniuriæ nondum oblitus) hostilem animū indueret, vobis non magnopere nocere possit. Illud demum vos etiā atque etiam velim curare, ne res nostræ aliquid capiant detrimenti. Valete.

TAR-

TARQUINIUS REX, VITELLIIS FRATRIBUS.

Vos arbitror meminisse, Adolescentes optimi, quo vos amore ac pietate complexus semper fuerim, ita, ut vestrum, Tarquiniorumque ipsorum discrimen nullum habuerim. At nunc ea viuendi libera ratione amissa, specioso libertatis nomine, non uni, sed pluribus perditissimis hominibus seruire adacti estis. Me mitissimum regem plane omnes cognouistis, à quo facile omnia impetrare erant nunquam locus gratiæ beneficio ve penes me defuit. Leges horum temporum sunt res surdæ, & inexorabiles, nihil laxamenti, nihil remiæ habent, si quispiam vestrum per adolescentiam modum excedat. Periculosum est in tot humanis erroribus sola innocentia viuere. Proinde, ut amicos Tarquino nomini fortesque adolescentes decet, inite cum legato meo eam debenda urbis rationem, ut & vos liberam vitam degere possitis, Rexque vester, regnum sibi proditorum scelere ablatum tandem consilio presidioque vestro recipiat. Valete, ac maturate.

S. P. Q. R. PORSENAE AETRVSQO REGI.

SED VLO acūm est per legatos tuos de Tarquinijis regibus admittendis. Sed res ea est huiusmodi, ut breui tota confici non possit. Mittimus ad

te

te honestos patriciosque viros, ex quibus omnia facile intelligas, ac imprimis eam esse omnium voluntatem, ut qui libertati in hac vrbe finis erit, idem vrbi sit. proinde si saluam Romam esse velis, oramus, ut eam liberam esse patiaris, Sed hæc omnia coram per legatos nostros copiosius. Vale

S. P. Q. R. EQVIS.

CVM Q. Fabius ex vobis paulò antè pacem Romam tulisset, æquum erat, ut idem Roma vobis volentibus bellum afferret. Quorum autem perfidia ac periurio bellum excitatum sit, norunt Diij ipsi testes & ultores. Verumtamen, utcunque lenitate vestra res cesserint, liberum est vobis pœnitere, aut hostilia à nobis pati. si vos pœniteat, tutus receptus ad expertam clementiam vobis patitur: sin periurio gaudebitis, id meminertis, vos hoc intempesium bellum maiori Deorum immortalium, quam hostium ira vestro etiam incommodo maximo gesturos. Valete.

M. FVRIVS CAMILLVS DICTATOR. S. P. Q. R.

IAMPRIDEM nunciatum vobis fuit, Patres conscripti, in agro Nepefino non modò hostes à legionibus nostris fusos fugatosque fuisse, sed castris quoque totis exutos, indeque ex ingenti præda quæsto-

quæstorem magnam vim pecuniarum cepisse. Cùm autem ad Veios exercitus deductus sit, certamque mihi victoriam in manibus prorsus videam, huius opulentiſſimæ urbis oppugnatione spolijsq; maximis tantū prædæ futurū compertum habeo, quantum non omnibus in vnum collatis antè bellis superfuerit. Senatū super partiendæ prædæ difficili negotio consulendum duxi. A vobis igitur P. C. peto, ut me de tota hac re, spolijsque hostium certiore faciatis, ac propediem omnia ex sententia nobis censura pro certo habeatis. In castris, ad Veios.

M. FVRIVS CAMILLVS. FALISCIS.

MITTO ad vos ludi magistrum à liberis vestris virgis cæsum, quòd illos nouo scelere nobis proderè voluerit. pueros vestros missos facimus, quòd belli pacisque iura esse recordamur, iusteque ea non minus quàm fortiter didicimus gerere. Arma habemus non aduersus eam atatem, cui etiam captis urbibus parcitur: sed aduersus armatos, & ipsos, qui nec laceſſiti à nostris castra Romana ad Veios oppugnarant. Ludi magister, quantum in ipso fuit, vos vicit: ego Romanis artibus virtute, opere, armis sicuti Veios, vos aliquando vincam.

FALI-

FALISCI. S. P. Q. R.

SATIS periculi factum est virium nostrarum, P. C. victi à vobis & ab Imperatore vestro sumus ea victoria, cui nec dii, nec homines inuideant. dedimus nos vobis rati, quo nihil victori pulchrius est, melius nos sub Imperio vestro, quàm legibus nostris victuros. Euentu huius belli duo salutaria exempla prodita humano generi sunt. vos fidei in bello quàm præsentem victoriam maluistis: nos fidei prouocati victoriam vltro detulimus. Sub ditione vestra sumus; mittite qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis accipiant, nec vos fidei nostræ, nec nos Imperij vestri pænitebit. Si quid autem est quod à nobis præterea velitis, de ijs omnibus legatos nostros certiores faciatis. dabimus enim operam, ut nullis in rebus studium nostrum desideretis.

CAPVANI S. P. Q. R.

VRBIS nostræ institutum vetus fuit, ut afflictis periclitantibusque amicorum rebus opem semper tulerit. Samnites bellum Sidicinis nobis coniunctissimis intulerant; quos dum pro viribus ab hostium iniuria vindicare nitimur, casis prostigatisque copijs nostris, eò devenimus, ut pro laribus & focis tandem nobis pugnandum sit. Verùm

L cūm

cum imprimis vestra interfit, cuius Imperio urbi Capua Sidicinique hostium an amicorum cedant, rerum, fortunarumque nostrarum quicquid bello superfuit, arbitrio vestro dandum censuimus. Si nos defenditis, vestri; si deseritis hostium erimus. Capuam ergo, & Campaniam omnem vestris, an Samnitium viribus accedere malitis, deliberate. Pugnauius tum pro Sidicinis, tum pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario Latrocinio Samnitium peti. Et ubi conflagrassent Sidicini ad nos traiecturum incendium illud esse, quod & facile euenit: nam, & duobus exercitibus caesis, eos sanguis fusus explere non potuit, non populationes agrorum, non praedae hominum, atque pecorum, non incēdia villarum, non ruina, non omnia ferro igneque vastata, sed cupiditas explenda est ea. Samnites ad oppugnandam Capuam rapit, aut delere urbem pulcherrimam, aut ipsi possidere volunt. Sed vos potius Romani beneficio vestro occupate eam quam illos habere per malificium sinatis, opemque labentibus nobis primum feratis.

ALEXANDER, IOVIS HAMMONIS
Filius, Olympiadi Matri S.

IAM omnia cedunt virtuti nostrae. Tandem capta est Tyros omnium urbium munitissima. Sed & in oppugnatione huius, omniumque urbium, te in quibuscumque belli periculis, nihil est, quod de salute

salute nostra quicquam dubites, cum Iouis filium Iouis praesidio tutum neci subtrahi, perpetuoque seruari maxime deceat. Vale.

OLYMPIA. ALEXANDRO
Macedoni Filio.

MAXIMA letitia me affecit victoria oppugnatae urbis munitissima, resque a te praclare gesta in scriptio literum me aliquantisper lassisset, quod Iouis filium te appellaueris. amabo te, mi fili, quiescas, neque deferas me, neque criminere aduersus Iunonem magna mihi prorsus illa malum dabit, cum tu me literis tuis pellicem illi esse confitearis.

Q. FABIVS MAX. MAGISTER
equitum. S. P. Q. R.

MIHI nunciatum fuerat per exploratores, apud Samnites hostes esse oia soluta, ac si nemo Romanus in Samnio esset: ego vero occasione rei bene gerendae adductus, exercitu instructo paratoque ad Imbrinium profectus acie cum hostibus conflixit, ea fortuna pugnae fuit, ut res geri melius non potuerit: equis, qui aliquoties impetu capto perrumpere non poterant hostium agmen, frenos detraxi, atque ita concitatos calcaribus immisi, ut sustinere eos nulla vis posset: secutus pedes

impetum equitum turbatis hostibus intulit. signa, viginti hostium millia caesa sunt. Hac re in-
 iussu Dictatoris praeclare gesta, non video cur Pa-
 pyrius dignitati suae detractum existimet. Illud
 tamen mihi conscius sum, me cum maximo etiam
 capitis, ac fortunarum periculo nihil unquam
 praetermissurum, quod ex usu reip. futurum putem.

C. PONTIVS, SAMITIVM IMPERATOR,
 Herennio. patri optimo.

AVDIERAM Romanas copias ad nos aduenta-
 re, quas consilijs potius quam armis delere ani-
 mum induxi: milites decem, pastorum veste indu-
 tos in conspectum Romanorum cum multa vi pec-
 corum misi: qui ubi inciderent in praedatores, vi-
 ore legiones nostras in Apulia ad Luceria esse di-
 cerent. iam & hic rumor ad Romanos pervaserat.
 Sed fidem auxere captivi, hostes angusta via bre-
 vissimum iter in Apuliam capefcentes insidijs cir-
 cumventi sunt ad Caudinas furculas. inter duos
 saltus clausi, ut nulla ratione, nulla vi evadere
 possint. Quid de Romanis legionibus decernamus,
 satis non constat; te per literas consulendum cen-
 suimus. Tu pro tua prudentia statues, quomodo
 triginta annorum iniurias ab Romanis passas re-
 cisci possimus. Vale.

HEREN-

HERENNIVS. C. PONTIO FILIO.

LEGIONES Romanas Caudinis furculis cir-
 cumventas, gaudeam necesse est. ego vero primam
 illasas & nulli contumelia dimitendas putave-
 ram; quod & nuper per nuncios vobis mandave-
 ram. Sed cum diutius percutando de me quaeratis,
 quid de istis copijs decernendum sit, ego tunc
 demum ad unum omnes cadendos censeo. Vale.

M. AVRELIVS ROM. IMPER.
 Pyramoni suo.

PRIDIE Calendas Februarij tuas literas acce-
 pi, quibus nostris superioribus respondebas. Ver-
 bae earum literarum non magnopere curo, abdita
 autem illarum sensa maximi facio. aequum fuisse,
 te consiliorum meorum rationes intelligere, cum
 diu ac multum de hisce rebus perscripserim. Sed
 adeo stolidus es, ut nec vocatus audias, nec pul-
 satus etiam sentire videaris. qua nos mutua affi-
 nitate coniuncti essemus, quam veteri necessitu-
 dine, quo amore firmati, quamque corde molles,
 qua etiam pericula amoris mutui fecerimus, om-
 nia diligentissime conscripta sunt. Meminisse enim
 debes, cum Rhodi ageremus, nos una in domo com-
 morantes, vni epulis communibus utentes, quod
 tu cogitatione concipiebas, ego opere factisque

L 3 confi-

conficiebam : quod ego dicebam , nunquam aduer-
sabaribus : tu cordi meo , ego praecordijs tuis ineram ,
ego Pyramon , tu Marcus eras , alter alterum
referebat ; duo quidem videbamur , vnica tamen vo-
luntas suberat . Quid hoc est quod tanto marore
affectum te dicit , nec , cur ita labores , scribis ? Ti-
bi mortem imminere inquis eum vero qui te ene-
cet , prorsus retices . nisi miseras tuas mihi imperi-
aribus profecto scias , me id abste iure optimo pro-
micitia repetiturum . Hoc à Dijs immortalibus
constitutum est , voluptates , commodaque omnia
domo mea arceri calamitates aut , ac agritudines
mibi totas inherere , posteaquam infelicium oium
princeps sum . Tu quamuis cupias Imperium con-
ditionemque meam effugere , ratione nulla potes .
nam si doleas , quod infelix in felicibus rerum e-
uentibus sis , erit quod in infortunjs me fortuna-
tum appellem . Dicis mihi , quæso , quo nam vn-
quam tempore cum fame laborares , me satirum
conspexisti ? dormientem cum tu vigil esses ? me
quiescentem , te defessum ? hoc non satis memini pro-
fecto , tamen si corpora ipsa & fortuna omnes meæ
censerentur , erumnae tamen infortuniaque ipsa com-
munia mihi extiterunt . Num est quod tibi con-
stituire certo debes , si modo benevolentiam nostram
subsistere cupis ; vt bona , fortunaque tuum pecu-
lium sint ; erumnas autem mihi vniuersas condo-
nes measque ducas : ad delicias natus es , ego ad
perpetuos fortune ictus exponor . Caue exilimes

me

me istud ficto animo dicere , posteaquam re expertus
fuisse obitu sororis tuae pulcherrimæ ac praestantissi-
mæ qualis erga vos essem : animaduertere potui-
sti dum ipsam exanimem humi condebant , me ad
huc viuentem tumulari , oculosque tuos ad meas
lachrymas ridentes apparuisse . Quæ cum ita sint ,
tibi que de me multa polliceri possis , tuto iam erum-
nas tuas recensere mihi debes . Sæpe abste id petij ,
verum tamen nunquam veram rationem extorque-
re potui . Quapropter te etiam atque etiam rogo ,
Deosque obtestor , vt arcem erumnarum tuarum
intra praecordiorum meorum occultam ponas , ego
nè transuersum quidem vnguem abs te recedam : si
proficiscaris , proficiscar ; si consistas , consistam ;
si agitaberis , agitabor ; si quiescas , quiescam : de-
nique si mortem tibi deposcas , ego vtique vitam
non petam . delige Pyramon quod lubet , calami-
tates tuæ , acerbitasque mea vnicum cor tor-
queant , lacerentque necesse est . Si agritudinem
cupias , voluptates omnes auerfor ; si te luctui
dedas , me nullo vnquam tempore risurum ,
Deos omnes obtestor . Si molem luctus deponere
constitueris , ego illam totam humeris subire au-
sim . Si tibi solitudo probetur , valeant hominum
cætus ; si cætus hominum probes , valeant so-
litudines . Quid aliud est , quod velis , quin ego
vtrò appetam ? doles in tantis rerum difficultati-
bus , nec tibi affinem auxilio , nec amicum solati-
o superesse : mihi credas velim , domi meæ ha-

I. 4. rum

rum rerum tantā esse penuriam, quantū intra parietes tuos mœroris. Præsidium à locupletibus, consilium à sapientibus expectandum est. Sed cum ob iniquam fatorum iram desidia, mihi consilium abstuleritis, fortunaque nihil mihi rerum superesse passa fuerit, pro certo habeas me miseriam tuam & minimum auxilium erga te meum deslere. Multa tibi ab amicis & Lugdunensibus tuis tibi promissa dicis, nullaque ab ijs præstita. Propterea nihil demiror, nam prudens manus non tenetur ea omnia facere, qua fatua lingua pollicetur. si pedes nostri saltarent, ac manus ad linguæ somnum omnia agerent, breui & hominis vita & fama ipsa interirent. Id iam pridem ab hominibus leuissimis vsu receptum est, linguam perniciosissime loqui, manus serò ac segnitè efficere. Quid est etiam quod doleas, te in alijs non deprehendere, quod multi in te non reperierint? mos inualuit, ut quis mature & alacriter quid accipiat, serò autem & ægre exhibeat: in altero proterui, in altero segnes & pigri. Græci nunquam bonum amicum censuerunt eum, qui cum promittat aliquid, serò id præstat; nos Romani meliorem illum, qui sedulo negat, nec decipit petentem, iudicamus. Quocirca ita sentio eū, qui cum possit, nō dat, esse hostem apertum, eum qui quamprimum pollicetur, seroque dat, suspectum amicum esse. Quid amici nostri verbis indigent, cum factis ijs adesse possimus? Non est æquum, nos dare linguam pes-

simam

simam omnium corporis partium illi, qui nobis copiosissimam viscerum partem donauit. id non lex amicitiae patitur, ut cum ab amico citissimum auxilium expectem, is serò respondeat, deinde longum mihi consilium exhibeat. Diuinus Plato in suis legibus aiebat: Nos iubemus in republica nostra feliciter agentibus consilium dari, ne corruant; miseris auxilium, ne animum despondeant. multa, & grauissima consilia ijs verbis insunt. Tute ipse nosti, Pyramon, affecto cordi mitia verba minimum prodesse; idem & de condolentia, nisi vtraque alicui operi annectatur. Neque ego negare ausim, eos, quibus voluntates nostras secundis temporibus nostris exhibuimus, teneri nobis fortunas suas, præsidia, clientelas in aduersis rebus impartire. Verum libetè abste scirem, cur tu audacius tibi quicquam dari deposes, aliosque libere negantes reprehendere non verearis. etenim ut verecundus in petendo nihil sibi negari patitur, ita impudens ac importunus non omnia, quæ petit, impetrare debet. quicquid postulas consequi, est deorum immortalium: dare quicquid petatur, est seruorum. negare aliquid est liberorum hominum; flere, si quippiam negetur, puerile est: acceptorum munerum obliuisci, barbarorum; ob negata obsequia præsentis animo esse, Romane virtutis est, in quo C. Caesar maximi animi virum se gessit, qui si quippiam in senatu sibi negaretur tum magis letabatur: aiebat enim, Romæ nihil sibi maiori gloriæ

esse

esse, quam cum anxie aliquid à Senatu contendere, multitis patribus id extorqueret, ac exinde virium suarum robur ostentaret, senatus imbecillus prorsus dignosceretur. Tutius est virtute Deorum benevolentiam promerere, quam pluribus querelis eorum animos irritare. hac imprimis ratione voluntatem tuam cohibebis. Cum te deietum iustis petitionibus penes Deos hominesque conspexeris, tunc tu æqua lance quam multa tibi Diij dederint, quam pauca negauerint perpendas. O nos ingratos homines Dÿs hominibusque insensos, qui a cepta obliuione imminuimus, negataque ingentibus verborum bombis augemus. Ni mea me fallit opinio, Pyramon, natus es quinquaginta annos, quibus totis de me aliquid muneris semper tulisti, cum ne vnã quidem solam diem alteri inferueris, nihil est quod aduersa octo dierum fortuna te excrucies, cui quinquaginta totos annos ingratus extiteris. Te Lugdunensium tuorum inuidia imprimis Torqueri scribis. doleo dolorem tuum, admirationemque tuã admiror. nã ea ex ignoratione nascitur. vniã est hominũ iudiciũ, instructa hominũ vita adeo est, vt malũ sibi ingruere vix somniet, quin continuo medicina pressio sit. Si fame laborant, comedunt; si frigescent propius ignem accedunt; si somno grauentur, dormiunt; defessi, quiescunt; egri, valetudinem curant; mœsti, solatia querunt ita vt molestiã illã exuãt, alij spiculis cõficiendis, alij belli simulacris cienti. is. alij æggeribus construendis ar-

man-

mandisq; , deniq; animaduertimus humanos affectus libidinemque; nihil magis quã vt nos oppugnet curare. Quocirca toto vita nostro curriculo nos ab ijs tueri imprimis oportet. Hæc omnia consilia nos aduersus humanos affectus armant; Sed quod armorum genus homines ab inuidiæ telis tutari poterit? O infelicia bona, deuitiæque perditissime, quibus vniuersi mudent; profecto aduersus ipsam nullus tantum roboris habet, vt se tueatur, nullum antrum ad delitescendum, nullum cacumen quo ascendat; non montes ad quos se recipiat, syluam ad latebras, nauim ad fugam, equum ad cursus, pecunias quibus se eximere ab ipsa valeat reperire potest. Inuidia est anguis adeo veneficus, vt nullus omnium hominum vnquam fuerit, quem non inuidiæ dentes aliquando momorderint, pedes calcauerint, venenum infecerit. Tesor Deos Optimos Maximos ipsam hanc pestem locupletiores ac præstantiores quasi hostes insensiores impetere: vs autem qui in delitijs degunt, eadem hæc occultos ictus infligit. euolui libellos complurimos consului, doctissimos viros sciscitatus sum, an ratione aliqua ab iruido homine me tueri possem: vnicum mihi remedium se se obtulit, iactura fortunarum rerumque omnium, miseriãque ipsa. O infelices fortunatos homines, o miseri locupletiores, qui Scyllam effugere non possunt, quin Caribdi vortibus absorbeatur, nec euadere periculum, nisi auri fortunarumque iacturam faciant. Morbus inui-

diæ

diæ eos morte non eximet, nec pharmacum appositum vulnus curabit. Mihi satis non constat, quid satius sit, vel quod minus malum, extrema miseria nulli obnoxia fortuna, aut supremæ felicitatis fastigium, quod dies & noctes ruinam & occasum minuetur. in re tam ancipiti, non me satis explico, cum in altero vita salus, in altero sana periclitetur. Cicero cum sibi multos Romæ hostes insidiari videret, dicere solebat; O Quirites, neque vos ita bonos viros, neque me ita perditum hominem censeo, ut vos de me omnia vera decatis, egoq; prorsus omnia mentiare. Scio planè vos non invidere mihi, quòd non sim vos; sed quòd vos me esse non possitis. Propterea malo inimicos mihi invidere, quàm amicos vices calamitatum mearum dolere. Profectò orator amplissimus ad feliciam felicitatem loquutus est, nullum miseris remedium portans. Pyramon tibi polliceor, in meque recipio, Ciceronem, postquam Pharsaliæ acies vidit, omnia facturum fuisse Romæ, ut bonis fortunisque suis parceretur: sed dignitati nominiq; eius non pepercit. quod tutamen adversus invidiam tibi dem, cum omnia invidiæ plena comperiamus, invidiæ filij sumus, cum invidia nascimur, cum invidia morimur, quicumque multas diuitias moriens relinquit, multa etiam invidia illum sequitur. Veteres ù sapientissimi viri locupletes consulebant, ne penes se pauperes haberent: pauperes ne penes diuites agerent, idque rationi congruum videbatur;

nam

nam in diuitijs locupletis semen invidiæ pauperis nascitur, & ex eo quod deest egeno, superestque diuiti, populus miscet tumultus; Pyramon mihi credas, quot diuites & delitiosos avaritia gignit, tot inuidos carnificesque constat invidia. Attamen scias non esse sanum consilium, ut effugiatur invidia à virtute illi inimica secedere. Refert Homerus duos, Græcorum ea tempestate duo estrema contingentes: alterum rebus præclare gestis maxime clarum, sed imprimis invidiæ obnoxium & hic Achilles erat. Alterum improbitate insignem, cui nunquam invidia obstiterit, & hic Thersites fuit. Ego profectò mellem esse Achilles obnoxius invidiæ, quàm Thersites ab illa immunis. Illud meminisse potes, Pyramon, nos Romanos in vita nihil præter quietem, in morte nihil præter gloriam querere. Quæ cum ita sint, fieri non potest, quin is cui vniversi inuideat, famam extollat, vitamque pacatissimam degat. Quæ duo cum in te dignoscamus nos amici, quid quid de te maledicant inimici, non magnopere curamus. Lugduni omnes bene valere gaudereque scribis, præter te vnum, qui malè affectus, ægerq; esses; tu cum eos tuis incommodis letari non videas, eorum commodis dolere non debes. nam fieri posset, ut eorum quispiam lugeat, tuque gaudeas. itaque eandem fortunam sentietis. Nulla maior improbitas in perditio homine inesse potest, nullumq; maius crimen in bono viro, quàm dolere alterius

alterius commutis, gaudereque alterius incommodis. Nam tamen omnes nos invidia laedit, tamen multo magis nobis amicus quam inimicus officit. ab hoste enim caueo, illeque timens recedit; amicus vero amicitiae foedere me decipit, egoque benevolentia fretus ab illo nihil suspicor mali. nullus hostium insensior amico inuidente; idque tibi persuasum iri volo, ut si ab inimicis passim caueas, domesticos amicos proorsus non negligas. Quid preterea dicam? doleo ex animo vices tuas. Non te fugit, Brissam neptem tuam virum pugione confodisse: miserer me vita, quam ille amisit, & nominis quod reliquit. Flavius Priscus auunculus tuus nunc nouus censor factus est. Lis fratris tui Phormionis cum Britio tota ab Senatu iudicij confecta est; eos adhuc amicos esse maxime probo, quorum uterque sententiae senatus acquiescebat. Libellus qui inscribitur, Consolatio miserorum, iam confectus est, eum in Capitolium locaui, ac Graecum facio: propterea eum ad te non misi. enssem maxime pretij, baltheumque pulcherrimum ad te mitto. Faustina salutem impertit, & uxori tuae seruas duas dono dat. Diu mihi adsint custodes, teque omnibus incommodis exuant. Vale.

MARCUS AVR. ROM. IMPERATOR,
Torquato exuli.

JAMPRID. M. tribus ferè mensibus transactis
literas

literas tuas accepi, quas oculi mei nec totas legere nec respondere potuerunt. meror aegritudoque animi tui, tanto me dolore afficit, ut ego apertas lachrymas tuas intimis praecordiorum fletibus sequar. Optime scio quantum inter arborem ac umbram factum & verum intersit, tantum interesse audire calamitates ab illo qui eas non experitur, atque ab illo qui sensu corporis eas percipiat. Sed ubicumque amici veri sunt, communia sunt incommoda, insignesque calamitates insignes nobis amicos declarant. Mihi nunciatum est, te Roma exulare, bona tua publicata, ad haec etiam te merore confectum in grauissimam valetudinem incidisse. Venissem ad te quam libentissime, ut aliquid solaminis tibi darem, coramque ostenderem quam ex animo cladem tuam lugerem. Sed hoc mihi non licuit: tu vero, si me tibi amicum credis, tantum fidei mihi praestes, quantum ego tibi. Is enim acerbissimus casus adeo mihi animo infedit, si tu corpore exulis, ego corde: si tibi bona publicata, mihi optima tua necessitudo ablata; si amicis careres, ego in maxima hostium frequentia egestate conficior. Attamen cum factoreque ipsa exilio tuo succurre non possim, optimum fuerit me spiritum tuum aliquo verbo consolari. Nunquam memini me in hac vita te ridentem vidisse; nam & in saelici fortuna stomachabaris, in aduersa tadio detinebaris nunc vero te ita abiecto: animo video, ac si nuper natus esses. Duos & triginta annos te amicum fortunam: cognoui

agnoui, nunc verò doles, te ab illa sex mensibus destitutum iri? Torquate, an nescis viros sapientes plus timere dies duos faelices, quam ducentos aduersa fortuna? O quotiens quibusue in locis vterque nostrum in secundis rebus plurimos vidit excidere aliorum incommodo, proprijs sceleribus contaminatos, peregrinis etiam simultatibus oneratos, ita vt inanis gloria, & rerum faelicium cursus breui intercisis sit, & dolor autem perditarum rerum, saepeque inimicitiae, quas sibi conflauerunt, ad hanc vsque diem penes nepotes suos etiam perdurant. Adhuc cum plurimos conspicati sumus totos calamitatibus obrutos, ex ijs tandem aliquot vitijs ingentibus exutos, virtute suffultos, nequitiae hostes, probitatis amicos, omnibus coniunctos, nulli inferos emeruisse. Quid tibi praeterea dicam, praeterquam faelices homines pace vinci, miseros verò bello victores redire? Torquate mi, non minus egere consilijs faelices viri, quam praesidijs miseri homines mihi videntur. nam non minus fatigantur incedentes per plana & depressa loca, quam qui per rupes & saxa. Animaduerti ex literis tuis, te quo tempore quietem sperabas ab laboribus, eo tibi perturbationes maximas molestiasque grauissimas euenisse. Hoc te non deterreat: nam, vt rerum permutatio aliquid praesentis si atus immutet, ea tamen futuri firmamentum maius polliceri consueverit. Nulla arbor tantum fert fructus vbi nascitur, quantum ibi vbi denuò seritur; ipsique

odores

odores quò magis conteruntur, eò suavius redolent. Dic mihi sodes, cum tu terram inhabites, terra filius sis, amans terram; quid à terra praeter terram ipsam expectabas? terra enim semper terra, nunc terra & est & erit, suosque terrestres homines vti terreos agnoscet. Si temetipsum si imbecillitatem tuam, si fortunam, variasque illius vires agnouisses, si hominum, scelerumque illorum, si terrae illecebras cognouisses & cum maxima dignitate tua tibi ipsi consuluisse: nequa y cum dedecore te vrbe eiecissent. quot inermes expectamus fortunam? quam securi vitam viuimus? quam tutò cubamus, quantum terrae, vrbisque ipsius fidimus, quasi illa nullum omnium hominum circumuenerit? non ego dico, vt illam auribus attentis audiamus, nec monumentis literarum legamus; sed vt quotidie oculis ipsis conspiciamus aliquot homines labi, alios fortunarum iacturam facere, alios pronos cadere, honoris periculum adire, alios praecipiti casu occumbere: attamen nos omnes liberos & immunes singulari lege existimamus. Illud pro certo habeas, Torquate mi, adeò improbos esse homines, ex quibus nascimur, terram, qua cū viuimus, esse animal ita indomitum, fortunam, qua cū luctamur, esse anguem ita ueneficum, vt aut eorum pedibus pessum dati, detibus appetiti, vnguibus lacerati, veneno infecti, nullus mortem, nullus vitam pertineat qui prius cum fortuna digladietur. at si quissiam superest, qui tibi immunis videatur, ne illi in-

M uideas.

uideas. non enim id *fœlicitates*, sed *gravioris supplicij pœna* est. nam *mundus apprimè fallax* est. ibi enim *insidias parat*, ubi *facilius ac maiori detrimento fallere posse animaduertat*, citius *incolumes paucorum dierum spacio*, quàm *imbecilles valetudine multorum annorum moriuntur*. Hoc eò dico: nam *tutius mihi videtur hominem miserum* (cùm à calamitatibus immunis esse non possit) paulatim *ærummas experiri*, quàm earum mole ingenti *semel obrutū iri*. Multa *conscisa in frustra* commenduntur, quæ *solida absumi nulla ratione possunt*. Nos itaque *Multa incommoda multis varijs diebus ferimus*, quæ *vna die nos obruerent*. Sed quoniam *Dij ita volentibus te cadere oportuit*, flumenque *ex alueo pfluit ubi tutissimè te agere existimabas* aliquod tibi *præsidium afferre prorsus volumus*, ne *famæ nominisque boni iacturam facias*, qui *fortunarū pessimarum aleã ieceris*. Cur *doles*, quasi *eger*? quid *clamas*, quasi *demens*? quid *emittis suffuria*, quasi *spe deiectus*? quid *lachrymas*, quasi *infans*? *rupem ascendisti*, & te *desessum* dicis: in *scin as coniecisti*, tibi *vestis laceratas quereris*; *sublimia conscendisti*, teque *præcipitatum nolles*; *humini sedere voluisti*, *cælum tamen contingere arbitrabare*: à *fortuna multis insensa immunitatem petis*, quam tibi ne *natura mater quidem dare possit*. tibi ne *mare tranquillum perpetuò esse debet*? *Cælum serenum?* *æstas ferre flores*, *hyems niues?* non *profectò*; quomodo verò quod *natura pia mater* tibi

bi non *pollicebatur*, à *fortuna nouerca tibi præstari existimabas*? Id *nunquam tuo ex animo defluat*, *naturalis cursus vnoquoque anno mutationi obnoxios esse*; *terrenosque homines fortunæ vestigia sectantes*, ad *momenta temporis eclypsim pati*, posteaquam *natura bona eundem statum non semper patiuntur*: *æquissimumque est*, ea *fortunæ bona mittere*, quippe quàm *superflua prorsus sint*. Iniqui *Dij immortales fuissent*, si *perpetuum fecissent* quod *omnibus detrimento est*; *fragile verò quod vsui hominibus foret*. Nihil præterea dicam de *prioribus rebus tuis secundis*, nihil de *tuo exilio*; *susplicax fortuna licitationi rem proposuit*, sibi *conscia quid venderet*, cùm tu *quid emereres nihil scires*; quod *maximum omnium erat*, *vili pretio vendidit*, quod *vilissimum ingentibus pecunijs dedit*. *acre pro dulci*, *dulce pro acri*, *malam pro bono*, *bonum pro malo*, exhibuit. O nos *miseros*, nihil præter *mendacia venditur in ijs fortunæ nundinis*, nihil *creditur nisi captis pignoribus famæ nostræ*, nihil nisi *vite nostræ stipe soluitur*. Et quod *deterius est*, cùm *omnes*, *sciunt se iacturam aliquam facturos*, si *tecum paciscantur*, *omnes tamen tecum negocijs implicantur*. Te aliquando *cantum iudicauit*, nunc te *fatunū palam ostendis*, cùm te *Gaietæ adolescentē vidissem*, *Romano Imperio dignum censui*; nunc verò te *ad triremes quasi fatunum* & *delirum senem damna nolū iudicarem*; *multa in homine cognoscenda*. *Nulla sylvarum fastigia adeo*

summa sunt, quae pedibus non terantur, nullum mare ita profundum, quod plumbum non contingat; cor tamen hominis nullus intelligit. Quid tu quæso, à fortuna expectabas? vani homines agant ut lubet, desipiscant, ut placet, tandem improba eorum cupiditates non auferent terra innatam veterem nequitiam. Quod fortuna non effecit cum illo, quem ad cælos usque sublimè rapuit, arbitraris tecum facturam? demèssite mare tutum à periculis nauigaturū putasti? empturū carnes absq; ossibus? vinū bibere defecatissimum? incedere per humū, nec deturpari colligere triticū sine stipulis enim quid tibi persuasum erat congerere multos improbos thesauros sine detrimento honesti nominis ac famæ? aut tueri famā honestā sine iactura inhonestarū fortunarum? libenter abs te scirem quid sperares, dum, bilares vultus mundo extentes triginta duos annos illi amicus extitisti. Iam tempus appetebat maturum, quo inter vos aliquid controuerfiarum nasceretur. Belo Assyriorum regi ad septem annos felicitatis datum est, Semyramidi Regiæ sex, in clyto Regi Lacedæmoniorum quinque, Caldeorum Imperatori quatuor, Alexandro Macedoni item quatuor, Amilchari duo, & C. Casari, totq; alijs innumerabilibus ante & post te, nulli quantū tibi secunda fortuna tametsi summo loco, tu vero humili natus esses, tu verò si multo impio, ac prudentia præstitisses Totos triginta illos annos nunquam absque graui cura comedisses,

disces, sine suspitione locutus non fuisses, neque tu sine timore cubasses, tecum ipse cogitans quo errore duci potuisses, & in quo fortuna tibi obesse, hominesque improbi decipere valuissent. Ego saepe mecum animo voluo, si fortuna perpetuò faueat hominibus, quantum illi sit infensa: est profectò solidiores honores penes nos quàm Di immortales habitura, posteaquam homines quantumcumque fortunæ vitibus petiti illi blandiantur, inque ipsam plurimum spei sære ponunt. Hæc volui scripsisse, Terquate mi; ut futuris temporibus maiorem rationem de fortunæ rebus habeas, inque his curis aliquid oblectamenti capias: asserit autem diuinus Plato, fortunatos homines non minus egere optimis consilijs, quàm præsidio miseros: nam Di voluerunt non minus inesse tedij hominibus in subliminum fortuna, quàm molestiæ in graui ac profligata. Id postremò scias velim, te quàm diu viturus es, oportere æquo animo ferre quæcumque passim eueniant, quippe, quæ fortunæ arbitrio agantur. Si enim mundus hic pacificus stabilis, sobrius, verax, correctioni obnoxius esset, non vitique mundus esset, nec ratione alia hoc nomine censetur, quàm quod in toto terrarum orbe nihil nisi maxima reprehensione dignum nfit. Pullus, quem ad me misisti, mihi maxime probatur, in imprimis, quòd frenum, audit ac facile hinc inde voluitur, mitto ad te duo millia sextertiorum, & ea ad leuamen depresso fortunæ tuæ quod ad

exitium pertinet, agam sedulo in senatu. Vale.

M. AVRELIUS ROM. IMP. CLAUDIO,
Claudinæque, senioribus, iuuenilia
sectantibus.

PROFECTO necessarij mei, vos mihi deuinctos esse maxime decet; nam omnes, qui inde ad nos veniunt, quid agitis sedulo percunctor, & verbis omnium ad eò proficiscentium vobis salutem imperitor. quo verò amore prosequar, testantur corda animique, ut quod si animus vester de mea erga vos benevolentia quid suspicatur, facta me mea ab omni huiusmodi impetitione tueantur; facta enim amicè ac liberaliter, muneraque munificentissima, quæ de me accepistis, sauiam obliuionem absentia meæ delere facile possunt. si nulla in re mendacijs vobiscum egi, vos omnes rogatos velim, ne mecum verè vnuquam agatis. Itaque posteaquam optimus coniunctissimus laribus etiam fui, si in hisce locis dignitatem meam tueri oporteat, quaeso vos, ut illi amicos esse imprimis velitis. Dicebat enim diuinus Plato, & egregiè quidem: Eum, qui ex animo amat, neque absentem amicum obliuisci, neque presentem efferuescere, neque in secunda fortuna tolli, neque in aduersa secernere, neque propositis commodis moueri, neque aliquo questu illum amare, sed amici rem totam quasi rem suam ac semetipsum tueri. Cur autem amicitia

vsa

vsa receptæ sint, varia doctissimorum hominum sententiæ extiterunt. Sed quatuor imprimis rationibus inuictæ sunt. Primum, ut familiari necessitudine amicis vteremur, iam habita ratione suspicionum & curarum huius vitæ, nullum tempus suauius impedimus, quàm quod in dulcis amici necessitudine conteritur, ut illi curas tuas imperitiat. maximum enim solamen est egro animo, miseras suas amico enumerare, videreq; ipsum earundem participem. Eligitur item amicus, ut nostris egestatibus præsto sit. nam parui mihi refert, ut doleat amicus, nisi & idem (si possit) opituletur. Item rerum fortunarumque nostrarum tutores, & erratorum nostrorum castigatores sint, nam verus amicus non minus à vitijs, quæ me deturpant, auocare tenetur, quàm inimicis, qui me perdunt, vindicare. Hæc vobis recensere voluit, tum ut dignitatis meæ defensores vos habeam, tum ne miremini si in ijs literis duram aliquam hortationem (tamesi senectutem vestrâ magis monere, quàm moneri æquum sit) inueneritis, perpendentis officium meum, ac benevolentiam, qua vos prosequor, me, id ut dicam, adhortari, fidemque iamdiu debitam, ut id taceam, non pati; nam multa prius ab amicis præti licèt seriò dicant quàm ab alijs, licèt iocò par est. C. Furius, tanta mihi necessitudine, quanta vobis affinitate coniunctus, cum ad regnâ Palestinæ contenderet, huc Antiochiam ad me visendum venit; multa mihi ex Italia & noua & inspe-

M 4 rata

rata narravit. Id autem imprimis quod mihi risum audienti movit, ac demum diu cogitati ad misericordiam deduxit. Aliqua enim, quae iocose nobis primò videntur, si deligentius ea intuemur, non risum, sed merorem maximè inducunt. Hadrianus Imperator scurram quandam Belpum nomine domi habebat adolescentem, & gratum & calidum, quamvis, ut vulgus horum hominum esse solet: cenantibus verò Legatis quibusdam Germania vni cum Imperatore, is quosdam sales & disteria mensa immiscuit, quae tamen aliquantisper pungebant, & hominem versutum olebant. quod tandem sapiens Imperator animaduertens, inquit: Quasote, Belpum, si me ames, à salibus versutis & pungentibus abstineas, ne nos subtilis verborum ac rei indagatio diutius torqueat. Furius leuitatem vestram mihi significauit, quam audiens formidavi, & scribens pudore affectus sum; nec modò quid mihi diceret, animaduerti, sed quomodo absque ullo dolore recensere, ac si vtri ipse nulla molestia ea diceret, eadem mihi audienti nullum dolorem inferrent, cognouerat vnumquodque verbum prolatum mihi esse iaculum, quod cor vulneraret, cum saepenumero vsuueniat, plurimos quidem iocosa dicere. sed ita tamen, ut quis potius dolore quam gaudio afficiatur audiens. Retulit vos senes omnium iudicio decrepitos, sed vestra quidem sententia iuniores censeri; quippe qui ita vos ornetis eleganter, quasi nunc primùm in vitam

vitam ac lucem prodeatis, eò quae impudentiæ deuenisse, ut nihil iniquiore animo feratis quam cum seniores vocemini. Quod autem ad ludos, festaque publica pertinet, vos ita promptos ac propensos, ut primi omnium ad ea loca accedatis: nihilque denique leuitatis Romæ compertum est, quod non prius domi vestrae inuentum sit: vos totos oblectamentis datos, quasi eos qui nulla incommoda reformident. ita me Diu amant, me pudet impudentiæ vestrae tantæ, dementiaeque excrucior. Nam quo tempore maxima cum gloria conficere bellum deberetis, vos denuò nouis stipendijs mundo collam subdere capistis. Multa delinquant homines, quibus aliqua excusatione leuitatis arguuntur; at (ut verè dicam quid sentiam) qua ratione leuitatemq; erratum vestrum tueri possum, non inuenio. cur vos reprehendam, innumera mihi suppetunt. Solon Atheniensis in suis legibus iubebat iuuenem qui deliquisset, leuiter verbis monendum, ac factis duriter quòd robustus esset, plectendum: senem verò leuiter puniendum & duriter monendum, quòd imbecillius esset. Longè secus Lycurgus sentiebat in suis legibus Lacedemonijs, adolescentem aberrantem leuiter afficiendum, duriter tamen monendum arbitrabatur quòd ignoracione delinqueret: senem verò leuiter monitum, maximis supplitijs afficiendum, quòd improbitate peccaret; sed vtram malis harum legum admitti, vos grauiter & moneo

dos & puniendos, quòd & iuuenes & senes vno eodemq; tēpore sitis, iudico. Memini me intelligere Cludi, te adolescentem aliquando elegantem præstantemq; corpore fuisse; teq; Claudinam tum pulchram cum iucundam & gratam, ita vt vis tua multos alliceret, pulchritudinem autem vnus quisque appeteret. Nunc nolo recensere quàm egregie his bonis vsi sitis; illud scio esse legem satis latam, vt qui multis ornamentis in se gnes, multis etiam vitijs obnoxij sint. Qui tecum, ò Claudi, ludebant & luctabantur; qui te amabant, qui tibi inseruiebant, Claudina, diem sum obierunt. Vosque tandem nullam mortis cogitatione à dementia vestra duci potestis. Dicite, quæso, quæ oblectamenta ex vanissimis erroribus præteritis sollatij sentilis? Si mihi verum effari liceat, nunc est quòd magis doleatis, quàm quòd gaudeatis: nam ijs ineptijs Deos iniuria affecistis, quibus breui de omnibus exactissimam rationem reddituri estis: hominibus pessimo exemplo sustis, qui dementia vestram derident. O fatui, vt præterit vita vestra, quā nec viuere nouistis. Non enim iucundū humanæ vitæ, vel breui ate vel diuturnitate, meriri debemus; sed in eo, quòd quis eā præclare optimeq; gerat. O filij terræ, ò discipuli vanitatis, nunc demum, nec prius didicistis, euolare tempus sine alis, vitam incedere sine pedibus, fortunā digladiari sine brachijs, mundum comeatum sine vilo verbo petere, homines nos deci-

pere

pere, cōsistentibus oris labijs cōsumi carnes, nullis id animaduertentibus, emori cor, nullius præsidij adiutum; gloriam nostram quasi nunquam obortam transire; mortem nobis ne pulsatis quidem foribus nostris insultare. Fieri non potest, vt in maris profundo accendatur ignis, ac in præcipiti loco viam æquam sternere, florem iuuentæ senectutis æuo non arescere. vos veris pueritiam iam pridem pertransistis, vos iuuentæ ætatem, vos autem tum viriles annos, nunc hyernis senectutem ingressi estis, vbi non satis bene cohæret; caput vestrum canis capillis albescere, idemq; dementia cumulari. Nihil est, quod miremur, adolescentes voluptatibus vacare. quippe primū senescere quàm mori opinentur, proposita sibi spe honestioris vitæ. at senes, qui post senectutem nihil præter mortem opperiri debent, longè omnium vitijs vacantes demetiores iudicandi sunt. Mundus quo modo mandus quàm exiles vires nostræ, quàm magna imbecillitas, vt is volens, nosq; cum id illi extorquere non possimus, in periculosum sinum insinuet, in densioribus syluis nos abdat, in ripis maioribus fluuiorum nos ponat, vt extremo pedis nos præcipites dare melius possit. Quinquaginta duos annos in te natus sum, ò Terra, quo toto tempore nunquam abs te veritatem elicui; nequeo coniestare, cur mundum, qui nos fugit, sectemur, Deosq; nos ad se vocantes contemnamus. Ego mecum ipse sæpenumero percurro à principi-

pio

pio adolescentiae meae, & memini me Rhodi legisse iuuenilem carnem tum vilem, fragilem, cum tunc in veris tempore constitutam. esse in solitudine, solitudinemque vna cum libertate mundum obtulisse, ac odorem sensisse, quem cum sensisset, insecutus est, eum dum insectaretur, deprehendisse, deprehensum delibasse, delibatum amarum sibi visum, quod amarum esset, reiectum, reiectum deseruisse, desertam recepit, receptum denique conuiuio a mundo ipso adhibitum ultroque accurrentem, annos duos & quinquaginta panem eundem comedimus, domum eandem inhabitauimus. Itaque vna existentes cum mundum mihi iratum cognoscebam, illi deseruiebam: ipseque cum me videbat maestum ac tristem mihi blandiebatur, cum ipsum secundum comperiebam, mihi aliquid deposcebat: cum lacum cernebat me fallebat, cum vnum optabam, ad id adipiscendum optulabatur; at in ipsa felicitiori fructuione rem mihi subtraherat: me egerrimum inuisebat, me felicem obliuisebatur, me depressum manu erigebat, me erectum supplantare conabatur. Denique cum aliquid in mundo me habere considerem, animaduerti quidquid in mundo inerat, somnium esse. At vnum id confiteri, tamen si aliquo dedecore nostro, at erit alijs aliquo vsui. Totis quinquaginta annis vitæ meae omnium voluptatum mundi aliquid volui delibare, ut periculum facerem, si humana improbitati satisfieri posset: Tandem facile cognoui, me, quod magis

comedam,

comedam, esurire, quod magis bibam, siti deperire, quod magis quiescam, fatigari, quantum plus in bonis habeam, eò maiora appetere uniusque rei fatietate captus, quamprimum alterius cupiditate incendor. Si liceret hominibus alloqui Deos, ab ijs peteret, cur dies finitos sibi, cupiditates autem infinitas praefixissent. Humana uita profecto misera est: nam ne solam quidem diem latam uiuimus, sed cogimur eos dies totos experiundi rebus uariè consumere. O periculosa uita hominis, in qua tot insunt scelera, a quibus cauere debeamus, tot pericula, quæ fugiamus, tam multa consideranda, ut eam tum demum exactè cognoscimus, cum illam deserere cogimur; sciant homines mundum nostram capere voluntatem, nosque cogere id uelle quod nolumus. Hac etiam versutia mundus utitur, ne respiciamus, eiusque improbitatem agnoscamus. patitur enim nos praeterita tempora laudare, modo praesenti tempestate acquiescamus; ad virtutes capescendas optima desideria immittit, modo sceleribus omnia nostra facta misceantur. Memini me dum istic essem, vos, & nepotes, & abnepotes habuisse, qui etiam per aetatem uxores duxerant; non video qui fieri possit ut iuuenes habeamini, cum domus uestra nepotibus & ijs adultis plena sit. Nam cum arbor fructibus onusta sit, decidunt flores ac marcescunt, qui uobis iuuentutem suadeat, nescio; praeterquam quod cum Lambertam filiam Drusio uxorem dedisti, & pulchram neptem

neptem Sophiam Tusidano, annis pleni, pecunijs uel
 cui, existimastis singulis illarum viginti annos aetatis
 ingrauescentis ad suppleendam dotē dedisse; & hac
 ratione putauistis vos annis uestris exonerare, quos
 alieno aere oneraueratis. Arbitramini etiam, vos esse
 se quasi ceram sutoris, quae cum trahitur, in longum
 crescit. Sed mea quidem sententia, ego vos potius
 auellanas leues pondere, ad corticem aridae, intus
 uerò marcescente iudico. Vellem profectò, quid uos
 adolescentes cognouerim, senes aliquando uidere;
 nec senes annis graues, quibus iam pridem abundatis,
 sed maturitate ingenioque, quibus indigetis.
 Illud etiam meminisse uos oportet, quòd sustinere
 adolescentiam, euertere senectutem, producere
 annos uitae, depellere mortem, haec omnia non in
 manu hominum id optantium, sed in Deorum id
 uolentium consilio constituta sunt, qui iustitiae
 suae arbitrio, non libidine nostra uitam nobis aequo
 pondere, mortem uerò iniquis rationibus exhibent.
 Aliquando, cum in Theatro quibusdam ludis in-
 teressem, aguntur iam duo & triginta anni, mihi
 sedenti dixisti: Surge, Marce fili: decet enim te ado-
 lescentem senioribus assurgere, ijsque potiora loca
 dare. Dicam tibi, quae so, quo pharmaco te inuexisti,
 quo fonte lauisti, quibus artibus adolescentiam
 indueris. An ignoratis naturam nostram esse, cor-
 poris corruptionem, corpus nostrum sensuum euer-
 sorem, sensus, uigiles animae, animam desiderio-
 rum matrem, desideria carnifices adolescentiae,
 adolescen-

adolescentiam custodem senectutis, senectutem
 exploratricem mortis, mortem hospitium uitae no-
 strae à qua uita adolescētia pedestri itinere, senectus
 uerò equestri recedit? Quid boni, quae so, in hac ui-
 ta tantopere probatis, ut nati annos octaginta
 etiam atque etiam uiuere iucundum ducatis? Aut
 boni, aut mali fuistis. Si boni, est quod mortem
 optetis, ut cum Dijs immortalibus uitam paca-
 tissimam uiuatis; sin mali uitae, exitum etiam, ut
 tandem prauis esse desinatis: quod si minus uelitis,
 iure optimo de uobis supplicium sumi potest. Ni-
 hil est enim, quod eum, qui annos octuaginta perdi-
 tissimè uixit, ad bonam frugem moresque honestos
 venire speremus. Inito bello ciuili quo C. Caesar, &
 G. Pomp. Romanae urbis decus sedauerunt, ac se-
 met ipsos perdiderunt, annales illorum temporum
 referunt, Occidentales populos Caesari, Orientales
 uerò Pompeio in acie adfuisse. hos inter populos
 gens quaedam habitans prope Riphæos montes ad
 Indiam uergente, ueneror (haec) more uetustissimo
 legem hanc inuiolabile iure tuebatur, ut quicumque
 hominum annum aetatis quinquagesimum attigisset,
 continuo pyram sibi ingentem erigeret, quam con-
 scendes, à populo uiuus Dijs imolaretur; qua die affi-
 nes, liberi que omnes hilares latique affas semiu-
 stasque carnes comederent, & cineres ossium ui-
 no imbiberent. Haec omnia fidelibus Pom-
 pei oculis uisa sunt; nam eorum aliquot quinquage-
 simum aetatis annum in Romanis castris transege-
 re. O

re. O sæcula aureas, quæ viros tales conspexere. O fortunatam gentem quæ futuris sæculis non interituram memoriam reliquisti. Qui mundi contemptus, quæ sui met obliuio, quod genus aspernandæ fortunæ, quod carnis flagellum, quæ minima vel vitæ vel mortis estimatio potuit esse? quale frenum sceleratis hominibus, quæ calcaria amantibus virtutem, quam derisionem optantibus vitam, quod contemptum formidantibus mortem reliquere, cū ij vitā contempserint, profectò existimare debemus, eos nullo desiderio appetendæ alterius rei laborasse; nos verò ea cogitatione, qua nunquam mortuiros arbitramur, nullum finem cupiditatibus nostris præfiximus. O gloriosam, mea quidem sententia, gentem ac fortunatam, quæ sensus exuens, in natumque viuendi amorem vincens, non credens quod sibi præ oculis stabat, sperans quæ nunquam viderat fata, & quicquid ea de vitæ ratione constituerat intercidisti, corpus morti intercipisti; a Dijs fuisti, non vt longiorem vitam statuerint, sed quod eius superesset, tibi abstulerint: æquum igitur mihi videri potest vos annos octuaginta natos ijs ætate grandiores, eosdem etiam prudentia æquare, qui nisi dulcem oppetere mortem noluisstis, improbam tamen vitam mutare licuerat. Iam pridem Fabricius fallaciam mihi quandam parauerat, qua nisi vestro consilio cauissem, honoris periculum maximè adiuuissem; parè igitè nunc vobis gratiã eadẽ ratione referam, vos certiore facio, si id ignoratis, vos aciem

aciẽ oculorũ habentẽ habere, nares humiditas, capillos canos, usum audiendi obtusum, linguã segnem, dentes deiectos, vultum contractum, pedes incuruos, ceruicem depressam, pectora angusta; deniq; si sepulchrum loquatur vobis quasi cum suis ueris ac debitis habitatoribus iure optimo vos sibi reposcet: neque inficiabor, par esse, ut adolescentiæ rerum ignaræ compatiamur; Nam tunc illi oculi adaperiuntur ad dignoscendum uitæ huius in fortuna, cū iam imminet tempus occludẽ dorum ad sepulchrum. Hinc licet uidere consilia adolescentibus data irrita. nam, et as illa, quæ scit nonnulla satis certa cognitione nouit de eo, quod sentit sufficitur, & quæ sibi dicantur, non credit, aliorum consilia aspernatur, sua autem nulla prorsus sunt. Itaque in eam venio sententiam, absque dubio, vt existimem non ad eò reprehendendam in adolescentibus ignorationem boni, quàm in senibus pertinacem animam ad malum. malum est nescire quod homines debent & possunt; longè tamen deterius scire quod sapientissimus quisque, bruti autem animantis vitam viuere. Infalices profectò senes, qui vestri obliuione ducti, mutatis subinde equis ad obitu properatis, nunquam suspicantes vos futuros quod noletis, quo vsque nullus pœnitentiæ locus datur. Inde fit, vt quod vita vestræ desit, dementia supplere contendatis. Respicite tandem, aperite conclusos oculos, vos aberrantes bene agere aliquando incipitis; quid

vos decent discite, sedulò & maturè cum morte inite rationem priusquã ipsa vitam vestram in periculum vocet. Aguntur duo & quinquaginta anni, quibus homines horum temporum me norunt, nunquam mulierem ita senem cognoui, nunquam hominem ita amnis grauem, membris que aridis, qui cor ad scelera validè, linguam ad mendacia promptam non haberet. Animaduertite senes miseri, cum iam ætas transacta sit, debetis ex area fruges amouere, dum vobis licet, quibus si quid etiam superest uitæ, maturate, vt vobis hospitium capiat. Si die maximo periculo mare traiecistis, date operam nocte portum tutissimum capiat. Ludi demum, ludi sint: seria autem seria censeantur. Si vos adolescentes minus honestos nouimus, senes temperatos agnoscamus, facite. dum eques cursu equum impellit, nihil est, quo equum improbemus, qui crines vento agitados perturbatosque gerit: quos tamen, cum ad metam peruenerit, ptari concinari que maxime decet. Ne fallat vos, quod plurimos, futurum, vt pecunijs vestris maximi ætime mini: nam licet multi vos sequantur, omnes tamen inuidebunt. Ideo mihi credite, honorem potius datum iri adolescenti inopi & probo, quam seni locupleti ac vitioso: ab egenis diues dicitur feneneratorum turbam cingetur: at pauper virtute conspicuus maiori beneuolentiæ, minori que odio obnoxius erit. quæ maior indignitas nobismetipsis, quod d. decus Romanæ vrbi parenti nostræ, quam

in foro angulisque omnibus passim non minus deambulantes senes qui imbecillitate cadunt conficere? adolescentes, quæ qui viriditate magis ac magis crescunt videre, Egregium profectò senes nostrorum temporum concinnare capillos, barbam abradere, calceos elegantes gestare, caligas intensas, indusium prominens, torquem auream collo, bullas aureas vestibus infixas, crines vclamine, vt Græci homines nectere, digitis vniones, amictus quales Histriones, latasque vti flamines induere; & quod omnium maius est, ij senes à morte acciti, respondent sibi denuo eleganti mulieri inseruendum. Quot ego Romæ huiusmodi fatuos cognoui, qui adolescentiam maxima cum gloriæ gessere, quam deinde suis ineptijs in seruitute amiseret? Adde etiam quod ipsi senes iacturam famæ ferunt, affines hominum favoribus ac clienteis, liberi commodis quibus spolenti sunt. Caiguinus Cato veteri Catonum familia oriundus, Romæ quinquies flaminem Dialem, ter prætorem, bis censorem, semel dictatorem, quinquies consulem gessit: cum annos quinquaginta natus esset: cum annum climatericum protransisset, Rosanam, filiam Gnei Curtij, pulcherrimam amauit, eoque amoris ac dementiæ deuenit, vt illi inseruendo fortunas omnes ac bona dilapidaret, & præ desiderio videnda puellæ quasi nullus infans lachrymaret: adolescentula in egritudine cum nausea epularum omnium incidit, quæ cum ruas appetere di-

xisset, nec per temporum rationem Romae mature-
 scere potuissent, ipse dedit operā, ut Romani mille
 millibus passuum afferrentur. Quod cum in
 vrbe cognitum, senatuique relatum fuisset, patres
 Conscripti Rosanā vnā cum Vēstālibus virgi-
 nibus claudi iusserunt, senem verò perpetuo exilio
 multauerunt. cuius liberi inopes vixerunt, pater
 verò maximo cum probro infamis obiit. Id non
 dubito, quin cognita senis illius improbitate, multi
 libidinē atatis illius improbaturi, Senatusque
 sententiam laudaturi sint. Sed si Gaiuinus tot
 adolescentes exilij sui consortes haberet, quot se-
 nes amatores erunt illius facti imitatores, profectò
 tanta hominum multitudo deiecta, nec mulierum
 nuptias suas deplorantium turba vbique locorum
 viferetur. Illud etiam me maxime commouet, quòd
 senes isti, cum ab amicis ac necessarijs monentur,
 ab affinibus arguuntur, à conuētissimis quibus-
 cumque obsecratur, ineptas causas fingunt, seque
 non seridò, sed iocose amare fingunt. Dum essem
 & atate & ingenio adolecens, forte fortuna quan-
 dam nocte occurrit mihi quidam contribulis meus
 prope Capitolium, qui me nepotem iure optimo vo-
 care poterat, hunc dominum Fabritium appellari,
 percunctusque sum, nunquid & denuò amaret; ille
 inquit Iocum & voluptatē amo; Vix vobis enar-
 rare possem, qua admiratione affectus fuerim, &
 nocte mihi obuius fuerit, quodque responsum mi-
 nus dignum ingrauescente atate dedisset: hæc pro-
 fectò

fectò res non amores, sed dolores, non voluptates,
 sed iactura temporis, non iocus, sed ineptia, dici
 debent: nam ex amoribus iocosis, verum & so-
 lidum dedecus nascitur. Quæso vos Claudi, &
 Claudine, quid estis vos senes amatores præter-
 quam signum ante tabernam, vbi præter vi-
 num acidum nihil inest, oua satis alba, intus au-
 tem marcescentia, vulnus in cute consolidatum
 intus aut pessimè affectū; pillula auro circumdata,
 quæ ad contactum lingue amara sit; sialia confra-
 cta noua inscriptione insignita, bos fictus, & ho-
 mo è corio ad fallendas perdices contextus palus,
 glacie concreta vbi toto pes consistere nullo modo
 possit, frons ædium conspicua, ad interiora peni-
 tus deiecta. denique senex amans, est æquis sca-
 corum persimilis, qui homines ad periclitandam pe-
 cuniam alliciunt, seque è periculo eximere non va-
 leant. Senex improbus nihil est præter porrum al-
 bos crines, folia verò viridia habens. Nunc de-
 num ita sentio (si vos id probetis, qui seniores,
 contribules necessarijque mei estis) ut respiscatis
 caveatisque, ne spes temporum futurorum vos fal-
 lat. Iter enim, quod die confici potest, in noctem
 trahi nunquam debet; nam qui carnes comedere
 consuevit, egre ad ossa comedenda conuertit. Quod
 ad remedia pertinet, domum quæ ruinam minatur,
 rationis firmamento fulciendam, cum Dijs ipsis
 vitæ, hominibus famæ nominisque rationem red-
 dere debeamus. Quòd si vitis nostra virtutum

racemis dissipata sit, denuò iam ab vindemiam aptetur, quam si nullis alijs fructibus, at honesta emendatione ornare nos decet: si verò dolia vindemie nostræ pessimis factorum odoribus infecta sint, dulci musto bonarum cupiditatum iam tandem impleantur; ita facile satisfit obsequijs, quæ ipsæ & multis erga nos officijs exhibemus, ut si nobis aurum rectè factorum desit, honestarum cupiditatum debito nos exoluant. Itaque si adolescentiæ farinam vitus obtulistis, nunc surfur senectutis Dÿs immortilibus reddite. Plura quàm putaram scripsi, modò ne vos dementes iudicemini, egoq; audacior, nulli has literas impertiatis: omnesq; contribules meos Romæ meo nomine saluere iubeatis, imprimis autem Drusiam honestam viduam: mitto ad vos duo millia sextertiorum: mille Corum nepti vestræ dabitur. illa ei mitto, quòd aliquando dum choreis quibusdam interesset, maximos mihi honores exhibuerit; mille virginibus Vestalibus erogabitur, ut assiduis penes Deos precibus Faustine saluti adsint. Claudine tuæ Faustina mea arcam dono mittit, quid insit prorsus nescio. Dÿ vobis, cum senes sitis, mortem honestam, mihi verò ac Faustine minoribus ætate vitam felicem hilares exhibeant. Valere.

NEAPOLITANI S. P. Q. ROMANO.

SCIMVS Romanum erarium bello punico exhaustum

sum, bellumq; aduersus Hannibalem pro vrbe agrisque sociorum, atque pro arce Italiæ, vrbe Romæ geri. equum igitur censuimus, quod aurum nobis cum ad templorum ornamentum, tum ad subsidium fortunæ à maioribus relictum est, eo rempublicam vestram iuuare. Si quam autem in nobis opem esse arbitramini, eodem studio illam vobis obtulimus. gratum enim nobis facturi estis, si res Neapolitanorum omnes vestras duxeritis, dignosq; iudicaueritis, à quibus donum accipere velitis.

HARPAGVS MEDVS, CYRO PERSÆ.

CYRE Cambysis fili, Deorum immortalium cura, (neque enim alia ratione fortuna te eò amplitudinis aduexisset) iam appetit tempus viciscendi Attyagis, qui tibi necem parauerat: quod ad ipsum pertinet, perieras, at Deorum, meoque beneficio adhuc viuis. nec dubito, quin intellexeris quas Leuitias ob incolumitatem tuam expertus indigne fuerim. At si me audieris, vniuersum Attyagis Imperium occupabis: huiusce egregij consilij authores ac fautores habes regni optimos, quorum etiam nomina ascribere libuit. Tu modò pro tua prudentia, quod superest, conficies. Vale.

TOMYRIS MASSAGETHARVM REGINÆ,
Cyro Persarum Regi.

DESINE experiri bellum, o Rex Persarum, quod, an tibi vtile futurum sit, nescis: tuum opulentissimum Regnum geras, nosque loca nostra desertā ac rupes incultas colere aequo animo patiare. At cum omnia magis quam pacem tibi probare soleas, verbis meis obtemperare profectō noles. Quod si Massaghetarum virtutem experiri malueris, nihil est quod flumen Araxem armatis pontibus iungas, aut copie nostræ trium dierum itineribus à vobis recedent, tuque in Regnum nostrum tuto venies: aut, si magis hoc voles, nobis des tantum ocij, locique, ut ad tua loca concedamus, ibi tum demum de Imperio, ac virtute summum periculum faciemus.

THOMYRIS CYRO, PERSARVM REGI.

DESINE gloriari, Cyre, quod copias nostras deleueris non virtuti tuæ sed vino laus victorie tribuenda est. Decet autem magnanimos Imperatores virtute belli non dolo præstare; Tum denum animaduerti tandem cruoris humani te auiditate non gloria dimicare. Proinde edico tibi, ut infra triduum filium meum bello captum, missum facias, ac quamprimum ex Massagethis recedas.

Quod

Quod si minus curaueris, testor Solem solum dominum meum, me daturam operam, ut tandem huic mani cruoris satietas te capiat.

AMASIS AEGYPTI REX,
Policrati Samio Principi.

MIHI gratissimum est amico, & socio meo oīa ex sententia cedere. Sed tā diuturnus felicitum rerum cursus animum meum aliquantisper mouet sollicitum, quippe, qui sciam quantum inuidiæ secunda fortuna obnoxia sit. Malletem ego res meas omnes, meorumque sociorum varijs casuum euentibus agitari, quam secunda tam longi temporis ferie agitare, mihi ipsi igitur morem geram in deligenda medicina, quam fortunæ tuæ demonstrabo. dilige rem, quam plurimi facias, cuius iacturam iniquo animo feras; hanc obijcias, & procul neglectam deseras, ita tamen ut in nullius manū deueniri: hac vtaris quasi medicina ad eluendam fortunam, ac medicos imiteris, qui humores hominum varijs medicamentorum rationibus purgare consueuerunt. Hæc si effeceris, spero futurum, ut periclitantibus rebus tuis optime prospicias. Vale.

POLYCRATES SAMIVS, AMASIS
Aegyptio Regi.

NIHIL mihi fuit antiquius quam amantissimo consilio

consilio tuo parere. Perlecta enim epistola tua, smaragdum pulcherrimum mihiq̄ue charissimum de biremi in mare deiecti, cuius iacturam prae animi aegritudine ferre vix poteram. at sexta die post annulli iactum, mihi à piscatore piscis dono datus est, cuius in ore annulus latebat, quem familiares quamprimum agnoscentes hilari vultu reddiderunt. rei magnitudo effecit, ut te quamprimum certiosem facerem. Vale.

OTHANES PERSA, PHEDIMÆ FILIAE.

FILIA, splendorem familiae decet, nullum periculum horrescere quod parentis imperio tibi iniungatur. nam si is, quo cum dormis, non est Cyri filius, sed quem suspicor, non debet ille per impunitatem decus familiae nostrae turpi tuo complexu deturpasse. Igitur quamprimum is nocte somno captus fuerit, illius aures attingas: quas si deprehendas, illum Smerdium Cyri filium esse planè credas: si captum auribus cognoveris, hunc Smerdium mendacem magum esse nihil est quod dubites: quicumque ille fuerit, me certiosem facias velim. Vale.

ORETHES PERSA, POLYCRATI
Samio Principi.

INTELLEXI amplitudini animi tui nihil præter

ter thesauros deesse; ego vero optima ratione & egestati tuae, & saluti meae prospexi. Nam cum mihi nunciatum fuisset, Cambysen regem vitæ meae insidiari, ac Lydium Regnum per iniuriam mihi ablaturum: peto abste, ut in insula tua tutum mihi locum pares. Polliceor enim thesaurum regium ita tecum impartiturum, ut eo adiutus magnas res bello paceq̄; conficere facile possis. de pecuniarum vi maxima per certum nuncium tuum certior fies.

DARIUS PERSARVM REX, IDANTHYRSO, Scytharum Regi.

QVID tandiù fugis, magnanime Imperator, cum alterutrum facere possis. Si enim te mihi virtute parem cognoscas, prælio certemus: sin te longè imparem comperias, honores debitos exhibeas: nec aliud veltigal, quàm terram, & aquam mihi de posco. at, si me convenias, spero futurum, ut omnia inter nos pace ac fœdere optimo firmentur. Vale.

IDANTHYRSVS SCYTHA, DARIO REGI.

CAVE existimes res meas eò deductas esse, vel tu vel totus terrarum orbis terrorem mihi incutiat, siquamque suadeat. Id ago nunc, quod vetere gentis instituto paceque consuevi: sed si tecum prælium

lium inire nolui: hoc sedulo egi, ne tibi pugnam optanti obtemperarem. Nos Scythæ neque vrbes, neque seminatos agros habemus, pro quibus tuendis pugnandum sit. Si sepulchrum cineresque meorum attingas, tum demum cognosces quales bellosimus. Quod verò à me tibi honores exhiberi deposcis, miror profectò, quippe qui quem solum dominum veneratus semper fuerim: pro terra autem & aqua quæ vestigalium loco tibi dari contendis, aliquando dona & te & me digna tibi mitti curabo.

ARISTAGORAS MYLESIVS,

Cleomeni Laced. Regi.

PVDOR maximus Ionice gentis, quæ iamdiu barbaris inferuit, me ad deposcendum auxilium vestrum impedit; quod tametsi Græciæ vniuerso magno dedecori sit, maiori tamen vobis Lacedæmonijs, qui virtute ac gloria ceteris præstatis. Quapropter vos per Deos immortales, per affinitatem, per vestram met gloriam obtestor, vt nos è ersarum manibus tandem vendiceris; quod per quàm facile vobis cedere potest. Nam nec vobis pares, aut similes, vel arte, vel natura barbari censeudi sunt. vos rei militaris scientia bellicisque artibus omnium facile principes semper fuistis, ò pugnaturi lanceis breuibus, paruis arcubus ac pinnis vtuntur, bracatiq; incendunt, gens profectò

fectò nec assueta vrbiùm oppugnationibus, nec patiens laboris, vel inedia: quippe, quæ tantum habeat diuitiarum, quantum vix reliquum orbis terrarum habeat Persis aurum, argentum, vestes, iumenta innumerabilia nunquam deferunt: quæ omnia minimo labore vos adipisci nunc potestis: nam & regionibus vestris imminet, vt vobis inscripta tabella demonstrabit. Deos quæso, vt quod optimum sit, ac vniuersæ Græcæ salutare, decernatis.

DATYS PERSA, DELIIS. S.

QVO fugietis iuri sacri? vos de me (nullo meo scelere) malè sentitis. iussum Darij Regis ac uoluntas mea, me impellunt, vt illi insulæ parcam, vbi duo lucidissima sydera nata sunt. Iam redite ad patriam vestram, & tutò illam inhabitate.

FABRITIVS, ET Q. AEMILIVS,
Consules, Pyrro Regi. S.

NEQVE amicorum, neque hostium fortunatus existimator esse videaris: cognosces enim, cum hanc epistolam ad nos transmissam perlegeris, te bonis quidem ac iustis considere. Hæc autem non tui gratia nota fecimus tibi, sed ne mors tua nobis calamitiam afferat, & quem virtute nequiverimus superare, dolo contendisse videamur. Vale

ALEXAN-

ALEXANDER REX LACEDEMONIIS.

CONSULVIMVS vobis, vt fidem, quam à vestris maioribus accepistis ritè seruetis, & nolite manus extendere ad altissima, quæ contingere non potestis. Si enim gaudere cupitis fortitudine Perfarum, sic vestras vires ostendite, vt à nobis dignum recipiatis honorem. Ideoque damnus vobis firmè in mandatis, vt gratis de nauigio vestro exeatis priusquam vos turpiter exire compellam: quod si facere noletis, vosmetipfos reprehendite, cum vos vicerit. Alexander. Vale.

ALEXANDER REX, DARIO
Perfarum Regi.

SVPERBIAM, elationemque animi Dijs semper odio habuere. sicque mortales præuincunt, itam sibi nomen immortalitatis assumunt. Tu autem, ut video, nõ cessas Deos quousque poteris maledictis insectari. Ex eo verò, quòd nos arguis propter benignitatem quam regiæ amplitudini ostendimus, inepta tu quidem cogitatione moueris, cum illud nec tuæ captandæ beneuolentiæ, neque gratiæ consequenda, sed ex nostræ elegantis & virtutis splendore prouenerit. De victorijs quoque, quas nobis diuina prouidentia largita est nihil magnopere letor. Dijs enim illos iuuant, quos tu quotidie aspernaris, cum

te

te deum esse dicas & ijs cupias cœquari. hæc postrema tibi sit epistola, caue in crim tibi, nam aduersus te citato cursu cum meis copijs propero.

RODOGES MATER DARIO FILIO REGI.

NVNCIATVM mihi est, te populum tuum totum aggregasse & alias gentes plurimas, vt cum Alexandro iterum pugnares. Sed quid tandem efficias? nam nec totius orbis terrarum copijs illi occurrere aut reluctari posses, cum dij immortales ei maxime faueant, præsto sint Dimitte hos ingentes spiritus, recede ab illa tua gloria, magnitudini Alexandri aliquid tribuens: melius est enim relinquere quæ tenere non potes, ut quæ tenere possis, ijs pacatè quieteque fruaris, quam dum uelis omnibus imperare, tu ipse ab omnibus excludaris. Vale.

ALEXANDER. PIRRO REGI.

DIXISTI te non solum hominibus, sed Dijs immortalibus imperare: at nos ad te, non vt cum Deo, sed vt cum homine Barbaro elati que animi pugnaturi venimus, cum vnus Dei arma totius mundus nequeat superare.

ALEXANDER. DYDIMO
Bragmanorum Regi.

AN nescis Dydime, nobis hominibus rationis conscijs

conscijs, habentibusque liberam voluntatem multis blanditijs ipsam naturam insidiari? Fieri enim non potest, ut tam maximus mundi globus possit absque mobilitate consistere, ut post aërorem latititia subsequatur. Humana siquidem voluntas variabilis est, quæ cum cæli mutatione mutatur. quoniam syncerus dies, synceram reddit mentem hominis & gaudentem: tenebrosa dies tristem reddit sensum hominis & obscurum, & per varias aetates item variatur; ego autem ita sentio mores nostros ad stultitiam magis quam ad sapientiam retrahi.

LINVS COLVTIVS SALVTATVS,
Innocentio Papæ.

NESCIO cui magis gratuler, Beatissime Pater, tuæ ne Sanctitati, an filio dilecto Leonardo Aretino, quem in tuam à secretis nuper ascivisti. Lator equidem, & exulto, quòd talem familiarem delegeris, quali sanctitas tua indigebat: non quod bonos & industrios viros non haberes, sed quoniam quotquot tibi boni contigerint, et doctos alios, in quorum manibus orbis terrarum est semper pluribus egeretis. Est igitur quod maxime letari debeam, contigisse tibi huiusmodi virum, aetate florentem, corpore validum, aspectu gratum, scientia clarum, eloquentia singularem, Latinis excellentem literis, peritum non mediocriter Græcis, quodque in pri-

mis nobile est integra fide, & singulare probitate præstantem: de quibus quidem omnibus, licet pleræque videas, & omnia forte perceperis, ego tamen tibi verus & fidissimus testis adsum. cum enim iam diu ipsum accepissem in filium, & ipse se totum mihi addiderit, totum agnosco, totumque discussi, nec me potest in aliquo tanto tempore latuisse. continua & studiosa nobis consuetudo fuit. & cum de contractis, quæ componerem, iudex essem & ego rerum suarum arbiter ursa vice, nos mutuo sicuti ferro ferruntur acutur, exercebamur. nec facile dixerim ex hoc dulci & honesto contubernio uter nostrum plus profecerit, uterque tamen eruditior evasit, ut fateri oporteat, mutuo nos fuisse nobis vicissim discipulos & magistros, in quorum memoriam dum hæc scriberem, nimis commotus sum, cum me senserim tali socio tantoque præsidio destitutum, maxima quidem certitudine de quacumque re amborum cõsentiret autoritas, te nebamur. nunc autem nec habeo quem doceam, nec à quo discam, sed hæc satis. Tuo quidem commodo, & honoris suo mea debeo incommoda post habere. iamque ad Leonardum nostrum revertatur oratio: habes virum aptissimum rebus magnis, virum fidelem, & innocentissimum. Scio quòd loquar, & quòd Christi Vicario vera loquor. Quamobrem hortor, & opto, ut tuæ clementiæ, & humanitati iucundus sit, & charus, eum cum expertus fueris, multis maxime. quæ honoribus cum-

mulabis, cuius laudi quicquid fides mea, & pro-
pensio animi potest, accedat. Illud etiam B. tuam
meminisse velim, cum in Leonardo dimidium ani-
ma mea sit, quibuscumque honoribus eum affe-
ris, me isdem auctum existimaturum. spero ta-
men illum nec mea, nec aliorum commendatione,
satis virtute sua, & benignitate tua gratiam San-
ctitatis tuae initurum. Vale.

CAESAR AVGVSTVS C. ME-
cænati S. Ex antiochianitatibus Desyderij
Lignamenij Patauini.

A me ipso sufficiebam scribendis epistolis ami-
corum: nunc autem occupatissimus & infirmus,
HORATIVM, nostrum abs te cupio abducere. Ve-
niat ergo ab illa parasitica mensa ad hanc regiam,
& nos in scribendis epistolis adiuuabit. Vale.

P. VIRGILIUS MARO,
Caesari Augusto.

Ego, ut frequentes epistolas à te accipio, &
infra quidem de Aenea meo. Si me hercle dignum
auribus haberem tuis, libenter mittere. Sed tan-
ta inchoata res est, ut penè vitio mentis tantum
opus ingressus mihi videar, cum praesertim (ut scis)
alia quoque studia ad id opus multoque potiora im-
partiar. Vale.

CATO.

CATO CAESARI. S. D.

EXISTIMANDVM est, mi Caesar, animum no-
strum, de quo saepe locuti sumus, ex altissimo do-
micilio fuisse depressum, & quasi demersum in ter-
ram, locum diuinae naturae, & aeternitatisque contra-
rium. Deos immortales, praeterea credendum nobis
est, sparsisse animos in corpora humana, ut essent qui
terras tuerentur, quique caelestium ordinem contem-
plantes, eum ipsum imitarentur modestia vita &
que constantia. Vale.

AVLO GELIO PEREGRINVS,
Philosophus. S. D.

QVOD annotatu praecipuum à me saepius pe-
tisti, id nunc, amice, breuiter accipias. Si verè sa-
piens esse volueris, à peccato desistas, & caueas,
sive Diij peccasse atque homines ignoraturi sunt.
Non enim poena aut infamiae metu, sed iusti bone-
stique studio, censeo non esse peccandum. Vale.

ALEXANDER REX, ARISTOTELI DIVO.

NON parua teneor admiratione, quod discipli-
nas acroaticas, quibus à te eruditus sum, libris
foras editis inuulgaris. nam qua alia re ceteris
prestare poterimus, si ea, quae ex te accepi-

O 2 mus

vnus omnium prorsus fient communia? quippe doctrina ante ire malle[m] quam copijs & opulentijs. Vale.

ARISTOTELES ALEXANDRO.

ACROATICOS libros, quos editos quereris, & non proinde vt arcana abseonditos, neque editos scito esse, neq; non editos, quoniam ijs solis, qui me audient, faciles cognitu erunt. Vale.

OLYMPIAS MATER, ALEXANDRO.

SCRIPSISTI superioribus diebus, te Iouis filium: post hac amabò fili mi, quiescas, nee deferas me, neque criminare aduersus Iunonem: magnum mihi prorsus malum dabit, cum tu me literis tuis pellicem illi esse confitearis. Vale.

SOCRATES. THEOPOMPO. S.

SCIENTIA res pura & munda, non in brutorum tergoribus, sed in solis animabus meretur impingi. Quare Theopompe, studeas ad descendum corde, qua scire desideras, ut posthac, à pellibus mortuorum abhorrens solis viuis vocibus delefferis. Vale.

APOLO

APOLONIVS AEGYSTO.

VIRTVS apud nos pecunijs contraria est, quarum rerum altera minuitur, cum altera crescit. Quo pacto igitur fieri potest, vt vtraque in eodem sit homine, nisi stultorum sententia, apud quos diuitiae, virtus stat? Nec tantum ipsos, qui istic sunt nostri, ignavos fore concedas, vt diuites non magis putet quam philosophos. Turpissimum enim est pecuniarum gratia exulare videri. Quidam prae rea sunt, qui id agunt, vt eorum memoriam longè relinquunt, virtutem verò nequaquam attingunt. Vale.

ALEXANDER REX, DARIO
Perfarum Regi. S.

SI bene volumus inspicere veritatem, non propria, sed mutuata vocare possumus, quae tenemus; quia cum omnes in rota fortunae uolubili militamus, saepissime de diuitijs in paupertatem, de latitia in marores, de alto fastigio in profundum & e conuerso mergimur & tollimur. ergo nõ debet aliquis, cum sublimiori parte rotae resideat, tantum in sua confidere celsitate, vt praë superbia facta minorum despiciat, cum minimus saepissime vsque ad sydera sublimis tollatur, altissimus verò vsque ad puluerem deprimatur. Turpitudinẽ ac dedecus esse pu-

to tum lucidissimo Imperatori pro ut ab omnibus esse conspiceris, in paruo & humili talia destinare. Sed cum Dijs sint immortales, mortalium consortium habere penitus respuunt. mortalis certe sum ego, sicque ad te venio quasi cum mortali homine pugnaturus. tu verò qui magnus & excelsus es, & audes te dicere immortalē, cum veneris nobiscum pugnam committere, nihil acquires, si victoriam reportabis: quia paruum hominem, & latrunculum obtinebis. quòd si vicero, gloria, mihi erit, quia Imperatoris magnificentissimi victoriam adipiscar. Verum quia dixisti, Persidem auro plurimo abundare, acuisi sensus nostros, & fecisti nos strenuos in virtute, ut aurum vestrum possimus acquirere, & quam nos habere dixisti, replere paupertatem. ex eo quòd nobis pilam ludicram Zocham, cantiam auream direxisti, quæ futura sunt nobis, rectissime diuinasti, & quæ nobis speramus Dijs adiuuantibus euenire; per rotunditatem pilæ intelligimus orbem terrarum, qui debet vndique nostro Imperio subiugari; per Zocham, quæ à capite curua existit, contemplamur quòd omnes Reges, & terrarum Principes ante nos curuabuntur. Percantiam auream, quæ caput hominis induit, & cõgirat, nos victores & vos victos à quolibet arbitramur. Tu autem, qui magnus & potentissimus es, iam nobis tributa dedisti, dum à te pilam ludicram, Zocham, & cantiam auream recepimus, quæ tantas in se continent dignitates. Vale.

PLATO

PLATO AD PROPINQVOS DYONISII.

CUM visum venissem vitam illam plenam Italicarum Syracusarumque mensarum, quæ à multis beata ferebatur, nullo modo mihi placuit, bis in die saturum fieri. nec pernoctare solum, nec cætera, quæ huic vitæ comitantur. in hac enim efficitur sapiens vnquam nemo, moderatus verò multo minus. quæ enim natura talibus modis temperari potest: nulla profectò vita iucunda potest esse, absit prudentia, absit moderatio. *Valete.*

DIOGENES EPIMENIDI.

AVDIO te ventri & corpori domi cultui indulgentem desiderare, & tamen virtutem polliceri; quod mihi minimè admiratione dignum videtur. Bonum namque esse, secundum Symonidem, difficile est; polliceri autem perfacile. *Vale.*

ANACHARSIS HERMONI S.

MIHI amictus est, Scythia tegmen, calciamentum soleatum, Iuris callum, pulmentum fames, cubile terra; latte, caseo & carne vescor. Quare me ad quietum licet venias, munera autem ista quibus es delectatus, vel civibus tuis, vel Dijs immortalibus dona.

O 4

PLANE-

PLANETIVS AD ANDRONICVM.

SEMPER animo duxi, mi Andronice, veri sapientis interesse virtutem preferre diuitijs, honoribus, ceterisque rebus vanis & leuibus, & aduersus tela fortunæ congruere certareque, nec eum debere frangi laboribus, sudoribus, vigilijs, sed vltro pro virtute vitam exponere, mortemque negligere quæ non hos perterrere solet quorum laus emori non potest, sed illos, quorum cum vita omnia extinguuntur. Vale.

PHILIPPVS. REX ARISTOTELI S.

FILIVM mihi genitum scito, quo equidem Dijs habeo gratias, non tam promde, quia natus, quam pro eo, quod eum nasci contigit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, vt edoctus eruditusque à te, dignus existat & nobis & istarum rerum susceptione.

PHILIPPVS REX, ATHENIENSIBVS.
Leonardo Aretino Interprete.

QVONIAM persepe iam legatos misi, qui vobiscum agerent vt, pacta conuentionesque seruaremus, nec ea res potuit adhuc vos continere. De-
rias

creui scribere ad vos, quibus in rebus iniurias mihi illatas arbitror. Ne miremini autem longitudinem epistolæ meæ. nam cum multa sint crimina, necesse habui cuncta simpliciter exponere. Principio quidem contra vitia, caduceatore ex meo regno per vim raptus, non eo, qui contra legem patrati fuerunt vlla pœna affectus; sed ipsum iniurias passum decem menses in carcere tenuistis, & quas ad me ferebat epistolæ, in concione legistis. Deinde cum Thasti Bisantium triremes, & latrones quoscumque reciperent, vos ea fieri omnia neglexistis, quamquam fœdera nostra aperte dicerent, eos qui talia fecissent, pro hostibus habendos. Per hæc eadem tempora Diopites in res nostras impetum fecit, & Cromyla, & Tariscisi vastatis, omnia loca Thraciæ vicina diripuit, tandem eò iniuriarum processit, vt Amphilocum legatum pro captiuis redimendis ad se profectum inter captiuos retineret, summamque necessitatē imponeret, vt pro se redimendo talenta nouem exoluere, & hæc omnia facta sunt populo approbante. Atqui violare caduceatores, vel legatos cum ceteris omnibus, nefas visum est, tum maximè à vobis Atheniensibus, qui Megarensibus interdixistis sacris, quod ab illis Athenocritus caduceator fuisset interemptus, & Colunam ante portas posuistis, vt perpetuò extaret memoria tanti sceleris. Sed non ne id turpe est, pro quibus factis ita odistis Megarenses eadem nunc à vo-
bis

bis fieri. Callias igitur praetor à vobis missus, vobis vniversas in pegaseo sinui positas naues manu cepit: quæ quidem mihi erant sociæ, & in fœderibus nostris comprehensæ: eos autem qui nauigabant in Macedoniam pro hostibus habuit spoliavitque omnes: & ea de causa est à vobis in decretis vestris laudatus. Itaque ego ignoro, quod tandem sit futurum, si aperte mihi bellum inferretis, nam eum occulto differemus, Latrones mittebatis, nauigantes ad nos spoliabatis, hostibus meis auxilia dabatis. Præter hæc autem adeò vos transuersos egit odium aduersus nos iniuste conceptum, vt legatos miseritis ad Persarum Regem, petentes, vt mihi bellum inferret, quod equidem satis admirari non possum. Nam antequam ille Phaniciam Aegyptumque cepisset, decreuistis me, & omnes Græcos contra illum conuocare, si quid ab illo moueretur; nunc verò tantum vobis superest odij, vt cum ipso contra me coniurare cupiatis. Atqui maiores nostri (vt ego accepi) priscis illis temporibus ea maxime de causa Pelestratedas oderunt, quòd authores fuissent Persarum Regi in Græciam transeundi. Vos autem non erubescitis nunc ea ipsa facere quæ olim fecisse Tyrannos accusabatis. Atque, & præcipitis in decretis, vt terram & Cersobletem sinam regnare in Thracia, vt pote Athenienses ciues: ego autem nec in fœderibus scio comprehensos à vobis, neque in columnis ascriptos, neque omnino Athenienses esse, sed terram quidem

quidem mecum in exercitum contra vos fuisse; Cersobletum verò cum legatis meis ferire fœdera volentem, prohibitu fuisse à prœtoribus vestris ostendentibus illum esse hostem Atheniensium. Nunc autem quomodo id iustum esse, aut æquum possit, non video, vt cum vobis conducit ciuitatis hostem affirmetis, cum rursus me calumniari vultis, eundem ciuem vejitum ostendatis: & si caleo quidem quam vos similiter ciuitatem donaueratis mortuo statim, cum interfectore eius amicitiam firmastis. Pro Cersoblete autem contra me suscipitis bellum, quanquam certo sciatis neque decreta, neque leges quemquam eorum tenere, qui hoc modò facti sunt ciues, sed fuerint ciues, teneantur legibus, nihil ex ijs refello. Verumtamen vos Euagonem Cyprium, & Dyonisium Syracusanum atque eorum posteros ciuitate donastis. Si igitur persuadebitis ijs, à quibus illi expulsi sunt, arces, atque oppida spoliatis restituere, restituam & ego illam Thraciæ partem quam tenuit Cersobletes. Si verò illas possidebitis, ne succensere quidem quicquam dignum putatis, me autem vexatis, non ego iure optimo conatibus vestris resisto, & de ijs quidem, quamquam adhuc multa mihi suppetant, ita finem faciam dicendi. Cardianis verò fateor me auxilium præbere, quippe & ante pacem inter nos factam erat vobis cum illis societas. cum retractaretis in iudicium aliquot, ego persæpe vnà cum illis prouocaueram. Itaque non ego essem omnium ignauissimus

vobis, si desertis vetustis ac fidelibus socijs, vobiscum sentirem, qui nullo modo desistitis me laesse? Sic igitur oportet ne hoc quidem praevertat, sed vos impulit cupiditas nostra, ut cum praesidiis tantaxat, quae dicta sunt, me conciteretis, vox tamen, ut accessit Pepareticorum querela, mandastis pratori vestro, ut à me pro illis poenas exigeret, quos ego lenius & quam dignum erat, colligaueram. Nam illi, cum pax esset, Allonesium occupauere, nec loca, nec praesidia mea reddere mihi voluere, cum ego persaepe hoc ab ipsis petissem. Sed quibus ego iniurias à Pepareticis sim affectus, eas iniurias vos facile subicitis. Si quid autem illi à me vliscendi gratia passi sunt, id vos propemodum conquerimini. atqui insulam illam neque vobis abstuli, neque illis; sed Sostrato latroni, qui illam inuaserat. Si quidem confiteamini, vos Sostrato dedisse, confiteamini necesse est latrones submittere. Si verò inuitis vobis Sostratus occupauit, quae tandem iniuria erat mea loca à latronibus extorta, possidere, atque ipsa nauigantibus tuta praestare? Sed cum ego tanti facerem ciuitatem vestram, eoque erga illam essem animo, ut insulam vobis tradere vellem, oratores quidem vestri accipere dissuaserunt, capere autem vos persuaferunt, ut si hoc modo traderem, in suspicionem populo venirem. Quòd cum ego intellerem, vocaui vos in iudicium, ut si mea iudicaretur vobis illam donarem: si vestra probaretur, redderem

vobis

vobis. Hæc me persaepe in ius producere postulant te vos neglexistis. Interea Pepareticj insulam inuasurunt. Quid igitur decuit me facere? non ne vlisci eos, qui ita petulantes fuerant? non ne poenas ab ijs sumere, qui foedera transgressi erant? nam si Pepareticorum erat insula, quid attinebat Athenienses repetere? sin autem vestra, cur ferrem in dignè illos occupauisse aliena? eò verò inimicitiae deuenimus, ut cum ego vellem in Hellepontum nauibus transire, conatus fuerim per Chersonesum cum exercitu proficisci; colonis quidem secundum Polycratis decretum, mihi bellum inferentibus: vobis autem id fieri approbantibus & pratore vestro Bisantios conuocante, atque ostendente. His ego lacesitus tamen à ciuitate, à regione, & à classe abstinui. cum esset mihi facultas pleraque ex ijs capiendi, aut omnia, neque desisti vos in iudicium vocare. pro quibus rebus nos inuicem accusabamus. Atqui consideretis velim, non pulchrius est armis quam verbis decernere. Et vtrum vos ipsos esse iudices, an ceteris persuadere: & quam illud indignum est. Fasios quidem, & Maronitas coactos fuisse à vobis desereri, me vrbis ad inuicem concertare. Vos autem nunc nolle mecum eodem modo rem transigere, praesertim cum sciatis, si victi fueritis, omnia ea recuperaturos, quae nos in praesentia possidemus. Omnium verò mihi videtur iustissimum, quòd cum ego cunctorum sociorum legatos istuc mitterem, ut testes nobis forent, vellentque

iustis

ustas passionem pro Græcis facere: ne legatorum quidem vocem pro ijs rebus passus estis audire; cum vobis liceret, aut metu liberare eos, qui grauius quiddam à nobis suscipiantur, aut redarguere omnium mortalium esse nequissimum. Verum hæc Atheniensi quidem populo vtilia erant, oratoribus verò non conducebant. Aiunt enim ijs, qui administrationem reipublice habent, venalem pacem quidem bellum ipsis esse; bellum verò pacem. Tunc enim fauendo ducibus, aut impugnando, pecunias acquirere: præterea nobilissimum quemque ciuem, aut extraneum criminando, & in concionibus maledicendo, comparare sibi apud populum auctoritatem, quam maxime sint populares, per facile mihi esset pauca largienti efficere, ut à maledictis cessarent, & me laudibus in cælum tollerent. Sed erubescerè equidè si beneuolentiã vestrã ab illis viderer emisse, qui ea audacia sunt. Ut verbum apud vos faciam de Amphipoli, de quo multa iustiora dicere puto quàm ipsi qui mihi aduersantur. nam siue priorum possidentium res fiant, quis negabit nos iustè eam tenere, cum auctor noster Alexander eum locum occupauerit, quo tempore & statuam auream ex Medorum manubijs in Delphis statuit? Si ne horum quidem esse quis non concedat, eum esse, qui postea fuerit, dominum, est & pro me, qui ab ijs extorsit, qui à Lacedæmonijs ibi locati erant vobis expulsis. At qui cuncti ciuitates possidemus, aut à maioribus relictas, aut iure belli à nobis ipsi quasi-

quasitas: vos autem nec à principio possessionem, nec nunc possidentes, sed per breue tempus illic commorati ciuitatem esse vestram contenditis. præsertim cum iudicio vestro addita atque concessa sit. Nam cum sæpe de ea scripsissem, vos intelligentes me iustè illam tenere, fœdera mecum iniistis, pacemque firmastis, nulla de Amphipoli mentione facta. Verum enim, quæ potest esse certior possessio, quàm illa, quam primò maiores nostri possederunt? Deinde nos iure belli quaesiuimus, & tertio vos concessistis, qui consueuistis de ijs, & quæ ad vos nihil attinent, litigare. Quæ ego crimina aduersus vos habeo, hæc sunt; quæ cum à vobis facta sint, & in diem magis atque magis propter meam continentiam ac simplicitatem me lacestis; iure vos vlcisar, & Djs testibus inuocatis pro rebus meis pugnabo.

DIOGENES ANTIPATRO. S. D.

ASSERES, ut audio, nihil mirum, quòd triplex pallium & peram ferimus: ego autem horum neutrum admiratione dignum planè confiteor, sed bonum vtrumque, cum sponte proficiscitur. si quidem non corpus duntaxat hac victus tenuitate vti oportet, sed & vnà animam: neque multa promittenda sunt, facienda autem, quibus nunquam contenti sumus, sed vitæ verba consentanea ostendere: & quæ audeo facere, ea & testari decet. Fortasse

se Atheniensem populum, aut Corinthiorum in-
quos testes me dicere suspicaberis. meam dico ani-
mam, quam mea errata latere minime possunt,
Vale.

DIOGENES, AGESILAO. S.

ADEO mihi vita incerta est, ut dum hanc ad
te epistolam scribo, me victurū dubitem. feci au-
tem ea dignum monumentum. diuina enim quam
humana maiora sunt. At vnum in nobis duntaxat
certissimum est, Corruptio post generationem.
Quod cum minime mihi dubium sit, inanes corporu-
sculi nostri spes, & breui euolantes, abiciens-
das; ne ue supra hominem sapias, te admoneo.
Vale.

DIOGENES, LACIDAE.

SIGNIFICABAS mihi Macedonum re-
gens: videndi nostri desyderio teneri. bene aurci
fecisti, quod illi Macedones proposueris. nostri
enim nos nullus Imperio parituros. videre autem
meum animum, & me tanquam hospitem accipere
nemo velit. quod si Alexander & vitam & vita
nostrae rationes cognoscere cupit, ei in memoriam
reducas, tantum Athenas à Macedonia, quan-
tum Macedonia ab Athenis abesse.

Dio.

DIOGENES ALEXANDRO MACEDONI.

SI vis bonus & benignus videri, tuis abiectis
facultatibus, pallio indutus ad nos venias. Sed
non potes; Ephestione namque femoribus teneris.

DIOGENES ANAXILAO

PYTHAGORAS Euphorbum, Panti filium,
se fuisse dicebat. ego autem, cum essem iuuenis, me
Agamemnonem fuisse memini. Sceptrum nanque
meum baculus est; & sagus, duplex pallium; sa-
culus vero ob pellis mutationem, clypeus. quod
si comam non nutrio, iuuenis tunc eram Agamem-
non. nunc senex caluus factus sum. Huiusmodi me-
rito & sentiri & dici possunt ad eum, qui se sa-
pientem profitetur.

DIOGENES PHANOMAO

SEDEBAM in theatro, & libellos glutina re-
sarciebam; venit Alexander Philippi, mihi tantum
è regione appropinquavit, ut Soli se oppone-
ret. ego cum papiri scissuras visu non amplius as-
sequer, sublatis oculis presentem agnoui. Tum
ille porrecta dextra me nomine appellavit. ego con-
tra: Verè, inquam, inuictus es adolescens, cum
parem Dijs habeas potestatem: ecce enim quod

P dicant

dicunt Solem Luna obiecta laborare: idem & tu tuo aduentu effecisti. Tum Alexander: Iocaris, inquit, Diogenes. Quid iocer, inquam? non ne vides me inceptam operam tua causa intermittere? cum non clarius quã noctu intuear; & cum nihil præstet mihi, in præsentia disputare compellor. Nihil, inquit, sperat tibi Rex Alexander? Ne minimum quidem, inquam. Nullum enim rebus meis bellum indicit, nihil mihi eripuit, quemadmodum Macedonum, Lacedemoniorumque, & aliorum quorundam opes, in quibus singulis rege opus est. Propter paupertatem, inquit, cum adco mendicis sis, ut omnium ferme indigeas. Ad hæc ego; Non est, Alexander, paupertas carere pecunijs, neque malum est mendicare: Sed omnia cupiditate completi, & vim inferre, quemadmodum vos: propterea mea paupertati fontes, terra, spelunca, pelles satisfaciunt, quorum gratia nemo terra aut mari bellum gerit. sed scito, nos, ut geniti sumus, ita viuere: vestre autem sortis hominibus neque terra sufficit, neque mare; sed his relictis, in celum contenditis. Neque Homero creditis, qui ad nostram emendationem, ne horum cupiditate moueremur, diuersorum generum supplicia describet. Hæc ego cum rationibus confirmarem, plurimo rubore persusus Alexander, ad quendam ex Sotijs conuersus: Nisi essem, inquit, Alexander, Diogenes esse vellem. Inde me plurimum hortatus, ut secum militarem, vix à me dimissus abiit. Vale.

DIOGE-

DIOGENES OLYMPIADI

NOLI dolere cum familiaribus Olympias, quod pallium induor, & hostiatim panem quarito. non enim turpia sunt, & libero homine; (ut inquis) indigna, sed bona & arma contra eos, qui falsis nituntur opinibus, & qui vitæ bellum indixerint. Hæc ego non ab Antisthene primum didici, sed à Dijs, & Heroibus, & ijs qui vniuersam Græciam ad sapientiam deduxerunt, Homero videlicet, & Tragediarum scriptoribus. In namq; Iunonem Iouis coniugem, in Sacerdotis faciem versam tali habitu fuisse scripserunt. In clyta per sacros cogentem numina fontes. Inachidas vitæ præstantes munera nymphas. & Thelephum Herculis filium, cum Argos proficisceretur, nostro longè abiectiori habitu extitisse, cum in fortunæ auxiliium vili panno corpus tegetet: & Ulixem Laertis, Ilio domum redeuntem, scissum amitulum & fumo sordidatum operuit. En age Olympias, nunquid hic meus habitus & mendicatus turpis tibi videtur? an potius bona & admiratione digna, & regibus, & cuique sapienti ob tenuitatem expectanda? At Thelephus recuperandæ valetudinis gratia, Ulixes ut procos iam pridem insensos rlicisceretur, huiusmodi vestibus lacris latuerunt. ego verò ut felicitatē cōsequar cuius minima pars est Thelephi bonum. Vinco enim falsas opiniones,

P 2

quarum

quarum gratia non vnum dominum elegimus. fugio morbos & forenses calamitates. paragro liber vniuersam terram, neminem formido. quod si mea haec epistola, qua me longè meliorem pallio & pera, panem & ab inferioribus mendicare ostendi, tibi aliquid consolationis attulerit, Dijs gratias habeo, sin minus frustra dolore afficeris.

DIOGENES ARISTOTELI PHILOSOPHO.

ABOMINARIS pallium meum, & peram tanquam mihi molestia & graua, vitæque nihil conferentia. Non rectè facis. tibi namque molesta sunt, & graua, quippe qui quò Tyrannorum conuiujs immodicè saturari, & pecorum ventre, non animi virtute ornari didicisti. ego autem ex quo virtutè amplexus sum, maius quiddam quàm contra voluptatem tolerantiam, & cum liceat pra me ferendū, mihi persuasi. si quidem pra ceteris hominibus mee vitæ utilitatè afferre arbitror, nō tã ex ijs quibus utor, quàm quibus talis appareo. Qui enim tantum & paucis contentū hominē hostili animo pugna re aggredieretur. contra quos autem, qui huiusmodi delectatur, impetum facerent, nō ne contra regem, aut populum? ex ijs haec sequuntur, omni penitus malitia anima purgatur, inanem contemnit gloriam, immodicas restituit cupiditates, vera dicere, & ab omni abstinere mendacio didicit. quod si tibi haec non persuadent, dede te voluptati, & vos tanquam parum sapientes irrideas.

Die.

DIOGENES SINOPENSIBVS S.

Vos me exilio damnastis, ego vos domo. Nam vos Sinopem habitatis, ego autem Athenas: hoc est, vos curis negotiatoribus, ego cum Solone, & ijs, qui Graciam à Medis liberauerunt; vos quidem aurigis, & vicinis Acheis, & hominum genere Graecis inimico utimini; Ego Delphis, & Elieusibus, quibus cum Dijs habent consuetudinem. Sed hoc ne nunc vobis primum videatur. vtile nobis impridem fuit Icaetæ patris temporibus, nunc vero vnum id vereor, ne patriæ gratia non videar molestus esse, quod enim me exilio damnastis, hoc facit in meam defensionem, & nihil hoc me magis persuadet, si quidem longè melius est à vobis accusari, quàm laudari. Veruntamen timeo, ne communis quidem patriæ mea mihi noceat, neque vos alterius rei vllam rationem habeatis. melius est enim vbicunq;e, quàm vobiscum habitare. Valet.

DIOGENES ANTIPATRO S.

NOLI nos reprehendere, quòd cum nos in Macedonia accerferis, tibi non paruerimus. Non enim eò feci, quòd Atheniensem salem tuæ mensæ prætulerim: neque contemptum in me, aut ambitionem suspiceris, quorum gratia alij fortasse id facerent, vt multitudini magnanimi viderentur,

P 3 quòd

quod res paruis facerent: sed nobis quàm Macedonum mensa Atheniensis longè est familiarior. Nostri igitur dogmatis obseruantia potius quàm tui contemptu tibi non paruimus. Ignosce itaque nobis. Si quidem si pecora essemus, ignosceres non parentibus. Neque enim & regis & pecoris victus idem est. Quamobrem sine fortunate, Antipater, unumquemque ibi viuere, vbicunque ei licet; hoc enim præ cæteris regium est.

DIOGENES ALEXANDRO.

SCRIPSIMVS ad Dionysium, & Perdicam, præterea & ad te, qui cum aduersus homines bellum geritis, primum locum tenere arbitramini. Atqui plurimum interest; alterum namque dementia est: alterum qua humano genere vtitur, scientia, & optimi alicuius gratia operatio. Tu autem contemplare, quid nunc facias, nihil sanè nosti. committe te alicui qui tanquam medicus tibi ægroto medeat, & falsa, qua imbutus es, opinione liberum reddat. Tu enim, vt mali aliquid facias, contendis, boni autem, ne si velis quidem, potes quicquam facere. Præterea imperium non est eiusmodi, ut cum pessimis hominibus habeamus consuetudinem, & semper quicumque nobis obuiam fuerit, complectamur. hoc enim non modo insuetiores fera non faciunt, verùm ne lapi quidem, quibus nullum neque perius animal est, neque damnosius: quos mihi videris

deris tua stultitia superare. Hi namque sua duntaxat malitia contenti sunt; tu autem mercede pessimos homines allucis, & eo loci constituis, vt malè operentur. Præterea & quæ ipse longè nequiora aggredieris. Damna hæc tandem, & respice. Vbi nam terrarum es? quid tibi apparatus & tatarum rerum studium vtilitatis afferunt? Nonli sanè ista faciendo vilo te homine meliorem arbitrari. Quòd si nullo melior es, neque hoc quicquam curas. Putas ne, quæ moliris, aliud esse quàm calamitatem, formidinem & summa pericula? atque nescio vbi in maiores posses incidere calamitates, quàm quibus opprimeris. Et quis nam iniustus non infelicissimus est? quis malus & violentus non idem malè operatur, & nihil quicquam habet boni? & hæc tibi vita bonum quidam esse videtur, pro qua subeundum tibi periculum arbitraris vel maximum, cum tuæ possis satisfacere cupiditati. Neque reputas eos tibi maximas insidias tendere, si quidem multorum est peccare; neque cum talis sis, te vnamquam bono viro vsurum posses ostendere: eiusmodi enim hominum genere delectaris, qualis ipse imprimis es, & plurimis malis, nullo autem bono afficeris. Neque tibi sufficiunt muri, quos facillè mala supersiliunt, atque irrumpunt: considera quo pacto morbis homines conficiantur, febrem neque murus arcet, neque satellitum impetus. non aliter quivis Tyrannus morbis conficitur, quàm infimæ fortunæ homo. Qua nam igitur alia gratia saluta-

res tibi custodia disponuntur, quàm mera Stultitia, ut quàm diutissime in ea permanear, & plurimis malis & perpetua afficiaris formidines? An ne putas aliunde hominibus mala provenire, quàm ex verum ignoracione, cum quod sibi faciendum sit, nesciunt? profecto & tu mihi ex horum esse numero videris. Neque enim Tyranni pueris sapientiores sunt. Cessa igitur bone uir, & si quid tibi boni esse vis. Ostende num quae te deceant agas. Quod nunquam nisi edoctus assequi posses. Nunquid quempiam Atheniensium iudicum tibi mittendum censens? Sed ij quoque quotidie iniuste faciunt, & se maximos esse, & nullo malo alios afficere arbitrantur. Valetudinem autem, aut salutem tibi dicere nefas est, quoad talis fueris, & huiusmodi moribus praeditus.

DIOGENES GRAECIS.

CANIS ijs, qui Graeci appellantur, gemitum precatur. qui quidem, & si nihil dixerò, vobis est: qui facie homines, animo simia estis. Omnia simulatis, nihil cognoscitis. Vos natura vlciscitur, cum legas vobis ipsis feratis, quibus in superbiam elati intumescens malitiae testem accepistis. Nunquam in pace, sed assiduo in bello confenscitis. mali & malorum authores, inuicem inuidentes, si paulò molliciei vestrae, alio aliam vestitum, vel paulò ampliozem argento, vel oratione facundiore vel eruditore

eruditore potius praeditum conspexeritis. Nihil enim sanè ratione iudicatis, sed ad ea, quae fidem vel persuasionem faciunt vel gloriosa videntur proclines omnia vitia datis. neque vos, neque progenitores vestri cognoscitis. Sed ignorantia & amentia vestra bonis viris maledictis vrgetis, & persequimini. Odio autem vos habet non modò canis, sed ipsamet natura. Parua namque lecitia multo dolore afficimini. & ante ductam uxorem nihil, & postquam ducta est, quid duxeritis, cogitatis. Perdidistis estis, & morosi. O quot, qualesque viros alios quidem bello victos, alios in pace quam appellatis, oblata causa intermisistis, multi cruci affixi sunt, utrum potius adnitendum fuit. O insana capita, ut erudirentur, at ut interimerentur, ex mortuis nullam sanè accepimus vtilitatem, nisi in quantum pecudum carnes vescimur. hominibus autem bonis proculdubio est opus. vos insani illiteratos & rudes musicam docetis, ut ea vobis vsu sit. viris autem iustis. Quamobrem vestra doctrina imbutis non vitimini, quando cunque ijs opus esset, an quando iniustis indigetis, quãdo ciuitatem vel exercitum placet diripere. Neque dum hoc magnum est: sed quotiens vi bona operamini, & meliora directa inueneri licet, & quos attingere potestis, iniuria afficilis, cum maiori vos digni essetis supplicio, & Mercerialium, & Quinquatriorum solemnitatibus in gymnasijs & medio foro comeditis, bibitis, inebriamini, concubatis, deliratis, in vtramque partem cõsulitis,

litis, muliebria patimini, inde vos impie, clam, atque palam facitis. hæc nihil curat canis. Sed vobis emnia cure sunt, & cum annali vita canes prohibetis, quonam pacto in eos non peccatis. Ego quidem canis verbo; natura autem re ipsa, eodem modo vos omnes vlciscitur. æquo namque iure omnibus mori impendet, quam vos formidatis & pauperes sapenumero vidi ob inopiam sanos esse, diuites autem minime, ob infelicis ventris ingluuiem, cui cum indulgetis, breui titillatione & nimia voluptate affecti vehementiorem post modum dolorem subitis; neque quicquã vobis prodest domus, neque, quibus abundatis, pecunia, sed cum aureis atque argenteis thoris discumbatis, in ipsa felicitate obduratis, neque abduci potestis, ut bonorum reliquias cum oleribus edatis mali & malorum amici. Quod siquid vobis mentis ineffet, si non ebrii desciperetis, optimo illi Socrati sanè fidem adhiberetis, & nihil communi omnium consensu assentiremini, at per omnes etatis aut continentie studeretis, aut suspendio vitam finiretis. Neque enim aliter in vita fieri potest, nisi tanquam in conuiuio vino madidi vertiginibus & intestinorum doloribus ab alijs duci velitis, neque per vos liberi fieri potestis, & dum in luxuria & delitijs quæcumque in potestate vestra sunt animo complectimini, ueniunt communes carnifices, quos vos medicos appellatis, qui quidquid sibi in mentem uenerit dicunt & faciunt: ij autem, qui benemedentur, incidunt, urunt, ligant, intus, & extraque medicinas

cinas exhibent: quod si conualeritis nullam gratiam habetis, sed Dijs habendam profiteamini, sin minus medicos accusatis. Potius autem mihi letandum est, quam dolendum, quod plus scio quam ignorem, quod mihi contigit ex quo cum Antifihene sapiente consuetudinem habui, qui cum ijs duntaxat, qui se ipsam rorant, disputabat. Ceteros qui naturam, rationem, ueritatem, ignorabant penitus contemnebat, nulli cura adhibita pueris & carentibus ratione. allata est in epistola ratio canis barbaris cur eis gemendũ sic, quousque Græcè edocti Græci efficiant: nã nunc logè elegantiores sunt, qui barbari uocantur, & loci quem habitant, & morem ratione. Nam qui Græci nuncupantur, apud barbaros merent stipendia: barbari autem & sibi res suas conseruandas & adtuendum se suffecturos arbitrantur, uobis autem nihil satis est, quippe qui ambitiosi & sine ratione perditè educati uiuitis:

DIOGENES NIPPONI.

HORTARIS me, ut ad te scribam, quid tandem de sepulchro, & morte sentiam, ac si perfectus Philosophus minime futurus sis, nisi id a nobis didiceris. Ego autem satis nobis arbitror, si secundum uirtutem, & naturam uixerimus: quod in nostra potestate est. Quæ autem post mortem sunt, ita a natura ratione separari, quemadmodum quæ ante generationem, nobis persuadendum est. Quo enim

enim modo homo natus est, eodem dissolvitur. Nulla igitur omnino futurorum formidine movere, cum nihil sensurus sis. Ego cum moriar, iuxta me baculum ponendum statui, ut quæ me offensum veniunt animalia, abigam. Vale.

LIBANIVS ARISTENETO.

TV de nobis quidem malè loqueris, nos autem de vobis bene prædicamus. Verùm neque tibi aliquis, neque mihi fidem habebit. Vale.

LIBANIVS PHILIPPO REGI. S.

QVI magnum aliquid à Dīs consecutus est, si parum se accepisse arbitratur, illis iniuriam facit, qui de se benemeriti sunt. Tum verò, si quid à Musis adeptus es, quæ illæ Daphni tradiderint, non iure in eorum te numero collocas, qui paruum quiddam acceperis. atqui reclamat tibi vir aliquis, omnesque gentes. At si te poetam appelles, audit aliquis, oppugnat nemo nobis autem maior emulorum copia est, quam illa sit muscarum numerosa multitudo, quæ verno tempore ad ouilia confluunt. Si verò me sophistam dixerò, clam te esse ostendis, quòd multo antè sophistarum me ordo susceperit.

LIBA-

LIBANIVS DEMETRIO. S.

NON relinquis petitioni locum, omnia mittens priusquam rogeris: simulac enim aliquid vobis terra produxerit, illud è vestigio mihi à vobis traditur. Nec continuò mihi persuaserit, si quis ita loquatur, quòd bona sunt arua suburbana, quòdque nunc illud proferunt, & seruus quidem tuus prope adest ad nos illa deferens, quorum in arvis mira paucitas est. Quomodo autem fiat, agricola, cum Iuppiter non pluuit, pluias petit: pluen te verò sedens latatur. verum non petit.

PYTHAGORAS HIERONI. S.

SECURA & quieta vita mea est; tua quidè nihil simile cum mea habet. frugi enim uir, & continens Siculorum mensas nullo modo cupit. In quemcumque diem venerit Pythagoras, abundabit. gratia enim Tiranni mansueti viro & inimica, & molesta est, quippe maxima res est omnia in se posse. is neque inuidum habet, neque sui proditorum. Quamobrem uilis uita uilisi uiri, Deorum uita proxima uidetur. status bonus non rebus Veneris fit, aut delicatis cibis: sed continentia, quæ ad uirilem uirtutem hominem ducit. Variæ quidem, & superbæ voluptates seruos infirmorum hominum faciunt, præsertim hæc voluptates, quibus

bus tu inuolutus es. Et quoniam ijs impeditis saluti te adiungere nullo modo posses, sententia quidem tua infortunitatis apta est. noli Pythagoram tecum victurū uocare, non enim medici cum aegrotis febrem pati uolunt. Vale.

DIOGENES N.

VENI Megaris Corynthem, ubi in forum profectus ad purorum ludum conliti: qui cum non rectè uersus canerent, sciscitanti mihi, quis nam ipsorum esset præceptor, responderunt, Dionysium, Sicilia Tyrannum. Quos cum irridere, neque uerum dicere arbitrarer, ludum ingressus, sedato animo sedi illum expectans qui in forum profectus dicebatur: non multò post redijt. Tum ego affurgens his eum uerbis compello: Quare non bene Dionysi doces? Ipse uerò sui me misericordia motum ratus ob amissam Tyrannidem, & fortunæ commutationem. Hoc, inquit, pacto, Diogenes, res sese habent: Verum tu perhumanè facis, cum nostræ misereris calamitatis. Cui ego uerum aperui: Non quod Tyrannidem, inquam amiseris, doleo, Dionysi; sed quòd liberè in Græcia uersaris, quòdque à Siculis calamitatibus liberatus es, quibus te absumi oportuit, cum terra marique tot mala commiseris. Vale.

THEMISTOCLES IONIIS. S.

IMPROBE agitis Ionij, qui Græciam seruam fieri contenditis, quam & parentem uobis esse recordari, & pro tuenda libertate uestra dimicare, æquum fuerat. Quod si uobis minus probatur in neutram tamen partem concedatis: idque Carios agere hortamini. quod etiam si facere commodum uobis non sit, cum pralio interfueritis, ita uos geratis, ut uos à nobis oriundos, bellumque à uobis primo excitatum cognoscatur. Vale.

PIVS. II. PONT. MAX. CHRISTOPHORO
Mauro, Duci Veneto, S.

QUOD iam pridem occulto concepimus animo, nunc in lucem uenit, & omnibus patet, æstate proxima bellum contra Turcas mouemus, & Apostolicus sacer senatus comes erit: nec deerunt robusta militum cohortes, quæ nobis oratione pugnantibus, ferro dimicent. Decretum nostrum publicè lectum est, undecimo Calendas Nouëbris. Quod promissimus, fauente Deo Optimo Maximo, perficiemus; neque irrita fient uerba nostra: quantum pro uiribus poterimus, tanto fortiores ad bellum proficiscemur. Comitabitur & uos dilectus filius, Philippus, Burgundiæ Dux, & claro Francorum sanguine natus, quem validas & veteranas

nas legiones adducturum non dubitamus. de huius exercitu maximè speramus, nec minus de classe vestra, quam paulò antè Pelloponesum nauigare iussistis: cuius egregia facinora, & priscis æquanda factis, multa cum gloria referuntur: hanc perseueraturam in bello contra Turcas nobiscum & cum Philippo duce confidimus; nam & ita cum Oratore vestro statutum est. Nec dubium nos habet, quinto-
tis uiribus vestris bello huic faueatis, quod pro amplitudine Fidei nostræ suscipitur. Hæc, quamuis magna sint, sælicissimos cursus mihi tamen polliceri videantur, ac certiora & maiora victoriæ signa, si tu bello interfueris, teque nobis adiunges reipublice ductor & Princeps. Multum in bellicis rebus auctoritas ualet & splendor & gloria Principum. Terrentque sæpe magnis nominibus hostes, & fama magis quàm re ipsa dissipantur. Multum (crede nobis) terroris affert inimicis nostris magni Ducis Burgundiæ auctoritas: nos quoque per Apostolicæ sedis dignitatem hostilem metum nonnihil angubimus. Quod si tu pariter accesseris bucinatoria nauis, & ducalibus sublimis insignibus, non Græcia solùm, sed Asia, & omnis terrebitur Oriens. Nec dubites, quin simul iuncti pro Sancto Euangelio, proque gloria nostri Dei, auctore ipso, res clarissimas gerere valeamus. Hortamur itaque te præstantem virum, ut nostro in hac parte desiderio morem geras. Te igitur accingas huic bello, atque ita res tuas disponas, ut nobis mare ingredi-

gredienti-

gredientibus apud Anconam adsis copias iungaturus. erit hoc rei Venetæ maximè gloriosum, & Christianæ Republicæ maximè salutare; tu verò beatæ vitæ præmio donaberis. Scimus apud Venetos, non esse nouum vrbis Principem classem ascendere, ac bellum gerere. quod si vnquam licuit, nunc imprimis decet, cum pro religione dimicamus, & Christi saluatoris nostri causa geritur. Veni igitur fili, neque labore graueris, quem nos sponte etiam subimus. neque senem te dixeris tanquam per ætatem debeas excusari. Philippus quoque senex est, & longioris quàm tu viâ incommodo properat, & nos senectus inuasit annos duo de sexaginta natos. accedunt morbi, qui nos dies & noctes torquent; nec tamen propterea laborem detrectamus. Noli tanquam senem aut imbecillum huic tam sancto & tam iusto bello te subtrahere. consilium tuum & auctoritatem querimus, non lacertorum robur, aut alias corporis vires. quod Philippus bello præstabit, hoc abs te petimus. Cura ut uenias; tres erimus bello senes, quo tertio numero imprimis Deus Optimus Maximus gaudet: Triadem nostrâ ipsa cælestis adiuuabit, & coram nobis hostium cohortes conteret. Veni igitur ac mecum bene speres. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, anno Incar. Dom. 1463. Octauo Kalendas Nouembris. Pontificatus nostri anno. 6.

BARTHOLOMEVS GEORGIANVS,
Maximiliano Boemiæ Regi S.

SÆPENVMERO mecum cogitans, Inuictissime Rex, mirabar, quid illud esset, quod cum omnia pro Christianorum victoria stare viderentur, ipsi tamen multis ab hinc annis in acie casti profligati- que semper fuerint. Habemus Christum, qui non esse vnica exercitum Sennacherib deleuit; qui mulieris Iudith manu Holophernem interfecit, & ut breui dicam, ab ipso Deo Optimo Maximo victoria omnes pro arbitrio condonantur. Econtra verò Turcæ habent Mahometem, qui viuens scelestissimus fuit, & mortuus sine spe denuo viuendi in sepulchro iacet; ita, ut tantum inter vtrumque deum interfit, quantum inter viuentem Dei filium, & olētissimum cadauer hominis ex mortali homine progeniti. Aded quòd in ijs Christianorum claudibus si quis exactè naturam vtriusque numinis intueatur, mortui homines armis ac vi viuos vincere plane videntur. At nos, quamuis corporis robore animique viribus illis præstemus, quæ ad victoriam plurimi fieri semper solent; verumtamen ubique locorum fundimur ac fugamur. Quis durior Vngaro? quis formidabilior Germano? quis præstantior Gallo? quis firmior Hispano? quis clarior Italo: ut reliquos prætermittam, qui Turcis corporis viribus vel præstantiores vel æquales indicari

dicari possunt. quòd si qualitates animorum consideres, quis in vulneribus ac periculis securior Vngaro milite? quis generosior Germano? prudentior Italo? elatior Gallo, callidior Hispano: quæ omnia sponte sua victoriam comparare nobis facile possunt. Sæpe nullis alijs viribus audacia victoria parat, sæpe animi altitudo, sæpe præstantia, sæpe prudentia, sæpe etiã calliditas: nobis tamè miseris continuo victoria ferè parta effluit è manibus. Nunc si bello res opportunas, armorumque genera cõferamus multis rationibus liquet, nos Turcis præstantiores. tormentorũ inuentum nostrum est, nostrum tot omnium armorũ genus. Perse inermes, aut ferè nudi in aciem prodeunt; Ii arcubus, nos sclopetis; nos fulminibus, ipsi sagittis vtuntur, quæ armorum duritie eludunt. Tormentis verò non rupes, nõ scopuli ipsi obstere aut sufficere queant. Ipsi quos Musalmanos vocant sclopetarios sed numero pauciores, ac minus peritos habent. At, quæso, quas gentes in aciem educunt Scythas, & Thraces, quibus nihil Italæ sapientiæ, nihil Hispanæ calliditatis inest? in eorum animis feritas, barbaries, ac rerum omnium ignoratio dementia immixta deminatur. Iis additur Græcus longa iam desidia imbellis, Asiaticus præ luxu nimio languens, Aegyptius & corpore & animo mollis, Arabs exustus, pusillus & exanguis: quis ab huiusmodi militibus fortissimos Gallos, audaces Germanos, Italarum ingenia, Hispanorumque versutias vinci posse animum inducere?

recte Veruntamen vincimur, & ab ijs vincimur, qui iure optimo in seruitutem à nobis vendicari poterant: serui ipsi, vt iugum à maioribus nostris sibi impositum detrectent, nobis, quibus libertas amplissima ac pulcherrima relicta fuerat, bellum indixerunt. Si verò leges vtriusque gentis, si ritus proficias, nec ijs aliqua ex parte inferiores sumus. Nam quæ res augustior Euangelio? quæ maiori ordine disposita quæ ius pontificiis? quæ sapientior ac grauior civili iure? at e conerà viuunt ijs Alcorani legibus non minus ineptis, quam vanis, quem liberum à Christianis legi ac propagari miror, ac se nos eorum leges addiscamus de nostris aliquando iacturum facturi, vt primum Turcæ animo efficiamur, deinde Otomano Imperio adiungamur. Cur igitur tot tantisque rebus maximis præstantes ijs succubimus? vnde est, vt vexilla cruce signata, quæ aliquando & Turcis & demonum turmis formidini esse solebant, nunc tam facile capta hostibus ludibrio fiant? Id dicam, & breuis dicam: nos Deum magnum & verum, sed nobis iratum infensumque, habere ita, vt vna cum Vate illo non populus Dei dici possimus. Cur autem Christus tot falsis opinionibus & ritibus discerptus nobis præsto esse debeatur præter nomen Christi, nihil nobis iam pridem reliquum est: nostra hac tempestate agricola obsecrus est & gladiator, cuius nobilis dolosus & auarus, qui præsent curiæ, retributiones querunt, & numeræ amant, nobiles luxui prom sunt ac desidiæ;

Et miles præter stipendia spoliisque, nihil magnopepe curat, quò cessura imperia sint, nihil cogitat, sine delictu amicis hostibusque aequè insensus. videntem sacerdotes præter pompam & regios factus, nihil sancti habent, non religionem, non sanctitatem, non doctrinam nouerunt. omnes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, curant. Nihil est igitur, quò miremur, si Christus huiusmodi moribus aduersatur: nos sine Deorum præsidio pugnamus, & quod deterius est, aduersum Deum dimicamus: nos crucem signis impietam proferimus, at Christus cruci affixus ex aduerso acie; nobis opponitur. omnia igitur corruunt & maximis calamitatibus immoluntur, cum alteri Christianorum populorum aduersus Turcas pugnant, alteri & alijs bellicis implicantur, aut desiderio ocioque torpescunt. miles in aciem eductus, pecunijs, non Christo inseruit, nisi illi quamprimum stipendia penduntur, continuo castris excedit, aut transfugit. Quid igitur sapientia Italarum, quid industria Hispanorum, quid robur Germanorum, quid indomata Gallorum vires, quid Vngarorum audacia profint, ubi miles non Christum, non gloriam cogitat, bellumque quasi tabernam ingreditur, eo consilio vt diuina humanaque omnia euertat? Leges sanctissime nobis propositæ sunt, at moribus perditissimis tenemur; armis optimis, at animis pessimis militamus. summamque gloriam arbitramur civilibus armis egregiè digladiari. Si verò aduer-

sus Turcas segniter pugnemus, aut nullo vitio datur, aut nulla poena propterea plectimur. Dicat mihi aliquis, quando quispiam miles militiam deserens, aut transfuga supplicio vel minimo affectus fuit? at priscis ijs temporibus pro tuenda militari disciplina desertores, transfuge, & huius modi capite pledebantur, decamiq; legiones vniuersae aliquando imminebantur. Prodeamus ergo in bellum pauci numero, moribusq; impuris contaminati aduersus innumerabiles hominum copias militaris disciplinae apprimè obsequetes, Turcae enim in castris vitia exuunt, Christiani induunt; Turcae nesciunt delicias, castra Christianorum ipsae deliciae dici possunt. Vbi luxus & licentia dominatur, pluresq; in exercitu meretrices quam milites euertantur. Vngarus proditionibus studet, Hispanus furatur, Germanus vino indulget, Italus scortat, Galus cantat, Anglus vorat, ita vt vix ne militem unum militari disciplina dicere iure possis. nulli nam si sobrii, si frugique homines, continent, ac vigilantes vincant, vicanturq; qui errantes furantur, alij inter pocula, alij somno stertentes, aut cum scortis deprehensi intercipiuntur. Hoc verò plebi populoque vitio dari debet; at quòd nos Turcis pares copias in aciem educere non possimus, Reges ipsi in culpa sunt. Nunc bellorum Gallorum tandem finem suum sortitum est, ex quo fit, vt non modo hereses vniuersas extinguam, sed & Principum odia simultatesq; omnes, ac tan-

dem

dem firma subsidia aduersus Turcas mitti posse aliquando speremus. Germania igitur sola quinquaginta millia peditum in aciem educet, nec pauiores Italia armabit. Totidem, ac plures è Gallia expectabimus, Hispaniaq; pari militum numero Christianorum rebus fauebit. Quid de Barbantia? quid de Flandria, Hollandia, Zelandia, Frisiaq; dicam? ipsa decem millibus equitum. XX peditum prosto aderunt. reliquiae Pannoniorum, Moravia, Slesia, Boemia & quicquid gentium Istro flumine alluitur, Poloniaq; ac Ilyrico nomine continentur quam facillimè sexaginta equitum millibus aduersus communes hostes in aciem prodire poterunt. Quis dubitet huiusmodi copijs procuratis diuinis rebus, moribus nostris aliqua ex parte instauratis, nos de Turcis triumphaturos, Graeciam, Thraciamq; totam de hostibus recepturos, quibus in locis adhuc etiam Christiani ritus & religio uiget. ij enim homines ancensis arrectisque animis Christianorum arma expectant, ad minima quaeque rerum momenta deserturi, Othomanorumq; regum iugum detrectaturi. post unicam uictoriam uideo planè latissimos aditus ad Pannoniae res instaurandas dari, futurum ut Istro flumine tormenta, resq; bello opportuna ad oppugnandum Bisantium comparentur, ad quarum rerum apparatus exciti Persae ipsimet ad usque suburbia Bisantij excursioniones facient. aderunt & nobis Ruthenus, & Georgianus reges, quibus aduersus Tur-

L 4 113

cas nec vires nec odia ullo tempore defuere. Ethio-
pum Rex Ioannes non conquiescet, sed ab India
mouens communi hosti clades quam maximas poterit,
inferet. Hæc uolui tibi dixisse, Maximilianæ
optimorum Imperatorum filio, tum quod maxima
ex parte Christianorum calamitates expertus sim,
tum etiam quod ea sibi omnes de uirtute tua pol-
liceri uidentur, ut te alterum Maximilianum
atauum, Ferdinandum parentem, Carolumque Cæ-
sarem patrum futurum sperent. quæ hominum
maxima spes percrebescit, uiresque sumit tuis au-
tæta uirtutibus. Nos igitur Deum oramus, ut mi-
nicæ tuæ tantæ expectationi faueant, cui te nun-
quam defuturū vereamur, ut tandē Christianorum
res profigatæ ac fesse in uirtute tua conquiescant.

ISOCRATES PHILIPPO
Macedonum Regi S. D.

SI essem iunior, non per literas tecum agerem,
sed istuc profectus coram disseruissem. Sed cum
adolescentiæ meæ tempus, & rei gerendæ occasio
non unâ inciderint, (nam & ego senectute pigre-
sco, & illæ nunc rectissime administrari potest) ita
eam tibi explicare conabor, ut tali statu rerum fieri
potest, equidem haud ignoro quantum ad per-
suadendum interfit, utrum uia uoce, an per lite-
ras consilium detur: non eo tamen, quod isdem de
rebus præsentî cum præsentibus agere, quam

scriptis

scriptis facilius est, aut quod omnes dictis quam
scriptis plus credunt, & illa tanquam decreta, hæc
ut signenta audiunt: sed propterea imprimis, quod
in congressibus si quid fortè vel non rectè intelli-
gitur, vel non creditur, is, qui coram adest, utriusque
incommodo leui opera medetur: in scriptis si talis
serpulus incidere, nemo est qui tollat, ipso auctore
& defensore non præsentem. Sed cum totius rei pe-
nes te iudicium sit, bona mihi spes est, orationem
nostram ponderis aliquid apud te habituram, quem
reiectis omnibus id genus impedimentis, res ipsas
inspecturum arbitror. Quidam autem qui in con-
gressum, & colloquium tuum uenerunt me ab hoc
illituro deterrere sunt conati, dicentes apud te
assentatores in precio esse, contumaci monitores.
Quorum uerbis si crederem, altum sanè silentium
tenerem: sed nemo unquam mihi persuadere posse
fieri, ut quisquam tanta rerum gestarum gloria, et laude,
sapientiæ cæteris antecellat, nisi ex alijs discat,
alios audiat, alijs beneficiat, & undecumque accersat
& colligat ea, quibus ingenium excolatur. & hæc me
causæ, ut ad te scriberem mouerunt. Dicturus autem
magnis de rebus, de quibus, quas audire nemini mortali-
um, quam tibi magis conuenit, te alacriter ad eam esse
hortandum existimaui, ut scriptam orationem audire dignare-
retis. Neque enim aut ego nunc gloriolam capto,
aut te huiusmodi orationes, uel ad satietatem audinis
se ignoramus. adhæc illud etiam omnibus est perspicuum,
si qui ostentare ingenia cupiant, celebres eis conuen-

tus esse perēdos, in quibus plurimos inuenient elo-
quētiae suae admiratores. Si qui autem perficere ali-
quid studeant, ijs cum eo differendum esse, qui re-
bus ipsis, quae oratione fuerint expositae, summum
fastigium quamprimum imponat. Quod si vbi
alicui consilium darem, cum magistratibus, & prin-
cipibus ciuitatis sermonem haberem. Cum verò
de salute Graecorum tuenda suadere instituerim,
quis nam mihi equius appellandus erit, quam is,
qui & nobilitate & potentia Graecis omnibus prae-
stat? Nam dum Lacedaemonij rerum potirentur,
difficile tibi fuisset gentis nostrae suscipere curam,
illisque aduersari. Nunc verò in eo loco res eorum
sunt, vt bene secum agi putant, si suam ditionem
tueri queant. Nostra verò ciuitas promptissi-
mea tecum suas opes coniungeret si de Graecia
benemerire studebis. Quae igitur hac melior oc-
casio tibi dari queat? Mirari autem non debes,
me, qui neq; orator sim, neq; Imperator, nec alioqui
vir potens, negocium tam arduum suscepisse,
duasque res maximas conari, vt de statu Graecia
orationem habeam, & tibi dem consilium. nam
ego, vt nunquam gessi remp. (qua quibus de cau-
sis abstinerim dictu operosum fuerit) sic nemo
negabit, opinor, me ea doctrina, quae res minutas
despicit, & consequi arduas conatur, non esse de-
stitutum. Quare absurdi nihil fuerit, me quid pub-
licè profit aliquanto acutius prospicere quam qui
istic reipublica praesunt, magnamque authorita-
tem

tem habent. Statim autem declarabimus, an ali-
cuius precij sumus, cuius rei testis aptissimus ipsa
erit oratio.

ISOCRATES PHILIPPO REGIS.

EQUIDEM scio solere gratiores esse omni-
bus laudatores, quam monitores, praesertim si
quis praecipendi munus non rogatus ipse vltro su-
scipiat. Ego verò, nisi prius optimo studio te mo-
nuissem ijs de rebus, quae officij tui esse maxime vi-
debantur, fortasse nunc de ijs, quae tibi acciderunt
pronuntiare non instituerem. Sed quia nihil propo-
situm est rerum tuarum gerere curam, cum patriae
meae, tum caeterorum Graecorum causa, turpe mihi
ducerem de rebus non perinde necessarijs consilium
tibi dedisse, nunc longè grauiorum nullam facere
mentionem. Tum enim gloria tantum agebatur;
haec verò ad salutem tuam pertinent, quam negle-
xisse visus es omnibus qui conuicia in te dicta au-
diuerunt. Nemo enim est qui statuat te in aduen-
dis periculis magis esse temerarium, quam regia
dignitas patiatur, & de laude fortitudinis, quam
de summa rerum esse sollicitum. Atqui aequè tur-
pe est, & hostibus circumdatum strenuè pugnan-
do alijs non superiorem esse; & cum nulla talis vr-
get necessitas, in ea te discrimina conijcere, quibus
supereratis nihil memorabile gesseris, interfectus
annus fortunas vna euertas. Neque verò semper
praecis-

præclarum habendum est in bellis occumbere, sed quando id fit, pro tuenda patria, parentibus, liberis, laudabile est. Cum verò talis obitus, & ijs omnibus nocet, & superiorum temporum successibus labem aspergit, turpis habendus, & fugiendus est, ut ignominie conciliator. Eam potius ingerendis bellis rationem tibi sequendam censeo, qua vrbes vtuntur: nam hæc omnes, quum aliquò mittunt exercitus, rempublicam, & senatum de rebus presentibus deliberantem in tuto collocare solent, vnde id etiam euenit, ut si qua plaga fuerit accepta, non tamen vnà robur totum amittant, sed & multas clades perferre, & tandem vires suas reficere possint. Quod & tibi propositum esse debet; neque vllum salute maius esse bonum existimandum, ut etiam victorijs, quæ contigerint rectè vtique queas. Non vides quanta sit Lacedæmoniorum de Regum incolumitate sollicitudo? adeò ut clarissimi quique ciues eos tueri soleant, quibus turpius est à capite regis pericula non depulisse, quam clypeum abiectisse. Neque illa etiam ignoras, quæ Xerxi Græcis insidiant, & Cyro Persarum regnum aggresso, acciderunt. alter enim tantis prælijs victus, tot cladibus affectus, ut nullum simile exemplum quisquam nouit, tamen, quia vitum seruarit, non ipse modò regnum recuperauit, sed idem filijs suis reliquit, & Asiam ita firmavit, ut nihilominus sit, quàm prius formidanda. Cyrus autem victis omnibus regis exercitibus,

cura

cum summa rerum potitus esset, temeritate sua non se ipsum duntaxat tanto Imperio priuauit, sed & milites suos in summas clades coniecit. Innumeros ennumerare possem, qui, cum maximorum exercituum Duces essent, quia ipsi immaturè perierunt, vnà secum multa millia in exilium traxerunt. Hæc exempla tibi consideranda sunt, ut eam fortitudinis laudem, quæ cum recordia, & intempestiua ambitione coniuncta est, non appetendam iudices: neque ipse vbi in tot regnorum periculis, alia ignobilia, & militaria accersas, neque cum ijs certes, qui aut vitam calamitosam perdere volunt, aut stipendij maioris impetrandi causa temerè in pericula se conijciunt; neque gloriam desideres tibi cum alijs multis & barbaris & Græcis communem: sed eam, cuius tanta sit amplitudo, ut tibi soli nostro sæculo contingere queat. neque tales virtutes nimis adames, quæ contemptis etiam viris haud negatæ sunt: sed illas, quarum nemo malus particeps est. neque bella geras obscura, & molesta, cum magis honorifica & suauia suscipere liceat. neque eas, per quæ & tibi coniunctissimos molestijs ac solitudinibus afficias, & hostibus tuis magnâ spem subministres, id quod nunc abs te factum est: sed barbaros istos, cum quibus nunc bellum geris, tan tisper vicisse suffecerit, dum regnum tuum in tuto collocaris. Iste verò, qui nunc Rex magnus appellatur, regno euertendus est, ut & gloriam

tuam

tuam amplifies, & Græcis ostendas cum quibus bella gerenda sint. Vehementer autem optarim me hæc ad te scripsisse ante susceptum bellum, ut vel si paruisses, in tantum periculum non incidisses; vel si mea monita neglexisses, ego non viderer ea suadere, quæ nunc euentu magistro edocti omnes probant: sed ut exitus testaretur vera & recta fuisse mea ipsi de rebus consilia. Cùm verò huiusce disputationis ea natura sit, ut latam dicendi materiam præbeat, ego pluribus verbis non utar, quòd existimo & te ipsum & ex amicis tuis viros honestissimos faciliè quàm multa volueritis ad hæc adiecturos. Præterea vereor, ne fuerim in hoc loco tractando curiosior; Nam dum paulatim progredior, non animaduerti me neglecta epistola breuitate, iniustæ orationis prolixitatem incedisse. Quæ quamquam ita sunt, non tamen præterire debeo quæ de nostra vrbe dicenda sunt: sed danda est opera, ut te horter ad ineundam cum ea familiaritatem & amicitie vsum. Arbitror enim esse multos, qui nuncient, atque dicunt non odiosissima tantùm, quæ apud nos de te dicta sunt, sed quædam etiam de suo affingant. Minimè autem te illos audire decet. Nam absurdum fuerit, te, qui nostrum populum eo reprehendas quòd calumniatoribus faciliè aures præbeat, illos magnificere, qui artem calumniandi exercent. Satis enim intelligis istos, quo facilius ciuitatem nostram à quibuslibet in quamuis posse deduci partem asserunt,

runt, tibi magis opportunam eum ostendere. nam si ipsi, qui nulla in rempublicam beneficia conferunt, solis verbis quicquid volunt impetrant: quòd consentaneum est, te, qui ipsis factis nos plurimum inuare potes, quicquam à nobis non consecuturum? Acerbis autem nostræ vrbis accusatoribus illos esse opponendos video, qui Atheniensem omnia esse dicunt, neque minus eos, qui Athenienses nulla vel magna vel parua in re deliquisse asserunt. Absit autem, ut ego tale aliquid dicam. nam cum alij, nec Deos omni crimine vacare putent, ego erubescerem gloriari, nos nihil vnquam peccauisse: illud tamen dicere non verebor, te nullam aliam urbem inuenturum, quæ vel Græcis, vel tuis rebus magis opportuna sit: quòd tibi est quàm diligentissimè considerandum. Nec enim tantum si tecum societatem inierit, sed si vel amica tibi esse visa fuerit, maximas tibi allatura est utilitates. Nam & hos, qui tibi nunc parent, si non habebunt ad quos confugiant, facilius in officio cõtinebis & quosuis barbarorum celerius subiges. An verò talis beneuolentia non alacriter expetenda est, qua non modò partum imperium securè teneas, sed amplam etiam dittonem sine periculo acquiras? Miror equidem eorum Principum rationes, qui milites conducunt, & magnas in eo impensas faciunt, à quibus & ipsi norunt plures eorum, quibus illi crediderunt, esse proditos quàm seruatos; tã potentis verò vrbis adiungere

gere sibi studia non conantur, quæ cum singulari
urbes, tum vniuersam Græciam saepe iam serua-
uit. Illud cogita multos laudare prudentiam tuam,
quod ita cum Thessalis egeris, ut & æquum erat,
& illis expediebat; qui quidem viri sunt, non
facillimis ingenijs, sed animosi & seditionibus gau-
dentes. Isthac eadem ratio de nobis etiam erit in-
eunda, quum scias, ut regionem Thessalorum,
sic Atheniensium potentiam tibi esse finitimam,
quam tibi omni studio conciliare debes, cum sit
multo præclarior benevolentiam ciuitatum cape-
re, quam mania: hoc enim non modò inuidiosum
est, sed quicquid sit huius generis exercitiis ple-
rumque ascribitur: si autem familiaritates contra-
here potueris, & hominum benevolentiam collige-
re, sapientiam tuam mirabuntur omnes. Hæc
quæ de urbe nostra disserui affirmanti mihi iure
credas. satis enim constat, me, & meis ciuibus ad eò
assentari non solere, ut nemo sit omnium qui sa-
pius eos reprehenderit, neque etiam in magno es-
se pretio apud vulgus & temerarios aestimatores,
sed illorum alijs & ignotum esse, & alijs aequè in-
uisum ac te. hoc tamen inter nos interest, quòd tibi
opes & potentiam inuidet: mihi, quòd me illis sa-
pientiorum esse profiteor pluresque sunt, qui mea
consuetudine, quam illorum, delectentur. Vtinam
verò tam facile mihi esset quàm tibi conceptam de
nobis vulgi opinionem abolere. Nunc id in tua
manu est, modò vilis; mihi verò cum propter se-
nium,

nium, tum pluribus alijs de causis boni fortuna
est consulenda. Quare non video plura dicere quor-
sum attinent: hoc tamen addam, licere nobis, ut
vestrum imperium ac felicitatem Græcorum fe-
licitati & benevolentia commendatis. Vale.

ISOCRATES PHILIPPO REGI S. D.

Et si cum Antipatro etiam & de nostræ ur-
bis, & tuis commodis satis, ut mihi persuadeo,
copiosè disserui: tamen ad te quoque scribere vo-
lui, quòd pace iam facta mihi agendum esse vi-
deatur, non multum absimilia ijs, quæ in oratione
prescripta sunt, sed multò breuiora. Tum enim
suadebam, ut compositis nostræ urbis, & Lacedæ-
moniorum, & Thebanorum, Argiuorumque con-
trouersijs, Græcos in concordiam reduceres; existi-
mabam enim si id à principibus ciuitatis impe-
trasses, quamprimò reliquas quoque secuturas.
ac illo quidem tempore alius erat rerum status.
nunc verò in eo loco res sunt, ut suadere nihil sit
neceffe. nam propter commissum prælium omnes
coacti sunt ad sanam mentem redire, & ea desi-
derare, quæ te velle tum agere tum dicere cogita-
bam, bellum videlicet omissa, insania & auaritia,
qua contra se mutuo grassarentur, in Asiam esse
transferendum. Præterea illud etiam complures ex
me requirunt, vtrum ego tibi suaserim, ut expedi-
tionem contra barbaros susciperes, an verò cum

tuiam id decreuisses, ego sententiæ tuæ approbator accesserim. Ego verò cum nunquam hæcenus te conuenerim, nihil de hoc comperti me habere dico, sed putare tamen te id iam antea constitutum habuisse, me verò tuis desiderijs suffragatum esse: quæ illi cum audirent, me rogabant ut te hortarer, ne mutares consilium. nunquam enim edi posse illustria facinora vel Græcis utiliora, neque unquam posse dari meliorem gerendæ rei occasionem. Si igitur ea, qua olim florui, facultas ingenij mihi suppeteret, neque senectus omnes vires ademisset, non per literas tecum agerem, sed coram te extimularem, & hortarer ad hoc negociũ strenuè suscipiendum. Nunc, ut possum, te hortor, ne hæc negligas, aut desistas, priusquam rem omnẽ confeceris. Alterius porrò alicuius rei cupiditate insatiabili æstuarè non est honestum. Nam plerisque probabatur mediocritas. Sed magnam, illustremque gloriam desiderare, nec eius unquam satietate affici debet, qui alijs multum antecellunt. Id quod tibi contigit. Tum autem ad famæ tuæ splendorem nihil posse accedere putato, eamque rebus tuis gestis parem fore, cum barbaros (ijs exceptis qui ductum & auspicia tua sequuntur) Græcis seruire coegeris, illumque regem, qui nunc magnus appellatur, eò redegeris, ut iussis tuis obediat. Hoc autem rerum statu, nunc hæc tibi perficere multò facilius est, quàm eã consequi potentiam & gloriam, quam tibi vetustij regni subsidio com-

parasti

parasti. neque enim quicquam tibi est reliquum, nisi, ut deus fias. Ego verò senectuti ob hoc unum habeo gratiam, quod eò usque produxi vitæ meæ tempus, ut ea quæ adolescens animo agitavi & tum in pangyrica, tum ad te missa oratione scribendæ suscepi, partim nunc per te geri & administrari videam, partim deinceps perficienda esse sperem.

ISOCRATES PHILIPPO REGI. S. D.

QUAMQVAM apud nos periculosum est literas mittere in Macedoniam, non modò nunc quum bellum vobiscum gerimus, sed pacis etiam tempore fuit. Ego tamen ad te scribere de Diodoto institui. æquum enim esse existimo, ut magnificiam, cum omnes familiares meos, qui se nobis dignos præbuerunt, tum verò hunc propter & benivolentiam erga nos, & morum integritatem. maxime autem vellem eum per nos fuisse commendatum. Postquam verò aliorum opera ei aditus ad te patefactus est, hoc mihi relinquitur, ut testimonium de eo dicam, eamque cognitionem restitram, quæ mutuo intercedit confirmem. Nam cum multi, & varij viri, atque ex illis plerique gloria celebres mea consuetudine sint vsi, reliquorum alij eloquentia, alij prudentia, & rebus gerendis claruerunt, ac alij quidem vitæ modestia & suavitate morum commendati sunt, cum ad alios vsus,

R 2 &

& actiones prorsus inepti essent: hinc autem con-
 tigit ingenij dexteritas, ut in ijs, quæ diximus, om-
 nibus sit absolutissimus; quæ ego dicere non aude-
 rem, nisi & ipse ab omni parte prospectum eum
 haberem, & omnino putarem te idem cogiturum
 partim ex familiaribus cum eo congressibus, par-
 tim ex eorum, quibus uotus est, sermonibus. Quo-
 rum nemo erit, nisi supra modum sit inuidus,
 quin fateatur eum & eloquentia, & consilijs nul-
 li esse inferiorem, virumque iustissimum, & mo-
 destissimum, & ab auri cupiditate alienissimum,
 inque vitæ consuetudine suauissimum hominem, &
 disertissimum. Ad hæc magnam esse in eo dicendi
 libertatem, non illam quidem indocoram, sed hanc
 quæ iure maximum signum habetur benevolent-
 iæ erga amicos, quam ex principibus ijs, qui tantos
 animos habent, quantos Imperij maiestas requi-
 rit, tanquã vitæ venerantur: qui aut imbecillioribus
 sunt ingenijs, quæ potentia amplitudo postulat, ut
 molestiam aduersentur, quasi verò per eam cogantur
 aliquid contra sui animi voluntatem facere,
 ignari nimirum cum de utilitate deliberatur,
 eos, qui aduersari audent, maximam eis dare pote-
 statem ea, quæ velint, faciendi. Consentaneum enim
 est, eos, qui ad gratiam loqui omnia student, non
 modò regum. Imperia, quæ multa, (idque aliter fieri
 nequit) pericula secum trahunt, firmare non posse;
 sed ne rerum publicarum quidem, quæ aliquan-
 to tutiores sunt, libertatem. Decet autem eos, qui
 propter

propter audientiam utilitatem liberè, quæ sentiunt,
 dicunt, multa conseruare posse quæ alioqui peritura
 viderentur. His de causis æquum est apud om-
 nes principes, maiorem esse eorum, qui vera dicere
 non dubitant, auctoritatem, quam horum, qui ad
 gratiam omnia, nihil autem gratis dignum loquuntur,
 fieri tamen solet, ut illi apud plerosque mino-
 re in oratio sint, quam assentatores, id quod etiam
 Diodotum ab eis quosdam Asiae proceres afflixit,
 quorum commodis cum multis in rebus consuluis-
 set, non dandis modò consilijs, sed rebus etiam ge-
 rendis, ad eandis que periculis, quia tamen liberius
 eos officij sui monebat, tum honoribus, quas in pa-
 tria tenuit, spoliatus est, tum amplissimorum spe
 premiorum decidit. Ita plus valuerunt leuissimo-
 rum hominum adulationes tanti viri meritis. His
 de causis tamen si ad vos se conferre semper in ani-
 mo habebat, tamen nescio quo timore est retarda-
 tus, non quòd omnes in altiori dignitatis gradu col-
 locatos similes esse putaret, sed quia propter obie-
 ctas ab illis difficultates minus auidè spem, quæ à vo-
 bis ostendebatur, amplecti audebat. In quo idem
 illi accidisse videtur, quod nauigantium plerisque;
 qui ubi semel in tempestates inciderunt, non am-
 plius securis animis mare ingrediuntur, etsi sciunt
 sæpe prosperam etiam nauigationem solere contingere.
 Sed quoniam tibi commendatus est, id bene
 esse factum, ei que profuturum puto; quod ut existi-
 mem, tua imprimis facit humanitas, quæ ab exte-

ris hominibus praedicatur. Deinde vos praeterire non arbitror, nihil esse vel suavius vel utilius quam fideles simul & utiles amicos parare beneficijs, & de talibus viris benemereri, propter quos multi etiam alij gratiam nobis habituri sunt. Omnes enim boni & docti eos, qui praestantibus doctrina & virtute viris honorem habent, non minus laudent & venerentur, quam si in ipsos collata fuissent omnia. Sed ipsum Diodotum suapte potissimum industria effecturum esse arbitror, ut sui curam geras. Auctor autem eius filio fui, ut se ad vos conferret, seque vobis in disciplinam quasi traditum profiteri atque operepretium facere conaret. Quod ubi ex me audierat, se quidem vestrae amicitiae percupidum esse dixit; sed eodem esse erga illam animo quo erga certamina pugilum: cupere enim illis victoriam consequi, sed ad ea praeterea descendere non audere, quod sibi vires coronis dignas deesse animadverterat. Eodemque modo desiderare honores a vobis consequi, sed eam sibi facultatem negatam arbitrari. nam & imperitia sua & splendore vestro se deterri. Huc accedere corpusculum quoque minus elegans & reprehensionibus obnoxium, quod existimet in multis sibi rebus impedimento fore. & hic quidem, quod esse sui esse putabit, id faciet. sine autem ad vos se contulerit, sine quieti, ac otio dans in hisce locis versabitur, curam tibi esse velim, cum caetera, quibus indigebit, omnia ut subministras, tum vero, ut & huius & parentis eius vita

in

in tuto collocetur. Existimare enim debes te hunc tanquam depositum habere; a senectute nostras (quae minime certe negligenda est) & ab ea auctoritate (si quo forte nomine digna videbitur) quam habemus, & ab ea benevolentia, qua vos per omnem aetatem sum praefecutus. Neque mireris, si vel prolixior scripsi epistolam, vel aliquid in ea curiosius, aut senilius diximus. ego enim neglectis caeteris rebus omnibus in hoc unum toto animo intentus fui, ut appareret mihi maximae curae esse amicorum commoda, quos summa charitate complector. Vale.

ISOCRATES ALEXANDRO REGI. S. D.

CUM ad patrem tuum literas darem, absurde me facturum putabam, si te, qui in eodem loco cum illo versaris neque compellarer, neque salutarem, neque tale aliquid ad te scriberem, quod efficeret, ne hi qui me ignorant, putarent me iam senio desicere aut prorsus delirare; sed ingenium, quod adhuc mihi reliquum est, nec unam cum vigore corporis interijt, non indignum esse ea facultate, qua iunior florebam. Praedicari autem te ab omnibus audis, ut & humanum, & Atheniensibus amicum, & sapientiae studiosum, in quo profectio non insipienter, sed prudentissime facis. Illo quoque laudem mereris, quod ex nostris civibus amare & magnifi-

R 4 care

care dicere, non eos, qui nullum virtutis & doctrinae studium habuerunt, malarumque rerum cupiditate constricti tenentur, sed hos, quorum disputatio. nibus audiendis nullas molestias capias, quorumque commercijs & consilijs utendo, neque damnis, neque iniurijs afficiaris. talium enim consuetudo prudentibus expetenda est. Inter doctrinarum porro genera ne dialecticas quidem disputationes improbare dicere, sed sic de illis sentire, ut eas existimes in priuatis congressibus permultum valere, non tamen vel populi gubernatoribus vel principibus esse opportunas, neque expedire, nec decere, ut qui dignitate ceteris praestant, vel ipsi cum ciuibus rixentur, vel ceteris dent contradicendi licentiam. Hoc igitur studium te non amare ferunt, sed eloquentiae disciplinam permagni facere, qua utimur, & in quotidianae vitae negocijs, & cum de reipublica deliberamus; per quam id tibi contigit, ut & nunc de futuris rebus prudenter tuis populis, & quid singulos facere deceat, non stolidè praecipere, & de rebus honestis & iustis, horumque contrarijs rectè iudicare videaris: praeterea sic vel panis, vel praemij afficere utrosque, ut mereantur. Magna igitur laude digna est tua sapientia, qui valibus studijs occuperis. stem enim & patri & reliquis amicis facis, ubi aetate processeris, & in ijs actionibus perseveraueris, fore ut reliquos tantum sapientia ante eas, quantum pater tuus omnibus antecellit. Vale.

Iso-

ISOCRATES IASONIS LIBERIS. S. D.

RENUNCIAVIT mihi nostrorum legatorum quidam, se à vobis seuocatum, ac seorsum à ceteris interrogatum esse, an persuadere mihi possit, ut peregrè profectus vestra familiaritate utar. Ego verò propter Iasonis, & Polyacis hospitium libenter ad vos venire: cum enim congressum posse omnibus vobis prodesse scio. Sed multa me impediunt atque illud imprimis, quod & itineris labores ferre nequeo, & tam grandi aetate peregrè vivere indecorum est. Deinde quod omnes audita ea peregrinatione iure me contemnerent qui reliquo vita mea tempore otium sectatus in senectute demum peregrinari instituerè, quum deceret etiam, si prius alibi vixissem, nunc domum festinare, postquam ab obitu tam propè absum. Adhæc (verè enim dicenda sunt) etiam civitatem meam formido, dum initas cum ea societates celeriter solere video dirimi. quod si & erga vos tale aliquid accideret, quomodo & crimina & pericula effugere possem (id quod difficile admodum est) & non admitterem dedecus, siue aliqui putarent, vos à me propter urbem meam negligi, siue propter vos patriæ rationem non haberi? Cum autem non communis sit utilitas, haud scio quomodo utrisque gratum facere queam. Causæ igitur propter quas, quæ vellem, mihi facere non licet, tam multæ inciderunt

derunt; neque tamen decere existimo, ut de meo dumtaxat scribens, res uestras negligam. sed qua istic coram differuissim, hac eadem nunc ita, ut poterō, explicare conabor. Minimè uerò putetis hanc epistolam non hospitij uestri, sed ostentationis causa à me scriptam esse: non enim ita insano, ut ignorem me hac affectu etate meliora ijs, que prius edita & cum aplausu excepta sunt, scribere nequaquam posse, sin deteriora protulero gloriae meae multum decessurum. Deinde si ostentationi ingenij seruire magis quam serio uobiscum agere studeam, non hoc argumentum ex omnibus delegissim, de quo haud difficile est apte differere, sed alia longè pulchriora & uberiora reperissim. Sed neque hactenus unquam de ijs mihi placui, sed ob alia potius, quae plerique ignorant, neque nunc eo animo laborem hunc cepi. Ad cum uos multis arduis negocijs implicatos esse uideam, ostendere uolo, quae mea sit de illis sententia, ac dandi quidem consilij facultatem etati meae adesse censeo; nam experientia, & rerum multarum usus senes erudit, atque efficit, ut quid expediat acutiùs quam alij perspicere uideantur. De propositis autem rebus suauiter & cōcinnè atque elaboratè dicere non iam nostra etatis opus est. proinde hoc mihi sufficerit, si meam sententiam non dissolutè prorsus exposuero. Neque uerò miremini, si quid dicere uidebor quod prius audiuidistis. nam eorum quaedam fortassis inuito in mentem uenient, quaedam quod instituto meo idonea sciam

sciam assumam. ineptus enim essem, cum alios uideam dicta mea mutuari, si ego solus ijs, quae prius ipse dixi, abstinerem. Hæc propterea prefatus sum, quod id quod prius occurrit unum ex peruulgatis est: soleo enim ad nostræ disciplinæ sectatores dicere ante omnia esse cōsiderandum, quid nam oratione & partibus orationis efficiendum sit: quod ubi inuenerimus, & accuratè consecuerimus, rationes, & ornamenta quærenda esse dico, quibus argumentum expoliatur, & finem eum, qui nobis propositus fuerat, consequatur. Hæc de orationibus dicimus; est autem idem & aliarum rerum omnium & uestræ deliberationis fundamentum. non enim fieri potest, ut quicquam prudenter agatur, nisi hoc primum singulari sapientia cogitaueritis, & constitueritis, quales uos in posterum præbere uelit, & quomodo uitam uestram instituere, qualemque auctoritatem expetere, & utrum honorem admare, eum ne, quem ciues ipsi ultro, deserunt, an qui ab iisdem inuitis extorquetur. His iam de ijs & decretis, singula actiones, quae in dies incidunt, cōsiderandæ sunt, & efficiendum, ut ad eum finem, qui initio propositus fuit referantur. Quod si hoc modò quæretis sapienter quæ cogitaueritis, uestra consilia ad rationem utilitatis tanquam meta proposita accommodabitis, eamque magis assequemini: sin nullum tale fundamentum iacietis, sed id quod fortuito incidet, ageris necessesse est, ut animis uestris erretis, & multis rebus fruste-

frustremini, fortassis autem, eorum aliquis, qui temerè vitam instituerunt, has rationes perstringere conabitur, & ut certi aliquid de quaestione supra agitata dicam, postulabit. Non igitur quid tota de re sentiã, dissimulandum est. mihi securior esse videtur, & melior priuatorũ hominũ quam Tyrannorum vita; & iucundioris eos honores esse puto, quos principibus viri magnanimi habere solent, quàm quos à servitute oppressis extorquet metus. Quamquam autem scio fore multos, qui mihi aduersentur, & familiares vestros imprimis hac de re differendum est. Hos enim vos magnopere ad retinendam firmandamque Tyrannidem incitare opinor: non enim rei naturam vniuersæ, nec ab omni parte intuentur, sed hallucinantur, & in errores ipsi se conijciunt: authoritatem illi quidem, & emolumenta, & voluptates vident, ijsque se fruituros sperant; sed turbas, & terrores & clades principibus obici solitas, illorumque amicis non conspiciunt. Idemque illis evenit, quod ijs, qui turpissima & maxime nepharia facinora moliantur: qui tamen si rerum prauitatem non ignorant, tamen id commodi, quod illis inest, excerpere se posse sperant; pericula verò & mala omnia rebus annexa effugituros, eamque de se rationem inuituros, ut à discrimine omni sint remotissimi, utilitatibus verò proximi. Si qui igitur ita sentiunt, illos ego sua socordia beatos esse facile patior: me verò pudeat in dandis consilijs meum duntaxat compendium specta-

spectare, illos autem, quibus consulerem, prorsus negligere, nec (repudiales & commodis, & ceteris rebus omnibus ut à me alienis) utilissima suade re. mihi igitur sic auscultetis velim, ut me hoc esse animo non dubitetis. Valete.

ISOCRATES TIMOTHEO S. D.

QUA necessitudine inter nos coniuncti simus, ex multis te audivisse arbitror: gratulor autem tibi primum, quòd ista potestate melius uteris, quàm pater, ac prudentius, deinde quòd honestam famam parandi, quàm magnas diuitias coacervandi es studiosior. Non enim paruum signum virtutis ostendis, sed quod fieri potest maximũ, tali animo sis præditus. Quare si ut cæpisti, passimque de te dicitur, perrexeris, non defuturi sunt, qui & sapientiam tuam & institutum istud laudibus illustrent. Arbitror autem etiam ea, quæ de patre tuo dicuntur, momenti plurimum ad hoc esse allatura, ut sapere, alijsque præstare videaris. Solent enim plerique non ita commendare, & venerari laudatis patribus natos, ut eos, qui patrum scivitiã, & immanitatem nulla ex parte imitantur. Quicquid enim boni mortalibus præter expectationem offeritur, id omnibus in rebus longè gratius est, quàm ea, quæ usitata & legitima ratione contingunt. His igitur consideratis, quarendũ tibi & sollicitè cogitandum, quibus modis, & quorum opera, quo-

rumque

rumque consilij tum urbis calamitates emendes, tum ciues ad beneficentiam & modestiam cohorteris, atque efficias, ut & suauius & securius eum exigant, quam superiori tempore. Nam hæc officia sunt bonorum & cordatorum Principum. Quibus nonnulli contemptis in id vnum intenti sunt, ut cum summa licentia voluptates atque libidines suas expleant, eiectis, aut spoliatis optimis & prudentissimis ciuibus. Ignorant illi vnum dicere viros prudentes in hoc honorum & dignitatis fastigio collocatos, non ex aliorum miserijs suas parere voluptates, sed sua sollicitudine & laboribus ciuium felicitatem augere; neque acerbiter & scintiam in omnes exercere, suamque salutem negligere; sed Imperium ea clementia & equitate administrare, ut nemo eis audeat insidiari, & non minore vitam suam diligentia munire, quam si omnes in eorum exilium conspirassent, hæc ratio fit, ut & ipsi extra periculum sint, & apud Græcos ceteros gloria floreat. quibus maiora bona inuenire difficile est. Inter scribendum autem in mentem mihi venit, secundissima tibi omnia accidisse: opum enim abundantiam, quæ sine tyrannide parari nequit, pater multa violentia & magnis odijs partam tibi reliquit. His verò bene & humaniter uti in tua manu est, & in eote summo studio elaborare decet. Quæ mihi igitur consulta videantur hæc sunt. Sic autem sese res habet. Si pecunias, magnamque potentiam, & pericula,

sine

sine quibus hæc parari nequeunt, adamas, alij tibi in consilium adhibendi erunt; sin tibi harum rerum abunde est, virtutis verò & honestæ famæ ac popularis beneuolentiæ desiderio teneris, & orationi meæ obtemperandum erit, & cum illis certandum, qui præclare suas vrbes administrant; non modo ut par illis euadas, sed etiam ut eos superes. nam & Cleonium audio, qui Methymnæ domi natur, cum in alijs actionibus boni viri & prudentis fungi officio, tum tantum abesse, ut quemquam occidat, aut in exilium agat, aut proscribat, aut simili clade afficiat, ut ciues eius in summa securitate degant, ut patria pulsos ab exilio reuocet, ut restituis possessiones, unde eiecti fuerat, reddat: ijs verò qui eas tenuerint, tantum pro eis numeret, quanti emerunt. Neque ijs contentus ciues omnes armis instruat, exornet, nihil metuens, ne qui nouarum rerum studiosi insidias ipsi struant: quòd si qui audeant, mortem oppetere esse ducit in tanta humanitate & benignitate erga ciues, quam crudeliter in eosdem grassando, vitam ultra vsitatum mortaliu terminum producere. Plura fortasse de ijs & accuratius tecum differuissim, nisi mihi hæc literæ cum magna festinatione scribendæ fuissent. Sed alias iterum, tibi (nisi me senium prohibuerit) consilium dabimus. In præsentia verò de priuatis rebus agemus. Antacator, qui literas has tibi reddidit, est mihi familiaris. nã & iisdem studijs delectat, & eius arte vsus sum, sepe denique illi author fui,

ut

ut ad te proficisceretur. his omnibus de causis eum honorifice itaque tractes velim, ut nostrum utriusque expediat, ac praeter te feras quicquid officiorum in eum contuleris aliqua ex parte, mea quoque gratia fieri. Neque miteris me tam expedite ad te scribere, qui ad Clearcho nihil unquam petierim. Nam ferè omnes, qui isthinc ad nos navigant, te similem esse dicunt præstantissimis eorum, qui nobiscum unquam versati sunt. Clearchum verò quo tempore apud nos fuit, fatebatur omnes, qui rei aliquid cum eo habuerant liberalissimum esse, et mansuetissimum, et humanissimum inter discipulos: postquam autem principatum est adeptus, ita mutasse animum visus est, ut omnes, qui eum prius nouerunt, demirentur. Ob eas igitur causas factus sum ab eo alienior. Te verò et amo et probo, ac vehementer velim te nos complecti familiariter. Sed et tu ipse quamprimum ostendes, an idem tuus sit erga nos animus, et cum Autocratore commendatum habebis, tum epistolam ad nos mittes, qua vetus amicitia nostra et hospitium renouetur. Vale, et si quid aliud à nobis tibi præstari volueris, scribito.

ISOCRATES DIONYSIO.

SATELLITES, lictores, caduceatores, et alij simili solij adeptio, sapientiae studio tenebras effundunt, nec ulla res est, qua virtus facilius et celerius exterminetur. Non vna cum fortuna multum etiam

etiam naturam. adhuc pelliceo sacco amictus es. Nam natiuitatis tuae primordium mortale fuit, cur igitur inanis ista gloriola sectilem vitem ita inflavit? ingenti amentia repletus es, o infelix, et naturae fragilis agnitione spoliatus. Ita ne verò te sublimes isti fortunae motus à vetere contemplatione desciscere coegerunt, eoque redegerunt, ut sobriuum illum furorem desereres? fuit olim illustris tua moderatio: nunc verò humi depressa est, fortunata peruenit ad summum. falsa igitur felicitatis umbra recede, et fugitiuam fortunam effuge. Cuius leuitatem, et perfidiam si anteuerteris, mutatione subito ingruente minus percelleris. Vale.

ISOCRATES AD MITYLE- næorum Principes.

APHANEI liberi mei nepotes ab Agenore in musicis eruditi, me orarunt, ut vos per literas rogarem, ut postquam etiam alios nonnullos ab exilio reuocastis, et hunc cum patre, et fratribus restitueris. Quibus ego cum dicerem, vereri me ne nimis absurde, et impudenter facere viderer, qui rem tantam a uiris, cum quibus nunquam prius vel collocutus, vel familiaritate coniunctus essem, impetrare studerem; hac excusatione audita rogando multo magis instare cœperunt. Vbi verò spe sua prorsus frustabantur omnibus apparebat eos affici molestia, et grauius ferre repulsam. cum

S autem

autem eos vehementius dolere viderem, quàm decesserat: tandem pollicitus sum me hanc epistolam scripturum & ad vos missurum. Atque hæc habeo, quæ rectè dicam ad deprecandum stultitiæ & importunitatis crimen. arbitror autem vos prudenter fecisse, qui & cum ciuibus vestris in gratiam redieritis, & operam dederitis, ut exulum numerus minuatur, sociorum in republica maior fiat, & in ista seditione urbis nostræ exemplum imitemini. Illud autem imprimis laude dignum est, quod exulibus ereptas opes unà cum patria restitulistis. Ostenditis enim, & omnibus declaratis, vos non alienarum opum cupiditate impulsos, sed reipublicæ metuentes urbe eos eiecisse. Verùm etiam si nihil horum decreuissetis, nec ullum exulem reciperetis, è re nostra tamen esse putarem, ut ijs, de quibus ego scribo, patriam redderetis. Quum enim inter omnes constet, urbem uestram peritia musicæ omnibus antecellere, & viros in ea arte celeberrimos apud vos esse natos; turpe fuerit, eum, qui cognitione huius disciplinæ nostræ ætatis artifices superat, tali civitate exulare: & quum ceteri Græci eos, qui aliquo honesto studio eminent, tametsi prorsus alienos civitate donare soleant, vos, quorum apud alios hæc de causa celebre nomen est, ita esse negligentes, ut ciuem vestrum apud externos inquitum agere patiamini. Miror equidem eas civitates, quæ maiora præmia victoribus in ludis gymnasticis decernunt, quàm his, qui ingenij solertia & in

dustriis

dustria sua vitæ aliquid utile repererunt, neque considerant pedum celeritatem, & robur, morte unà cum corpore interire, artium autem eam naturam esse, ut perpetuò durent, sui que studiosos semper viuent. Hæc prudentibus consideranda sunt, ut maximi faciant bonos & iustos rerum publicarum gubernatores. Proximum honoris gradum ijs tribuant qui civitatibus ornamento & gloriæ esse possunt. Plerique enim in hæc ceu specimen quoddam intuentes, reliquos ciues uniuersos talibus viris similes esse iudicant. Fortassis autem dixerit aliquis, si qui beneficium petant, non rem ipsam tantum esse laudandam, sed ostendendū etiam ipsos non esse indignos ea re, de qua verba faciant: sic autem res se habet. Ego reipublicæ administratione, concionibus audiendis abstinui, propterea quod & vox, & audacia me deficiebat. non tamen omnino nullius mei usus, aut nulla fuit auctoritas. Sed me his, qui vestra, cæterorumque sociorum dignitati ac comodis patrocinati sunt, & consiliarium & adiutorem fuisse comperietis. Præterea plura verba feci de libertate & iure suo Græcis restituendo, quàm omnes isti, qui suggestum crebris concionibus contriuerunt, pro quibus rebus vos mihi meritò maximam gratiam haberetis. Nam hunc reipublicæ statum maxime perpetuò desiderastis. arbitror autem Cononem & Timotheum, si viuerent, ac Diophantum, si ex Asia redisset, mea causa strenuè fuisse laboraturos, uolentes idem mihi

à vobis tribui, quod sibi met ipsis, si vestra ope aut opera indigerent; De quibus nescio quo, sum attineat plura verba facere. Nemo enim vestrum ita vel adolescens vel obliuiosus est, quin collata in vos beneficia ab illis nouerit. sic autem de negotio rectissime deliberaturi uidemini, si consideretis & quis sit qui orat, & pro qualibus hominibus intercedit. Reperietis enim me coniunctissimum & amicissimum fuisse ijs, qui uos & alios summis beneficijs affecerunt: eos uerò pro quibus intercedo, eius generis esse homines, qui nec senioribus & magistratum fungentibus molesti sint, & adolescentes studijs incundis & utilibus, & huic aetati conuenientibus exerceant. Ne uero miremini me tam facile scribere, ac tum de cæteris omnibus, tum mihi charissimis literas ad uos dedisse. nam & filijs nostris obsequi, & simul ostendere cupio etiam si remp. non attingerint, sed mores dumtaxat & instituta meum imitentur, fore tamen ut apud alios in precio sint, & magnifient. Vnum adhuc est reliquum si precibus nostris locum dare uisum fuerit, ut Agenori & fratribus eius significeris eis mea causa ex quadam parte ea tribui, quæ sibi tribui rehementer optant. Vale.

THESSALI PHOCENSIBVS S. D.

DISSIMVLATIS adhuc etiam, Phocenses, quantum uiribus uobis præstemus? cum nos & quandiu

quandiu Græcorum partes secuti sumus, tandiu priores partes habuerimus; nunc uerò apud Persarum Regem eum locum tenemus, ut pro arbitrio nostro uos patria deturbata ac quasi seruos uendere possimus. Sed tametsi tantum uirium habeamus id scelus moliri nunquam auderemus: nihil est enim quod facilius quam iniurias obliuiscamur. Pollicemur igitur nos operam daturos, ut uobis, agroque Phocensi parcatur, si nobis quamprimum quinquaginta auri talenta pendantur, quod cum nobis magno commodo, tum uobis maiori usui futurum speramus. Valete.

PHOCENSIS THESSALIS.

SI nos non puduisset Græciam per proditionem fallere, neque nobis apud Persarum Regem honorificentissimus locus defuisset, nec esset quod fortunæ vestra aliqua ex parte inuideremus. At illud nobis imprimis statutum est, omnia extrema potius quam proditionis notam subire, patriæ communi deesse. proinde definite uel nobis interminari, uel de fide nostra quicquam dubitare. Valete.

MARDONIVS PERSA ATHENIENSIBVS.

HÆC mihi Xerxes meus perscripsit; Oēs iniurias quibus resti. Atheniensis me affecit, illi consono: Tu uerò Mardonius ita etiam facies: Atheniensibus

nienſibus urbem, agrosque reddas, aliumque locum, quem maluerint, ſibi deligant, liberi immunęque ſint; Tempſa Deorum immortalium deieſta & combuſta quamprimũ mecum fœdera percufferint, inſtaurentur. Nunc partes meę ſunt regis iuſſui obtemperare, modò hæc vos probetis. Dicite, quaſo Athenienſes, qua dementia aduerſus Perſarum Regem bellum geritis, quem nunquam vincere, nec ſemper æquare poteritis? Arbitror vos ſcire quas, & quãtas copias adhuc in acie habeam, quę tametſi à vobis fugentur ac frangantur, nec propterea ociũ ac quietem ſperare debebitis; nam & maior exercitus ac firmior facile cogentur. ne patiamini patriam veſtram interire, ne ve illa voſmet veſtro ſcelere priuetis, iam longis laboribus finem imponentes, oblatamque pacem ſine ullo proditiõnis metu cum maxima veſtra dignitate tandem complectamini, & quod rei publice vitale eſt, ſtatuatis. *Valete.*

LACEDEMONII ATHENIENSIBVS.

HVC nos Lacedemonij vos oratum miſere, ne quid noui aduerſus res Gracię ſtatuatis, ne ve barbarorum verbis pro factis fidem aliquam adhibeat. Hęc verò nullam Græcorum gentem decent, imprimis autem Athenienſes: vos enim primi abſque conſilio noſtro bellum excitatiſtis, quod deinde vniuerſam Graciã inuaſit, noſque pro tuenda libertate

libertate veſtra in hæc belli incommoda incidimus, nec vnquam adduci poſſumus, vt pro tantis erga vos officijs Graciã barbaris gentibus prodere ac ſeruituti obieſtare uelitis: maiores veſtri alijs tempeſtatibus non modò urbis ſuę libertatem, ſed & communem omnium tutati ſunt. quòd ſi primis rerum periculis regio veſtra expoſita eſt, periniquo animo patimur, eoq; magis, quòd duarũ meſſiũ fruges nobis ab hoſtibus interceptę, domusque veſtrę maxima hoſtium clade direptę captęque fuerint. Quod proſpicientes Lacedemonij ſocijque omnes, nobis filijsq; urbes domusque ſuas totas donant, pollicenturque imbellem turbã publicè alere quouſque Perſas, Medoſque communes hoſtes domuerimus, Cavite ne vos Mardonij literę, Alexandrique Macedonis uerba fallant, qui Perſarum rebus tantum tribuit. nihil enim eſt mirum Tyrannũ alterũ, alteri rationibus quibuſcumque fauere; nullum penes vos pondus ea uerba habere debent, cum ſciatis barbaros omnes fidei nullam vnquam rationem habuiſſe. *Valete.*

ATHENIENSES ALEXANDRO MACEDONI.

NO S amplitudinem Perſarũ Regis, viresque maximas planè cognouimus, & quantum nobis Rex præſtet, facilè quouis hominũ ſciat: at propterea nihil eſt, quòd res noſtras tueri deſiſtamus. Eſt enim virtutis Athenienſium pro tuenda libertate

tandiu pugnare,quandiu spiritus ipse nos non deficiat, Desine igitur nos suadere, vt cum barbaro te ge pacem ineamus, nec illud sibi Mardonius pollicetur, cui verbis nostris illud dices, quandiu Sol proprio cursu,circumagetur, nos libertatē nostram deorum immortalium praesidio defensuros eorū inquam Deorum quorum simulachra & templa flammis cōsumpserunt ac impiē demoliti sunt:postremū hoc à nobis Alexander ne petas. Hæc enim non sine maximo dignitatis nostræ dedecore agere ac pacisci possumus: nobis amicus ac perfamiliaris, pro mutua necessitudine inter nos nihil tentari nisi honorificum honestūque debueras. Vale.

S. P. Q. R. M. CLAUDIO MARCELLO Proconsuli.

MILITIBVS, qui ad Cannas commilitones suos pugnantes deseruissent, nobis prorsus videtur non recte remp. committi. Si tibi aliter videbitur, facias quod è republica fideque tua duxeris, dum ne quis eorum munere vacet, neu dono militari virtutis ergo donetur, neu in Italiam reportetur, donec hostis intra Italiam erit. Vale.

BOSTARES & HANNO CARTHAGINENSES, Hannibali S.

CAPVAM abste proditam & si minus dignum gloria

gloria tua videatur, at longè indignius, nos Tanos de te benemerentes & praesidium vniuersum omnibus hostium cruciatibus expositos. Nunciatum nobis est, te in Brutios abuisse veluti auertentem te, ne Capua in oculis tuis caperetur, at Hercule Romani ne oppugnatione quidem vr̄bis Romæ abstrahē Capua obsidenda potuere, tanto constanter inimici, quàm amicus Annibal. Si redeas Capuam, bellumque omne eò vertas, & nos & Campanos paratos eruptioni futuros scias. Tu iam meminisse deberes, non cum Rheginis neque Tarentinis bellum gesturum transisse Alpes, vbi Romanae legiones sunt, ibi & Carthaginensium exercitus debet esse. Sic ad Cannas, sic ad Trasimenū res bene gesta coeundo conferendoque cum hoste castra, fortunamque tentando. Vale. Capua.

MARCELLVS CONSVL S. P. Q. R. S. D.

ETSI scio vobis Quirites non gratum nuncium allaturum caso ad Herdonem Fulvio proconsule collega cum tredecim millibus hominum: verumtamen nihil est, quod terre amini. ego enim idem qui post Cannensem pugnam ferocem victorem Annibalem contudi, aduersus eum cum instructis legionibus iter arripui, breuem illi letitiam qua exultat, facturus. Quare omnes vos presenti animo esse magnopere volo. Valete ex Samnio.

SYPHAX NUMIDARVM REX, SCIPIONI
 Consuli. S. D.

CVM ad me in Africam uenisses, id inter nos actum est, ut paribus auspicijs bellum aduersus Carthaginienses gereretur, tuque quamprimum cum legionibus in Africam traiceres: nunc uero ea rerum mutatio facta est, ut filiam Asdrubalis Carthaginiensis uxorem duxerim, quam & iure hospitij & affinitate coniunctum deserere scelus maximum cēseri possit. Adde etiam, quod publico fœdere omnia cum populo Carthaginiensi mihi uincta sunt. Quarta te hortor primum, ut procul ab Africa, sicut adhuc fecerunt Romani bellum geras, ne mihi interesse certaminibus eorum, armaque aut hæc aut illa abnuentem, alteram societatem sequi necesse sit. Scias enim uelim, nisi Africa abstineas, & Carthagini exercitum admoueas, mihi necesse fore, & pro terra Africa, in qua sim genitus, & pro patria coniugis meæ, proque parente ac penatibus dimicare. Erit igitur tuæ prudentiæ, quod optimum consilium uidebitur capescere, dignitatisque meæ rationem aliquam habere. Vale.

SCIPIO SYPHACI REGI S. D.

NULLVS est omnium hominum, quem magis fides deceat, quam Regem: at literis quas proxime

mè accipi adeo dignitatis tuæ oblitus ut etiam pro tuendis Carthaginensium rebus aduersus Populum Rom. in acie staturum dicas. Quare te etiam atque etiam moneo, ne iura hospicij mecum, neu cum Pop. Rom. in ita societatis, neu fas, fidem, dextras, Deos testes, atque arbitros conuentorum fallas. si enim harum omnium rationem habueris, polliceor tibi, in meque recipio futurum, ut & rebus tuis amplissimis accessiones, maxima fiant, & dignitati nomini que tuo optime prospicias. Vale.

IOACHINVS SERRALIVS CAPONIO
 dictatori Flor. S. D.

QUONIAM non semper tuta mihi affertur occasio scribendi, presentem nactus nuncium nolui differre, quin te facerem de instituto negotio certiore, de quo probe scis ex arcano me agere cum graui illo, quem nosti, homine, maximeque familiari Pontificis. Is mihi retulit, Clementem satis prosperè & firmiter conualescentem eo esse animi decreto, ut se honesta conditione cum ciuitate conciliet, & belli consilia penitus abijciat, neque agerrime sit laturus, quod populus perpetuo rempublicam administret, & parta libertatis iura tueatur, modo per æquas condiciones ciuili more propinquorum suorum ratio apud magistratus habeatur. Sed quoniam plura scribere non licet, à te uehementer petimus, ut ad conditum locum extra urbem

*hem colloquendi causa Petrum filium ad me mit-
tas: ab eo enim cuncta fideliter exprimente, pre-
clare cognosces, quæ in conficiendo negotio opus
sint. Vale.*

DIVVS AVGVSTVS CAIO
nepoti. S. D.

*Ave mi Cai iucundissime, quem semper me-
dius dius desidero, quum à me abes, sed imprimis
diebus talibus, qualis est hodiernus; oculi mei
querunt meum Caium. at ubicumque fuisti spero
hunc diem te benevolentem celebrasse quartum &
sexagesimum natalem meum. nam ut vides κα-
τατην communem seniorum omnium tertium
& sexagesimum euasimus annum. Deum autem
Opt. Maximum oro, ut mihi quantumcumque su-
perest temporis, id salus vobis, agere liceat in sta-
tu reip. felicissimo, fortiter ac viriliter agenti-
bus vobis succedentibus atque suscipientibus sta-
tionem meam. Vale. ΠΠ. Kal. Octob.*

ALEXANDER MACEDO. N.

*TABVLAS testamenti ad te dedi perferen-
das: nam saepe pericitor de salute, nec corpore te
valeo. Testamentum confeci, ut si quid contingat
inopinatum sine tua iniuria proficiscar ex hac vita,
cum tu vnus omnium maximo me amore pro-
quitus*

*quitus semper fueris. Quæ mandauimus, diligen-
ter seruare stude, tum propter ætatem, tum pro-
pter necessitudinem. esto memor quantum fidei tuæ
committam, & quæ apud te deponam, tuque id
molis habes, ut res meæ omnes apud te honestè de-
positæ sint. Vale.*

ALEXANDER MACEDO. N.

*Ego me fortuna & gloria te antea existi-
ma, at disciplinis studiisque liberalibus & perfecta
felicitate quam tute possides, longè abste me præ-
celli sentio. Quocirca te orare statui, uti ad me
proficiscaris, sperans preces meas apud te maxi-
mum pondus habituras. Tu igitur viribus omni-
bus enitere, ut tua familiaritate quotidiana utamur.
Id tibi persuadens te non mei tantum, sed
omnium simul Macedonum moderatorem ac ma-
gistrum futurum. nam qui Macedonum regem eru-
dit atque ad uirtutem impellit, eum & populos
vniuersos ad fortitudinem ac probitatem uocare
certum est. cuiusmodi enim fuerit Dux, tales, ut
plurimum, subditos fieri necesse est. Vale.*

N. ALEXANDRO.

*AMPECTOR tuum maxime discendi stu-
dium, quod veram, vtilem, ac maxime necessariam
non popularem ad peruertendos mores eruditio-
nem*

nem apprehendere instituis. Qui enim philosophia amore ac studio tenetur, declinat communem illam ac vulgarem voluptatem, quæ quorundam adolescentulorum animos frangit, cum non natura modo nobilitatem tueri, verum virtutis instituto manifestum est. Porro liberali ac nobili ingenio si adijciatur modica exercitatio, neque desit præceptoris copia, maturè ad perfectam virtutis euadit frugem; equidem nisi senectus obsisteret (sum enim octogenarius, corpusque præterea inualidum) ipse ad te pergerem, ut iubes. quia verò id non datur quosdam ex contubernaliis meis ad te mitto, qui animi bonis me minimè inferiores sunt, & corporis commodis exuperant: his si tu studiosè congregiare, nihil quod ad veram pertineat beatitudinem desiderabis. Vale.

N. PISISTRATO.

TUAM erga nos benevolentiam mirificè amo, ac nisi apud me statuissem iam pridem ibi sedem habere, ubi res sit libera, malletm apud te in tuo regno quàm Athenis vitam ducere, violenter tyrannidem exerceantem, Pisistratè. Verumtamen licet libentiùs illic ex instituto nostro viuamus, ubi sunt omnibus æqua & communia iura, veniam tamen ad te, ut tuo hospitio tantisper fruam. Vale.

SOLON.

SOLON, LIDIAE REGI. S. D.

IUBES me in Lidiam venire inspecturum opes tuas; ego & si illas minimè aspexi, nihil ambigo. Aliactis filium regum omnium esse opulentissimum. Neque verò nos quicquam amplius habituri sumus, si Sardis ad te accesserimus: auro enim ipse non indigenus contenti modico vitæ stipendio: veniam tamen, ut tibi perhumano, & hospitali viro familiaris efficiar.

C. FABRITIUS, & AEMILIUS,
Consules, Pyrrho Regi.

Nos pro tuis iniurijs continuo animo strenui inimiciter bellare studemus: sed communis exempli, & fidei ergo visum est, uti te saluum velimus, ut esset quem armis vincere possemus. Ad nos venit Nicias, familiaris tuus, qui sibi à nobis pretium peteret, si te clam interfecisset. Id nos negauimus, ne ue ob eam rem quicquam commodi expectaret: & simul visum est, ut te certiorem faceremus, ne quid eiusmodi, si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum, & quòd nobis non placet pretio, aut premio, aut dolis pugnare. tu nisi caueas, iacebis. Vale.

EVLIVS

IULIVS CAESAR IMP.

M. Tullio Ciceroni.

RECTE auguraris de me, vnde & tibi cognitus. nihil a me abesse longius crudelitate, atque ego cum ex ipsa re magnam capio voluptatem, tum meum factum probari abste triumpho, & gaudeo. Neque id me mouet, quod qui a me dimissi sunt, discessisse dicantur, vt rursus mihi bellum inferant, nihil enim malo, quam & me similem esse mei, & illos sui. Vale.

TVRCARVM REX. ROM. PONT.

CORINTHVM Achaia nobilissimam, Etholos Acarnanes, Macedoniam, atque omnem Peloponessum armis inuasimus; vicos praeterea, agros, & oppida late incendio depopulati, vt mox in Italiam bellum transferamus. haec tibi omnia summo Christianorum metu ac detrimento nunciamus. Vale.

ROM. PONT. TVRCARVM REGI.

QVOD Graeciam omnem ferro igneque vastaueris, non tam crudelitatem in hac re tuam, quam tot vrbiu[m] direptiones vlisci paramus. neque enim victor hostibus ignoscere poteris, qui

1613

tuis etiam immanitati, sceleri, libidini nunquam pepercisti. Neque enim piuum fas ve apud hominem esse potest, cui neglecta religione Deus contemptus sit. nos nullum abs te bellum in Italia metuimus: facile enim scelerata hominum arma contemnit, qui Dei numine ac praesidio tutus est.

TVRCVS AMAZONIIS. S. D.

SI pro tuenda ciuium libertate, Amazonij, bellum aduersus me susceperitis, non tam vos ipse hostes iudicarem, quam egregios ciues pro patria, liberis, ac parentibus arma sumpsisse. sed nulla quidem ratione persuaderi ualemus, eos nunc virorum imperia recusare quos olim regna sceminarum tandem pertulisse audio. Vale.

AMAZONII TVRSCO.

AMAZONIDVM Regna, quae nobis ad contumelia obycere videris, nos minime quidem alijs parere hortantur. Turpissimum quippe ducimus, viros faminarum virtute superari. Eos igitur iniustos armis, & principatu dignissimos arbitrare apud quos etiam mulieres imperare didicerint:

TVRCARVM REX, VENETIS.

CLASSE vestra, qua ad belli naualis usum maxi

T mam

nam comparastis, Lycia maritima infestari audio, ac vos latè regni mei fines depopulatos, Atholiam Pamphyliae urbem armis circumfedissee. Videte, obsecro, quos tandem exitus hæc habitura sint; aliena temerè oppugnat, qui agrè sua bello tuetur. Vos namque post amissam Calcidem seruare potius temp. ac nominis dignitatè retinere oportet, quam armis Imperium quærere.

VENETI TURCARVM REGI.

Nec Peloponessus, nec Calcis quidem ipso iam pridem bello amisso nos ab oppugnatione perterrent, quas non ipsa virtute militum, nec viribus expugnatas, sed facta nostrorum deditio in potestatem redegit. Nos tamen, qui non armis perfidiam sed victoriam quærimus, omnia tuis infesta mari ac terra classe reddidimus. Nec enim ad generosi principis animos virtute accedit, qui non iure belli captas vrbes, sed insidijs proditas in deditio- nem accepit.

DEMOSTHENES SENATVI, POP. Athen. S. D.

Quod de meo in patriam reditu semper omnibus, vobis deliberandi cogiam fore puto, nunc de eo nihil scripsi. cum verò videam hoc nunc esse tempus, quo vos, si recta consilia sequamini simul & gloriam

gloriã & salutè & libertatè adipisci possitis non modò vobis, sed & reliquis vniuersis Græcis: sin erraueritis, deceptiue fueritis, non facile posse eandem occasionem recuperari, quam de hisce habere opinionem in medium proferre duxi. Difficile quidem est per literas consilium dare. Multa enim vos ante rem cognitam soletis interpellare. ac dicèri facile est, quid velitis, animaduertere, quodq; ignoratur rectè explicare: libello autem nullum tale adiumentum suppetit contra tumultuentes. Si tamen audire uoletis cum silentio, ac expectare, dum rem omnem dignoscatis, spero Dÿs fauentibus, quamquam breues hæc literæ sint, futurum, ut appareat me & optimo studio ea conari pro vobis quæ deceant, & quæ uobis expediant; neq; uerò eo consilio hæc ad uos dedi literas quasi desint oratores, alijre, qui imparati quicquid in mentem uenerit, dicant. Sed quæ per experientiam, & ut ingerendis rebus uersatus cognosco, cum exposuerim, dicendi studiosis in publico uerem materiam copiamque suppeditarem, ac optimorum consiliorum delectum facilem redderem. Primum omnium, Athenienses, vos concordés esse propter communem ciuitatis commodum oportet, ortasque in prioribus conuentibus dissensiones missas facere: deinde consentientibus animis omnes alacriterque quicquid decretum fuerit, adiuuare. Nihil enim constanter, nihil simpliciter agere non modò est indignum uobis, & animi parum generosi, sed sum-

mo etiam cum periculo coniunctum. Iam nec illud vobis ignorandum est, ea, quae per se ad statum rerum vestrarum tuendum satis non sunt, si ad reliquas copias adiungantur, effectura, ut multò facilius omnia consequamini. Quae igitur illa sunt? Neque civitati ulli, neque aliquibus, qui singularium urbium vetera instituta defenderunt irascendum est, sed delenda potius ex animis memoria iniuriarum: nam huiusmodi metus efficit, ut qui se foederatis in aperto periculo versantibus necessarios esse sciunt, opem ipsidem promptissimè ferant: qui metu isto liberati omnes fiunt mitiores, in quo non parum est utilitatis. per singula verò oppidalia inclamare stultum fuerit, imò ne fieri quidem potest: sed pro ut vos cum civibus vestris egisse viderint, efficietis, ut ita quisque cum ceteris actum iri expectet. Proinde censeo neque civitatem, neque Ducem, neque Oratorem, neque plebeium quamquam, qui ante hac statum illorum temporum defenderunt, a quoquam vel taxandum vel obiurgandum, sed concedendum hoc esse, omnes ciues ea egisse, quae oportuerit. Postquam benignitate deum servata reipublica vobis licitum est de integro arbitrato vestro deliberare, & cogitare quemadmodum in naui, cum ij velis, illi remis uti suadent, dici ab utrisque omnia pro salute tuè da; id verò latissimum esse consilium, ab ipsis Dijs immortalibus felices & utiles rerum euentus proficisci. quod si de praeteritis, ut dicebam, statueris,

¶

& fidem inuenictis apud omnes & officio bonorum virorum fungemini, & res vestras non parum erigetis; & eos, qui in urbibus adversati vobis fuerunt, eò redigetis, ut aut consilia mutent omnes, aut omnino aliqui in culpa esse videantur. Quae igitur de rep. sunt, ea magnis animis & civiliter administrate, & privatarum rerum recordamini. atque haec ego moneo, non eandem humanitatem expertus apud nonnullos: sed per iniuriam & seditionem in aliorum gratiam quasi propinatus. Verum nec privatae explendae iracundiae gratia reipublice commodis nocendum puto, neque ullam privati oam partem publicis utilitatibus admisceo; sed quae alijs suadeo, mihi prius facienda censeo. Quae igitur paranda, quaeque cauenda sint, & quibus agendis prospero euentu rerum uti possitis, ferè à me explicatum est. Quotidianis autem negocijs praesse, & casibus subitis rectè uti, & cuiusque rei intelligere occasiones, & iudicare quae verborum lenitate obtineri possint, quae item vi extorquenda sint, Ducum officium est, qui rebus praeficiuntur, qua etiam de causa durissima est dicenda in consilio sententiae provincia. nam rectè consulta & magno studio laboreque probata, saepe corrumpuntur, quod ij, qui ea in mandatis habent, ineptè exequuntur. Nunc tamen bene cessura omnia spero. Si quis Alexandrum eò fortunatum putat, quod ei prosperè successerint omnia, is illud reputet eum agendo, & laborando, & audiendo, non

desistendo fuisse fortunatū . Postquam igitur nunc mortuus est , fortuna querit aliquos , quibus adsit , ij vos esse debetis , & Duces . per quos res geri necesse est , gratos & iucundos copijs præficere , quodque vnusquique vestrum facere poterit & volet , id ad se ipsum dicat & promittat , caueatque nementiat . neque tergiversandi gratia sibi data esse verba , non persuasum esse causetur : quicquid enim vos neglexeritis , qui resarciat , non inuenietis . neque idem . periculum est in ijs rebus , quas tum cum vultis agere licet , consilia sæpe mutare , & in ijs , propter quas bellum erit gerendum . Sed in huiusmodi rebus sententiæ mutatio , non est aliud quam consilij & instituti clades . ne verò tale quippiam committite , sed quicquid acturi estis , id generosis & paratis animis decernite , & vbi semel decreueritis ductu & auspicijs tum Dodonei Iouis , tum reliquorum Deorū , qui multa nobis præclara , & bona , & vera oracula reddiderunt : illorumque ope implorata , votisque omnibus pro victoria nuncupatis fauente fortuna libertatē Græcis restituite .

ROBERTVS, ROM. REX
Domino Pad. Salutem .

PROBATAM fidei tuæ constantiam quotidie magis ac magis admiramur , imprimis verò inuictum animum tuum in obeundis belli muneribus nunquā satis laudare possumus : nam & Veronam urbem

urbem cum arce munitissima imperio nostro restitui sedulo curasti : nec ullis laboribus , aut vigilijs pepercisti , vt ceteræ vrbes quæ iam pridem ab Imperio nostro descuerant , nobis redderentur . Quæ rata & grata habentes tum multis maximis laudibus te cumulamur , tum accessionibus Imperij meritò gratulamur . Age ergo , ac perge qua cœpisti via , Vicentiamq; urbē de hostiū manibus extorque , reliquaque oppida per Catherinam de Vicecomitibus & liberos eius minus iuste occupata . Nos profecto fidei ac virtuti tuæ nunquam deerimus , gratoque animo tuo quàm liberaliter respondebimus . nam & sanctissimo domino nostro Rom. Pontifici , Illustri Duci Venetiarum , venerabili Patriarchæ Aquileiensi & alijs nostris ac sacri Imperij socijs te diligentissime commendauimus , orantes , vt tibi in nostris sacri imperij negocijs ac quibuscumque rebus præsto essent , quos & certiores fecimus , nos ad te legationem cum locupletissimo mandato decreturos , ac in Italiam quamprimum venturos . Veronæ autem residebimus ad negocia & Imperij munera vberius obeunda . Vale in Castro nostro Heydelbergh . mensis Maij die . XII . 1404 . regni vero nostri anno quarto .

IANVENSES DVCI ET
Reipublicæ Venet.

MAXIMO dolore intelleximus nos cum do-
T 4 mine

mino Paduae grauius diffidere, magisque iam bellicis apparatus utrinque acriter configere statuisse. quod quidem quanto cum periculo partium fiat, uos pro uestra prudentia iudicabitis. estis enim potentes, & proximi, & habet utraque pars sub ictu quod feriat: ita quidem, ut nisi opportuna pacis remedio occurratur, timeri sane possit ne dum partis utriusque interimus, sed totius ferè Italiae anceps & periculosa perturbatio. Nos autem hæc ipsa animo uolentes, qui uos & remp. uestram fraternam pietate complectimur, & eundem dominum Paduanum, suosque natu maiores nobis coniunctissimos, serenissimoque nostro Regi deuinctos, finem tantis disidijs & cladibus imminetibus dari maxime cupimus. Delegimus igitur legatum nostrum, quem ad uos, & ad Carrarienses Paduam mature mittemus, ut quantum in uobis erit, legati nostri opera, & quibuscumque alijs rationibus disidium uestrum salubri pactioe tollatur. Cum uerò facilius omnia sedari possint, si nondum ad cædes, direptiones, aliaque belli incommoda deuentum sit, uos mirum in modum rogamus, sicuti etiam domino Paduae & Verona scribimus, ut pacis commoda præ oculis teneatis, & bellorum clades metientes, ad usque legati nostri aduentum bello prorsus abstineatis. Hoc enim & uobis & illi maximo usui futurum planè uidentur, hoc Deo Optimo Maximo pacis authori imprimis probabitur, & Serenissimo Regi nostro, nobisque

gratissimum

gratissimum feceritis. Nihil enim opus erit, ut idem serenissimus rex noster nobis iniungat, ut auxilijs dicti domini Paduani, amici sui, faueamus, nos potius de mutua inter uos pace uti uolumus maxime speramus: super quibus omnibus animum uestrum per eundem Tabellarium cognoscere optamus. Ianuæ. 1404. Consilium Ancianorum, & officium prouisionis Ianuen.

IO. DE FABA DVCIBVS SAXONIAE. S. D.

Vix adduci possum, ut credam, quæ indecens rumor ad nos inuexit. Aiunt enim inter uos sapientissimos, & præclarissimos Principes, ac illustrem matrem uestram quædam bellorum semina excitari: quod, ut magis demerer, facit uirtus uestra, qua uno omnium ore adhuc celebres extitistis, famaque præstantissime optimaque parentis uestræ, quæ innocentia ac fide coniugali imprimis charissima uobis omnibus esse debuit. Quamobrem si meus erga uos amor apud amplitudinem uestram quid meruit, uos oro & obsecro, ut depositis quibuscumque simultatibus recta animi ratione genitricem uestram complecti uelit. Moueant uos diuina oraculia, parentes honorare iubentia: rursum, & comminantia, quod cui mater maledicat, ei funditus omnia eueri atur; moueat splendor nominis uestri, moueat domestica dignitatis integritas, & matris sanctissimum nomen, nomen, inquam,

quo

quo vno duntaxat pressa Romani Imperij amplitudine hostis Coriolanus deuictus est, imminensq; urbi amouit excidium. Voluite animo, cum nequeant Principum acta latere, quid populi, quid Principes orbis dicturi sint, cum audient tantis filijs talem i matrem viduam, iamque senescentem esse cōtemptui. Si quis alienus à vobis matrem vestram non modò iniuria, sed vel minima suspitione contemptum dignauerit, non ne ad vestram id summam contumeliam, & dedecus fueritis accepturi? nonne totis viribus vlcisci contenderetis? proinde clarissimi principes, nepotesque, date operam, & hac omnia rixarum initia sopiantur; iungite animos matri, cui tanto naturæ pignore coniuncti estis, vt maiore prorsus non possitis, cuius optimæ mulieis consilijs, & res vestræ, domi feliciores, & foris gloriæ nominiq; vestro maxime accessiones fient. Valete. Quinto Martij. 1394.

FRAN. CARRARIEN. REIP. FLOREN. S. D.

QUAM QUAM abundè vobis de ratione iurati fœderis cum Ianuensibus scriptum arbitrabar, quia tamen postulatis eadem vobis expressius declarari, pauca etiam scribam. Ego ita sensiuos nobiscum collegari optimum fore, ac propterea ratione fœderis, pacis tempore ducentarum læcearum, belli uerò quatuorcentarū impensis teneri: reliquos verò pro sua rata, vt planè intellexistis. Ca-

terum

terum si quid sub conditione literæ nostræ significare videbatur, non erat, quòd cogitarem pactionibus deesse; verum quòd nouas pecuniarum impensas nunc omnino pati non possem. Adde, quòd à fœderatis ipsis. XXV. millia ducatorū ex honestissima ratione mihi debent, de quibus & instrumenta publica; & suorum fideiussores ciuium patent. quem quidem cumulum totum nil grauior impendere pro rata mihi contingente soluenda. Adde insuper non esse bella in pace quærenda, quòd vobiscum vnà pacis auidissimus ipso confitear. Profectò nolim in cuiuspiam mentem venire, bella à me vel expeti vel tentari: quin si cuiusuis, vel vltimi sociorum fines impeteret, absque maximo dolore audire non possem. Certè nemini adeò pax optanda, adeò formidanda sunt bella quàm mihi. Eessem ne prudens in periculum cognitum ruiturus? veruntamen scitis ipsi comitem Henricum, de cuius virtute nihil est quòd dubitetis illius innixum auctoritate, quæ apud me quoque exigua non est, non autem Ang. qui quanti sit faciendus, non me fugit, licèt huiusmodi homines etsi omnino credendi non sint, tamen audiri debent, cum ex vanissimis relationum verbis contra vera discrimina resides etiam excitemur. Ego tunc quæ senseram, conscripsi, ne quid vobis incognitum foret, quòd si vobis minus placere intelligam, à significandis huiusmodi rebus prorsus abstinebo. At qui nouissimè scribebatis legatos Comitum Virtutum de exigendis Italia soci-

libræ

libus proposuisse, meamque sententiam quaesivisti. Ego verò eos censeo nullatenus audiendos. Hinc namque bellorum motus, ù Italiae tumultus, quò serpant quis ignorat, cum in omnibus, quae secum gessistis, tanta verborum perplexitate, tanta morarum interiectione vos fatigarit, ne dicam fefellerit, ut iam nullum apud vos fidei locum eius hominis auctoritas habitura videatur? Quae non res seculum agi cepta sinem ullum sortita est, & non potius aut verbis inanibus, aut verius fraudibus acta, aut mora diuturniore suspensa? Quare adduci non possum, ut eos legatos admitti ac nobiscum imisceri censeam. Paduae. 5. Maij.

IOANNES DE FABA, COMITI
Friderico de Ottemburgh.

GRAVITER, molesteque tuli generosa vestra prolis occasum, ac uti lato animo cuncta vobis felicitia audirem, ita vestro hoc tanto doloris vulnere vobiscum amice condoleo. veruntamen si diligentius perpendamus, in morte necessitas, ordo non est. Consideremus quanta mala, à quibus hic filius vester moriendo iam adeptus securitate quiescit, imminere victuris. Illud denique meminisse debemus, ut diuinae voluntati assentiri nos deceat, cui plus aequè dolendo aduersamur. Quae cum ita sint, nihil super, est quod doleamus. Illud quoque doloris lenamen maximum debet esse, de sinu vestro, sine ulla

alio incommodo, sed omni adhibita cura, innocentem, sicuti vera fide credere compellimur, Deo qui dederat vobis illum, reddidisse. Animaduerte insuper, quòd ætate simul cum castissima vxore florentes in prole numerosa adhuc estis diuino munere peruasuri. Proinde missas facite turpes lachrymas, & questus, induite vultus cultusque letitiae, ut vestrorum amicorum ac populorum fractos dolore vestro animos erigatis, Deoque Optimo Maximo in huiusmodi orbitate gratias agatis, uirum illum insignem imitantes dicite; Dominus dedit Dominus abstulit; ut ipsi placuit, factum est. Vale. XXVIII. Martij. 1394.

FRANCISCVS DE CARRARIA MAPHEO
Memo Veneto.

AEQVISSIMUM est, quem rerum gestarum merita maxime comprobarunt, non modò dignis honorum premijs, verùm insuper charitate, beneuolentiaque singulari complecti. Expertus igitur semestri decurso tempore in Patauina prætura quam aequus, quam & in administranda vrbe mea sollicitus, omnibusque ciuibus acceptus fueris, decreui & volo, quae tua est virtus, pro futuro quoque semestri tempore, die XVIII. mensis instantis Aprilis feliciter inchoando, te ad ipsam præturam stipendijs, honore, emolumentis, conditionibusque; quibus primum, vocari: & confirmari, sicque accipio,

& harum literarum serie te confirmo, quam prae-
 tura confirmationem, quaeso, ut grato animo ad
 commodum, & iucunditatem nostram, & populi Pa-
 tauini accipere velis. Ad huius autem praeura
 promulgationem faciendam, sapientem virum
 D. Antonium de Sancto Leonardo, ciuem Pata-
 uinum, iureconsultum, statui transmittendum, cui
 in hac parte veram fidem dari planè volo. Paduae
 16. Aprilis, 1394.

FRANCISCVS DE CARRARIA, REIP.
 Florentinae, S. D.

Ex legatione mea, nusquam deceptus sum, quin
 captiones & fallacias allatura esset, quarum
 vos non modò conscij iam pridem esse debetis. Quan-
 do enim vir ille bonus verba non dedit? quando
 non implicauit ambigibus? quādo per irritas spon-
 siones non traxit? quid solidi certive vnquam re-
 portauimus? quò magis miror, vos oculatissimos
 dominos rerum & hominum, imprimisque huius
 hominis expertissimos hoc non videre. Quid vs
 moliri voluminibus censeamus, nisi vt in structas
 antè insidias imprudentes aliquot precipites agat?
 illa dudum & nunc Petri vox omnibus audienda:
 Vigilate, quoniam insensissimus hostis vester tan-
 quam leo circuit, querens quem deuoret. Tandem
 egitur desinite de vestrae fidei sinceritate illius verba
 mactari: excitemini vel potius, excitatos vos dudum
 esse

fateamini, ea nimirum ratione, vt quod hactenus
 factum fuisse, praestitisset M. F. V. P. me. D. B. in
 constituenda creandaque Ba. velitis consilium imi-
 tari, quo nimirum a. l. e. (vt dici solet) super alios ni-
 tentis cadent, & improbae spei penae decreti huius-
 modi forcipe truncabuntur. Praedico vobis quan-
 tum illi fiduciae decrescet, tantum rebus vestris,
 tantum animis sociorum, tantum communi paci
 quam summopere inuiolatam seruare desidero, ve-
 strisque foueri suffragijs, firmitatis accessurum vo-
 bis, & in gerendis facultas plenior: & vtilissimo
 tutior silentio causa reddetur, si sepultis in pauco-
 rum optimatum pectoribus quae agenda decernitis
 omnis conscius repellatur. Quid nempe salubrius
 pro vestra reipublica? quid tam illius aduersum co-
 natibus quam si ei facultas aliena consilia scisci-
 tandi subtrahatur. Certè videre mihi videor hunc
 gloriofum hominem nihil iniquiore animo acceptu-
 rum fore, quam si Ba. dignitatem suis fraudibus
 obiectam esse cognouerit: ad quod amplitudi-
 nem vestram pro viribus hortor, & hortationibus
 cumulativissimas preces addo, vt cum
 omnium animi, oculi, fortunae ad hoc vnum
 praesidium intenti sint, velitis pro amplitudine ve-
 stra, pro salute communi, pro spe sociorum ad
 creandum hunc magistratum animos vestros inten-
 dere. Valet.

FRAN-

FRANCISCVS DE CARRARIA
Bononienlibus S. D.

ET si vigilia vestra diligentissima, ardorque animi pro communi omnium utilitate in providendo, agendo, consulendoque cognitus haecenus fuerit; nunc uero uestris ita literis patefactus est, ut de prudentia, consilio, ac magnitudine animi vestri nusquam dubitari iam debeat, in hoc praesertim, quod deprehensis tenebris, quas oculis omnium Comes Virtutum ingerere nititur, opportunissimas atque oppido salutares, M. F. V. per me. K. D. F. pro creando Ba. officio cohortationis ardentibus luminibus occurristis; ut quos non mouerent exempla, saltem consilia excitarent. Profecto nec sanctione, nec laudabiliori fungi opera potuistis, quam si uestra id suasionem in illa urbe officium statuatur: erit enim hamus quo suos allapsus intercipi metuat, erunt obices, quibus se irriti labi sciat. Utinam ceteri uestra secuti uestigia eodem recurrissent; multum enim suspicionis, multum curarum, pectoribus nostris demptum foret; ei uero, qui pacem omnium turbare contendit, adiunctum foret. Ego quamquam hanc creari dignitatem, ut firmiter sociorum saluberrimam maxima animi cupiditate exspectabam, nuper tamen uestris excitatus exemplis omni contentione hortationeque eosdem D. Florentinos nitor animare, ut uel nunc, atque

utinam

utinam non serò, ad Ba. creationem intendant, quippe qui non modò temp. sed & tutos securosque sociorum animos facturi sint. Ut autem cognoscatis quo seruore animi scripserim, inclusum exemplum literarum, quas D. Florentinis scripserim, mitto. Valete.

FLORENTINI FRANCISCO CARRARIAE S. D.

VENERVNT ad nos legati Comitum Virtutum, quorum uerba nihil aliud fuerunt, quam eadem met qua aliorum. Respondimus autem, nos pro fœderis debito, & pro commodo colligatorum, & expeditione gerendorum decreuisse omnino, ut hæc colloquia in ciuitate Bononiæ indicerentur, opportunitate loci, ut decuit, commendata. Ad quæ responderit, se non posse super hoc alibi quam hæc, agere attentio responso domini sui, cui & ipsi scripserunt. Hæc hucusque gesta sunt; quæ sequentur, ordine literarum cognoscatis. Volumus te certiores facere F. V. nos operam daturus, ut hæc negocia Bononiæ conficiantur. ceterum cum. V. F. sit disposita non soluere illa decem millia florenorum, adeo populum in dolorem deduxit, ut ne scribere quidem possemus. Dicunt sanè omnes, uos nolle de stipendijs militaribus aliquid soluere, quos precipue milites pro tuendis uestris comparauimus: item nihil pro fœdere Ianuensium, nisi per compensationis supplicationem, nunc res

V uelle

velle precipitare fœderatos in bellum, quod nulla possit iniuria palliari. Nos verò videmus populū nostrum ita fore affectum, ut si contingat ex huius cessatione solutionis bellum excitari, ut nunquam possit ad exhibenda vobis auxilia persuaderi. Quamobrem pro tuenda nominis vestri dignitate, ac statu rerum vestrarum, & ne quis pacis turbatorē vos dicat; hortamur ne solutionem istam negligere velitis, nec ex parte vestra committere, ut ille. D. possit contra nos, aut fœderatos in re bellum indicere. Datum Florentiæ. Die XIII. Iunij.

FLORENTINI BONONIENSIBVS, S. D.

VIDIMVS literas vel potius exemplum litterarum, quas vobis non communis tantum, sed totius libertatis Italiæ publicus hostis in forma superbissima destinavit, quarum quidem serie vos debetis maximè letari, videntes causam leuissimam, qua aduersus vos perditissimus oīum concitatur: ubi se asserit non propter commissā, sed quæ per vos committi possint pro tuenda republica nostra commoueri. O iustam, o egregiam indicendi belli causam, o validum hostium regiæ amplitudinis, quam ambit, ut arma capiat, fundamentum. Non ob aliquam iniuriam, inquit, quæ subesse nō fatemur, sed ne vobis quietis & intactis Florentinis subsidia ministretis, ut hostibus nostris ab hac die bellum nunciamus, non prosequitur hic effectum, sed

sed affectum: nec vult amicos sub conditione admonere, sed quasi iam conditionem impleuerint insectatur, ut satis manifestè animaduertere possitis ipsum non persequi quod intendit, sed oppressioni pro: sus imminere. Arbitratur autem & vos à nobis, si iuuadimur, habituros nō esse subsidium, sed semper indigos nostri futuros auxiliij, ut solummodo meditetur, cum vobis bellum indixerit, sic nos hinc inuoluere, ut vos iuuare nequeamus. At bellum inferat, meditetur, & audeat quicquid libet, semper nos pro tuendis vobis, non minus promptos quam pro vrbe nostra cognoscat. Vos autem, fratres optimi, nolite verbis, aut minis terrere, sed ea animi constantia, qua maiores vestri Regis Entij superbiæ restiterunt, contra serpentis insidias ac impetus confirmate. nos hinc ita illi occurremus, ut vobis obesse non possit, ceterum comminationum, & fictionum suarum exemplum cum responso nostro vs literis vobis destinauimus. Valete Florentiæ. 3. Maij. XIII. Iudicij.

GALEATIVS, COMES VIRTVTVM.
Reip. Florentinæ S. D.

PACEM Italiæ omni studio curauimus, nec laboribus, aut impensis pepercimus. optabamus enim, ut diuturno bello defessa Italia, tandem nostra tempestate respiraret. idque tam inteso animo operam dedimus, ut nonnumquam à plerisque

V 2 maleuolis

maleuolis nobis id uitro datum fuerit, quod humanitate, beneuolentia, charitateque agere nitbamur. Sed haec omnia irrita & uana fuerunt, cum improborum consilia praestiterint. Maluit enim (non dicam respublica uestra) de qua nihil opinari possumus, sed paucorum uirorum Archiquelphorum rabies, bellum, quam pacem eligere, & Italiam magna ex parte bellorum motibus inuoluere, & quod maius est, in magnum detrimentum magnificorum Senensium, ac Perusinarum, ignominiamque nostram, primo occulte quatum fieri potuit, deinde palam foederibus ruptos, quae iam pridem maximis caerimonijs percussa, utinam in ipsos solos & non in alios pacis audios, in ipsorum capita, non ipsam afflictam patriam pessima haec consilia sua redderent: ex quibus praeter naturam nostram & omne consilium ad ulciscendum illatas amicis iniurias accendimur ac inflammarumur, & per has literas bellum uobis nunc indicimus. Papiæ, xx. Aprilis.

FLORENTINI IOANNI GALEATIO
Vicecomiti, Mediolani Duci.

HODIE nobis reddita sunt hostiles literae nomine Galeatii Vicecomitis, qui se dicit Virtutum Comitem, & Mediolani dominum, & Vicarium generalem, totas quidem plenas mendacis, atque dolis, & tam superbe quam infideliter concludentes. Pacem Italiam omni studio scribit se

quasiuisset

quasiuisset, nec pepercisse laboribus, aut impensis: quod quidem uerbum, quod eiusdem epistole primum est, & impudenter & mendaciter ascriptum sit, declarat inuasio per ipsum facta contra dominum Veronensem, quem injæctissimo bello implicandum affixit, qui miser bis laceatus & uictus, uix poterat manum urbis tueri, nec est quod illius amplitudinem timere dicat. Adde & illam fidelem societatem iuram cum D. Paduano, in qua de partiendo ciuitates eiusdem D. Veronensis specialis conuenticio facta fuit, cuius observatio secuta est in occupanda Vincentia, quae Carrariensi debebatur. imò ruptis societatis foederibus bellum eidem inuidia, & ambitione diu quaesitis fictis coloribus illatum est. Haec sunt pacis rationis, haec illa studia, quibus transmittere literarum se Italiae pacem peperisse asserit. Illud etiam satis constat confectis calumnijs nobis magna simplicitate scribentibus post foedus percussum nostrorum animorum consilia indicando, nos publice statuisse ipsum aliqua ratione punire, cum id turpiter sit conquestus: declarant & copiae, quas Oratores sui reuocare promiserunt, quasque iuxta foederis leges in Thusciam mittere, nisi protuendis amicorum rebus, minimè debebat quas omni offensione cessante non modò non reuocauit, sed & potius auxit. Et turbando patriam, pessima bellorum semina iecit: Scimus Senenses pacem desiderasse, sed sub tali domino, nec sibi, nec patriae pacem querere uel tueri potuisse. Si ruptis

fœderis arguimur. Dicat, si poterit, in quo fuerit per nos contra pactiones commissum aliquid, vel omissum. Habebamus copias, quas ipse solas, ut pote sibi suspectas, formidabat, ipsas nostris expensis soluimus. habebamus amicos, & censuarios, quibus cum Senensibus bellum erat, quos ab omni belli consilio ad pacis & concordiae iucunditatem duximus conuertendos. Sed quid profuit, aut prodesse potuit pacis studium apud illum, qui pacis uerbum enunciauit bellum totis viribus meditatur? Nos uoluit esse inermes, ut lederet: armatos Senenses & alios, ne possent cum ueteribus suis coniunctissimis in gratiam redire: & tamen audet nobis rupti fœderis notam inurere, qui fœderi non consensit, nisi quo posset facilius supplantare, qui que cum alijs, & nobis cum armatorum societates etiam dissoluere pepigisset: vix bene siccatas literis pactionum, nouam armatorum societatem ad colligatorum excidium confluxit. quippe qui non prius hoc fœdus firmare, quam rumpere cogitauerit. Quod si Montepolitianum, ut promisimus & tenebamur, adiuuimus, & nobili viro Bertaldo de Ursinis Comiti Suanen. & Palatino filio, & censuario nostro ruptis fœderum legibus per Senenses inuaso subsidio fuimus, quod per pactiones communes licitum fuerat: quomodo dici potest nos pactionibus fœderibus non stetitisse? Nam de Perusinis quid loquamur, quorum ciuile bellum expulsis bonis ciuibus dici debet? Sed profecto nosmetipsos uanissime delusi decipiebamus persuadentes nobis illum so-

re

ue fidelem, qui tam perfidus nepos, & gener, & frater, in patrum, socerum, & fratres extiterit, cuius animus, ac fides totiens cognita nihil habet constantiae, nisi in hoc, ut promissam fidem nunquam seruare didicerit. Effet quod possemus illi gratias egere, quod uoluntatem suam literis significare uoluerit, nisi per suos Duces, ut facile demonstrare possemus, statutum diem iam pridem ante agris nostris multum cladium intulisset. Sed hic est optimorum mos, primum destinatos hostes inuadere, quam se uel uerbo uel literis insensos declarare. Nos autem contra huiusmodi calumnias obtulimus & rem nostram iuxta fœderum leges, & fœderatorum paratos iudicium subire: quod minus ab ipso probari animaduertimus. Ex quo postquam de iure disceptare non licet, nosque turpiter & crudeliter inuadimur, ut eiusdem iurati fœderis uerbis utamur superbissime lacesciti, nos uersa uice tyranno Lombardia, qui se regem cupit inungere, bellum indicimus, & pro tuenda libertate populorum, arma capimus, sperantes Dijs bene fortunantibus, Lombardorum calamitatem defensionem iri: qui Dijs hominis unius nequissimi ambitionem libertati tot populorum, & saluti tot urbium, quot per vim euerit, nunquam proponet. Num autem omittere uolumus, te maxime tua sententia falli, quippe qui tibi paucos Florentinos archiguelphos ut tua aduersaturos speres; bellum enim egregia omnium ordinum uirtute animoque geretur, cum praestet omni-

V 4 bus

bus potius mori, quam seuisſimi tyranni iugum grauiſſimum ſubire. Florentiæ, 8I. Maij. 1390.

FRANCISCVS IUNIOR CARRARIA
Marchioni Eſtenti.

VSV, inſtitutoque maiorum factum eſt, vt priuſ quam hoſtiliter aliquid agat, vel literis, vel orationem quis pramoneret, vt vel reſpiciat, vel direpta, ablataque alteri reddat; ſin autem Mars ſeniat, nullusne locus paci detur, fortunæ belli reliqua comittere. Nos nunquam adduci potuimus, vt vel nobis, vel Florentinis, ac Bononiensibus, iocys noſtris quicquam iniuriarum fieret, memoria repetentes, qua neceſſitudine atque aded affinitate conuicti ſemper fuerimus: quod & vobis, & quibuscunque gentibus ſatis eſt cognitum ac proſpectum, eoque magis, cum nullæ belli cauſæ ſubeſſe viderentur. Sed vos aliorum ſuaſione in fœderatas vrbes ac in me quaſi antiquos hoſtes animum atque manum armauisti. Quibus omnibus æqua lance libratis, nolui latere Amplitudinem tuam, me cum nobilibus illarum rerumpub. legatis ac earum copijs Pellicinum armatum veniſſe, ac ibi conſtitiſſe, quod egimus inuiti à vobis, vt iam diximus, iniurijs pluribus laceſſiti. Iniuria proſectò nulla maior, quam quæ per amicos & affines illata fuerit. Nos tamen quàm minori poterimus damno veſtro in iſt locis commorabimur, quouſque animum veſtrum exploremus, quem à peſſimis conſilijs reſpiciſceme maxi-

maxime optamus. Quod ſi pertinaciùs æquitati reluctari volueritis, ſciatis velim copias noſtras ad quæque veſtrorum peruaſuras, prout belli furor ſuadebit, de quibus à vobis excuſari iſte optimo debemus. Conſtituentes & præſententes vobis totam diem Martis proxime venturam ad quocunque malueritis conſilium capeſcendum. In ciſtris, ad Abbatiam Pollicini. Die 17. Septembris. 1390.

FLORENTINI. FRANCISCO
Carraræ. Pad. Domine. S. D.

NVNQVAM ſatis pro rei magnitudine mirari poſſumus; vos adhuc illa decem millia florenorum Comitum Virtutum quæ iam pridem ex pace illi debentur, non ſoluiſſe: quod quidem nihil aliud eſt, quam pacem rumpere, & contra vos bellum iuſtiſſimum excitare. Quàm facile autem viribus veſtris tanti Principis vim ſuſtinere poſſitis, pro veſtra prudentia iudicetis. Nam & colligatorum auxilia quo vultu implorabitis ſi æs alienum non exoluatis, ſi veſtra ſit culpa, ſi vos met id bellum concitetis? Quid ſi vnanimis cum alijs vos defendere vellemus, quæ iuſta cauſa poterimus arma mouere? Quomodo vniuerſis hominibus belli cauſas reddemus? hoſtis ipſe nos damnabit, ſi per iniuriam, quæ debueritis, ſoluere, abnueritis. Durum eſt, & difficile eum potentiori decertare, at ſi cui iuſtiæ etiam aduerſe-

tur, qua ui duobus validissimis hostibus resisteret
omittamus famam, omittamus causam & pericu-
la, non ne declinando nunc hoc onus expensarum,
quas pace subire non vultis, longè maioribus sum-
ptibus atque bello vos implicatis, agros prædiaque
vestra direptionibus ac incendijs exponitis. Vobis
igitur id consilij damus, & per publicam fidem obti-
nemur, ut has pecunias soluere velitis, ne sponte
vestra rem eò deducatis, ut aliquando vos pertina-
cia vestre paniteat. Quod autem oporteat nos &
alios collegatos causam vestram indefensam inter
belli angustias ob sui turpitudinem relinquere, nihil
est quod dubitetis, nam & fouendo iniustam cau-
sam fatuum profectò esset, si quis sibi de victo-
ria quicquam polliceri auderet. nos verò soluis
quæ iure Vicecomiti debentur pecunijs, nunquam
fæderum legibus deerimus. Vale. Florentia.

FRANCISCVS IUNIOR CARRARIENSIS
Marchioni Ferrariæ.

ACCEPI binas literas Illustrissimo patri
designatas, alteræ significabant, vos copias à
castro Monbaranzoni abduxisse, & veteranis no-
stris, qui ad vos missi fuerat, collaudatis, eos missos
facere constituisse: altere nos certiores faciebant,
Marchionem Azonem ad Pisanos concessisse: ex
quibus facile intelligo, vos Illustriss. parèti meo om-
nia consilia vestra impartiri. Quare vobis pro ve-
stra

stra in nos benevolentia immortales gratias ago,
hortorq; ut veterani nostri vobis aliquo usui esse po-
terunt, illorum opera uti, quam maxime velitis:
nihil est enim quod tanti quam amplitudinem ue-
stram, faciamus. Vale.

CAROLVS V. ROM. IMP. AVG.
collegio Cardinalium.

ALLATVM ad nos est triste & lugubre nun-
cium de obitu felicis memoriae Pauli III. Pont.
Maximi, quem sanè virum cum ætate & moribus,
tum authoritate venerandum & longo rerum vsu
clarum & insignem. Nisi Deo Optimo Maximo
visum esset in beatiorem illam vitam euocare, Ec-
clesiæ suæ superstitem diutius optaremus. Ve-
rùm, quoniam diuina illius bonitati atque sapien-
tiæ visum est decernere, eius voluntati nos apta-
re & subycere par est, atque interim summis præ-
cibus flagitare ac pro uirili sua quemque contende-
re, ut populo suo alium pastorem & episcopum
concedere velit, qui illi gratus sit & acceptus, &
Ecclesiæ suæ, quam maxime commodus atque uti-
lis. Huius quidem rei cura vobis Reuerendissimis
parribus præcipue incumbit: & si nihil dubitamus
vos pro vestro officio in remp. Christianam, & pie-
tate prouinciam hanc ea prudentia & maturitate
gesturas, qua & præsens reipublicæ Christianæ sta-
tus & omnium de se expectatio postulat, ac neq; no-
stræ

stræ, neque alterius monitionis ad eam rem opus esse arbitramur; attamen, ut in mentem venit, nos ad vocati Ecclesiæ munus & provinciam sustinere, eoq̄ue nomine ex veteri maiorum instituto in parte huius sollicitudinis vocatos esse, non potuimus, neque certe debuimus officio nostro deesse, quin huic rei omnium maximæ grauissimæque partes nostras interponeremus: quod ut eo magis prestare cupimus & studiū religionis nos inuitat, & muneris nostri ratio, ac iuris iurandi religio qua Ecclesiæ Dei, & huic sanctæ sedi deuincti sumus ad hoc quasi adigunt & impellunt. Proinde vos, Reuerentissimos patres, summo opere hortamur & obtestamur, huic rei omnem curam, & cogitationes impendere, atque Dei imprimis causa, deposito omni alio humano affectu, in deligendo vno pontifice hoc solum spectare velitis, quicumque tandem ille talis sit, qui merito Ecclesiæ Dei utilis & commodus censatur, atque quo ad eius fieri possit, his donis ornatus sit quæ in episcopo & pastore maxime requiruntur, & patrum monumentis prodita sunt, eorum præcipue qui primæ religionis & fidei nostræ fundamenta in ipsa alma Vrbe iecerunt, ac sanguine consecrarunt; omninoque vos monitos velim presentis reipublicæ status, qui talis planè est, ut non minor cura religioni instaurandæ adhibenda sit, quàm præci illi patres in illa propaganda iam olim adhibuerunt, in quare Deo imprimis gratam & acceptam, reipublicæ vtilem & necessariam,

officio

officio uestro dignam, ac nostræ omnium expectationi consonam rem facientis: quos rectè feliciterque ualere maxime opto. Datæ in oppido nostro Bruxellis, die xx. Nouembris. 1459. Imperij nostri. 30. regnorum. 33.

IANVENSES PAPAE CALISTO.

NEMO propè est, Beatissime pater, & Domine nobis cõmendissime, qui nesciat quantus terror, & animi cõsternatio populos inuasit Pontici maris, tunc cum cap.ªa Constatinopoli Machometus Turcarum Rex, Thraciam, Bosphorum ita clausisse visus est, ut Pontus inaccessibile fecisse putaretur. Nam cum illic Europam ab Asia angustum dirimat fretum. Rexque in utroque littore immania tormenta disposuisset claustra iniectis mari, non sine ratione dictus est. tantusque pavor in omnes, qui mari negotiant effusus est, ut annum nemo introsum penetrare ausus sit. Parauimus autem nos ingenti quidem mercede naues duas, in quibus arma, viri, tela, & reliqua necessaria Capham mittebatur: sed nauium magistri, cum peruenere Persepolis falsis pollicitationibus decepti descendentes in urbem capti & in vincula coniecti sunt, atque ita conatum nostrum perfidia regis irritum fecit. Interim terrestri via frequentes ad nos afferebantur literæ, quibus miserabiles illi populi opem orabant. Horum cum nos pericula, lachrymeque flexissent,

aliàs

alias iterum naues maiore stipendio conductas, omnia portantes, quæ desiderabantur, Capham penetrare iussimus, quæ Aprili superiore salua eò peruenerunt: tantumque spei trepidis populus iniecerunt, ut qui de deserenda patria consilia sæpius agitaauerant, non modò in fiduciam erecti sunt, sed alij quoque inualida oppida relinquentes, Capham migrauerint arbitrantes eiusmodi auxilia sibi nunquam defutura esse. Verùm cum redeuntibus nauibus ipsis, earum altera tormentis iccta mox obruta maris sit: certum uidetur ciuitates illas in priorem desperationem collapsuras esse, nec facile inueniri posse nauem, quæ audeat etiam geminata mercede tam certo discrimini sese abicere. Hæc dum cogitamus, Sanctissime pater, facile præuidemus populos illos desperata salute animum abiecturos esse, nisi vel nouis auxilijs, vel spe certa foueantur, Et ne quis forsitan putet pro vili plebecula verba facere, habet Ponticus ille angulus Imperium Trapezontanum claris urbibus frequens: habet Capham non ambitu quidem mænium, sed populorum multitudine Constantinopoli facile præferendam: habet Soldaiam, habet Symbolum haud contemnenda oppida: habet denique Amastram urbem quondam celebrem, sed sanctorum Episcoporum fama celebriorem. præter quos insuper populos, extenditur latè ora maritima, quam Hostiam vulgò nominamus, quam soli incolunt Christiani. Cum igitur, ut perspicuum est, nobilissimarum

marum urbium ac maximorum populorum salus aperto in discrimine versetur, qui sine ope, Sanctitati vestre salui esse nequeunt, orandam duximus benignitatem vestram, velit ad eorum calamitatem animum, oculosque conuertere; eamque illis operam ferre, quæ pro rerum, ac temporum conditione præberi potest. Super quibus omnibus venerabilis sacrarum literarum professor Deodatus à nobis pridem missus ad Beatitudinem vestram: si quid opus fuerit, particulariùs verba faciet: quem ut audire, & exaudire dignetur, eam iterum atque iterum precamur, cui nos, & nostra omnia supplices commendamus. Data Ian. M. cccclv. die 5. Nouembris.

PETRVS, DVX & CONSIL.
Calisto Papæ.

LEGIMVS, Beatissime pater, & Domine nobis colendissime, literas Sanctitati vestre. xxiii. die Maij superioris datas. Legimus item exempla literarum Reuerendissimi Domini Cardinalis Sancti Angeli, quas ex Vngaria xvii. die mensis Aprilis misisse videtur. Ex his cognouimus quanta sit Serenissimo illi Regi spes reposita in classe Sanctitatis vestre, quamque cupiat eam litora, terrasque Turcarum mox incurfare. Nobis multa cogitantibus uerba profectò desunt, quibus studium, ardoremque vestre Sanctitatis ad fidei

fidei defensione digne extollere, satisque laudare ualeamus. Quid enim addi posse dicemus tanto animi feruori, qui erogatis auro, argento, gemmis se ipsum cupiat pro suo grege in captiuitatem dare? Verum quoniam hæc pia animi uestri conscientia in Deo requiescens humanas laudes aspernatur, missa hæc facimus. Quod nos respicit, Sanctissime pater, non est ignotum sapientiæ uestræ, hanc Rempublicam priusquam Machometus Constantinopoli potiretur, non exiguum Turcici belli pondus subisse. Ex eo omni tempore nauibus, uiris, armis, tritico urbibus Pontici maris succurrere cepimus, mixtæque unquam postea eiusmodi sumptus cessauit. Postquam autem de conspectu uestræ Beatitudinis redierunt legati nostri, cum Rhodus, Chius, Lesbos, aliæque urbes, & insulæ manifestis periculis obiectæ uiderentur, præter Ponticarum urbium curam, ad has quoque terras consilia conuertere necessarium fuit. Itaque naues duas cum uiris circiter quingentis, armisque, & instrumentis bellicis Chium misimus; unam Mitilenas cum ducentis, & omni telorum, armorumque genere, tritici autem tantum conueximus Chium, ut si uel Rhodus, uel alij vicini populi esuriant, inde famorum succurri possit. Capham autem, & ad alias Ponticas urbes duas item misimus alias naues, magnâ frumentorum vim ferentes: quarum altera omnium maxima, quæ Mediterraneo mari nauigari, fulmine icta malo, & autem an-

busti

bustis facta inutilis est: ingruitque necessitas aliam loco eius querere, quæ in Pontum penetret, & onus incensæ non sine nouo & graui sumptum illuc perferat. Hæc quisque rectè cogitare uoluerit, licet ingens aliqua, & hosti formidabilis classis à nobis comparata non sit, inueniet tamen nos hoc longo, & assiduo bello tot naues, tot uiros armasse, tantum pecuniarum profudisse, ut longè minore sumptu præualida classis parari potuerit. Letamur classem Sanctitatis uestræ nunc solui, & Orientem petere: quæ utinam Calendis Maijs, ut fama erat, in Asiam peruenisset. fouisset enim bona spe Christianorum populorum animos. quorum quidem perterriti, abiecta spe Occidentalium præsidiorum, pacem cum rege Turcarum agitare feruntur. Nos Beatisime pater, quanquam diuturni belli mole defessi, non desinemus tamen terris, & insulis, quas nominauimus, opem ferre, quamdiu vires patientur. Et si reges, ac populos Christianos Beatitudo uestra in unum consensum adducet, præclaram aliquam magnificamque expeditionem aduersus Turcas parare; anitemur profectò spei, quam de nobis Sanctitas uestra concepit, respondere, nec promptitudine, uel ardore cuiquam cedere conabimur, qui nos nostraque omnia benignitati uestræ propensius commendamus. Data Ian. die XI. Iulij. M. CDLVI.

X

PETRVS

PETRVS DVX, & CONSIL. SACRAE
Regiæ Maiestati Angliæ.

Et si nobilissimum illud regnum Angliæ? Serenissime, & præcellentissime Princeps, remotum est admodum ab Imperio Turcarum, arbitramur tamen non esse ignotum Maiestati vestræ quanto cum periculo versentur vrbes illæ, insulaque Christianorū, quæ Turcis propiores sunt. Chiuss certè, Lesbos, aliæque his vicinæ insulæ, & Amastrata præterea, ac Simbolum, Caphaïque, & aliæ Pontici maris ciuitates, adeo attonitæ, & tremefactæ sunt, vt nisi præsidijs nostris seruarientur, vix in diem vsque præsentem perdurare potuissent. Nos, annus iam tertius elabitur, ex quo his populis aduersus Regem Turcarum naues, viros, arma, triticum assidue prope subministramus, tanto quidem sumptu, vt defessis & exhaustis vix spiritū trahamus. Nō ignoramus, præclarissime Princeps, ex ijs, quæ rerum gestarum scriptores prodiderunt, perraro vnquam aduersus infideles bella esse suscepta: in quibus incliti quondam Reges Angliæ, viri Christianissimi, & diuini cultus zelantissimi magnam laborum, ac periculorum portionem non subierint. Quæ nos mouent Maiestatem vestram orare, vt ad reprimendam insolitam hanc Turcarum ferociam, velut iam oculos, & cogitationes suas conuertere: ita quidem, vt Christiani populi in Oriente, ac septentrione

trione positi^t anti Regis auxilia sentiant, & Rex ipse Turcarum, apud quem omnes Reges nostri irrisiui sunt, sciat esse sublimitati vestræ vires, quæ sibi terrori, ac formidini esse possint. Cæterum iniecta nobis suspicio est, quosdam tentare, vt ciues nostri Londini negotiantes contra ius, fasque, contraque sædus, & colligationem, quæ multis iam annis est cum Maiestate vestra, subiiciantur nouis grauaminibus: de quibus aliquando suscitata lis fuisse, virtute eius sæderis libere ab ijs, absoluti fuisse, non arbitramur, æquissime Princeps, humanitatem vestram expectare à nobis hæc loco preces exagerrari. Nam quò excelsiore loco sublimata est serenitas vestra; eò magis decet promissorum suorum curam habere. Ex quo, vt duorum saltem meminerit, summa sit precum nostrarum premi nostros, vt diximus, in reuerentiam eius sæderis iam dudum absolutos fuisse: reliqui quòd cum celeberrime memorie domino quondam parente vestro Henrico gloriosissimo Rege ad sædus contractum est, quod ob memoriam eius decet Maiestatem vestram longè maiore studio obseruare, ac tueri: in cuius gloriam sumus omni tempore cupidè parati. Data Ian. M. CCCCLVI. die VII. Aprilis.

PETRVS DVX, & CONSIL. SACRAE
Regiæ Maiestati Angliæ.

Si ad memoriam superiorum temporum ani-

num reuocemus Serenissime, & præcellentissime Princeps, & seniores nostros inclitū illud regnum frequentare solitos audiamus, fuerunt profecto, in quibus non iustitia modò, sed leges insuper, ac mores, omnisq; præclara virtus aulas clarissimorum quondam regum Angliæ inhabitare videbantur: ipsaque vrbs regia Lodinurum non tam vna ciuitas, quàm vera libertatis, incorruptæque iustitiæ templum quodam dignè vocari merebatur. Quæ dum recogitamus, non miramur modò, sed obstupescimus cognito nunc impetu, qui superioribus diebus in mercatores nostros, ceterosque Italicos factus est. Quis enim non miretur quosdam licet paucos ex ea plebe, quæ mitis hæcenus, & quieta leges, ac iura venerari solebat, tanto furore exarsisse, ut more senientis alicuius bellæ in homines innocentes irruerint? domos eorum refractis portis irruerint, bona diripere non erubuerint; & mortem minitantes à vulneribus etiam, & sanguine non absti- nuerint? hæc eam barbaram tamque inauditam, licet paucorum, insaniam vix nobis persuadere quisquam potuisset, nisi iam adeò per omnes terras vulgata esset, ut testes vltra non desiderenter. Nec ignoramus præclarissime Princeps scelera hæc non minus atrocita viisa esse Maiestati vestræ, quàm his ipsis, qui ea passi sunt: nam eo metu cognito non præmisit quempiam suorum ad opprimendum furorem vestræ sublimitas, sed ocuis aduolauit & discussa multitudine quosdam in vincula coniecit,

de

de quorundam capite supplicium sumpsit, de reliquis nondum perlatam esse sententiam, fama est. Quæ in fontes talis animaduersio profectò fuit, qualis enim Regem decuit, qui Deum iustitiamq; respiciat, famamque ac dignitatem suam vitæ anteponat. Nos, ut de nobis ipsi loquamur, quemadmodum re cognita plurimum irritauerat iniuriarum magnitudo, quibus indignè nostri affecti fuerant, ita dolorem mitigauit seueritas pænæ, qua in reos Maiestas vestra vsa est, nec mitigauit tantum, sed fiduciam insuper præbuit digna his malis remedia mox adhibenda fore, talia quidem, ut honorum innocentia etiam inter improbos tuta fiat. Exploratum habet vestra Serenitas mercatores illic nostros ita negotiari solitos, ut magna ab his commoda in alios, & multos quidem diffundantur. Nec ignorat non pacem modò nobis esse cum ea, sed fædus quoque, & colligationem sanctè à nobis incorruptèque seruatam, & ad Excell. vestram, aliosque quondam Reges Angliæ eam veneratorem, atque obseruantiam, qua neminem nobis præferendam putamus. Hæc cum ita sint, oramus Maiestatem vestram, eamque iterum, iterumque preceamur, ut eam securitatem, easque prouisiones adhibeat, per quas ea, quæ indignè direpta è domibus nostrorum fuere, mox reddantur, & ciues nostri in vestris regnis procul ab iniuria, proculque ab omni terrore, ac metu securam vitam degant. Id quoniam ad famam, dignitatem regis nominis

pertinet, *supernacuum duximus alias super alia
exaggerare preces. Quod reliquum est, nos, no-
sraque omnia in gloriam sublimitatis vestra para-
ta semper deferrimus. Data Ian. IIII. Iunij.*

PETRVS DVX, & CONSIL. SACRAE
Regiae Maieftati Portugalliae.

OBLECTAVERVNT nos, Serenissime & precla-
rissime Princeps, magnaque spe simul & volupta-
te affecerunt literae Maieftatis vestrae pridie Calen-
das Maias datae, hodie tamen nobis reddita, qui-
bus cognouimus, eam statuisse susceptum aduersus
atrocissimum Christiani nominis hostem Machome-
tum, Regem Turcarum, bellum pie, ac strenue iu-
uare. qui certe ardor vestrae sublimitatis est admi-
rabilior, & maioribus laudum praeconijs extollen-
dus, quod in tam longa navigatione multo plus la-
boris, ac sumptus ei subeundum est: discedenti-
bus enim e regno vestro, quod in extremo prope
Europa positum est, Thraciamque, & Constantino-
polim petituris, pars maxima longitudinis terra ha-
bitabilis metienda est. Quo fit, ut longe praecla-
rius sit hoc fidei vestrae propositum, & omni com-
mendationis genere praedicandum. Accidunt, ut
literae vestrae pulchre loquuntur, cura, ac labores
tuenda Caesarea, quae in littoribus Mauritaniae sita
& in fidelibus populis vndique cineta, armis ac in-
fidijs barbarorum per opportuna est. Sed has dif-
ficultates,

facultates, ac labores contempsisse videtur generosi-
tas animi vestri, probe sciens hanc illi militiam pre-
stari, cui debemus omnia, per quem sumus, ac spe-
ramus: apud quem meritorum praemia, & immensa
ita perpetua sunt. Quod autem Excell. vestrae nosse
cupit, quidnam & nos in id bellum moliamur,
quae, qualiaque paremus, libenter cupiditate ve-
stra morem gerimus. Nos quamprimum Ma-
chomeus iste Moratho patri successit, suspectum
habere coepimus ingenium eius: cumque seuis, &
sanguinis avidus ferebat, tumque in oes omnis gene-
ris Christianos odium profitebatur: pro qua naues,
arma, propugnatores ex tunc fidelibus populis in
Orientem missimus. Postea vero quam Constanti-
nopoly potius reliquas vrbes terrore, ac formidi-
ne compleuit, tum demum velut suscepto bello ne-
cesse fuit, Chium, Zesbum, Capham, Simbolum,
Amastram, aliaque oppida Poticis maris, aut praefi-
dia mittere, aut infelices illos populos in exitum
corporum, & animarum saeuissimis hostibus prode-
re. Itaque quartus annus circumagitur, ex quo naues,
viros, arma, tela, triticum bis, aliisque vribus
suppeditamus. qui tam assidui sumptus, quam-
quam nos plurimum exhauerint, cum tamen Re-
ges, ac populi Christiani ingentem aliquam expediti-
onem parare ceperint, annitemur & nos nec di-
gnitati nostrae deesse, nec ad diuini cultus ampli-
tudinem inter postremos haberi. Nunc autem
neque numerum, neque reliqua satis explicare pos-
sumus

sumus: eoque minus, quod Serenissimus Rex Aragonum fractis indignè inducens nuper cepit nos mari, terraque vexare. Conatus verò vestros, Excellentissime Rex, ut maximi habendi sunt, ita nos plurimi facimus, eoque pluris, quod plerique Reges, ac Principes, cum viderint Maiestatè vestram in altero prope orbe positam tam multa moliri, dedecori sibi fore ducent, si ipsi propinquiores in communium Christianorum bello cessarent. Si quid autem est, aut erit rerum nostrarum, quod huic expeditioni vestræ conducere possit, id quicquid est, & nos ipsos paratos semper deseruius in omnem gloriam vestram. Data Ianuæ, die III. Septembris M. CCCCLVI.

PETRVS DVX, ET CONSILIVM,

Illustriissimo, & præclarissimo Principi, Domino Philippo, Duci Burgundiæ, Brabanticæ, & Limburgiæ, Comiti Flandriæ, Arthesij, Hannoniæ, Holandiæ, Zelandiæ, ac Namurci &c.

DVM recogitamus, Illustrissime, & præclarissime Princeps, quantas, quamque præclaras res gesserit Excel. vestra, vel ad diuinum cultum, vel ad pietatis opera pertinentes, non sine ratione consideramus fore, ut humanitas vestra Deum respiciens, misereatur tandem Oliuerij Marussi, cuius nostri. Nam siue, quod ignoramus, nihil debeat sublimi-

tari

tati vestra, sed iusta aliqua indignatio aduersus eum concepta sit, satis pœnarum pro ea culpa pendisse videtur: siue multa debeat Celsitudini vestræ, quod credibilius est, quales forent hominum cogitationes, quales rumores, si pauperrimus hic senex in uinculis moreretur? Nec latere arbitramur summam prudentiam uestram, hunc uirum ita semper deditum in obsequia Excell. uestræ, cuius multis maximisque beneficijs creuerat, ut omnium Regum, ac Principum neminem uestræ sublimitati ad æquaret, laudes uestras ad eò profuse die ac nocte prædicaret, ut liquidò apparerent. Hæc cum ita uera sint, ut omnem dubitationem excludant, orandam duximus humanitatem uestram, quæ libentius sibi thesaurizat in cælis, quàm inter tineas, & fures, ut memor diuinæ admonitionis, qua suadet eos dimittere liberos, qui fracti sint, dignetur huius inopis senis erummas miserari, eumque, siue dignum, siue indignum plena libertati restituere. Si enim libertate dignus est, vinciri non debet: si indignus, erit eius liberatio hostia quædam acceptissima Deo, cuius intuitu is liberatur, qui libertate fuerat indignus. Nos autem, quorum animum calamitas uxoris, ac familie suæ meritò torquet, hoc ipsum accipiemus loco ingentis beneficij, cupidè semper parati in omnem gloriam uestram. Data Ianua. M. CCCCLVI die xx. Octobris.

PETRVS

PETRVS DVX, ET CONSILIVM
Sacre Regiæ Maiestati Aragonum; &
utriusque Siciliæ.

ADMONERVNT nos nuper Serenissime,
& præclarissime Princeps, ex transmarinis re-
gionibus ad nos missi legati duo. Peræ, pauidi ad
huc recordatione periculorum, quæ æstate superio-
re egrè deuitarunt, pauidiores noui terrore belli,
quod aduersus Constantinopolim, & Peram Ma-
chometus, Turcarum Dux, in ver proximum summa
vi molitur. Namque hic præcipitis consilij iuue-
nis recenti Imperio ferox; sed cogitationes suas, eò
conatus omnes obstinatissimo proposito vertisse vi-
detur, vt has, quas diximus, vrbes ferro excin-
dat, & Christiani nominis memoriã in tota regio-
ne illa penitus deleat, eò forsitan consilio, vt, quem-
admodum prior Machometus decepta Asia, &
Africa inter clarissimos viros colitur, ita hic secun-
dus armis subacta haud ignobili Europæ parte in-
gens sibi nomen, ac gloriam comparet. Dumque im-
ploratibus legatis ipsis properè ad se præsidium mi-
tti, omnia diligentius percunctamur; renunciauerunt
nobis Oratorem ab Imperatore Græcorum ad Ma-
iestatem vestram mox esse venturum, qui oret im-
perio illi iam senescenti, ac defesso ocius succurri.
Nos Imperatoris consilium & laudamus sæpe,
& iterum, iterumque laudamus, quod post Roma-

num

nim pontificem spes omnes suas in Maiestate ve-
stra collocauerit. Nam quem sperare potuit Chri-
stianorum regum aequè velle, ac posse sibi aduersus
huc Machometum opem ferre, quam in sublimitate
vestra & sperare; & certo sperare debuit? ab
his enim regibus ortum ducit clarissima demum
vestra, qui multis iam seculis occupantes Beticam
Mauros vi, ac ferro domitos, ex ijs sedibus eiecērūt,
plurimasque vrbes, & quidem nobilissimas Chri-
stiano cultui resituentes vix vnquam positis armis
a persecutione infidelium quieuerunt. ac sic succe-
dente temporum ferie co parente genita est Maie-
stas vestra, qui suscepto aduersum Granatanum re-
gem bello, multas illi terras, multa paruo tempore
oppida eripuit: nec infideles modò populos Hispani-
am incolentes, sed ipsam quoque summotam fretò
Mauritaniam velut fulmen quoddam belli solo no-
mine plerumque terruit. His accedit, quòd vestra
sublimitas mari ac terra latissime imperans sex &
quidem opulentiã regna in ditione habet longa pace
florentia, nullo hostis intursu, nullis minis exagita-
ta: quorum quedam ad eò Græcorum imperio vici-
na sunt, vt Cipro excepta, cetera Christianorum
regna in eorum comparatione alio propè in orbe po-
sita videantur. Quæ cum ita sint, iure optimo exi-
gere creditur Deus, cuius est regna dare, atque eri-
pere, ne patiatur Excellentia vestra hæc Christianò
nomini maculam inferri, vt Orientale Imperium,
totque fideles populi Occidentalibus auxilijs desti-
tuit

tuti calcædi, ac dilacerandi pollutis gentibus relinquantur. Nos, quibus solis Peram tueri necesse est, ut precibus etiam salutem illius Imperatoris adiuuemus, Maiestatem vestram orandam duximus, ut hæc, quæ dicta sunt, cogitans uelit cum pro gloria, tumque (quod maius, certiusque premium est) pro causa Dei infelicibus populis illis ocuis succurrere, neque expectare, ut Reges in lōginquo positi & grauibus præterea bellis impliciti; dum serò auxilia moliantur, interrim ferro Christianorum Imperium eruat. Nos autem, ne quis ociosos putet, arma, uiros, tela, naues magna festinatione paramus, ut, si fauerit Deus, illuc præsidia nostra ueris initio perueniant, pro ui semper in omnem gloriam vestram parati. Ianuæ.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI,
& domino nobis colendissimo: Domino
Calisto diuina prouidētia Sacrosanctę Ro-
manę ac vniuersalis Ecclesię dignissi-
mo summo Pontifici, Pe-
trus Dux, & Consi. Iañ.

QVID rei esse dicemus, Beatissime pater, & Domine nobis colendissime, quod captam iam biennis ab Rege Turcarum Constantinopoli, & nunc perdomita aut vastata ea parte Mesia, quę Heruina uocamus, exterritis aut in ditionem redactis omnibus prope Aegæi maris insulis, omnes somno sopiti esse videamur? Est ne hæc negligentia, a n cæcitas
potius

potius, & amentia quædam multorum flagitiorum nostrorum mentibus nostris innata? Accepimus frequenter ex Lesbo, Chyso, Rhodo, Cipro, aliisque insulis literas, quibus certi reddimur infelicibus illis populis exitium suum oculis aspicientibus, omnem esse salutis spem in subsidijs regum Christianorum repositã. qua si destituant, reliquum est, ut aut desperatione celebrentur, aut abnegato Christi nomine Machometicarum ceno spurcitiarum sese immergant. Hæc si etas nostra spectatura est, Sanctissime Pater, si hæc malorum omnium summa in ænum nostrum eruptura sunt, quanto satius esset non vixisse? & ex utero, ut flens ille cecinit, ad tumultum esse translatos? Ad hos præcipue questus nos nunc mouet, quod fama est, eius Regis classem, & quidem præualidam iam Chyuma infestam peruenisse: qua si potiatur insula, frustra Cipro, aliisque insulis succurratur. Ex quibus orare statuimus Sanctitatẽ vestram, digne primũ, si quæ in Italia reliquiæ sunt contentionum, aut bellorum, uel Iacobi Piccinini, aut aliorum, eas utcumque tollere quod suprême quidem sapientiæ vestræ pronum, ac facile fuerit: deinde cogitationes, consilia, totum denique animum ad defensionem Fidei uertere: pacatis enim ciuitatibus, ac populis Italiæ inueniet profectò Beatitudo vestra cætera uel prona, uel non ad modum difficilia. In his si, ut confidimus, uersentur consilia uestra, præter laudes humanas, quæ uirtuti debentur, ex-
pectez

pecte Sanctitas uestra immortales illas diuitias, quae
fidei seruo promissa sunt. Nos denique & omnia
nostra Benignitati uestra peculiariter commissa esse
praecipuum uotum nobis est. Data Ianua. XXVI.
Augusti.

ILLVSTRISSIMI DVCES MEDIOLANI AD
Serenissimum Regem Ferdinandum.

SI iusto animo fortunam tuam metitus fuisses,
Rex Ferdinande, ad quietem potius quam ad arma
consilium deduxisses. Verum & si bellandi cupidi-
tas praeualuit, saltem iustam causam sequi debe-
bas, & in aliud tempus differre, ne de vindicandi
animi libidine dum Italas opes inter se consuctare
facis, Turcus, qui legationibus, muneribusque
solicitationis ingenti penè exercitu in Epiro confedit,
veluti hanc contentionem speculaturus omnes de
Italia possessione mox deturbet. Ex eo enim fit, ut
tibi, ac ceteris periculum pares ingenti dolore tuo-
rum, quibus publica pax, & gloria tua semper
cordi fuerunt. Verum hac communi temporum
atrocitate priuatam ad exposulandum tecum do-
lorem causam habemus, ut à quo, si quando ali-
quid grauius incidisset, plurimum praesidijs expe-
ctabamus, ab eo nunc rupto foedere, & aspernato
omnis affinitatis iure laceessimur. In nihilum siqui-
dem nostrum descendere nunquam potuisset, ut tu,
quem loco parentis colimus; nocere nobis festi-
nuisses.

nuisses. Atque cum iamdiu multa de te deferren-
tur, moniti, ut rebus Ianuensibus caueremus, irri-
tos habuimus omnes nuncios tanquam falsos, &
inanes, confirmati ab Oratore tuo te in fide perman-
surum: quia nulla illata tibi prius iniuria nihil ex-
te metuendum conijciebamus: sed haec opinio nos fe-
ellit. Nam Prosper Adurnus praeses nostrorum
Ianuensium studio tuo modo rebellauit. misisti ei
Prospero subsidium, triremes tuas addita pecunia.
Ardet itaque nunc ea ciuitas intestina discordia
per te conflata: & tu autor huius mali ex tua
Neapoli quasi alienum incendium exportare cre-
dis. Quod te compulerit, nihil est, nisi, quod in peri-
culo suo Florentinos socios nostros inuauimus: quam-
quam ijs ipsis ex foedere mutuo tu quoque auxilia
debes: & si à nobis minus recte fieri opinaris,
minus recte Sentis, quoniam perire potius, quam fi-
dem fallere ducimus. Si verò ob periculum no-
strum efficere credis, ut subsidia nostra ab Etruria
retrahamus, eodem volueris errore: nam Superum
nobis vires non dubitamus, quibus hanc iniuriam
tuam propulsemus, & socios nostros non deseramus.
Quod etiam si in contrarium cederet in popu-
los nostros, quam Florentinorum, ruinam fortiori
animo laturi sumus: tamen interest inter nos, &
fidem tuam, qui vltimò capescis arma in eos, qui ex
operibus suis te iuuerunt, & pro iusta causa stare
semper consuevit Deus. Ille nouit Alfonso Regi
patri tuo per Philippum Mariam proauum nostrum ino-

pi, & captiuo libertatem, & regnum fuisse restitutum. Ille idem Deus scit clementia primùm sua, deinde Francisci Sfortiæ aui, & Soceri nostri beneficio regnare. Hæc tibi obliterari non debebant, quæ si auditu molesta sunt, accepta quidcū fuerunt incundissima: at meritorum omnium oblitus cum pupillo, & vidua arma inferis, non multum studes gloriæ tuæ, quæ apud omnes nationes interitura est, nisi seruas fidem. neque satis fortunam agnoscis, cuius est in eodem restigio nunquam stare: itaque, nisi fallimur, non multo post sese aliorum conuertet. De beneficijs quidem tecum certare cupiebamus animo liberali, ut si quando ita occasio tulisset, non exigere auita & vetera auxilia, sed præstare noua parati essemus ad confirmandum Regnum liberis tuis. Contrà accidit quàm volebamus: parem itaque dolorem tibi reddere compellimur, quoad mouere lacertos poterimus. Mortalis es, & superfuturus, nisi casus abrumpas, estimatione iusta nos putare debes. Quid opum relinquis heredituo in Regno, quos prouocasti. iam nunc potes cogitare, at hoc fortasse tanquæ alienum iudicabis quasi longam vitam tibi fata sponderint. Illud certè in præsens referre debes quod rupto per te fœdere, nobis omnia licebunt, quæ te uiuentem perturbare possint, neque te fore quietum spera, ubi nos perturbasti. Perturbasti enim inelytos quoque Venetos & Florentinos, quibus cum nos fœdus habe-

habemus; neque in quemque nostrum insurgere potes, quin simul omnes prouoces: quibus si rectè vires tuas cõsideras, par neq; opibus eris neq; iustitia, spiritus fortasse verò æquales geres, vti nam eos nunc temerè sumpseris. Sed nos eò perpensius ad dirumpenda hæc tua studia cogimur, quòd arma nostra laus secutura est pro iniuria propulsata: bellum verò à te susceptum sequetur infamia, quia fœdus & affinitatem vltro sis aduersatus. Itaque nisi consilium mutès, cogita nihil nos prætermisuros, ut incendium nostrum mox regnum quoque tuum apprehendat, cum etiam, si id volumus metuere debeas, quos terrores iustos sis Ianua habiturus, si quando eam urbem retinere non possemus, sed omnia potius experturi sumus ut vel integram ciuitatem recipiamus: quod ubi non licebit, eam diu conflictatam ad postremum in tradituri sumus, quos semper offensissimos habuisti, ut discas nullius grauiores esse morsus quàm pereuntium, & tandem suscepti consilij te quoque pœniteat. Vale, Datum Mediolani XI. Iulij 1478.

REX FERDINANDVS ILLVSTRIS.

Prospero Adurno, Gubernatori, Ianuensibus, & XII. Capitaneis populi.

MAGNIFICI viri, amici charissimi, legimus literas vestras per Magnificum Simonetum de Bel-

prato nobis redditas, ipsumque Belpratum audiimus: quem cum intra quatrimum remittere ad vos constituerimus, pluribus nunc non utimur. Mittimus in praesentia hanc trirēm cum ijs rebus, quas cum istuc applicuerit, intelligetis; & ipsum Belpratum cum ijs rebus mittemus, ut facile singularem nostram in vos voluntatem & praecipuum studium prospiciatis: intelligetisque etiam quam nobis gratissima acciderint, quae publicae utilitatis civitatis istius gratia à vobis acta sunt, & quantopere eas ob res nos vobis debere iudicemus. Satisfacemus cumulatissime spei opinionique vestrae. Interim hortamur, ut concordiae accuratissime studeatis; efficiatisque, ut omnes in officio ac fide permaneant. De ipso Belprato fuerunt, quae scripsistis nobis iucundissima, & si se qualem scribitis, gesserit, fecit quod maxime cupiebamus, quodque ei à nobis inunctum fuerat. Bene valete. Data in Castello nono Neapolis, die XXVII. Augusti 1478.

DUX MEDIOLANI IANVENSIBVS,

DILECTISSIMI nostri. Longiori sane epistola nos uti oporteret ad ea verissimis rationibus refellenda, quae literis nostris respondentes in medium adducentes, quibus, ut ostendere nitimini, suscepta merito à vobis fuisse arma. Verum omissis resutandi argumenta rationibus, consilia convertimus ad id, quod vobis salubrius, istique inclitae civitati conducturum,

ducturum magis, & quiete restitutarum putamus, ac finem facturum gravissimis laboribus, impensis, ac damnis, quibus oppressi estis. de quo certe ob summam in vos charitatem nostram plurimum auguramur. Ut igitur rei vestrae bene consuli possit, & ad eas condiciones deveniri, quibus quiescere tandem, & eiusmodi incommodis, ac imminentibus vobis periculis liberari valeatis, videretur nobis: vosque iterum atque iterum hortamur, ut pro rebus componendis ad nos Oratores destinatis, quia pacis studiosos, ac optimo erga vos animo nos esse interventuros, facturique sumus, quae non ingrata nobis fore non ambigimus, nec vos unquam eosdem Legatos misisse paenitebit: quibus per has nostras liberum & amplum saluum conductum esse volumus tuto, & impune accedendi, morandi, & redeundi. Ex Mediolano. XIIII. Sept. 1478.

REX FERDINANDVS,
Reuerendiss. & Illustriss. Raphaeli Frigofio,
Duci ac Capitaneis Ianuens

REVERENDISSIME, & Illustrissime Dux, ac magnifici viri, amici, clarissimi, unum restabat, quo effrens. Venetorum dominandi libido palam omnibus foret, ut scilicet etiam nobis & regno nostro bellum inferrent. Sed id nunc contraxit, & omnibus in aperto factum est; siquidem (ut arbitramur vos

non ignorare) Veneti ipsi irari regni nostri prouinciam, quæ Idruntina uocatur, nuper irrumpentes classe, quam ingentem comperarunt, Catipolim, quæ ad mare sita est, & nonnulla alia illius prouincia oppida per uim occuparunt: quod hoc tempore illis non admodum difficile fuit in ea regione præsertim quæ per superioris Turcici belli incommoda incolis penè denudata est, multaque alia in nos & statum nostrum iidem hostes nostri omni eorum scelere moluntur, ut omnibus iam constet, eos de subigenda sibi Italia iam diu inisse cogitationem. Huic tam effrenatæ cupiditati obuiam esse eundem existimantes, robustissimam equitum & peditum manum illuc quamprimum misimus, aliosque penè in horas singulas mittimus. Classem & validam & numerosam instruximus, quæ propediem educatur eo consilio ut pro libertate Italiæ hostium conatus infringamus, occupata recuperemus, & illatas nobis & fœderatis nostris iniurias pro uibus ulciscamur. quod, Deo bene iuuante, qui iustis causis deesse non solet, ita breui futurum confidimus, ut hostes ad pœnitentiam sui consilij compelli posse non dubitemus. Memores autem antiquæ nostræ beneuolentiæ, in mandatis dedimus classis ipsius Præfecto, ut nauibus uestris, si in quas inciderit, nihil incommodi, nihilque molestiæ inferat, sed Ianuenses omnes omnibus amicitia officij prosequatur. quæ omnia uobis ueteribus amicis uestris imprimis significanda putauimus, ut quando

nemini

nemini dubium est, Venetos de occupanda Italia cogitare ad idque conatus suos omnes dirigere, expergiscamini iam tandem, & unâ nobiscum in eos, qui uobis quantum per ipsos licuit, semper sunt aduersati, conspiretis, tamquam in communes omnium Italarum hostes; nec prætermittatis occasionem hanc, quæ uobis diuinitus oblata est; quæ si neglecta fuerit, dolebimus non paràm Italiæ conditionem, sed nobis nullo pacto deerimus, qui speramus per hanc terrestrem & maritimam expeditionem rebus uestris & fœderatorum uestrorum ac uestris optimè iri consultum. Data in Castello nouo Neapolis, primo die Iunij, 1484.

LEONARDVS MARVFFVS, CHII
Præfectus, Ianuensibus.

VIRTUS nobilissimi uiri Guglielmi Henrici Arielen. Olandensis, nobis merito suadet, ut de illa pertinentes eius laudes in obscuro esse non patiamur. nam à teneris annis bonis artibus, & literarum studijs institutus est; deinde crescente ætate rei militari operam dedit: in eaque cum laude etatem exercuit. Nam cum ex ultimis Galliarum finibus, ubi in præclara Olandia urbe generosis parentibus ortus est, in Italiam proficisceretur eo animo, ut in Asiam traïceret, sepulchrumque Saluatoris nostri, & loca sancta inuiseret, non deterritus ab eo proposito, quod in itinere à latromibus non leui pe

sumia spoliatus est, primum à Magnifico officio Sancti Georgij Genuensi stipendio conductus in eo bello, quod Genuenses contra Florentinos gessere: deinde cum à Turcis nobis, vrbique periculum instare videretur, cū delecta virorū manu, cui ille praepositus erat, ab Inclita Rep. Genuensi ad nos missus est: postmodum aduentante Regis Turcorum classe, cum factum propositum prosequi in animo haberet pugnandi contra Turcos ardore praemotus perfectionem suam remoratus est: donec omnis periculi suspicio abesset. Postea verò quā eam classis in Syriam nauigauit tuti ab hoste, facultatem abeundi Guglielmo concessimus: & ita concessimus, vt si licuisset, talem virum retinere apud nos maluissimus: ita à nobis ille cum honore, & gratia dimissus est, ad loca sancta profecturus, & honestissimum desiderium suum impleturus. De his omnibus igitur conuenire nobis existimamus palam notitiam facere, vt huius virtus non ignoretur, & ceteros eius exemplo ad virtutem accendamus. E Chio anno M. CCCCLXXXVII. die XVII. Iunii.

IULIUS FELTRIVS DE RVVERE.

Sancti Petri ad vincula. S.R.E. Diaconus
Cardinalis Urbini &c.

Lectoribus harum literarum, Dominis, & amicis,
S. in Domino Sempiternam.

CVM nobilis & dilectus nobis in Christo, Dominus

minus Augustinus Curio, ciuis Papiensis, familiaris noster, singulari pietate, probitate, virtute, nobilitate, honestate, doctrina, & singularum atque diuersarum rerum peritia praeditus, qui aliquandiu hic apud nos, summa pietate, & vita integritate versatus est, decreuerit se ad diuersas orbis terrarum regiones conferre, vt mores naturasque hominum varias pernoscat (quod ad prudentiam comperendam & augendam non parum habet ponderis) non potuimus eius consilium non approbare. Cumque cuperemus, vt talis adolescens tot egregijs virtutibus armatus vbique locorum nostram erga se benevolentiam cognosceret, & ex operis effectu sentiret; idque nullo modo melius quam commēdati ijs literis à nobis effici posse videretur, eo quod absentium animi, multo locorum intervallo distantium, nullis certioribus testibus, quā ipsi literis ad aliquem amplectendum moueri soleant. Omnes & singulos Principes, & Dominos, tam Ecclesiasticos, quā seculares, nec non Comites armorum, atque belli Duces, & illorum loca, officia, vel vices gerentes, & vniuersaliter atque singulatim, omnes cuiuscumque status, & conditionis, vel gradus, quacumque Ecclesiasticas, vel alia dignitate clareant, ad quos haec litera peruenerint, rogandos duximus, & rogamus, vt praefatum D. Augustinum, ad nostra contemplationis intuitum, ijs honoribus, fauoribus, & gratijs prosequantur & accipiant, quibus homines nobis clarissimos

rissimos prosequerentur, & acciperent, eique per eorum terras & loca, de saluo conductu, & itineris securitate, alijsq; rebus necessarijs vel profuturis provideat: significantes & indicantes, id nobis tam gratū fore, quā quod gratissimū, nosq; ad gratiarū actiones iuxta relata, & ad debita repēdia obligātes. Datū. Fori Sēpronij. die XI. Iunii. M. D. LVIII.

IV. CARD. VRBIN.

Franciscus Strozza,
Secretarius de mandato.

VNIERSIS ac singulis, Illustribus, Magnificis, Nobilibus, Strenuis, Prudentibus, Doctissimis Viris: Principibus, ac dominis, & rerum publicarum Reſtoribus, necnon eorundem Vicarijs, Praefectis, Gubernatoribus, atque alia officia gerentibus: ad quos praesentes literae peruenerint. Nos Franciscus Oberiet, Consul, ac Senatus urbis Basilienſis, salutem à Domino precamur cum prompta bene merendi voluntate. Significatū est nobis per virū excellentem & Magnificum nostrae vniuersitatis & Academiae in hac vrbe Reſtorem, & Calium Secundum Curionem, virum praestantissimum, quo p̄iſto ante annos aliquot, Honestus & ingenuus Augustinus curio, legitimus dicti Calij Secundi Curionis filius, cum ad alias nationes, tum maxime in Italiam peregrinatione constituta profectus sit, quod suorum Studiorum & bonarum artium cursum, quem dudum hic coeperat bene ac feliciter ab-

solueret

solueret. Verū quoniam peregrinanti, atque apud varias ac diuersas nationes habitanti, varia quoque pericula, atque impedimenta obijci, atq; occurrere interdum solent: Orarunt idem in clarissimi, ac nobis charissimi viri, vt dictum Augustinum Curionem, nostra seria ac beneuola cōmendatione munire dignaremur: nihil dubitantes, eum apud omnes chariorem futurum, atque à periculis & impedimentis tutiorem. Nos igitur Consul, ac Senatus reipub: Basilienſis, nobiscum perpēdentes quā praeclare iam multos annos. D. Caelius, Secundus, Curio; non solum in vniuersitate nostra bonas artes, magna cum laude ordinariē professus sit, verū etiam; vt bonum ciuem decet, se erga cunctos cum sua familia vniuersa, vitæ innocentia, morumque probitate gesserit: ideo ipsorum petitioni aequissima libenter annuimus; parati ipsis & suis in longē grauioribus rebus adesse, & gratificari. Quamobrem quā maxime serio possumus, rogamus Illustrissimos Principes, magnificos Dominos; & quicumque horum vices gerunt, vt dictum Augustinum Curionem, Calij secundi Curionis Ciuis nostri dilecti filium, nostra causa cōmendatum habere velint, benignē suscipere, ei fauere; & sua auctoritate ac praesidio adesse velint, faueant, & adsint: atque in primis ea beneuolentia, & gratia prosequantur & accipiant, vt tutū ac sine periculo, ac detrimento, & molestia, ei aditus, transitus, reditus atque commorandi facultas,

tas,

tas in omnibus suarum iurisdictionum locis, oppidis, & ciuitatibus benigne concedatur ac permitatur. Quod quidem, quia speramus, vos qua vestra equitas, & clementia est, esse nostra causa facturos: pollicemur, & nos vicissim his liberalibus officijs cognitis nostram operam, atque erga vestras illustrissimas sublimitates ac dominationes, nec non & vestros homines gratos nos ac beneuolos semper fore, in quorum omnium inuiolatam fidem presententes literas, secreto nostra urbis sigillo consignauimus. Datum Basileæ. Anno Natiuitatis Filij Dei. M. D. LXII. Die XX. Septembris.

REVERENDISSIMO PATRI

Domino Ludouico, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Camerarioque sedis Apostolicæ Laurentius Valla. S. P. D.

CYPIENTI mihi post annos quatuordecim reuertenti in patriam, & matrem sororemque, ac ceteros propinquos reuifere, suadebāt amicis ut literas commendatitias ab Rege Alfonso, cuius Ottauianum annum secretarius sum, impetrarem tum ad alios compluribus Romanæ curiæ Senatores, tum vero ad ipsum Principem senatus summum Pontificem. Quarum literarum præsidio istuc venire & istuc agere uti possent. Mibi autem alia ratio inuenta visa est, & obuique non per aliam, sed per me:

non

non ad alios, sed ad te de rebus meis scribi. Nam neque causam meam alius efficacius ageret, quam ego, & cum te alloquor totum senatum cum ipso senatus Principe alloqui videor. Tu enim sicut ab illo secundus es tum virtute, tum potestate ita in hoc negotio primus. Quoniam quicquid tu agendum putaueris, id ille ratum habebit. Sed priusquam me purgem, dicam pauca de ijs que ad conciliandam beneuolentiam tuam pertinent. Cum dico tuam, Papæ dico, quem, ut iterum dixi, alloquor, cum te alloquor. Ego Eugenium ante Papatum dilexi, atque amavi adhuc adolescentulus, cum eidem præceptori Græcarum literarum uterque operam daret. Ego paulo post ab auunculo meo Nicolao Tartarino deductus ad eum, maiore charitate prosecutus sum, cum opusculum meum magnopere laudasset. Vellem creationi suæ affuissem: sed eo tempore Papiæ eram. Ille tamen postulante sororis meæ marito absenti mihi duo beneficia contulit; Ipse quoque affinis meus, quod Papæ plurimis annis contubernalis fuisset, erat aliqua accessio, ut iam Eugenium Papam peculiariter non charitate modo, sed etiam tota pietate complecterer. Hæ sunt causæ quare minime ego perosus fuisse videri debeam, sed dilexisse, amasse, obseruasse: quod ita fuisse, res ipsa declarat ac loquitur. Multi alij vltro citroque discurrunt, ut quod hinc obtinere non poterant, ab hostibus impetrarent. multi scripsere in vos, & si in scribendo non

latis

satis poterant. Ego neque illuc me contuli, cum
 multi non parua mihi pollicerentur, neque aduer-
 sus Papam scripsi, cum in scribendo, atque in omni
 doctrina tantum possem, quantum, ut apertissime di-
 cam, quibus unius potuit illorum, qui Basileæ aut
 sunt aut fuerunt. At cur de Constantini donatio-
 ne composui, hæc est quod purgare habeam, ut
 quod nonnulli obtrentent mihi & quasi crimen in-
 tendunt. Id ego tantum abest, ut maleuolentia
 fecerim, ut summopere optassem sub alio Ponti-
 ficæ necesse mihi fuisse id facere, non sub Eugenio.
 Neque verò attinet hoc tempore libelli mei causam
 defendere, nisi Gamalielis verbis. Si est ex homi-
 nibus consiliū hoc, aut opus, dissoluetur: Sin autem
 ex Deo, non poteritis dissoluere. opus meum con-
 ditum editumq; est quod emendare, aut suppressere,
 nec possem si deberem, nec deberem si possem. Ipsa
 rei veritas se tuebitur, aut ipsa falsitas se coar-
 guet. Alij de illo iudices arbitrique iam sunt, non
 ego. Si male locutus sum, testimonium perhibe-
 bunt de malo: sin bene, non cedent me, verbis
 æqui iudices. Sed opus illud in sua, quæso, causa
 quiescere sinamus. Hoc tantum consideres velim,
 non odio Papæ adductum, sed veritatis, sed
 religionis, sed cuiusdam & famæ gratia mo-
 dum, ut quod nemo sciret, id ego scisse solus vide-
 rer. multum, etiā nocere potuissim si alieno animo
 fuissim in rebus quæ mentem, animam magis solli-
 citant. Nam quod feci, hoc non modò ad pudor-

rem presentium, sed mortuorum, et ac futuro-
 rum pertinet. Qui enim nemini parcat, nullum
 ledit. Verum cum non minus prodesse in posterum
 possim, quam vno libello offendi. Per ego te su-
 periozem temporum meam in summum Pontificem
 beneuolentiam pietatemq; obsecro id, quod cum per
 se facile, cum verò tua virtuti facillimum non be-
 neficium, non munus, non gratiam, non veniam:
 sed, ut similis tibi sis; ut, quod semper fecisti,
 facias: ut aliter ac sentis de animo erga me tuo
 summique Pontificis rescribas, et si me tibi odio
 esse, nec licere mihi in patriam dicas (quod absit
 ut dicas) tamen si dixeris beneficij loco numera-
 bo, & quidem maxime vereor. Parce, quæso, si dico
 me vereri, periculum me cogit aliter ac volo loqui:
 vereor ne fortè des fidem mihi tutò me venire pos-
 se, ut presentem commodius vlciscaris. An parum
 tibi videtur ob tantulam noxam me. exilium pati,
 an vltior tibi vltio. quærenda est? Quod si mise-
 rationis respectus te, tangit, orant pro me omnes
 propinqui mei, qui istic sunt, cupidi me recuperandi:
 Si respectus vitæ, innocentia mea te rogat: Si amor
 gratificandi, tua te bonitas obsecrat: Si studium
 clientes obnoxios tibi comparandi, affirmo tibi non
 in postremis Laurentium tibi presentem officio, di-
 ligentia, obseruantia esse comperies. Quare ne plu-
 ribus verbis te obtundā describere utinā qd opto, re-
 ti quicquid de me sentias, iubeasq; venire, nec nec
 hoc si feceris, voto mea satisfeceris. ex aliquo animo,

omnino autem si iusseris, ut veniam. Et postquam venero non, o Deus, Vale. XIII. Kal. Decembrii Neapoli.

LAURENTIVS VALLA BLONDO
suo, Secret. Apostolico, Salutem.

LITERAS tuas facundissime scriptas Rex legit, sed interuentu Principis cuiusdam non perlegit. Cum praesertim interlegendum interrogaret aliqua, ut sit, ex ipsa materia tuarum literarum incidentia. Quorum primum fuit, ubi nam essent octo libri, quos ad se mittere scriberes. Cupiebat enim videre tum propter alias historias, tum propter eas, quae ad eum pertinent. Eos ego opinabar olim iam in manus eius peruenisse. Qua de re miratus admodum sum, quomodo factum sit, ut aut tu scripseris mittere, aut quod non mitteres, an non peruenierint si miseras. Illas ergo scias expetiri atque exigi ab eo ipso, cui promissisti, vides ut res in contrarium recidit. Tu ab rege historias exigebas ille abs te potius flagitaret. Dabis igitur operam, ut auiditatem Principis, quam incitasti, si, ientemque; effectus suauitate tuarum historiarum saties. Quid autem de historijs, quas postulabas, ille nullas hic alias habet, nisi eas quae lingua Hispana à rege quodam Alphonso conscriptae sunt, & quidem earum rerum, de quibus Latini scripti libri non desunt.

Nam

Nam quod ad recentes pertinet, Gaspar eius medicus in commentarios retulit, pene res ab illo gestas, sed ea accuratone, ut de stylo ipsa taceam, ne quis prudens scriptor aliquid ad fidem veritatis illinc mutuari possint. Mandauerat autem mihi iam pridem Rex historias suas scribendas repetitis altius principijs iam inde ab infantia eius. Quae quia non habui, à quibus plane docerer, malui non attingere, quam finem historiae obliuioforum quorundam senum memoriae credere. Tu si vales huius medici scripta cognoscere, plusque te medicum esse oportebit, ut de egroto corpore historiarum tuas historias sanas efficias. Itaque, mi Blonde, omnis tua in te reposita est spes. Si quid autem librorum ad hanc rem spectantium Rex aut hic aut potius in Hispania habet, mittito tu historias tuas quemadmodum pollicitus es. sic enim reddes eum ad id, quod petis, alacriorem atque in te promptiorem. Optime quidem de te sentit, tum quod eruditissimus es, tum quod sibi deditissimus. Mihi crede, nihil auidius libentiusque leget, quam si quid de se honorificum scripsisti: quod si viderit, perpetuò eum tibi beneficio obstrinxeris: habebitque tibi singularem gratiam. Sperans etià cetera, quae nondum mandata sunt litteris, gesta sua per te memoriae prodi. Mittere igitur quod promissisti, ut regem & me letitia impleas. Vale. Idibus Ianuarijs. Neapoli.

REVE-

REVERENDISSIMO PATRI, DOMINO
Gerardo, Sanctæ Romanę Ecclesię Car-
dinali, Laurentius Valla. S. P. D.

SI te Romę agere priusquam besterno die acce-
pisssem, non hodie primum ad te literas darem.
Sed cum Lampugrinus noster, vir & nobilitate &
literis & gravitate insignis, dum unā, effemus, in
patria esse dixisset, perseveravi in ea opinione quasi
adhuc abesses a summo pontifice: hunc errorem à
me heri literę affinis mei excusserūt, Ambrosii Dar-
dani; quibus ut causam meam tibi committerem,
admonebat, ut nesciam an plus ex illis gaudiij ob-
spem tui contraxerim, an pudoris quod parum vi-
deor functus officio erga te nullis literis ad te scri-
ptis, qui tantulo intervallo loci hinc discretus esses.
Cuius vetus familiaris & abs te nonnullis benefi-
cijs auctus fuisssem, præsertim post istam, ad quam
ascendisti, dignitatem. Sed superiorum temporum
excusationem in aliam epistolā differamus. Quod
autem ad te non scripserim postea quam Roma ve-
nisti, culpam hanc, si culpa dicenda est, ignorationi
rerum remittas: hanc qualemcumque excusatio-
nem que tua mansuetudo est, facile accipies. Itaque
ab istis suavissimis moribus clementiaq; vera pos-
tulo, ut me non aliter audias, quam si ad te citò,
si frequenter, si officiosus scripisssem. Causam
meam, ut opinor, nosti, de opere, inquam, Constan-
tiani

tiani donationis, ob quod multis seculis apostro-
phice sedis senatoribus inuisus sum, & reus agor, imò
peragor ab iniquis meis atque invidis. nam cum
ipse de me fatear, ac me quoque accussem nec ho-
minibus nec dijs pepercisse videar, qđ de Luciano
Lactantius ait, non deest valentibus carpendi ma-
teria. Accessit huc nouissimum opus, quo viuos
non modò defunctos exagitasse reprehendor. & à
quibusdā ob id terror mihi proponitur, is qđ ego re-
prehensionem terroremque nisi ma tr causa, quę
istic est pro meo amore nibili facerem, nec ad te pro-
pterea scriberem, aut cuiquam supplicarem con-
tentus animi conscientia inuentionibusque felix
ac generosa, quod sentias dicendi libertate me pa-
scens. Sed pietas matris me ad se reuocat, & quasi
ventus quidam aduersus aliò vela flectere ac penè
retrosum cogit eam nunc visendi, & amor & ra-
tio mihi necessitatem imponit, ut amborum & ip-
sius & meo desiderio satisfaciam fortasse emen-
daturus præsens quod absenti emendare difficile
est: huic rei conficiendę deest facultas illa, quam
salui conductum vulgò vocant, ad quam pro me
obtinēdam, ut Ambrosius noster pscripsit, quod alio-
quin ipse intelligebam. nemo te magis idoneus est,
tum propter eximiam gravitatem, tum propter
singularem sapientiam. Superest igitur, ut quem-
admodum potes, & velis, quid igitur rogem te ami-
cus amicum, cliens patronum, literatus literatissi-
mum iusta ac pia petens hominem iustissimum,

Z piffi-

piſſimumque. Ita videor, mihi crede, diffidere natura virtuti, moribus ac literis tuis, ſi te pluribus rogem. Rogat te itaque non Laurētius, ſed muſa, ſed bonæ artes, ſed probitas, ſed ſapientia, ſed virtutes, quæ vt in iſto peſtore tanquàm ſacrario ſemper habitauerunt, habitantque. Ita a Laurentio quaſi procul ac longo intervallo adoratur & extrema linea amantur. Has ſi audies, facultatem illam pro me impetrandam curabis, niſi rationem hanc non ineundam mihi, aut aliam potius eundam exiſtimes. Quam tuæ probitatis intereſt, aut per temet, aut certe me literis edocere, ſiue meo loco Leuirum meum, hoc ſi feceris, vt ſpero, & opto non me demereberis. nam olim demeruiſti, ſed ex tuo, vt inquit Plautus, tuiſſimum feceris. Mito ad te epiſtolam, quam nuper ad amicum miſi, vt ſciam quid de mea ſententia ſentis. Si iſtuc veniam, feram XVI. libros Homeri proſa tranſlatos. Itemque octo libros ſuper Nouum Teſtamentum. Preterea elegantias meas cum compendiaris gloſis ipſo opere penè vtilioribus. Ad quod agendum & honeſte & uere adductus ſum. Val. XII. Kl. Februarij Neapoli.

FERDINANDVS ALPHONSO

Regi Aragonum Patri. S.

QVOD vnum ſemper optaui, Rex triumphator, ac mi pater, vt pro ſummo Pontifice, ac matre Eccle-

Eccleſia contra ipſius hoſtes pugnare poſſes, & virtutē tuā oſtendere, id planè Dei numen confeſtus es. Effeciſti que breui tpe, qđ nemo alius maiori tpe pluribus copijs, grauioribus laboribus, potuiſſet efficere. Deſperata enim iam erat Marchia ſummo Pontifici, ad quam recuperandam nec vis Eccleſia, nec Papalis auctoritas, nec vlla alia potentia ſuppetebat: eam tu tamen ſcientia rei militaris, tum admiratione victoriarum, non fama virtutum recepiſti ereptamque tyranno, ſummo pontifici reddidiſti. Qua gloria nulla eſt nec nouorum nec veterum principum maior. Itaque & mihi videris ſolus tu Hannibalem atq; Haſdrubalem ſuperaviſti: Siquidem prius expulſo ex hac parte Italię, hoſte tuo certe Hannibalem expuleras, nam, vt ille multis commoratus annis ita hoſtis tuus hinc exire coactus eſt. Nunc alter hoſtis, qui ſuperat, ex eadem regione abs te fugatus eſt, ex qua Haſdrubal cum ſuo exercitu fuit erectus atque vbi extractus. Quare, vt iterum dicam, tu vnus Hambal & Haſdrubal, victor es. Ex quibus rebus licet ego ſummam præter omnes, te excepto voluptatem capiam, vt debeo: tamen ſummopere optarem, vt me participem huius glorię faceres: ſicut feciſti & regni. Forem enim, mi pater, tuæ glorię particeps, ſi tecum militarem. Si laboris aliquid, imò voluptatis in re bellica ſentirem, hoc namque modo aliqua pars laudis & victorię ad me redundaret. Eo quid magis ſumme rex & optimo

pater quod mihi discenda est scientia rei militaris, sine qua nullus rex qualem tua benignitas me futurum esse vult, verè rex dici potest. hanc scientiam sub quo Imperatore meliùs discere queo, quàm sub te summo Imperatore? aut quo tempore meliùs quàm ineunte etate? Quamquam, optime pater, non solùm mea causa hoc flagito, sed etiã tua, videlicet, vt possim pro te non nunquam in rebus leuioribus subire labores, gerere negotia, suscipere curas. Quamobrè summe rex ac sacrosancte pater, vt mature possis ex me aliquem fructum capere, te quaeso, vt velis, mature mihi procuracionem rei militaris iniungere. quod si facies, vt opto & spero, maturius spē tua, prout confido, ex me gaudium fructumque recipies. Vale.

LAURENTIUS VALLA GUARINO
Veronensi salutem.

LITERAS equidem libenter, filium verò tuum libentiùs vidi. nihil illo vel totius habitu corporis elegantius, vel sermone eruditius, vel moribus liberalius. vera Guarinia progenies, quippe & paterni corporis decorem venustatis pariter, & dignitatis plenum reddit, & præceptorem eloquentiæ ac sapientiæ refert, licet non modò te præceptorem, sed & patrem, à quo multa traducuntur in filios exhibet, vt in te illud Virgilianum decen-

tissimè

tissimè cadat: O felix nati virtute bonisque. quod si ceteri filij, quorum magnus tibi prouentus est, vestigia patris imitabuntur, nec Metellus quidem ille felix te felicior fuisse dicetur. Hunc ego filij loco accipio, amplectorque, tum suo ipsius, tum patris merito. apud Regè vero nostrum, & si per se est commendatus, tamen commendatiorem facere laboramus. Hæc hactenus. Quandam orationem Plinium, non dico eloquentè, sed admirabili eloquentia haberi aiunt; eam si tu vidisti, vel im periteras me certiorem facias. Est autè de laudibus Neruæ apud ipsum Neruam: de qua ipse Plinius meminit prima epistola, vbi ait se imitatum esse Calnum quasi Latinum Demosthenem, tam & si miror quòd tota sit in contentione dicendi, vt ille testatur, in laudibus si tota versatur. eam si penes te habes, ad meque mittes, mittam ego tibi vicissim meam orationem, quæ èt ipsa prope tota in contentione versatur de falso credita & ementita donatione Constantini. dices pacisci mecum vis minime sed nisi orationem meam non videris, mittendam esse non puto tibi. Rescribes igitur, an Pliniana Laurentianaque oratio in manus tuas venerit. Si vtraque, tu Plinianam ad me mittes. Si neutram, ego ad te meam Laurentianam mittam. Si Laurentiana, neuter ad alterum aliquam orationem mittet. Sed quid versutius tecum ego homine probissimo? Vale, & me ama.

LAVRENTIUS VALLA AVRISPÆ
suo salutem.

REDDIDIT mihi literas tuas uir egregius, cuique obseruantissimus, Augustinus, Marchionis legatus, plenas amoris, officij, suauitatis. Quid dicam eloquentia, cum nullas unquam accuratius scriptas ad me dedisse uideare: cuius rei causa exiit, uel qđ ocio pinguiore habūdas, uel qđ te defendere pariter & me subaccusare necesse putasti. defendis te tanquam ego, ut tuis uerbis utar, aut minus diligentem, aut parum officiosum te fuisse existimem quod tam diu ad me scribere, atque adeo scriptitare intermiseris. Rursus subaccusas, quod antea quidē perraro postea uerò nihil prorsus literarum dederim, immo ne scribēti quidē tibi responderim. Unde tum adductus es ad tacendum, nolens sæpius compellere non respondentem. Ego mi Aurispa, uir optime ac suauis siue, priusquam negligentiam meam & ut tu uideri uis, duritiam mentis, atque barbariem purgem, quæso ne me ita impotenti ac rustico existimes animo, ut quod ipse crimen admittam uel negligētis, uel spreti officij id alteri obijciā. Et cum in eodē genere grauius in te pacem, quam tu in me, tibi subcenseam, cum tu potius mihi subcensere deberes. Quid si tu nihil peccasti? Quid si diligens in scribendo? quid si officiosus fuisti, uicissimque me non nunquam accusasti

fasti, quod parum amici officio inscribendo fungarē? potest in me istud, quod obijcis, cadere, nisi ut a mensum hominis extirpatum existimes? Quid ergo negligens ante hac fui, nec respondi tibi scribenti equidem affirmare ausim nō pauciores me ad te dedisse quam abste accepisse me literas fortasse plures? tu quidē scripsisti, sed nec tuæ ad me, nec meæ ad te perlatae sunt omnes epistola. Postquam uerò Florentia summus Pontifex migravit, in dextrum, tu à leuire Romam, seu intus loco fuisti: ubi nam subledisses, ignorabam. Scripsique non nunquam adeundem Leuirum, ut ubi ageres, cōtiores me faceret. a quo nunquam certior fieri potui, primaque tua litera me hoc edocuerunt sollicitudineque animi leuarunt, Quid enim mihi iocundius, quam te se non coram, saltem literis & audire & alloqui? quod si Romam Februario proximo, ut ais, memies, ego ad te uisendum aduolabo: feram & elegantias meas tum titulis, & in marginibus compendio comprehensas omnes quæ in opere ipso disputantur, signans rem prope modum non minus utilem quam ipsum opus, licet nihil aliud sit quam opus ipsum. Nō ideo tamen quod cum illis sentiam, qui potuisse res illas breuius à me tractari, ostendunt, ut ais; quos tu per inuidiam hoc dicere confirmas. Nam breuius quam longius si in alteram partem erratum est à me, ill. tractatæ sunt ueluti circa finem tertij capituli de comparatiuis, nam hoc exemplum posterius addidi. Ciceo pro Ligario, Quotus

enim quisque istud fecisset idem nullus vel rarius. Ovidius de arte, Forma Dei munus forma quota quæque superbit. Idem, Nulla vel rara sequitur non venit in mentem &c. Et duo triaue alia addidi, cum nihil detraxerim. Addam fortassis septimum librum. Nam scripsi de notis Antonij Raudensis, qui grande opus de imitatione composuit. Et scripsi, tum nostro Rege sollicitatus, ut subnotarem quæ mala præcepta crederent, tum à Iohanne Aretino rogatus quæ eisdem diebus de opere ipso me consuluit, tum ut cõtumeliã quæ ille mihi faciebat, in ipsum refererem. Si quidem elegantiam quandam meam non apud me lectam, sed in Lombardia ab auditoribus meis auditam petulanter nescio magis anstultè exagitat, licet non nominatim. dedit enim hoc amicitia nostræ. Nam est mihi vetus familiaris. Hunc vel ad te librum mittam, vel feram: consultatorque tecum, cui sex seu septem elegantiarum libros dedicare debeamus. Adhuc namque sine viro, & sine tutore erant. Tanquam insule illæ quas postea Apollo reuinxit inuisem, immotasque coli dedit, ut Virgilius inquit. Feram ad te præterea sedecim Iliados libros à me prosa oratione traductos: quos nisi iudicio tuo subijciam in manus aliorum tradere non audeo. Præterea libros octo de collatione noui testamenti inter Græcum fontem Latinumque riuum, opus non magni ingenij, licet magis paruitate doctrinæ meæ in Græcis literis tuo tamen præsidio ac quasi numine, qui velut

DEUS

Deus es quidē Græcarum literarum, quicquid in me deest supplebitur tua auctoritate. Si modò auctor eris, inscribetur alicui ecclesiasticorum, quos hoc munus proprie decet. Quid multis? ne quid in te peccasse videar quem patris loco mihi colendum dico, me meaque tuo arbitrio do, dicoque. iube quid de me, quid de operibus meis fieri velis. Nihil est quod ego te iubente facere recusarem, tum quia toto te pectore amplector, tum quia impietatis crimen mihi incurrere videor, si quid officij in te prætermisero. Quare noli, quaeso, idcirco negligentiam scribendi, ut probes me parum in amore respondere. nam ne Iohanni quidem Aretino, qui fratris amantissimi apud me locum obtinet iam anno circumactō literas dedi. Cur ita factum sit, noli necessitatem esse querere. Sic habeto duos Iohannes, alterum patrem, alterum fratrem, me habere, ad quos iam anno vertente scribere non potui, ad quos visendos etiã ultra Oceanum quod Vlixes apud Homerum se contulit, ire possem. Vale igitur, & frequentes à me literas expecta, aut si non peruenient (quod non puto) nihil vel alienati vel senescentis mei in te amoris inditij existimato. Vale pridie Kalen. Ianuarias Neapoli. Orationem meam de donatione Constantini, qua nihil magis oratorium scripsi sanè longam rescribe, an videris habiturus a me eam, nisi vidisti. Mandata tua peregi diligenter. Quintilianum me accepisse olim scripsi.

ALPHON-

ALPHONSO HISPANIAE, & ITALIAE Regi, Laurentius Valla Salutem.

ET si prope diem visurus, auditorusque hominem es, de quo ad te consilium scribere, & pro tua incredibili sapientia de praesente iudicaturus, tamē faciendum putavi, ut de absente iam scribam, ferre non sustinens, quin tibi aut iudicium animi, si forte hoc scire vis, testificer, aut ob hunc virum Hispani nominis gloriam gratuler. Nam, ut ex tuis regis laudibus, splendidissimisque virtutibus omnis Hispania gloriatur: Ita de hoc homine quantum ex privata persona & literaria non castrensis militiae cultore fas est, gloriari potest. Tuque in primis, qui & bonorum & eruditorum amantissimus es; eod quidem magis, quod Senecam, Lucanumque quos tu summo, ut debes, in honore habes, est conteraneus concivisque, & quod plurimum facias simillimum Senecae seniori, nescio an corpore certē memoria atque ingenio, ut si Pythagorā audire vellemus, putari posset anima Senecae in hoc esse homine renata. Etenim ille in declamationum proemio refert, quod penē incredibile haecenus, nunc recens istius fides credibile facit, solitum se esse mille versus semel auditos continuo referre & ut à quoque acceperat. Nam a singulis hominibus singuli versus dicebantur, suum cuique reddere idem in duplicato numero ait fecisse Portium Latronē, qui fuit

fuit idem Cordubensis ac condiscipulus suus. Sed profectō non tantopere illi suo tempore ammirabiles extiterunt, quantum hic nostra aetate; tametsi non omnia me experiri permisit angustia temporis. Siquidem tribus diebus homine usus sum & mecum & cum alijs compluribus disputante, & ipse talia se quoque facturum pollicetur. Verum de eo quod expertus sum siue quae repetit ex disputatore modo audita, siue ea quae in thesauro quodam atque in aerario leta collocavit, nihil cognoui mirabilius. quantumque alloquaris oratione hominē, ipse eam omnē vel ad literā vel ad sensum, si minus aperte ab altero prolata est, repetit, & quidem celerius, expressius, doctius, ut eum magis sua credas, quam aliena proferre. Quidquid ab adversario dudum est dictum, quicquid eodem die, quicquid pridie, quicquid nuper, id omne sic tenet, ut eum nulla sententia, nullum & verbū effugiat. A deo multum periculi est ac summopere cavendum, ne quid calore disputandi aut cursu orationis aut multitudine rationum aut altercandi mora tibi excidat quod non plane cum ceteris tuis dictis consiet atque consentiat. Protinus enim ille inconstantia tua te admonet & loqui contraria aut inter se repugnantia ostendit, quamquam non deest in disputationibus calliditas mira atque solertia, qui & si in luctando, ut sic dicam, robustissimus est, tamen omnes, ut aiunt, Palestrici numeros ac flexus adhibet, ut eodem momento & viribus premat, & arte eludat:

dat : Simulque pede, & genu, manu, latere deceret. Et hæc quidē extra temporalia. Quid autem illa studio ac lectione comparata præterea de quibus iudicare non possum. Hebræam, Punicam, Caldaicā linguā, quæ ita multa sunt & quasi flumine quodā abundantissimo peruehuntur ut mihi miraculum subeat ac stupor audienti tantam omnium disciplinarum immo omnium auctorum & omnium librorum repetitionem. Nihil in Grammatica est, nihil in Dialecticis, nihil in Physicis, nihil in Methaphisicis, nihil in Moralibus, nihil in Geometrijs, nihil in Astronomicis, nihil in Medicinis, nihil in Musica, nihil in Theologia, nihil denique in iure quod ignoret. Ignoret dico, immo quod non habeat in promptu memoriterque reddat ac pene decantet. Ita nusquā in proferendo hæsitat, ita fluit, ita abundat, ut prius dubitare desinat & aduersarius repugnare, quàm ille fidem aliam super alia, super aliam facere. Eo loquente omnes ita stupent, atque ab eo dependent, ut inquit de Didone Virgilius, Pendetque iterum narratis ab ore: & Ouidius. Narrantis cor iunx pendet ab ore viri. Parum dico, Sybillam patres, aut aliquam Apollinis ratem, cui omnia, si verteribus credimus, cognita erant. Nec unum dicas hominem loqui, ut Priscianum, Aristotelem, Euclidem, Ptolomeum, Galienum, Aristophanum, Plinianum: sed hos omnes & quæ plurimas doctissimorum hominum animas hoc hominis corculum insidere, est statura infra iustam & gra-

cili, aut cerre tot annos vixisse in studijs quot Nestor fuit in vita. Quæris quot annos natus sit? Dicam triginta nondum satis annorum putabis. Dicam: quinquaginta ne hoc quidem verisimile est. Profectò non credes nisi tertiam ætatem hominum quod fertur de Nestore, vixisse dicam. Agit itaque Ferdinandus, hoc enim nomen est nostro Nestori, agit tertiam ætatē exactis iam duabus, si quidem transiit infantiam pueritiamque in media positis adolescentia, duo de vicesimum agens annum, aut modò ingressus, unde vicesimum nondum malas senante lanægine. Quis hoc credat, nisi qui viderit quomodo habebunt tam mira rei posterii fidem? quanto minus credituri, si, quod utinam ei contingat, diu vixerit. Sileo hoc loco morum, sermonis, aspectusque suauitatem, modestiam, mansuetudinem, ut prope eum non minori beneuolentia complectamur quàm admiratione suspicimus. Verùm ut sincerè de homine iudicem, & nihil vel quod adest ei, vel quod abest omittam, lingua Latina, facultas poetica, ars oratoria, tanta ei adest quantum Hispania docere aut aliqua prouintia potuit breuiter, summa, ut dicitur, manus in eo desideratur. Solum namque in Italia nitor ille dicendi, ornatus orationis, vis eloquentiæ viget. siue in prosa, siue in carmine. Præsertim iactis fundamentis in Græca lingua, quibus rebus si sub optimo præceptore Ferdinandus, paucos annos dicam, an menses operam dederit, profectò videmus eum fore sapien-

tem illum quem docti imaginantur, qui que cum esse possit, tamen nunquam fuit quasi mortalem quendam Deum. Itaque lecto Catone, Varzone, Cornelio, Celso, Columella, Plinio de agricultura cum agricolis contendere, lecto Vetruiuo, ceterisq; cum Architectis de architectura disputabit: Euoluto Frontino, Vegetio atque alijs de re militari cum Imperatoribus decertabit, ne dicam omnes reuincet, atque item in ceteris artibus sic rapaci, voraci, tenaci memoria est, quamquam nescio plus memoriam, an acumen, an iudicium prudens syncerumque admirem. De quo plurima adhuc dicenda essent, nisi nolle verbis te onerare, & scirem te paucis diebus tibi ipsi magis, quam mihi crediturum. Quare ob tam admirandum hominem & tibi & nationi tuæ gratulor gratulaturus Senecæ tuo, vtrique si viuerent: qui si apud Elystos campos essent, illic cum de eorum ciue audirent, exultarent, ut Achilles de Pirro, ut est apud Homerum. Vale VIII. Kal. Augusti. Neapoli.

FLORENTINI LVCENSIBVS:

SI antiqua repetantur, magnifici domini, amici charissimi nulla maior coniunctio & conformitas animorum per totam Italiam fuisse reperietur, qua fuit dudum inter ciuitatem nostram & vestram; multaque beneficia charitatis & amoris plena vtro cirroque facta memorantur, per quæ mani-

manifestè apparet, incredibilem quandam dilectionem & humanitatem duabus istis ciuitatibus exercuisse. Omittimus bella, quæ & Florentinus populus pro populo Lucano, & Lucanus populus pro Florentino suscepit. Omittimus obsidiones urbium inimicarum communiter ab vtroque populo factas. Omittimus expositiones contra omnes hostes à maioribus vestris ac nostris gloriosè susceptas, nullo quippe loco antiquis illis temporibus pugnatum est, quin Florentinus & Lucanus in vna atque eadem steterit acie sub eisdem signis ac tubis, contra communes hostes pugnaturi, per quæ omnia constant idem velle, atq; idem nolle, quæ perfecta est amicitia harum duarum ciuitatum fuisse. Pacis certè temporibus hæc eadem, vel etiam maiora charitatis inditia memorantur, quorum vestrum referre libet, dignum memoria sempiterna. Seditio nem siquidem coortam in ciuitate nostra, ciuibusq; ad arma ruentibus, & iam prælia inter se committentibus, scimus Lucanum populum populariter accurrises ad arma de manibus ciuium nostrorum extorquenda, nec prius abiisse quam rebus compositis ciuitatem nostram sua opera pacatam quietamque viderunt. Sunt insuper alia multa que referre possimus amore fraterno facta vel à nostris vel a vestris cum summa beniuolentia, & perfectissima charitate, quorum commemorationem epistolæ breuitas non reciperet. Vtinam si perseverassent continuo huiusmodi tempora, id enim fuisset optimum pro ciuitate

uitate vestra. Sed quoniam siue error hominum, siue fatalis quaedam necessitas aliter postea induxit recordemur, quæsumus, primæ illius coniunctionis fraternæ, & hæc posteriora nostris ex animis obliuione sempiterna deleamus. res enim facilliter solet ad pristinam redire naturam. Cum ergo nunc per Dei gratiam, non solum pax & amicitia reducta sit inter nostram ciuitatem & vestram, verum etiam confæderatio, & societas instituta propositum nostrum firmissimum & indubitatum, veterem amorem ac perfectam voluntatem conseruare de cetero, atque complecti, & quantum ad nos attinet, providere, vt perpetua sit hæc amicitia & coniunctio nostra: quod & vos ex parte vestra facturos esse speramus. nostra quidem synceritas ac perfecta voluntas de die in diem magis per experientiam operum elucebit. Datum Florentiæ, die sexta Maij. M. CCCC. XXXVIII.

FLORENTINI DVCI VENETORVM.

ILLVSTRISS. atque excelsæ domine, amice charissime. Quoniam per effectum operum manifestè deprehendimus, neque inimicis, neque amicis nostris placere, vt Lucana ciuitas in potestatem Florentini populi deueniret, decreuimus contra illam non amplius impugnare: sed nos retrahere à certaminibus & contentionibus illis, in quibus, vt

vere

vere dixerimus, nos a socijs desertos ac destitutos, ab hostibus verò totis viribus impugnari cernebamus. Itaque deposito contra Lucenses bello, amicos atque beneuolos, quātum in nobis erit, habere illos quærimus. neque in hac parte fatigare socios, vt eorum subsidia implorare compellamur. Quæ omnia talia sunt, vt salua fide, & honestate ac seruato iure fæderis, quod vobiscum habemus, facere possimus. Hoc igitur quantum ad nos. De comite autem Francisco nollemus fuisse præstitā fidem iustis suasionibus nostris totiens apud vestram Celsitudinem profectò fideli animo per nos iteratis. Florentiæ. M. CCCC. XXXVIII.

DVX MEDIOLANI LVCENSIBVS.

MAGNIFICI, amici nostri charissimi. Licet omnipotens Dominus permittat aliquando aduersa contingere, semper tamen est in eius clementia & benignitate sperandum. Solet enim humiles & iustos exaltare, superbis verò vsquequaque resistit. Et ita nobiscum sepe actum esse cognouimus, & nunc ab effectu videmus. Occupauerant hostes nostri diebus elapsis uallem Tellinam nostram & ex ipso illius uallis ingressu in tantam elationem superbiamque euaserant, vt arbitrarentur omnia vincere & subuertere, non memores, quod iniuste pugnant. Sed resistit, vt diximus, Deus omnipotens insolentia verborum. Procedente igitur spe-

A a Fabile

Stabili & magnanimo viro Nicolao Piccinino de Perusio locumtenente, & capitaneo nostro generali, & presente spectabili & praestanti viro Comite Guidone Torello, qui totius rei maximus fuit aduersus ipsos hostes externa die, hora circa XVI II. in nomine Dei cum ipsis hostibus feliciter decertarunt: ita vt contra ipsos nostri victoriam gloriosissime reportarunt captis inter ceteros domino Gregorio Coruario ex primarijs omnibus Venetiarum, qui prouisor erat & commissarius totius exercitus Venetorum, Taddeo Marchione, Cesare de Martinengo, Grasso de Venetijs, Paulo de Venetijs Lipitoccho, & Daniele de Sobuicho ac armigeris centum quinquaginta ex praestantioribus, facientibus conductam & equitum duorum millium, pedibus ultra mille ex melioribus, & Cenedibus infinitis. Pigliardus autem generalis capitaneus gentis suae pedestris a paesanis trucidatus, cuius finis talis merito esse debuit: quoniam a seruitijs nostris imprudenter aufugerat astate praeterita. Talianus vero, vt dicitur, nondum euaserat, & ipse etiam verisimiliter capietur. Quid plura? omnes autem mortui, aut cui sunt, & vel nulli vel paucissimi euaserunt. Certumque erat apud nostros non solum recuperare dictam vallem, sed longe maiora perficere. Est aliud felix nouum. Exercitus enim, qui deuicto casali Pado, & capto in eo perfidissima proditore Francisco de Corrigio, contra Barsillum procefferat, dictum locum prorsus obtinuit cum

rocca

rocca & villis suis omnibus. Quae res facit, vt ille partes nostrae ultra Paduanam tutissimum statum habeant, & amplissima pace fruantur. Hos igitur incundos & faustos rerum nostrarum successus amicitia vestra statim statim duximus intimidandos, ceterique non mediocrem laetitiam sibi afferant. Data Cuxaghi, die XX. Nouembris. MCCCXXXII.

POGGIVS PETRO DONATO ARCHIEPISCOPO Crenten, S. P. D.

CVM visitassem pridie abbatem Mont. Rosant, qui hac iter fecit iturus pro legato in Picenum, post verba, quae primo congressu communiter haberi solent, quaesivi de te in primis diligenter, & an esses Praenestae, quod te contuleras pridie qua ego recessissem. Qui cum mihi dixisset Tibure non receptum a Praenestinis ob timorem inferenda pestis, detestans illorum immanem rusticitatem admiratus sum paulo, te repetisse eundem locum, quem ipsum fugeras conseruandae salutis gratia, ac non potius alio diuertisse, praesertim cum & tam multi in ea vrbe morbo interierint, & tam multa sunt oppida circum salubri aere, in quibus absque ulla suspitione esse potuisses. Hoc si abs te factum est propter animi magnitudinem, vt qui contemnas, quam ceteri reformidant, mortem, & hanc fragilem momentaneamque vitam non pluris quam a sapientibus extimanda sit, facias: laudo certe animum ac for-

La 2 titudine

titudinem tuam, quod ita, animatus sis, ut firmam, stabilemque vitam huic labenti & caduce anteponas. Si verò aliud quippiam te mouet, ut longius à Pontifice abesse nolis, vide an satis consultò feceris, qui obiaceris te in uitae discrimen propter re scio quam incertam rerum futurarum significationem. Sed tamen ea sapientia te praeditum scio, ut omne consilium in agendo tuum mature, & prudenter à te susceptum, cogar existimare ut quamquam tua salus me sollicitum maxime teneat: tamen hoc vno consolens, quod graui sapientique deliberatione & egisse te omnia, & acturum confidam. Cupio quidem, ut superior causa te impulerit ad redeundum Tiburim, quam nos alij propter imbecillitatem mentis animique angustias aufugimus terrore commoti. Et id quoque erat equius fieri, eisq; ad aliorum exemplum constituti sunt. Sed multos tamen pavor exanimat verètes hoc nomen mortis: Tum maximè conscientia dictorum ac factorum maximè, quorum aliquando nobis apud illum tremendum iudicem aeternum ratio reddenda est. Libet paulum mi Petre phibet sophari tecum, qui me non solum loquentem serio, sed fabulantem quoque pro tua singulari humanitate libenter soles audire. libet autem non ostentam di causa, quod vitium longe à me abest, sed cum tecum ea loquendi viro omnium eruditissimo, tum verò, quia ita fert temporis ratio praesentis, quae ut timere, ita quoque aliquod dignum viro nos sapere docuisset. Equidem

NON

non meam, quae nulla est, sed multorum prudentum ut habentur, atque excellentium virorum sapientiam desidero, quemadmodum atque intenti existunt ad evitandam pestilentiam metu mortis, & quod corpore, nulla habentes omnino curam mortis, animorum loca transmittant. Secretiora quaedam petunt, amant solitudinem, hominum fugiunt congressum. exquisitioribus vtuntur dapiibus ad praescriptum medici, cuius consilio haec parent atque haec omnia, ut haec moles corporea tum egregium tum salutiferum opus diutius conseruetur. Cum interim de animis verbum ullum, ij solent, sordidi, inculti, squalentes iacent in tenebris ac carcere caeco, omni ope destituti, & cum ipse agri, anxijque multis obruantur pestiferis morbis qui illos ad internicionem ducunt, nullus accersitur medicus, nulla parantur medicamenta. sed hoc negligentia nostra inimus, atque cum multis ex rebus, tum vel ex hoc maximè perspicere licet communem hominum insaniam. Nam cum duplex sit interitus; corporum alter, alter animorum; corporum quidem, quem nullo pacto vitare possimus, studiosissimè fugimus: animorum verò, qui viuant ne, an intereant, in nostra est potestate etiam vltro appetere audebant omnium ac rationis expertes: nos corpus nostrum colimus tamquam Deum quicquid expetit damus, vetat, imperat, praescribit, nos eius paremus imperio, nos ad illius arbitrium aetatem agimus nostram, ad eius cul-

A a 3 tum

tum, pompam, fastum, atque ornatum, studia nostra ponētes cælum, terram, maria, deos, atque homines pro ipsius augmento fatigantes, quod potius comprimere, spernere, exercere debemus, atq; eius vim minuere tanquam omnium malorum irritamentum. At verò omnium, qui ipse deus est in nobis, hoc est, diuina pars quedam, humilem, abiectum, morientem ac sordidatū reorum more in compedibus & vinculis captum tenemus, nihil ei opis, nihil damus auxilij in cœno iacenti & sordibus, qui cum ægrotet, sitiatur, atque exuriatur, & medicum negamus, & cibum. Qui si nos illum, prout decet, non serui, sed domini loco haberemus, si bonis artibus extolleremus, sed vitæ eius quæ futura est aeterna, curam aliquam subiremus, si de eius interitu equè ac corporis perturbaremur solliciti ad fugam, sed æquo animo susciperemus diem nobis constitutum, in quo & malorum presentium finis esset futurus, & laborum præmia, nosque sarcina corporis eius facile pateremur euolaturi ad liberiores vitam, in qua nulla esset mors extimescenda: sed nos veluti pecora dediti vètri, vitio, & odio ignaui vitam, ut inquit Salustius, veluti peregrinantes transimus, quibus corpus voluptati, anima oneri fuit; qui videntes, prudentes, scientesque, nos perditam ac nullo exemplo, nulla doctrina, nulla ratione deflectimur ab hys curis, quæ in nostram met perniciem redundant. Sed hæc hæctenus. redeo ad illud superius, vnde hæc dicta sunt. Si tu ob eam causam

causam Tibure te cõtines, q; verè philosophus euaseris, cuius vita, vt nosti, vis p̄meditatio mortis esse debet, bene est & ita summa laude dignum, tibi que gratulor philosophanti. Verum cupio abs te scire, quid agas, q̄ vitæ institutio, q̄ virtus, in qua philosophorum septam deveneris. Epicurei dissoluti sunt minus, Stoici seueriores, mediocritatem Peripatetici seruant, admittunt diuitias, dignitates non aspernantur. Hos censeo amplectendos. De me aut̄ si queras, quid agam, possum id quidem unico verbo expedire: Statur. vel si pluribus, vnico versu: Vno equidem, vitamque ineptam per omnia duco. Si tamè singulariùs id cupis, accipe paucis: Prius quàm veni, Reate conduxì domunculam penes flumen ingens satis, quod præterfluit civitatem. manè visito ecclesiam orandi causa, tum demum revertens pertransseo forum circumspectans, atque emens si quid vsui est, & præsertim molones, cuius cognitionem Mucbarus existimabat perdifficilem. & ob eam rem absque intermedio emendos censebat, neque tantum me mouet exemplum Mucbari quantum Horatii auctoritas: Qui ipse Poeta egregius laudans vitam suam scribit, se Romæ, vrbe omnium ceteberrima, solitum deambulare forum peruncantē quanti olus, aut far emeretur: multò magis ego homuncio præ illius excellentia in hac vrbe rusticana quod in usum meum sit, emere, nullam reprehensionem timeo. Tum domi lego aliquid, ac scribo sedens in accubulatorio propter fluum

ad aquæ murmur indugeo: deinde corpori quantum satis est. magna verò pars temporis consumitur deambulando. nam & est hic aer frigidus, & loca amena admodum, & ad deambulationem accommodata: Quod autem facio plurimum, nulla hic audio nova, nulla bella, nullos rerum tumultus, non queri sentio quid Aragonum, quid Francorum parent Reges, quid Dux Mediolani, quid Florentini moveant, non audio molesta archipiratorum terrestrium militiæ nostrorum temporum, quos ultra Sauromata vellem hinc esse abreptos, fruor quiete animi. nam corpus sibi consulit, neque me sollicitat cupido vlla lucri. Quin potius illa, me torquebant cum essem Tibure. Si quem conueneram ex nostris: heus tu nunquid nam noui? vnus mortuus est, alter morituro proximus. nunquid aliud noui? milites conscribuntur, aliqua obsidio paratur, Tuderum deditionem fecit, Perusini legatos misere, nescio quod castellum secessionem parat Et sexcenta alias adorum plena, quæ dediscenda essent, si scirentur. Hic verò his manibus fabellis honestis vacamus: huius vitæ vellem te fieri participem, si id esset futurum in rem tuam. Nam tunc nihil nobis deesset ad absolutam cumulatamque ex omni parte voluptatem. Nam licet hic quoque loci Epicurum fieri, & eum qui aqua, & polema hospitem recipiebat, & eum qui titillatione sensuum vitam effecit beatam, si aderis vtram vis capere, licebit, tibi tamen soli, si priorem elegeris. Virum clarissi-

clarissimum Antonium Luscum, si præsens est, verbis meis saluere iube: Et item Ramelem consabulatorem nostrum. Vale &c.

INGENTEM benignitatem tuam, vir clarissime iam ter spectare iussus sum: primum quum declarationem in Senecæ declamationes comòdare mihi, qui nulla tecum familiaritate coniunctus prius fueram, non titubasti: deinde, quum commentarium in Augustinum de ciuitate Dei Bonacursio nuncio mihi consignandum tuo nomine dedisti: tertio quum munuscula mea dignitate tua longè inferiora iucunda fronte suscipere dignatus es. Quam in re non te latere velim iocosam contentionem per me cum in ipsis muneribus in ipsa destinatione habitam. cum enim illa mittere deliberarem nullo pacto pedem efferre volebant, & quanto magis tuos petere lares iubebam, tanto magis instabant. Horrebant, reor, & quodam rubore præpediebantur magnificum tuum illud subire palatium: nec mirum si tanti nominis tui splendore confundebantur. Quis enim genere clarior, quis omni virtutum genere præstantior, quis fortune muneribus abundantior non tantum tua ipsa in vrbe Lucana, sed tota in Etruria reperiri potest? tu tantum pro tua magnitudine animi fortune fulgorem floccifacere, parui ducere solitus es: equidem de mansuetudine tua rector factus persuadere illis non dubitavi, quòd audacter indubitanterque migrarent, refocil-

refocillata itaque oratione mea pudibunda, & rubore suffusa declinibus oculis ades tuas sidereas subire conati sunt, ubi prater opinionem benignè suscepta futuris numeribus tutum pollicentur accessum, quæ si tardiuscula fuerint, pro tua modestia tarditatem ipsam mansuetè patienterque tolerabis. voluissè tamen tuis in illis celeberrimis nuptijs aliquid misisse, ad quod faciendum me non mediocriter adortatus est Iohannes de Vecchiano, sacrarum legum interpres egregius. Sed quia nihil ipsarum splendorum condecens occurrebat, in aliud tempus differendum duxi. Nec ipsa tarditate tantorum tuorum in me beneficiorum immemorem existens, quæso, si meritis tuis non repenti satisfactum per me fuerit: faxo tamen ne te certasse priorem pœniteat: quòd si digna non contulero præmia, ne tamen ingratus videar enitar pro viribus pectorique meo Maronicum illud semper habebit infixum. In freta dum fluuij current, dum montibus umbra Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet, Semper honos nomenque tuum laudesque manebunt. Et quoniam nullum officium referenda gratia magis necessarium ducitur, singulari benignitati tuæ, quas possum, gratias ago, maiores debeo; quas cum tempestiuum fuerit, aderit, præsoluere non prætermittam. Librum verò tuum supra notatum tam benigno commoatam animo tutum illa sum inuolatumque reservabo, nec illum penes me diu dormire permittam, sed bibliote-

cam

eam illam tuam omni genere librorum copiosissimam repetere iubebo. Vale, vir insignis, & me tuorum seruatorum numero ascribe. Ex Pisij III. Kal. Decembres. 1443.

FRANCISCVS PHILELPHVS PRÆCLARÒ
equiti, Domino Pallanti Strozze. S. P. D.

SOLEO certe nonnunquam, Pallas, vir clarissime, maiorem in modum queri perniciosam præteriti seculi aduersus nostræ tempestatis doctos homines, literarumque cupidos iniuriam: & illos vehementi quodam odio detestari, quorum inertis negligentia factum est, ut in amissis veterum scriptorum illustribus ac infinitis propè voluminibus, tacitam ipsi cladem susciperemus. Quid enim claris ingenijs aut acerbis, aut calamitosius accidere potest, quàm hijs carere, quibus sine omnis suus splendor, omnisque magnitudo & mancha & muta est? Nemo profectò, mea sententia, & si ad equitandum aptissimus sit natura, sine equis equestrem teneat, neque sine armis militiam, neque navigandi peritiam sine nauigijs, neque architecturam, neque fabrilem, neque aliam quamuis siue artem siue facultatem, ubi huiusce rei defuerunt instrumenta, medullitus sanè noscere quisquam queat. Cuiusmodi verò quoque bonarum artium instrumenta ob tantum hunc tamque indignum veterum liberorum interitum amiserimus, ipse optimus testis

sis

sis. Nemo enim est vnus oīum inter nostros qui id te
 melius scire vel possit vel debeat. nam & Græcè &
 Latine eam habes eruditionem qua mediusfidius
 maiorem nemo. Et si quid apud nostros, externot
 ve librorum relictum sit, id omne pro tua eximia
 diligentia ac laudatissimo doctrinæ studio tibi vel
 potius eruditis omnibus iam pridem maximis cum
 laboribus impensisque comparasti. Quid enim
 philosophos numerem? Qui quo maiore numero
 extiterunt, eo magis nihil naufragij factum
 est. libros circiter quadringentos Aristotiles,
 ac prope totidem Theophrastus scripsit, quorum
 vnum est, quanta sit nobis relicta paucitas. Demo-
 criti ille magnus tantusque vir, magnum de mun-
 do, opus talentis quingentis extimatum per-
 hibent. Vsq̄ adeo multa scripsit vt librarius
 sit ab Epicuro appellatus. Epicurus autem ipse
 trecenta reliquit volumina. Chrisippus vero, quem
 librorum Epicuri huius parasitum Carneades no-
 minat, quinque ac septingenta volumina eluci-
 brasse traditur: per multa Zeno Cutenis &
 Cleātes scripsere, per multa Heraclitus, per mul-
 ta Empedocles, & alij cum Græci tum Latini Phi-
 losophi complecti numero labor sit, per multa no-
 bis & maxima suæ sapientiæ, & per illustria mo-
 numenta reliquerunt. Horum autem omnium nul-
 la prorsus scripta extant. Quid autem, vt reliquos
 siue Poetas, siue historicos, siue alios præstanti ali-
 qua doctrina & ingenio viros omittam, quid, in-
 quam

quam oratorum versutias, interitusque commemo-
 rem? hosce prope modum omnes ad Brutum
 scribens Cicero non Latinos solum ab ipso vsque in
 Cornelio Cethego, quem suauiloquenti ore viguisse
 Ennius decātabat, vel ab illo potius Bruto repe-
 tens qui vim ex vrbe Regina extruserit: verum &
 Græcos ab ipsius vsque Solonis, Pisistrati que
 memoria & diligenter, vt assolet, & eleganter
 enumerat. In quibus quanta sit strages facta,
 quanta suscepta calamitas, quis te nobilissimo Equi-
 te & homine doctissimo melius omnium vnus no-
 scit? nonne igitur iure illis succensuimus, de-
 testabimur, execrabimur, quorum desidia, igna-
 viaque tātamque nobis iacturam factā intuemur?
 Nam si cum hac veterum librorum paucitate
 incredibili summa cum diligentia, & studio no-
 bis in lucem contulit id dicendo affecutos nonnul-
 los cernimus, vt honori apud omnes admirationiq̄;
 habeantur, nec certè dubitandum existimo, quin
 multos hodie Leonardos, permultos haberemus
 Ambrosios, si priscais bibliotecis liceret frui. Quod
 cum in omnem Italiam pateret, tum potissimum
 in hac vrbe, vbi diuina quedam ingenia germinant:
 nec diffido tamē, quin aliqui ex hac ipsa breui emer-
 serint, qui sua & cæra & industria & ingenio tante
 huc iacturæ cladiq̄; medeantur: Ita cum Iarnot-
 tium Manetum hunc nostrū, & Carolū Aretinum;
 disertos & doctos homines, tum alios plerosque ad
 eloquentiæ eruditionisque decus suasisse. Iam pro-

bè atque in dies magis euasuros video. Sed de hijs
 hætenus multa. In eo autem veterum scriptorum
 naufragio insignis est Lysie oratoris pcella. Is enim
 orationes quadringentas viginti quinque scriptitaf-
 se fertur, quarum ducentas ac triginta Dionysius
 Cæcilius indubitat as illius existimabat: Reliquæ ve-
 rò creduntur adulterinæ; hisce autem in omnibus
 duntaxat, & id ob malignitatem causæ eum suc-
 cubuisse Plutarchus refert: scripsit & rethoricas
 artes, & conciones, & laudationes, & epistolas,
 orationesque, tum amatorias, tum funebres, ac So-
 cratis defensionem, & si hac autem tanta suorum
 scriptorum multitudine vix quinque & vriginta
 orationes extant; reliqua verò omnia perire.
 Quanta is verò dicendi luculentia maiestateque
 floruerit, Ex princeps eloquentiæ & optima nul-
 lius expers disciplinæ plurimis in locis disserue-
 rit, ac nos fortasse prope diem alio quodam in lo-
 co commodius exposituri sumus: id tamē abundē di-
 gnosci potest ex ea funebri oratione, quæ ab hoc ip-
 so Lysia pro hijs edita est, q̄ aduersus Lacedæmonios
 Corinthijs auxilium ferentes post urbem triginta ty-
 rannorum solutam iugo forti & atroci prælio Athe-
 nienses interiire. Hinc si frequentissimè antea Græ-
 cè lectitaueras, nunc Latinam a nobis factam, vt &
 Latine legas, & cæteris legendam des, te vehe-
 mentissimè rogo. Vale.

FRANCI-

FRANCISCVS PHILELPHVS CLARO
 equiti, Pallanti, Strozæ, S. P. D.

FVERE nonnulli & prudentes & docti viri, pre-
 stantissime Pallas, qui id inter Lysie oratoris, Pla-
 tonisque Philosophi scripta maxime interesse iudi-
 carent; quod prope modum alij quidam, item &
 ipsi homines haud vulgares inter Demosthenē & Ci-
 ceronem voluere. Nam huic nil adijci, illi detra-
 hi nil posse. Quid aliud esse dixerimus, quàm vel
 id quod Platonis esse cernimus eximiam quandam
 exuberantemque dicendi copiam vel emendatum
 Lysie elimaturo grauissimumque orationis filium.
 Quod quidem acutissimorumq; hominum iudicium
 cum semper maxime facere consueueram, tum ve-
 rò postea quàm Græcas literas degustassem, admē-
 ratus sum adeo, vt vix quicquam aut verius, aut
 subtilius iudicatum existimari. Nam vt reliquos
 nunc omiserim, quid de Lysia ipso dicam, cuius per-
 egregia dicendi quædam diuinaque elegantia casti-
 gata verbis, sententijs affluens tantum de se stupo-
 rem splendoremque legentibus ingerit, vt hunc
 profectò eum fateri oportebat, qui vnus in primis
 inter Græcos primas eloquentiæ partes teneat. Hic
 est ille Lysias, cuius disertissimis orationibus sē
 quod subtraxeris verbum, & id commodè feceris,
 de sententia subtraxisse plane appareas, vsq; adeò
 ab eo sunt omnia mirabili quodam suo artificio &
 ordi-

ordine lucubrata, dicta, posita, colligata: is praeterea cum ceteris in rebus praestiterit plurimum, tum ea quoque sola perspicuitate & nitore claruit. Quem & si nobilis rethor Socrates imitatus ferè sit, tamen neque hunc, neq; Demosthenem ipsum eloquentiae principem, neque alium quemquam ex illustribus illis decem oratoribus assequi potuisse omnis una voce testatur Graecia. Quam verò hisce omnibus subtilitate antecesserit, ex gravi Ciceronis in libris de Oratore iudicio intelligi licet. Sed de ijs aliàs. Nunc autem ad rem, de qua agitur, reuertamur. Cum igitur hanc Lysiae vberem, luculentamque breuitatem facilitatemque dicendi amatoribus nostris mirificè probatam laudatamque; intuerer, libuit animi gratia aliquas, si possem, ex illius orationibus Latinas efficere: quo non solum alieno testimonio, verum & re ipsa, & ipsa quasi oratoris praesentia ac voce eius vis omnibus, diuinumque ingenium innotescere. Quare cum ipse superiorem conuertissem, volui & illam ad nostros orationem traducere, quae inter Acostonem adulterum habita esset. Hoc enim in adulterio deprehensio atque interempto, sui pro eo causam necis agunt. lex autem haud negatur. Sed moechus iure cesus defenditur. argumentum tum omne narratione patet: nunc, ne quem tanti facio, imitari omnino neget. idem ne in breui oratione prolixior sim hac re, satis superque. iam Lysias ipse dicere incipiat. Vale.

LEONAR-

LEONARDVS ARETINVS AD
Cyriacum Anconitanum.

LEONARDVS Cyriaco salutem. Quid mihi dabis, Cyriace, si de vrbe Anconitana tibi multi ac praecleara vetustatis monumenta ostendam, quae tu nunquam vidisti, licet Acayam tot am cum omni etiam Italia & Boeotia lustraris, ac Peloponnesum, Spartamque, & Argos inspexeris: & quicquid antiquitatis est in illis erutris, & Athenarum propilea nobis descripseris? Ego tamen dum peregrinando aliena conquiris, ipse manendo domi tuae patriae tuae monumenta tibi inuisa incognitaque perspexi. O magnam vitae animi nostri penitus diuinam. Si quidem dum stamus domi, ipse peregrinatur, nec distantia modo locis adit, verum & quae iam mille annis gesta sunt, tanquam praesentia intuetur. Sed ne te per longa demorer, aperiam quid rei sit. Scripsi nouiter libros quatuor de bello Italico, quod Libellarius & Narjes, Iustiniani Duces, aduersum Gothos gessere. In illo bello multa, ac praecleara de patria tua Anconitana reperti, ac reperta libens perscripsi. Nam & obsidio eius urbis terra, mari à Gothis agitata & pugna naualis egregia & insignis circa eam commissã in qua septuaginta quinque naues longè pugnauerunt, & situs oppidi, qui tunc erat, ac cetera permultamemmoratu digna referuntur. In quibus scri-

B b bendis

hendis tu etiam aliquid mihi caloris & impetus ad dicisti, quod tibi & civibus tuis hac placitura existimabam: & sunt maximo ornamento vestrae civitati. Est autem non hac translatio, Sed opus a me compositum, quemadmodum Livius à Valeria Antiade, vel à Polibio Megalopolitano sumpsit, & arbitrato suo disposuit. Hanc verò historiam meam inspicere si voles, nō aliter tibi ostendā, quam si omnia epigrammata omniaq; vetustatis monumenta; in toto terrarum orbe collegisti ad me feres. Vale prid. Calend. Sept.

GVARINI VERONENSIS AD

Illustrem Leonellam Estensem gratulatio pro equestri dignitatis insignibus.

HODIERNA die, mi rex & diue Lionelle, ciues tui, quia equestri dignitatis insignia tibi tam honorifice addita, seu potius reddita fuisse cognoscunt, privatim ac publice magnam egere laetitiam, & precipuum diuis in templis honorem pro sua vita, illustremque genitorem tuum pietate & obseruantia celebrarunt. Nam cum tantas tibi & animi & corporis dotes ab natura ingenti, tuaque industria expolitas & studio auctas esse certant, Ista ipsa ornamenta ad decus & ad obedientiam, ad dignitatem quasi consummationem quandam amplitudinis aduenisse gloriantur. Qua in re tibi, ne magis, uir magnifice, an ornamenta ipsi

gra-

gratuler, in ambiguo sum. Non enim sum ignarus huius generis decoram magnam tibi hominum extimationem commendationemque vendicarunt, & egregiam apud eos, quorum commodis, honori, & saluti consulturus est, auctoritatem comparare. Hac ratione antiquos Persarum reges varios si bicolores consuisse, Cæsarem auxisse inuitatos vulgō habitus multo auro multisque gemmis induisse. Testis est Xenophon, ut vel sic inter suos venerationis essent. Præterea clam me non est, istos honores & insignia virtuti testimonium adduci, & bene instituta Maiestatis præconia. Quocirca milites strenuos, bellatores, fortissimos ducesque sapientissimos hastis phalaris vexillis equis, Statuis, & quod maximum votorum est, triumphis donari & insigniri legimus. Accedat ad gratulationem meam, quod ornatus auratos & equestrem dignitatem per se satis ingentem, ingentiorē facit imponentis donatoris amplitudo, simul & gloria, de cuius magnificentia rebus præclare gestis clementia, æquitate, cæterisque virtutibus, ut taceam, quid Imperatore Romano, quid Cæsare, quid Augusto excellentius, quid admirabilius, religiosius æquè humanum genus habet, eius potentiam poeta maximus paucis verbis exprimens ait; Diuisum Imperium cum Ioue Cæsar habes. Quippe imperium Oceano favam qui terminet æstris. Subinde antiquum genus Estense perdendo, & illustrem maiorum tuorum, patrisque proge-

Bb 2. niem

niem; quorum liberalitas, sapientia, mansuetudo sempiternam famam adeptæ est. Eorum nomini & laudibus splendorem adiungit tua in deum pietas, in parentes obseruantia, in propinquos amor, in amicos fides, in omnes bonitas, charitas, diligentia, plurimarum & optimarum rerum cognitio: præsertim cum ad paternam animi magnitudinem doctrina vberior accedat, addo virtutes sobrietatem, somni parcitatem, venationis, aucupiorum, ludorum frequentiam, sagittandi solertiam; quibus etiã solatia sunt. Et librorum studiosus omnis corporis sensus domas: & ita domas, vt intra modestiæ girum frenati se contineant. Quid morum seueritas, qua factum est, vt vitam teneris adolescentiæ annis & regia licentia, nil iuuenile redolens maturè sapias Nestorem? Per hæc, atque alia in te ornamenta meam venio sententiam, vt longe magis abs te equestria decorètur, quàm tu equestribus decoreris insignibus. Idque iure quidem & merito. Nam plurimi sine virtutibus equitum gestamina vsurpant. Neque regem illum esse crediderim qui maiora possideat prælia, aut purpurea in veste gemmas & fronti coronam imposuit metus, & diri mala pectoris. Et ut a Biante dictum est, Qui sua secum portat: alioquin larvarum in scena Histriones Agamenonem liceret appellare, vel Priamum, cum is vilissimus sit fortasse mancipium, nec verò, Leonelle, vir illustis, tuam inferiorem dignitatem equestrem dixerim, quam pacis artibus

merui-

meruisti. Quam, quæ rapi solct, hæc enim mortalium cedibus, ciuitatum direptioni, strage regnorum vsurpatur, & calamitatibus alijs quas singularim apud Crispum Casar explicat rapi virgines, pueros diuelli a complexu parentum, matres familiarum pati quæ victoribus collibuisse: phana, atque domos spoliari, cædem, incendia fieri, postremò armis, cadaueribus, cruore atq; luctu omnia compleri. His sane indignum est tot dierum supplicationes indici, ista vel vrbana munificentia, integritate, iustitia vel bene ciuibus merendo, patrie commodis instruendo, honorem suorum augendo quæratur. Qua in re Titum Flamminium triumpho digniorem fuisse censuerim, quia Græciæ suas viuendi leges & mores restituerit, quòd qui mille ac ducentis ciues in pristinam libertatem & seruitute reuocarit, quòd Filippum, Macedonas quòs debellarit. Crudele enim est, vt humanitatis abhorrens, ex hominum malis atque miserijs prædicationem titulosque sibi quærere. Aurum quo te insignitum esse hodie renuimus tibi ad vite vel grande speculum propositum esse considerabis. Etenim cum aurum splendore, precio, immortalitate metallis relijs antecellat: sic & tu viuendi puritate, virtute, excellètia, honesti animi constãtia sicut inter ceteros mortales emines, ita te ipsum in dies superare cõtenas, si egregia fide feceris, si nullam tibi cum hæreticis concordiam esse fines, nulla nisi iuste ac legitime iudicata, bella suscipies, pupillorum ac vidua-

Bb 3

rum

rum tutelam tuam in fidem accipies tria hæc perpetua virtute profiteberis. ne autem longior mea tedio te afficiat oratio, tibi pro mea in te fide ac pietate nonis insignibus gratulor ac gaudeo: quibus non minus decoris, laudis ac dignitatis reddis, quantum cæperis. Idque tibi ac tuis bonum, faustum, felixque sit, oro. Munusque censarum pinea virili parte fulcios accendo, ad perennitatemque produco nulla siquidem tanta semper hominum constructa manibus opera, quæ non ruant, obscurætur, & vetustatis morbus non reformident, nisi literarum monumenta sustentent, illustrent & iuvenescere faciant. ad quod quidem conficiendum pusilla hæc mea scripta doctissimos viros & desertos iuvant; quorum ope atque opera huius facti memoriam nulla unquam delebit obliuio, quarum diu legetur & ad posteros hoc perveniet. Sigismundus Cæsar Augustus cum sedato adversus Legurum ducem bello Veneto ab Eugenio pontifice maximo corona insignibus aurea & basilienese consilium potens Ferrariam Roma in Illustris marchionis Nicolai edes diuertisse, illustrem Leonellum Extensem sextum & vigesimum agentem etatis annum, equestris excellentiæ donavit insignibus. Quod & presentibus & venturis signum hospitii & monumentum ne pignus amoris relinquat. Vale ex Ferraris. Idibus Septembribus anno Christi M. ccccxxxiii Amen.

EXPLICIT Gaarini Veronensis Oratoris præcla-

præclarissimi ad illustrem dominum Leonellum Extensem pro sumptis equestris dignitatis insignibus, congratulatio per eundem recitata die xiii Septembris M. ccccxxxiii.

EIVSDEM ORATIO IN LAUDEM
Regis Angliæ.

QUVM statuissem, serenissime Rex, hoc tempore maxime aliqua in re memoratu digna & tantum & hebes ingenium meum exercere, nihil sanum æque dignam repperi, in quo meam operam consummendam putarem, quam hoc ipsum, scilicet, ut serenissimæ Maiestatis tuæ virtutes celebratissimas, & præclara gesta tua literarum monumentis æterna, ut ita dixerim, memoriæ mandarem. Quæ anim esse potest, non dixerim, æterna, sed viximus seculi memoria? sine scriptorum opere iaceret: namque apud inferos Hercules, aut si id dici malimus, cum dijs nemini metuendis obscurus & gloriæ omnis prorsus expertus, nisi poeticiis fabulis illustretur. Suo iam cum igne consumptum esset Ilium, nomenque una cum memoria perisset inter tam multos ignes nisi & à Græcis & Latinis auctoribus exuscitetur. Magnus ille Alexander gemini Atridae reges, Agamenon, & Menelaus, belli fulmina, Achilles, & Hector, Priamides magnus, Æneas, Callidus Ulixes, Pænorum Dux Hannibal, Pirrus rex Epirotarum, & ut Italico splendore non

inuidisse videamur, pater urbis, Romulus, Numa Pompilius, Anchus, Martius, Tarquinius Priscus, Seruius, Tullius, Dijs hominibusque tremendis; Iulius Caesar, Caesar Augustus, Gemini Scipiadae, Gneus Pompeius, Caius Marius, magnus Fabritius, ceterique Duces, reges & Imperatores, qui apud Romanos clari habiti sunt, penitus iam obliuione traditi essent nullaque in hunc vsque diem esset de viris memoria, nisi poetarum fabulae & figmenta celebrassent. Quae cum omnia ante oculos haberem, Serenissime rex, Salustianum illud, quod est in principio Chatelinarij, me prorsus ad hoc capescendum minus hortabatur, quod scilicet omnes homines qui studerent sese praestare ceteris animalibus, summa ope niti deberent, ne vitam silentio transirent, veluti pecora, quae ceteris omnibus post habitis huic rei solum intenta sunt, ut ventris ingluuiem expleant. Verum cum vna hac auctoritate persuasus me adscribendum accingerem, Ciceronianum illud, quod est in Tusculanis quaestionibus me ab incæpto non parum deterrebat. Quod mandare quemquam literis cogitationes suas, qui eas nec illustrare possit nec delectatione aliqua allicere audirent, hominis sit intemperanter abutentis & ocio, & literis. Quae cum ita essent, Serenissime Rex, ut vna ex parte Salustianum illud me hortaretur, altera ex parte Ciceronianum me id deterreret, malui me minima cuiusdam diligentiae & extremae, ut ita loquar, confidentiae meae damna-

ri,

ri, quam vel negligentiae, vel socordiae. Et quamquam sciam nonnullos homines vita & moribus satiros, disciplina nequaquam cum ex eorum officina nunquam vel sola oratiuncula de propta sit: quoniam dum huius arrogantiam damnant in concinitatem alterius, nimiam lepiditatem accusant, nil unquam habent quod probent: etiam hac tempestate futuros: qui mihi magnopere vitio dabunt, quod rem tantam inermis & imbecillis adorus sim. Nihilominus tamen horum huiusmodi sine magistratu censorum garrulitatem spernentes rem nostram pro viribus proculdubio prosequuntur. Tam multa namque intellexi de celeberrimis ac praeclearis virtutibus tuis, ut ea prorsus tacere nequeam. Idem enim natura ipsa insitum, ut quamquam nullus sit in me virtutis splendor, tamen eos qui virtuosi sunt, vel in quibus aliqua significatio virtutis eluceat, penitus diligam, amem, & obseruem. Verum, inuicissime Rex, tam multis virtutibus te praeditum intelligo, ut bene narrandi initium facturum sim ego ipse in ambiguo, sum: nec id iniuria quidem, vereor: etenim, ne cum multa dixerim, plurima, quae in te celeberrima sunt, silentio praeterire opus sit. Sed quonia omnia, quae in te praecipua & memoratu digna sunt, tam modico volumine complecti posse non confido, non nulla quae in te maxime praecipua sunt, breuiter perstringam, Te igitur, Serenissime Rex, bonis animae, corporis, & fortuna praeter ceteros principes & clarere, & clariuisse

claruisse intelligo. Quid enim prudentia tua mirabilis; quid grauitate maius? tu etenim in tam tenera aetate tantam redoles grauitatem, vt maturum illum sapias Nestorem, qui apud Græcos in bello illo, quod contra Troianos geritur, & decrepitus & senex ob mirificā illā prudentiā in tāta estimatione est habitus, vt gemini Atrida reges & Græcorum exercitus Duces non dubitarint palam omnibus optare non decem viros Achilli fortitudine aequales: sed decem Nestori prudentia similes: quod si fieri potuisset, non dubitarent dicere breui fore Troiam peritūram. Tu adolescens aetate, maturitate senibus senior. tu rex & Reuerendissimo domino Cardinali, & Illustrissimo domino Duci Glostræ patrui tuis non secus quā si tibi parentes essent morigerus es. te licet ob adolescentulum ob grauitatem; & prudentiam tuam contra callidissimum, versutissimum, & potentissimum hostem seniores Duces, Princeps, Comites, ac populi innum. eri non dubitarunt sequi duce: tu tua prudentia patruorum tuorum consilijs acquiescendo, & iusticiam subditis tuis aequam praebendo potitus es. rerum iniusticiam enim tanta cum seruitute, vt ita dixerim, ad vnguem etiam quod mirabile dictū est, ab extremis adolescentia annis eo pacto seruasti, vt nemini nec clam, nec palam sua subripi, nemini aliena dari, nemini vim inferri, nemini iniuriam fieri passus sis: furta, homicidia, latrocinia, stupra, violentias omnes tantopere

pere edisti, vt homicidas, sicarios, fures, praedones, violentos & pestiferos homines omnes ex Angliæ insula, imò, vt & verius dixerim, e regni tui finibus prorsus eieceris, non, furtis non latrocinijs, non homicidijs, non stupris in regno tuo locus est: quamquam enim tam aureum tamque inexcusable bellum ob iusticiæ exequendæ cupiditatē cum insolentissimis factiosisque hostibus tot annos gesseris, tamen in regno tuo non ciuis ciuem spoliat, non ciuis ciuem obruncat, non ciuis ciuem opprimit, quemadmodum in nonnullis partibus fieri solet, & maxime in aduersarij tui regno, vbi ciuis conciuem suum impune spoliat, necat, opprimit & obruncat: non pater à filio tutus est, non frater à fratre, non filius à patre, non socer à genero, non dominus à seruis. Tanta denique, vt paucis abfoluam; illic est perplexitas, tanta confusio, vt id non hominum, sed demonum regnum merito dici possit. illic triceps cerberus, illic anguicoma Thespho, illic furia infernales, illic sitiens Tantulus; illic rex vmbrauum Pluto, illic omnes demonum chori suam posuere sedem, iusticia silet; iura tacent, iniurie, cedes, rapinae, stupra, violentiaeq; rigent. In tuo autem regno longè secus est. Nam ob summum iusticiae rigorem cum hostibus certamen est; inter ciues summa pax et tranquilla populis quies: auro namque onustus viator omnis Angliæ insula partes inermis solus impune lustrare potest; etiam si opus fuerit inter nemora ipsa vel desertis

cum vniuerso thesauro suo quietum somnum capere. Tu profecto, vt paucis dixerim, secundum te Traianum hominibus praestas. De fortitudine autem tua, quid plura dixerim, nesciam, nisi quod esset, ab extrema adolescentia tua tantum etiam durum bellum subtrinuisti, inuictissimum hostem debellasti, vrbes & oppida sua occupasti, tam multos profectus hosti potentissimo dedisti, non adolescentibus maturum aetate & callidum hostem formidasti, non eius potentiam horruisti, non vires non factionem duri hostis timuisti. Quo factum est, vt tam multas & praeclarissimas vrbes, tot ornatissima oppida, tot prouincias, tot loca amplissima ex hostilibus bonis regno tuo adiunxeris, hostemque tuum ad extremam inopiam & intramiseris terminos penitus redegeris. Alexander macedo vigesimum attigerat aetatis suae annum, cum Clarium regem debellauit, diuus Iulius Caesar plusquam vigesimum quintum adegerat annum, nihil tamen ad eam usque aetatem maxime memorandum vel maxima laude dignum gesserat. Caius Caesar iam grandis natu execrandum parricidium vltus est. Tu autem inuictissime rex, dum in vteromatreis eras, horrenda bella gerebas, & permagna hostibus formidini eras. lactebas, & hostilia mania euertebas; puer eras, & grandenum regem debellabas. Postea vero quam adoleuisti, summum tibi imperium comparasti. Te itaque inuictissime rex, ob ea quae in hodiernum usque diem gessisti &

Alexan-

Alexandro Regi & diuo Iulio Casari, & Caio Casari & ceteris hominibus, quos orbis terrarum claros habuit, vel Reges, vel Imperatores non immerito praetulerim. Tu enim, serenissime rex, liberalitate & largitate Iulium Casarem, magnitudine animi magnum Alexandrum, prudentia & facilitate Caium Casarem in hodiernum usque diem equalisti; pro mira autem magnitudine gestorum eos omnes superasti. Habes insuper participes consiliorum tuorum & in regno ipso coadiutores reuerendissimum dominum Cardinalem & Illustrissimum dominum Ducem Glosestriae patruos tuos; qui neque consilij, neque auxilijs aliqua in re tibi defuerint. es etiam adolescens in florida aetate, agilis, & fortis corpore, robustus membris, bonam habitu animi corporis possides, plurimum ingenio vales, potentiam habes maximam, amicos plurimos qui mortem, qui exilium, qui pericula omnia, si opus fuerit, ob nomen tuum ferre non recusabunt. ob quas ipsas res cum in extrema adolescentia tua durum, & acerbum bellum tanto tempore & gesseris, & sustinueris, meam venio de te sententiam, vt affirmare audeam, te cum ad virilem aetatem perueneris, non Martium sed Martem ipsum futurum; non clarum regem, sed omnium qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt regum potentissimum, non in arte militari peritum, sed omnium peritorum peritissimum. Quo fit, vt nunc primum accingax, meque expediam, vt celebratissima gesta tua libera-

rarum

rarum monumentis posterorum memoria mandem.
 Perge igitur, perge inuidiosissime rex, & tum bello
 tum pace, tum indutijs disce, quod hactenus fecisti
 hostiles iniurias a tuis subditis & confederatis pro-
 pulsare. Nam, Audentes fortuna iuuat, timi-
 dosque repellit; praeterea, cum adolescentia laudi-
 bus Iulium Cæsare, Alexandrum magnum, Caium
 Cæsarem, ut ostendi, iam superaueris; liberalita-
 te verò, facilitate, largitate, magnanimitate, pru-
 dentia ipsos omnes aequaueris; eos etiam in ijs ip-
 sis artibus superare contende. His enim artibus
 & tua, tuorumque consiliatorum prudentia, vides
 breui apud te summum Imperium futurum. De-
 mum quoniam compertum habeam reges & prin-
 cipes summos paucitate verborum maxime gau-
 deret, finem dicendi faciam. Ut igitur, serenissime
 rex, cum poetarum Principe Marone Virgilio
 concludam: Hæc tibi erunt artes, dare tutas cini-
 bus vrbes, parcere subiectis, & debellare super-
 hos. Amen.

ANTONII PANORMITÆ ORATIO INCVLA
 ad Fridericum Imperatorem III.

ILLVXIT iam tandem, felix illa & expe-
 ctatissima dies, Friderice Cæsar, quæ bonis omnibus
 pacem & tranquillitatem, tibi verò laudem, & glo-
 riam sit sempiternam allatura. Ecce n. aduenisti,
 adueni-

aduenisti exoptatissime Auguste, tuamque sacro-
 sanctam Maiestatem hodierno die coram intueri li-
 cet, aut rectius quasi Dei cuiuspiam immortalis effi-
 giem venerari. Nam tecum vna quasi diuinum
 sidus comitantes aduenisse creduntur salus, atque
 libertas Italiae bonorum, ac constantissimorum ho-
 minum exaltatio, prauorum perfidorumque de-
 presso. Exultent igitur gaudio, Iesuque Optimo
 Maximo laudes ac gratias habeant quicumque pu-
 ri sunt, fidelesque persisterunt: iniqui verò ac
 perpetuo contumaces erubescant, formident, pro-
 fugiant: huius enim dignissimi Romanorum regis
 artes sunt Romanae, ille quidem parcere subiectis &
 debellare superbos.

VERVM antequam Alfonsi magnanimi, atque
 inuicti regis nostri, mandata explicemus Ab eo
 quidem ad eminentissima Maiestatem tuam legati
 sumus, pauca admodum quæ partim ad laudem, per-
 tim ad dignitatem tuam pertinent, enarrare nos
 pro singulari tua humanitate concedas. Ego ve-
 rò à clarissimis, ac illustribus collegis iussus dicere
 obtemperabo. Verum ita obtemperabo, ut ratio-
 nem tuarum occupationum vel in primis ipso bre-
 niloquio videar habuisse. Quod igitur à plerisque
 oratoribus dictum est, nescire se vnde principium
 sumant, id in presentia mihi euenire non verbis,
 quemadmodum fortasse illis, sed re ipsa nimirum intel-
 ligo non solum enim, quæ sunt tuæ virtutes, & variè
 inter se connexæ, verum etiam, quia ita præclaræ
 omnes

omnes, & ita egregia sunt, ut inter seipsas de excellentia concertare videatur, nec facile sit de liberatio, quæ nam in dicendo sit anteponenda. Siue enim animi magnitudinem considero, nihil dignum videri potest, de quo quàm primum enarraretur. Sine religionem, aut ceremoniarum cultum, illud omnino censebis præferendum. At si iustitiam & æquitatem contempleris, nihil tam videri debet, ut illi anteponatur: Cùm verò liberalitatem, humanitatem, moderationem tecum pensites, quam illarum præponere, aut quam non præponere debeas, ignorabis. Ego tamen vnde aptissimum & congruentissimum putabo inde initium dicendi faciam, à religione videlicet, & culto diuino. Qua in re vel maxime tuâ, Friderice, sapientiam declarasti; siquidem vera hominis sapientia est, pietas, idest, Dei cultus. Etenim ante oia verum creatorem, vnicum & summum Deum, Christum lessum tibi penitus colendum, adorandum, verendum animo proposi, ut erga eum ipsum Christum, à quo terrarum Imperium assumpsisti, pro tanto munere accepto & gratis existeres & hominibus, quibus diuina providentia præcesses, vite beatæ viam tui luminis exëplo mōstra res; maxime quidē decet Reges ac Principes, quiq; ab omnibus timeantur, eos ipsos vereri, ac metuere Deum immortalem. Quod qui fecerint sentient præclarum illud & memorabile Camilli dictum, Omnia prosperè euenisse sequentibus Deos, aduersa spernentibus. hinc tu itaque

itaque rationibus adductus in primo ipso iuuentutis flore, nō maris, nō viarū discrimina, nō barbarorum, & eorū, apud quos Christi nomen inuisum est, latrocinia, atq; insidias veritus Sepulchrum Domini ex vltimis vsque Germaniæ partibus adiisti, laborum, & velut gloriæ primitias Deo reddens, atque sacrificans. Quid nunc ego Psalmos, & orationes? quid Missarum sacra mīsteria? Quid ieiunia, atque indictas Christiano ritu abstinentias referam, nihil utique omittis, quod boni, & puri Christiani officium esse intelligas, quo eum tibi perpetuo places, ac propitium & fauentem reddas, quo ciues tibi diuinitus commissos ad veram dirigas felicitatem, & sapientiam.

CVM QVE animo magno & excellenti præditus sis in hoc vno, ne Dei scilicet voluntatem offendas, miro quodammodo timidus atque anxius predicaris. Denique cùm natura natus ad virtutem videaris, & bonitatem naturæ, Dei quoque voluntate confrimes. ob illud etiam a peccatis atque flagitijs caues, ne tuos ciues vitiorum imitatores efficias. Satis n. nosti exëplo magis, quàm peccato Principis nocere. Inter hæc tã præclara tui animi ornamenta, gloriosissime Casar, illud in primis admirari licet, atq; veneratione completi omni, quòd cùm tam infinita & innumerabilis multitudo, tum domesticarum, tum exterarum gentium sub te regat, nullus tamen adhuc inuentus sit, qui, non dico à te, qui inter mortales iustitia & æquitatis glo-

ria excellis; sed ne a proceribus quidem tuis fuerit iniuriam passus, aut de violentia conquestus. Illa quidem lex apud te prima & est, & obseruatur, ne cui quis noceat suum, cuique permittatur in pace, & securitate possidere. Quæ verò Caesaris sunt, & omnibus prope modum uti, frui fas esse: Illudque diui Adriani præclare dictum frequenter usurpas, ita te rem publicam gesturum, ut scias senatus, populi rem esse non propriam. Iam verò dicendi, & loquendi libertas non minus infimis quam summis est viris, aditus semper patens, audiendi patientia, & lenitas inaudita. O secula aurea. O Casarem verè Augustum, verè patrem patriæ. O hominem diuinum. O nos etiam perbeatos, quibus virum talem intueri, eiusque suauissimis atque humanissimis moribus, frui datum atque concessum est. Beneficentiam verò, ac liberalitatem tuam, Casar, admirari possumus quàm oratione percurrere. Quæ cum incredibilis sit, & tanquam est fonte quodam benignitatis perpetuò emanans nunquam tamen alijs eripere visus es, quod alijs largirere, nunquam alijs nocere, ut in alios liberalis viderere. Vacat enim iniuria liberalitas tua. Quodue tuum est, est enim grande, & ut terrarum domini patrimonium, id tamen omne in communem hominum vtilitatem erogare solitus es, ut verè, quæ tua sunt, sint iuxta prouerbum, communia omnia. Et sane è toto prorsus Imperio, quod quàm amplum

¶

& copiosum sit, oēs intelligunt, nihil tibi retentum videmus, præter dispensandi potestatem.

Intelligis tamen, quod vnicuique conueniat, proque dignitate distribuis, tibi solum modo hoc referuans, atque seponens, quod Casareæ rationi ac maiestati necessariū fore arbitraris, nihil omnino custodiens ad voluptatem, nihil ad delicias. Et es quidē natura liberalis atque beneficus, non ut plerisque quadam vanitate ducti multa largientes, ut videantur benefici, cum non sint: vir vtiq; purus, simplex, atque syncerus nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam referens. Gaudes, cum bene, benigneque facis, non cum fecisse laudaris. Neque gratias agi tibi, aut rependi ad modū curas, præterquam à conscientia benefactorum. Nihil denique tibi arrogans, sed immortalī Deo omnia tribuens, a quo & beneficia, & bona omnia proficisci satis pro singulari tua sapientia cognoscis. Prætereo hoc loco singularia ac prope innumerabilia tuæ liberalitatis exempla. Quis enim hac temporis angustia recensere satis queat? quot regum filios, quot proceres, quot viuos tum literis, armis illustres quotidie suscipias, susceptos exornes, honestes, amplifices? Mibi quidem videtur, tuam hanc non curiam modò, sed academiã quandam bonarum artium & disciplinarum appellari posse, vbi de re militari, vbi de literatura, vbi de virtute, ac moribus, quoquo te verteris disputantes acriter simul, & erudite cir-

cumspitias; quo fit, ut omnes, qui aut virtute, aut eruditione sibiipſi conſidunt, huc ad te vnde-
 quaque diuertant, ac velut olim in Olympium mon-
 tem exercenda, atque oſtentandæ virtutis gratia
 conueniant. Tu verò, benigniſſime Caſar, per
 humaniter omnes excipis, exerces, ac uis, fones, in-
 ſtruis; denique in donatum neminè à te abire ſinis.
 His præclaris artibus, Caſar, mortalium gratiã,
 & beneuolentiam conſecutus. His per ardua, &
 excelsa ſemper animo meditaris: His domum re-
 linqueris quamquam domus tua mundus eſt, non
 afferimos labores, non infinitos ſumptus, non pe-
 ricula eſtimans per mediam Italiam, ubi non nul-
 los ſcires Imperio rebelles, incedis fiducia animi
 lætus, ſtrenuus, inuictus: Imò verò tantum &
 virtutis, & dignitatis tuæ auctoritas ualuit, ut
 non ſolum ab amicis, ſed etiam ab his ipſis, qui tã
 pridem Imperio malè pacati, honorificentiffimè
 fueris ſuſceptus, nihil aliud, ut mea fert opinio,
 applauſu & gratulatione conſidentibus, quam te
 verè dominum, & Imperatorem eorum eſſe. At tu
 hæc omnia animo recondens, Romam ire pergès. Ut
 quod animo iam dudum magnificè conceperas, tan-
 dem adipiſcaris, hoc eſt, Sacram uñctionem, &
 conſuetas Imperatoribus coronas.

SED quoniam in coronarum mentionem inci-
 mus, conſideremus, ſi per te licet, humaniſſime
 Caſar, quibus ex cauſis maiores noſtri huiusmo-
 di coronas excogitaſſe credantur. Hoc enim viſo
 cogni-

cognitoque, liquidò apparebit, an tu quoque di-
 gnus iudicandus ſis huiusmodi coronario, ut ita
 dixerim, triumpho. Primum verò prouulgatum
 eſt, palearem illos decreuiſſe coronam, quod aliquan-
 do receptum, nunc verò ut pleraque manſuetudi-
 nis officia obſoleuit. Ceterùm maiores illi rectè ſane,
 ſiquidem manſuetudine, & humilitate, non ſu-
 perbia, & inhumanitate ad Imperiale faſtigium ſe
 aſcenduros eſſe exiſtimarunt. quod palea denotatũ
 in viſum eſt. Palea quidem res admodum abiecta
 atque contempta eſt. Et Imperatorẽ decet ſe homi-
 nem eſſe exiſtimare hoc eſt ex humo factum, & in
 humum tandem redditurũ. Huic inuento perpul-
 chre conſonare videtur Romanorũ inſtitutum. Quò
 triumphanti conſuli vel abiectiſſimæ conditionis
 ſeruũ ſociauerunt in eodem curru, & coronam ſu-
 ſtinentem & æqua fortuna triumphantem. Præ-
 terea, ut qui manſuetè & humaniter, atque beni-
 gnè tum hominibus agit, ita vehementer ab omni-
 bus ematur, & in omnium animos tanquam in-
 fluere videtur: ex diuerſo, qui inſolenter & crude-
 liter ſeſe habet, odium ſibi omnium generat, &
 metũ malũ (ut ait Cicero) diuturnitatis cuſtodẽ. Se-
 cundo loco coronã ferreã excogitaſſe, ea ratione, ut
 arbitror, ut fortitudinem animi imperaturus aſ-
 ſumeret. Nam comparata ſibi prius, quomodo di-
 tum eſt, ciuium, & ſubditorum gratia intrepidum
 conſtantem inuictum ſeſe præſtare Imperatorem
 oportet contra pericula ac varios fortuna caſus,

praesertim pro gloria tuenda, ac subditorum salute & conseruatione societatis humanae diuinitus sibi commissae. Imperio quidē indignus habebitur, qui vim, atque iniurias aut sibi, aut prouincialibus illatas non magno ac praesenti animo propulsauerit. Tertio loco argenteam coronam assignauerunt, ut animaduertatis, qui demum Imperator sit constituendus, argenti nitore atque candorem praeseferre oportere, hoc est, sine labe atque spurcicia se animum purum & tersum exhibere necessesse esse. Postremo autem loco auream statuerunt. Haec antiquitus, ut ait Gellius, ex lauro erat, postea ex aureo cepta; ut intelligat is, qui demum coronandus est, se perfectam ac splendidissimam laudem assecutum. Nam qui mansuetudine & humilitate primo mortalium beneuolentiam, deinde beneuolentia Imperium adipiscitur, quod postea animi magnitudine, puritate, atque iustitia conseruet, is omnium iudicio splendidissimum ac perfectissimum uitae exemplum ad posteros relicturus est. Ita immortalitate ac luce perpetua dignus existimabitur. Num tu igitur his coronis per dignus censeberis, Caesar inuicte, qui mansuetudine, vel animi magnitudine, vel iustitia nemini cesseris, imò verò quae summum Imperatoris ornamenta in te lucet omnia, ut non Caesar modo, sed Caesarum decus iure ac merito possis appellari?

Quod enim à te abest Imperatorum, ut ita dixerim, virtutum, aut quid non est potius insigniter? Queris clementiam? At tua animi placabili-

tas ipsam illam C. Caesaris, quae singularis exempli, & admirabilis memoriae extat apud homines, ipsam, inquam, illam pronocare potest & vincere. Cupis fidem? At tuis dictis conuentis quae; nihil firmitus, nihil verius, nihil religiosius inquiri potest, non ipsum quidē olim apud gentiles, aut Sibyllae folium à Apollinis oraculum. Laudas prudentiam? At quod tua profpicientia non videt, quod tua solertia non agnoscit, quod tua denique industria non assequitur, quod illi usquam cognitum, aut perspectum erit. Non est autem villo pacto praetermittenda temperantia tua Caesar. Est enim non modò inter virtutes pulcherrima, sed virtutum omnium singulare decus, & ornamentum.

Ita, ut si haec una desit, ceterae virtutes imperfectae existimentur, nam prudentia, & fortitudo, atque harum similes interdum etiam eorum sit, qui non satis probant. Temperantia verò proborum, & clarorum hominum est solium. Ille saepe numero impetus animi concitat, nec sinit obedire rationi: Haec concitatos sedat, compescitque, & ratione moderatur. Quae quidem virtus tanta in te vno est, quanta in ijs Imperatoribus, de quibus legimus, aut accepimus non fuit.

QUEM enim tibi continentia comparabimus? Cepisti uxorem genere nobilissimam, moribus excellentissimam, forma verò prestantissimam. Cumque ea Senas ad te nuper venisset e paterno regno, quoniam dies sacri & obseruandi erant, eam non ut uxorem, sed ut sororem suscepisti,

religionem matrimonio, castitatem voluptati antepone. Alij ab alienis vxoribus vix sese continere possunt; Tu à tua, tibi cōcessa, & ea quidem formosissima te continuisti. Docuisti hoc exemplo inferiores, qualiter sese habere & continere circa coniugia debeant: & diuini potius cultus, quam humani iuris habendam esse rationem. Nec illud est silentio prætereundum, quam sis vini parcissimus, quamque in cibo moderatissimus. Neque enim ea parua laus est, regis præsertim, & Imperatoris. Legimus Alexandrum, ne plures memorem, propter vini intemperantiam non parum gloriam eius obscurasse: quandoquidem per temulentiam Clitum sibi charissimum in conuiuio occiderit. Namque, vt sobrietas Principem ad charitatis studium excitat, sic ebrietas ad creditatem prouocat. Nullumque scelus, aut flagitium est, ad quod temulentia principem non impelat, aut rapiat. In sermone verò quàm modestus sis, quàm rarus, quàm grauis, quanque in ijs suscipiendis, qui ad te adeunt, communis & humanus, facile omni Italia prospectum est. Siquidem tanta circa omnes mansuetudine vteris, vt te interdum tuæ dignitatis atque auctoritatis obliuio cepisse videatur. Quàm verò adulatores, scurras & huiusmodi leuitatē spernas, atq; oderis, ipsi prospeximus. O dignū summo Imperio principem hoc enim est Imperatorem esse: Superbiam, fastidium, arrogantiam effugere: Erga omnes sese mansuetum,

dum, facilemq; præstare, absentationem procul auerere, graue esse: Adde quòd nec tibi quoq; deest in cōsilijs suscipiendis constantia, virtutū haud mediocre condimentū, sine qua nihil in hoīe potest esse laudabile. Hæ te profectò virtutes, Caesar inuicte, Augusto illi oīum principū felicissimo, hæc te Titio omnium gratissimo, hæc te Antonio Pio oīum humanissimo parè effecerunt: Per has maximè virtutes ab omnibus laudaris, extolleris, diligeris, prædicaris. Maximè enim cōmouetur amor multitudinis ipsa fama, & opinione mansuetudinis, atque constantiæ. Quæ si in priuato vel mediocri viro laudabiles plurimum atque admirabiles sunt, quanto magis in eo principe, qui inter principes digutatis principatum obtinet? Sed iam plura consultò prætereo, ne modum mea excedat oratio: Simul ne incliti Regis nostri mandata vltèrius differamus. Quæ si tuæ quoque prudentiæ visum fuerit melius ac cautius, seorsum, quàm palàm enarrabuntur, Vale, & triumphā. Dixi.

LAVRENTII VALLÆ ORATIO AD
Summum Pontificem.

SI quibus tui pōtificatus annis, Beatissime Pater, & abs te, & a patriæ absui nō absuissem, profectò declarassem meam ergate, vt fieri debere intelligo, obseruantiam quæ incepta iam inde ab ineunte mea iuuentute ad hęc vsque ætatem per-

seuer

seueravit & cum annis simul accreuit: declarassem, inquam, non assequendorum ratione premium abste, qui vel uti fons quidam es gratiarum cum potestate dignitatis, tum bonitate nature: sed ut officio meo fungerer, cupiditatiq̄ mee, atque eximio in te amore obsequer & indulgerem. Dulce enim est etiam citra spem ei inseruire, quem diligas. Ego te, Beatissime Pater, tum aliquandiu, vel propter singulares virtutes tuas, vel propter egregium literarum studium veneratus complexusq̄ essem, nullum alium quam te nec magis optavi fore summum Pontificem, nec esse digniorem existimaui: cui meo & voto & iudicio res ipsa, euentusq̄ue respondit: Itaque audita assumptione tua, nam tunc cum longè à patria absens, & tibi absenti veluti præsenti (amor enim quodammodo præsentes nos facit) & ni ipsi gratulatus sum, eoq̄ue, licèt aliquot post annis, tamen cum primum potui, ad pedes Sanctitatis tuæ contuli non recessurus ab Umbra, nisi huc me venire cupiditas compulisset visendi fratris quem nouem annos non vidissem. Solum mihi ex nouem fratribus superstitem, quem & ipsum intra mensem, quem repereram & quasi amissum recuperaueram, amisi. Et quamuis assidue ad te redundi cupiditate vrgebar, tamen hætenus redire prohibitus sum. Interea semper modo mediocrem ex tuis tum prosperis letitiam, tum aduersis molestiam capiens, simulq̄ue agro animo ferens non posse

posse me pro prauitate virium mearum tibi operam narrare, vel tua gloria celebranda vel aduersarijs tuis, immo adeo matris Ecclesie ac Patris Dei confutandis, magna prorsus in vtranque partem & excellenti ingenio digna materia. Nam quod ad gloriam pertinet, quis vnquam post hominum memoriam summus Pontifex gloriosior te fuit, qui ad istam dignitatem, tum aliquot oraculis predictus tum omni Ecclesia concordie electus es? Qui duos Cæsares, alterum Latinum, alterum Græcum tibi subdito s aspexisti inter se inter se illos quidem dissentientes, sed in agnoscenda tua sanctitate consentientes, qui tuis consilijs, curis, sumptibus Græciam omnem, quæ olim parens erat Latinorum ad consilium contraxisti, erudisti, emendasti, ac prope de duobus ouilibus vnum fecisti. Qui altero consilio Harmemos gentem hætenus fidei Catholicæ non bene hærentem in ipsa Catholicæ fidei veritate collocasti, qui per legatos tuos bellum pro religione, contra superstitionem geris. Qui denique tanta fecisti, & facis, ut permagnus perque latus pateat campus ijs, qui gesta tua vel scribunt nunc, vel postea scribent. Sed hæc velut publicæ personæ, ac Papalis virtus. Quid illa propria ipsius hominis, ac priuata, quam multiplex est, & quam magna? Te enim, cum sint (quantum ego quidem sentio) in homine duo genera laudum, vnum quidem venerabilem, alterum quidem amabilem reddit, sicuti horum vtrum præferendum

dum sit, solemus ambigere, ita utrum in te magis eluceat, nescio. Venerationi quidem sunt nobis grauitas, seueritas, consilium, prudentia, magnitudo animi, fortitudo, patientia, ingenium, doctrina, eloquentia, ceteraque huiusmodi. Amamus autem humanitatē, mansuetudinē, affabilitatem, & modestiam, benignitatem, clementiam, largitatem, & quae sunt id genus, quemadmodum in eo quoque auctoritatem vultus, proceritatem amplitudinemque membrorum, robur, velocitatē, agilitatem admiramur & decorem venustatem, suauitatem oris, ceterique corporis tacitē quadam charitate cōplectimur, quae virtutes cum inter se videantur cōtrariae, ideoque alius in his, alius in illis excellit, tum quia virtus virtuti aduersa non est, sed pro loco, pro tpe, pro persona, alia cedit, alia intereſt, vni versa perfectēque cognoscuntur. Vt nō magis exornatus sis dotibus corporis, quae nulli vnquā tot tantaeque affuerunt, quā dotibus animi. Ex quibus altera te dominum exhibent, atque rectorem; altere parētem, tutoremque. Illae reuerentiam metumque conciliant, haec vero dilectionem. quarū & si posterioribus fauemus, magis superiores tum suam dignitatem obtinent & vtraque mutuo praesidio pro sunt: quibus si acceſſerit potestas praesertim summa, velut in te fit, quid nisi in terris simulacrū Dei quoddam existimabitur? O te vnum ex omni memoria hominē dignissimum potentia, dignitate, gloria, virtute, sermoneque ac corporis maiestate. Verum

Deus

Deus ipse sicut in summū prosperitatū gradum extulit, ita per aduersa te exercere voluit, nō ut probaret, sed ut probationē redderet. virtus enim mea, inquit ad Paulum, in infirmitate perficitur. Et sane probabiliorē te reddidit huic in modum atque perficit. Nam quae tua fuit inter aduersa, aut tollerantia aut sapientia, in quarū altera velut praesentibus fluctibus resistebas, altera futuros providebas, prohibebasque: quis tutus ille labor cum inter candelas undas, scissis uelis, fracto malo, sibilante tempestate, fulgurante caelo ac tonante, navis erat tibi gubernanda, ut uix aliquis quispiā ex ijs malis fuerit emensurus, ex quibus tu emerſisti, & iam paratis armamentis procellaque sedata conspicias portum, in quē prope diē inuitis fluctibus incolumi naue peruenies? Adhuc. n. tibi aliquantulū negotij reliquū est. Sed quo laboriosius id fuerit, & si non optabile, eo tamen vberior tua gloria erit. In illis autē asperitatibus tēporum quod sero loco dixi, quis pius, quis bonorum amator, quis malorum actionū hostis non tuam vicem doluit, ac miseratus est? & si tua fortitudo ac sapientia non miserationē magis quam admirationē merebatur; quis non inimicis tuis succensuit, atque iratus est? qui non te omni ope adiuuandū, subleuandūque, illos impugnādo putauit? Quamquā ita tulit casus infestus, hoc est, ita inimicus generis humani perturbauit omnia, ut multi qui uellent iuuare possent tū alijs quibusdā causis, tū però prohibiti maiore potestate non nulli etiam

coacti

coacti, si virtus cogi potest, nō nihil aduersus te facere. Veruntamē omnis boni tui fuerunt, licet non omnes boni a te steterunt, in quorum numero, vt ad me redeā, Beatissime Pater, me pro fiteri non dubitem. Nam nec malum me potius, quā bonum esse opinor & semper, concupiui. At laudes tuas attingere, aut causam istā, in qua negotiū tibi facefferit, quoad possem aduersus hostes inimicosq; defendere, quod facere cum haecenus non licuerit mihi, velim liceret in posterum. & quāuis permulti tibi scriptores graues, facundiq; suppedient, tamen omnes velut in publicum commodum pro sua quisque facultate nitentur. Attendetur aut ipsa ex emulatione singularum industria, res profectō tibi non solum honorifica, sed etiam vtilis, ac propē necessaria, vt causa ista, quae inter te, ac patriae hostes versatur, mandetur literis à circumspēcto aliquo eximioq; oratore siue ad praesentium temporum patrociniū, siue ad memoriam futurorum, ne quis vnquam aut contradicere, aut in dubium reuocare audeat vel innocentiam tuam, vel inimicorum calumniā & conspirationē. Multum est enim, Beatissime pater, in scriptore, qui ingenio probet, scientia rerū confirmet, auctoritate persuadeat ceterosq; si qui diuersa scripsissent, ab his, vt imperitos malosq; conuincat. Nam, vt mea fert opinio, qui res gestas, aut principū, aut populorum acutē ingeniosēq; conscripserunt, vel optimē meriti sunt de ijs, quorum facta celebrarunt, tū propter

alia

alia, tum praecipue quod illorum virtutes ab invidorum inimicorū, maleuolorumq; linguis vindicarent. An verò parū facere ad tuendū pudorē populi Rom. existimamus Titum Liuiū, aliosque historicos, cum causas explicant, cur aut bellū illatum sit, cur de alijs supplitium sumptū, alij venia donati, alij terrore coerciti, alij beneficio aucti? Ex quo illi, qui narrant veri probiq;, & ij de quibus narratur, iusti, equi, boni, magnificiq; iudicantur. Idem videre licet de Graecis scriptoribus, qui cum aliorū, tum Atheniensū res gestas sapienter sanē, & probē scriptitarunt: quod nisi fecissent, non defecissent non modò ex iniquis, qui veritatem iustitiamq; in contrarium verterent, sed et ex alijs, qui fama non crederent. Consulendū est itaq; Santissime pater, per te tū glorię tuę, tū rei dignitati. Neq; verò ero id dico, summe pontifex, q; in me sit hac facultas, quae tantę rei satisfacere possit, & hęc quantacumq; sit praesto tibi sunt alij viri longē doctissimi: sed vt me talia egrediente illos, si qui me doctiores sunt, non ipsos eadem aggredi pudeat: Et si qui aggressi sunt eos, vt dicitur, turventes incertū, vt ipse quoq; quantū praestare possum experiar, praesertim tam excitata ad hanc rē mente, ac quasi inflata, vt et si aliorum scriptorū, vt sic dicā, naues sint maiores ac melioribus instructę remigibus, tū non desperem illorū cursum me posse aequare vehementioribus ventis mea vela tendentibus. Velim, me credas pro tua bonitate, Pater sanctissime, ali-

quid

quid de rebus tuis scribere aggressus essem, si com-
pertū habuisssem quā à me de tuis rebus partē man-
dare literis maxime velles. Et eo quidem magis, q̄
sunt q̄ scripta mea quaedā apud te conant̄ incesse.
Et quā quidem, Beatissime pater, partim data sunt
consilijs quorundā hominū, partim praeceptis, par-
tim gloriā cupiditati, partim consuetudini disputan-
di in quibus ita me frui beneuolentia tua liceat, ut
nunq̄ neq; tua, neque tui similitū maiestati atq; au-
toritate derogare propositū fuit: ut siquid retra-
ctatione opus est, & quasi oblivione, en tibi me nu-
dū offero: tu, quę tua abludāi protestas est, ista aqua
profluētis petra, q̄ est Christus, ablues. An ignorem
me vnā esse tyarū ouium, quas soles in lauacro re-
missionis abludere, vnumque eorum, qui in nauigio
cui tu praesides, nauigare, An cateris eò quò cum
cursum dirigi iubes, remigantibus ego vnus in con-
trarium remigare? Cum et̄ suspensum tenere re-
mum sit reprehendendū: Ego verò, Pater sanctissi-
me, si tibi fortè aut in aduersum remigasse, aut à
remigando cessasse visus sum, id assignandū est ma-
gnitudini tēpestatis, vbi et̄ sciētissimi nautae, ac pra-
stantissimi gubernatores perturbātur, & inopes con-
siliij fiunt, nedum nos remiges, quibus aduersus in-
festas immersasq; vndas est̄ ocludendū, vbi quò
tendas, vbi declines, incertum est, & in ipso conatu
inter se remi non modò implicantur, sed etiam saepe
franguntur. Satis est sic, q̄ si quis in hac confusione
rerum admisit aliquid, erranti veniam petit in of-
ficio,

ficio deinceps futurum se esse promittat, & su-
periozem vel culpam vel negligentiam compen-
sare in posterū industria, & obseruātia velit, ac
nescio, an magis dominos agnoscant atque ar-
dentius ament y, quibus pœna remissa est, quam
quibus opus remissione non fuit. Qui si huius
generis D. P. est causa mea, cum essem mea spon-
te ad tua gesta tuasque res celebrandas anima-
tus, quo tandem ardore existimas fore me vbi
tuā videlicet clementiā fuero expertus? Noli,
quæso, sanctissime P. hac me, quam mihi propo-
sui, spe atque expectatione frustrari. Non enim sa-
tis animo meo fiet, nec aliqua mea in Sanctitatem
tuam obsequia constiterint. Et nihilominus om-
nem aliam viuendi rationem nisi sub te omitti-
re constitutum est, sub te Imperatore militare,
tua semper sequi signa, pro tua dignitate, aut
honestam oppetere mortem, aut paratā redire
victoria. Si licet in castris tuis vel gregarius
miles, tamen miles egregarius, & strenuus
ero, cum sciamus aliquando huius hominem, aut
primum hostiles muros conscendisse, aut rescisso
vallo suis patefecisse, aut Ducem hostium ob-
truncasse. Sint alij quantumlibet me in bello for-
tiores, quid inturmis equitum alteriusque pe-
ditum omitti in certa audaciā ac mortis securi-
tate, & quantum in vnus hominis manu suum est,
nemini cedo. Nihil modò longius est, quam ut
in hoc bello (Adhuc enim bellum durat) ali-

quo enim in opere strenuo probare, per quod intelligas corpus quidem meum abs te aliquandiu abfuisse, animum verò semper tecum acturum fuisse. Vale, Neapolis, pridie Idu Martias.

F I N I S.

Symmachus, Romanus Pontifex, Theodorico Italia Regi. 76

Delitera. T.

T ANCREDV8 Nortmanus Rogerio Patri.	126
Tancredus Nortmanus Rogerio patri.	128
Tarquinius rex, Vitellijs fratribus.	158
Themistocles Ionijs.	239
Theodora Augusta. Sylverio Romano Pontifici.	80
Theodoricus Ostrogotharum rex, Zenoni Imperatori Constantinop.	72
Theodoricus Ostrog. rex, Zenoni Imperatori Constantinop.	72
Theodoricus Ostrog. Zenoni Imperatori Constantinop.	73
Theodoricus Ostrogot. Italiaeque rex, Clodoneo, Francorum Regi.	74
Theodoricus, Italiae rex, Iustino Augusto.	78
Theffali Phocensibus.	276
Tomumbeus Sulthanus, Hysmaeli, Persarum Regi.	14
Tomyris, Massagetarum Regina, Cyro, Persarum Regi.	200
Tomyris Cyro Persarum Regi.	200
Turcarum rex Romano Pontifici.	288
Turcus Amazonijs.	289
Turcarum rex Venetis.	289

Venetis

I N D E X

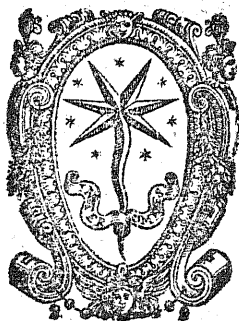
De litera. V.

V ENETI Turcarum Regi.	290
Virgilius Maro, Cesari Augusto.	210
Urbanus II. Romanus Pontifex Alexio Constantinop. Imperatori.	118

De litera. Z.

Z ACHARIAS, Romanus Pontifex, Proceribus Francorum.	112
---	-----

F I N I S.

I N D E X

De litera. Q.

Q Fabius Max. Magister equitum. S. P.	163
Q. R.	

De litera. R.

R APHAEL Dux, Consilium, & Officium, regi ragennum.	13
Raphael Dux Iannæ, Pontifici roma- no.	14
Raphael Dux Nicoto Nicia, & Prouincia Duca- li Gubernatori.	22
Raphael Dux, & Consilium Inuictissimo Principi Friderico Rom. regi, semper Augusto.	23
Raphael Dux, & Consilium Iannuen. Romano Pon- tifici.	27
Raphael Dux, regi Aragonum.	28
Raphael Dux Marchioni Mantua, & fratribus.	32
Raphael Dux Iannæ, Duci Mediolani.	33
rex Ferdinandus Illustrissimo Prospero Adurno, Gubernatori, Iannuensibus, & XII. Capitaneis Po- puli.	337
rex Ferdinandus, Reuerendiss. & Illustriss. Ra- phaeli Fregosio, Duci, ac Capitaneis Iannuen- sium.	339
Ricardus, Angliæ rex, Celestino. III. Romano Pontifici.	117

Robt-

I N D E X.

Robertus, Romanorum rex, Dominio Padue.	294
Rodoges Mater Dario filio regi.	207
Romanus Pontifex Turcarum regi.	288

De litera. S.

S ALADINVS Ifaco Constantinop. Imperatori.	129
Saladinus Ifaco Constantinop. Imperatori.	130
Scipio Syphaci regi.	282
Selymus Othomanus Baiazeti Patri.	113
Selymo Turcarum regi Campso Sulthanus.	140
Selymus Othomanus, Baiazeti patri Imperatori.	115
Selymus, Turcarum Imperator, Ismaeli Persarū regi.	123
Selymus Othomanus Campsoni Guario Sulthano.	139
Senatus, Populusque Romanus, Etrusco Regi.	158
Senatus, Populusque Romanus, Equis.	159
Senatus, Pop. Q. R. Marco Claudio Marcello Proconsuli.	280
Senenjes Manfredi, regi Neapolis.	134
Socrates Theopompo.	212
Solon Lidie Regi.	287
Syluerius, Romanus Pontifex, Theodora Augusta.	81
Sym-	

I N D E X.

Narses Dux Iustiniano Imperatori.	82
Narses Dux, Iustiniano Imperatori.	83
Narses Albanina, Longobardorum Regi.	85
Neapolitani. S. P. Q. R.	198
Olympia Alexandro Macedoni, filio.	163
Olympia mater Alexandro.	212

De litera. O.

O RETHES Persa Polycrati Samyo Principi.	202
Othanes Persa, Phedima filia.	202

De litera. P.

P ELAGVS, Romanus Pontifex, Iustiniano Imperatori.	89
Peregrinus Philosophus Aulo Gelio.	211
Petrus Fregosius, Dux Ianue, Regi Aragonum, & vtriusque Sicilia.	57
Petrus, Dux Ianue, Regi Aragonum.	64
Petrus, Aragonie rex, Carolo Gallorum Regi.	137
Petrus Dux, & Consilium, Calisto Papæ.	319
Petrus Dux, & Consilium, Sacre Regie Maiestati Aragonum, & vtriusque Sicilia.	330
Petrus Dux, & Consilium Sacre Regie Maiestati Anglie.	322
Petrus	

I N D E X

Petrus Dux, & Consilium, Calisto summo Pontifici.	232
Petrus Dux, & Consilium, Sacrae Regiae Maiestati Angliae.	323
Petrus Dux, & Consilium, sacrae Regiae Maiestati Portugalliae.	326
Petrus Dux, & Consilium, Illustrissimo, & praclarissimo Principi, domino Philippo, Duci Burgundiae, Brabantiae, & Limburgiae, Comiti Flandriae, Arthesii, Hannoniae, Zelandiae, ac Namurci. &c.	328
Philippus Rex Aristoteli.	216
Philippus Rex Atheniensibus.	216
Phocenses Thessalis.	272
Pipinus, Francorum Rex, Gregorio. III. Romano Pontifici.	117
Pisistrato N.	286
Pius II. Pontifex Max. Christophoro Mauro, Duci Veneto.	239
Planetius ad Andronicum.	216
Plato ad propinquos Dionysij.	215
Plutarchus Traiano Imperatori.	135
Pogius Petro Donato Archiepiscopo Crenten.	371
Polycrates Samyus Amasi Aegyptio regi.	201
Praefectus Urbis Romae, Mauritio Imper.	87
P. Virgilius Maro Caesari Augusto.	210
Pythagoras Hieroni.	237

Q. Fabius

I N D E X.

Delitera. L.

LACEDEMONII Atheniensibus.	278
Laurentius Valla reuendiss. Ludouico S. R. E. Cardinali, Camerarioque sedis Apostolicae.	346
Laurentius Valla Blondo suo, Secretario Apostolico.	350
Laurentius Valla reuerendiss. patri, domino Gerardo, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali.	352
Laurentius Valla Guarino Veronensi.	356
Laurentius Valla Aurisphae suo.	358
Laurentius Valla Alfonso, Hispaniae, & Italiae regi.	362
Laurentius Valla Oratio ad summum Pontificem.	409
Leonardus Lauredanus Dux, Hysmaeli Sophi, Persarum regi.	110
Leonardus Maruffus, Chij Praefectus, Ianuensibus.	341
Leonardus Aretinus ad Cyriacum Anconitanum.	385
Eiusdem Oratio in Lauda Regis Angliae.	391
Libanius Demetrio.	237
Linus Colutius Salutatus, Innocentio Papae.	280
Ludouicus, Ungariae rex, Ioanna Neapolis reginae.	142
Ludouico S. R. E. Cardinali, Camerarioque Sedis Apostolicae, Laurentius Valla.	346

a 3

Maonen-

I N D E X.

De litera. M.

M AONENSES Ciuitatis, & insula Chij, Ro-	
mano Pontifici.	55
Marcellus Cōsul. S.P.Q.R.	281
M. Furius Camillus Dictator. S.P.Q.R.	159
M. Furius Camillus, Faliscis.	160
Marcus Aurelius, Romanorum Imperator, Pyra-	
moni suo.	165
Marcus Aurelius, Romanorum Imperator, Tor-	
quato exuli.	174
M. Aurelius, Romanorum Imperator, Claudio,	
Claudineque senioribus, iuuenilia sectanti-	
bis.	182
Mardonius Persa Atheniensibus.	277
Maricus, Gothorum rex, Honorio Imperatori Ro-	
mano.	67
Mauritius Imperator Gregorio, Romano Pont.	91
Mauritius Imperator Gregorio Romano Pontifi-	
ci.	97
Maximilianus Sfortia, Heluetijs.	132

De litera. N.

N . Alfonso Aragonum regi.	1
N. Alfonso Aragonum regi.	2
N. Alexandro.	205
N. Pisistrato.	286

Narses

I N D E X

Guarini Veronensis ad Illustrem Leonellum Esten-
sem, gratulatio pro equestris dignitatis insigni-
bus. 386

De litera. H.

H ARFAGVS Medus Cyro Persæ.	199
Henricus, Angliæ Rex, Iacobo Stuardo,	
Scotia Regi.	110
Henricus, Comes Niuerniensis, Regi Francia.	133
Henricus Lucemburgensis Imperator, Florenti-	
nis.	138
Heraclius Imperator Constantino filio Impera-	
tori.	97
Heraclius Imperator Seuerino Pontifici Maxi-	
mo.	98
Heremius C. Pontio, filio.	165
Honorius, Romanus Imperator, Stilconi.	68
Hormisda Romanus Pontifex, Iustino Imperato-	
ri.	77
Hysmael Sophi Venetis.	110

De litera. I.

I ACOBVS Stuardus, Scotia Rex, Henrico, An-	
glia Regi.	99
Ianenses Regi Aragonum.	12
Ianenses Duci, & Reipublicæ Venetorum.	295
Ianenses Papæ Calisto.	317

Idan

I N D E X.

<i>Idanthyrso Scythia Dario Regi.</i>	203
<i>Ioachimus Serralius Cyponio dictatori Floren.</i>	283
<i>Ioannes. VI. Romanus Pontifex, Gisulpho Bene-</i> <i>mentano Duci.</i>	104
<i>Ioannes Prochicius Martino IIII. Romano Pon-</i> <i>tifici.</i>	136
<i>Ioanna, Neapolis Regina, Ludouico, Vngaria Re-</i> <i>gi.</i>	14
<i>Ioannes Picus Mirandulanus. N. S. R. E. C.</i>	155
<i>Ioannes de Faba Ducibus Saxonie.</i>	297
<i>Ioanes de Faba Comiti Friderico de Otëburg.</i>	300
<i>Isabella Vicecomes Ferdinando auo, Alfonso patri,</i> <i>Regibus.</i>	87
<i>Ismael Sophi, Persarum Rex, Selymo Turcarum</i> <i>Regi.</i>	122
<i>Isocrates ad Mitylenæorum Principes.</i>	233
<i>Isocrates Philippo Macedonum Regi.</i>	248
<i>Isocrates Philippo Regi.</i>	251
<i>Isoerates Philippo Regi.</i>	257
<i>Isocrates Philippo Regi.</i>	259
<i>Isocrates Alexandro Regi.</i>	263
<i>Isocrates Iasonis Liberis.</i>	265
<i>Isocrates Timotheo.</i>	269
<i>Isocrates Dionysio.</i>	272
<i>Iulius Cæsar Impator, Marco Tullio Ciceroni.</i>	288
<i>Iulius Feltrius de Rguere, Sancti Petri ad Vincu-</i> <i>la S. R. E. Diaconus, Cardinalis Urbini, &c.</i>	342
<i>Iustinianus Imperator Augustus, Theodato, Go-</i> <i>thorum Regi.</i>	75

Lace-

I N D E X.

<i>Franciscus Iunior Carraria. N.</i>	212
<i>Franciscus Carrariensis, Reipublicæ Florenti-</i> <i>næ.</i>	298
<i>Franciscus de Carraria, Mapheo Memo Vene-</i> <i>to.</i>	301
<i>Franciscus de Carraria, Reip. Florentina.</i>	302
<i>Franciscus de Carraria Bononiensibus.</i>	304
<i>Franciscus Iunior Carrariensis Marchioni Ferr-</i> <i>riæ.</i>	314
<i>Franciscus Philelphus Senatui, Populoque Peru-</i> <i>fino.</i>	143
<i>Franciscus Philelphus præclaro Equiti, Domino</i> <i>Pallanti Strozze.</i>	379
<i>Franciscus Philelphus claro equiti, Pallanti Stroz-</i> <i>ze.</i>	383
<i>Philelphus Gerardo Leandrino, Cardinali Co-</i> <i>mensi.</i>	144
<i>Philelphus Bessarioni, Cardinali Nicæno.</i>	144
<i>Philelphus Leonello, Marchioni Estensi.</i>	145
<i>Philelphus Petro Medici, Cosmi filio.</i>	146
<i>Philelphus Sfortiæ secundo.</i>	147
<i>Philelphus Sfortiæ secundo.</i>	147
<i>Philelphus Sfortiæ secundo.</i>	148
<i>Philelphus Renato Regi.</i>	149
<i>Philelphus Nicolao V. Romano Pontifici.</i>	150
<i>Philelphus Ludouico Gonzaga, Mantuano Prin-</i> <i>cipi.</i>	150
<i>Philelphus Petro Barbaro, Cardinali Vene-</i> <i>to.</i>	151

a Phil

I N D E X.

<i>Philephus Dominico, Cardinali Firmano.</i>	151
<i>Philephus Ioanni, Marchioni Montisferrati.</i>	153
<i>Philephus Dominico, Cardinali Firmano.</i>	153
<i>Philephus Bessarioni, Cardinali Niceno.</i>	154
<i>Philephus Ludovico Cardinali Aquileiensi.</i>	154
<i>Francorum Rex Totila.</i>	66

De litera. G.

G ALEATIVS, Comes Virtutum, Reipublica Florenting.	261
<i>Galeotus de Caretto, Marchio Finarij, Regi Aragonum.</i>	25
<i>Galla Placidia, Honorio, ac Theodosio Iuniori.</i>	68
<i>Gerardo, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Patri Reuerendissimo, Laurentius Valla.</i>	352
<i>Gotfredus Boliones Boemundo, Antiochiæ Regi.</i>	126
<i>Gregorius, Pontifex Romanus, Mauritio.</i>	91
<i>Gregorius. II. Romanus Pontifex, Leoni. III. Imperatori.</i>	108
<i>Gregorius III. Romanus Pontifex, Carolo, Gallia Regi.</i>	109
<i>Gregorio. III. Romano Pontifici, Constantinus Imperator.</i>	114
<i>Gregorius III. Romanus Pontifex, Pipino, Francorum Regi.</i>	116
<i>Guarini,</i>	

REGISTRVM.

* a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T
V X Y Z. Aa Bb Cc Dd.

Omnes sunt quaterniones, præter a, qui sunt Terniones, & D d, fol. simplex.

V E N E T I I S,

Apud Iordanum Zilettum. M. D. LXXIII.